

KLASSİK AZƏRBAYCANI ƏDƏBİYYATI

SEYİD ƏZİM ŞİRVANİ

SECİLMİS
ƏSƏRLƏRİ

SEYİD ƏZİM ŞİRVANİ

**SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ**

ÜÇ CİLDDƏ

II CİLD

**"AVRASİYA PRESS"
BAKI-2005**

Bu kitab "Seyid Əzim Şirvanu Əsərləri. Üç cildə, II cild" (Bakı, Elm, 1969) nəşri əsasında tərtib olunmuş və təkrar nəşrə hazırlanmışdır

Tərtib edəni: **Süleyman Rüstəmov**

Redaktorlar: **Qara Namazov**
Sənan İbrahimov

894.3611 -dc 21 AZE

Şirvani Seyid Əzim. Seçilmiş əsərləri. Üç cildə. II cild. Bakı, AVRASIYA PRESS, 2005, 384 səh.

XIX əsr Azərbaycan poeziyasının böyük nümayəndəsi S.Ə.Şirvani klassik şeirin bütün janrlarında əsərlər yazmışdır. Şairin satirik şeirləri, mənzum hekayə və məktubları ədəbiyyat tariximizdə son dərəcə böyük əhəmiyyət kəsb edir. Şair özünün satirik məzmunlu şeirləri ilə klassik poeziyamızda yeni ədəbi məktəbin əsasını qoymuşdur. Böyük M.Ə.Sabir də məhz bu ədəbi məktəbin yetirməsidir. Şairin üçcildliyinin II cildinə satirik şeirləri, mənzum hekayələri və məktubları daxil edilmişdir.

ISBN 9952-421-02-6

© "AVRASIYA PRESS", 2005

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN

**“Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında”**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

ALİMLƏRİ MƏZƏMMƏT EDƏN CAHİLLƏRƏ

Saqi, mey ver bizə kim, dövlət olub yar bu gün,
Şövdən cünbüş edir sabitü səyyar bu gün,
Dövr edər vəcd ilə nöh gümbədi-dəvvar bu gün,
Mən gərək nuş qılam badeyi-gülнар bu gün,
Badə içməkdə mənim bir qərəzim var bu gün.

Etmışəm tövbə egər badəvü tərsadən mən,
Keçmişəm deyrü kinişt ilə kəlisadən mən,
İçmişəm badeyi-rəngin xümi-İsadən mən,
Olmuşam indi xəbər badeyi-mövladən mən,
Meyi-mövladən elə sağəri sərşar bu gün.

Badeyi-Müstəfəvi xümdə edər cuşü xürüş-
Ki, səfasından onun qarət olur taqətü huş,
Badədir ruhi-xuda, saqiye-gülçöhrə Süruş,
Aləmə nəşri-maarif eyləyir badəfürüş,
Açılıb rəhmət ilə xaneyi-xəmmar bu gün.

Piri-meyxanə meyi-nabə işarət eylər,
Dürdnuşani-vilayətə bəşarət eylər,
Dini təkmil qılıb kəşfi-kəramət eylər,
Muxtəsər, aləmə təbliği-risalət eylər,
Faş olur mərtəbeyi-Heydəri-Kərrar bu gün.

Mən də peyğəmbəri-namursəliyəm Şirvanın - .
Ki, gərək zahir edəm şənini hər zişanın,
Faş edəm rəmzini həqdən yetişən fərmanın,
Saqiya, yoxmu əyağında meyi-rümmanın,
Şəhri qıl badə ilə cənnəti-ənhar bu gün.

Həqq edib çün məni peyğəmbəri-fövcü-şüəra,
Mən gərək aləmə təbliğ qılam sübhü məsa,
Ərşdən həq mənə təbliğ qılır faşi-nida –
Ki, əgər eyləməsən xəlqə bu təbliği əda,
Olmayıb xəlqə risalət dəxi izhar bu gün.

Mən rəsuli-şüəra, mülki-vəfadən gəlirəm,
Hüdhüdi-naməbərəm, şəhri-səbadən gəlirəm,
Aləmə sibqət edib badi-səbadən gəlirəm,
Həcci-mənayə gedib, kuhi-Minadən gəlirəm,
Şahidi-vəhdət olub kəsəti-zəvvar bu gün.

Axiri-həccini çün Xatmi-rəsul etdi təmam.
Azimi-Yəsrib olub Əhmədi-Məhmud məqam,
Ol şəhə-Xümmi-qədir üzrə olundu ilham,
Gəldi Cibril ki, ey sərvəri-səyyarəməqam,
Sənə göndərdi salam izyədi-qəhhar bu gün.

Sən gərəkdir edəsən Xümmi-qədir üzrə nüzul,
Göftü eyləməsin zümreyi-əshab füzul,
Bəs gərək zahir ola mərtəbeyi-zövcü-Bətul,
Olacaqdır o şəhin ziddi "zəlumən və cəhul",
Açıılır aləmə məxfi olan əsrar bu gün.

Yetir afaqə o şahənşəhin övfalığını,
Sabit et cümlə bu mövlalərə mövlalığını,
Əlivü ali-Əli gövhəri-ələliğin,
Zatın dürri-giranmayeyi-valalığını,
Minbər üstə çıxıban eyləginən car bu gün.

Etdi çün hökm nüzul ol şəhi-səyyarəxidəm,
Oldu əshablərin surəti-halı dərham,
Etdilər ərz ki, ey zübdeyi-əhli-aləm,
Su tapılmaz bu gədir içrə hərərətdən həm,
Küreyi-xak olubdur küreyi-nar bu gün.

Nazil olmağa deyil hiç münasib bu məqam,
Hökm hökmündü, vəli biz sənə etdik elam,
Açıban dürüci-dəhən sərvəri-ecəzkəlam,
Dedi: - Bu hökmi-xudavənddir, ey qövmi-giram,
Eyləyib hökm mənə qədiri-cəbbar bu gün.

Etdi əshabə bu hökmü çü şahi-ərşsərir,
Dedilər sövt ilə "ləbbeyk", ucaldı təkbir,
Oldular cümlə piyadə çi soğirü çi kəbir,
Müntəzir kim, nədi fərmani-xudavəndi-qədir,
Nə bürüz eyləyəcək izyədi-dadar bu gün.

O şəhənşahə bicazi-şütür oldu mənber,
Bəd təmhidi-xudavəndi-qədimü davər,
Dedi: "Aya, deyiləm mən sizə candan behtər,
Dedilər cümlə, bəli, ey şahi-valagövhər,
Sənsən övlahlığa mövlayi-səzavar bu gün".

Dedi: Hər şəxsə ki, aləmdə mən olsam mövla,
Ona mövladü Əli, ol şahi-mülki-məna,
Ona nasir olana nasir ola bari-xuda,
Hasidü düşməninə düşmən ola rəbbi-səma,
Bu duanı elədi Əhmədi-Muxtar bu gün.

Tutdu bir xeymədə bəs Heydəri-Kərrar qərar,
Təhniyətdilər ol şirdilə xürdü kibar,
İbn-Xəttab xitab eylədi. Ey şirşikar,
"Bixxi bixxin ləkə mövla"* səni qıldı cabbar,
Oldun, ey sərvəri-din, aləmə sərdar bu gün!

O qədər çəkmədi kim, xətmi-rəsul etdi vəfat,
Zülməti-xakdə məstur olub abi-həyat,
Tutdular Xıız təriqindən o qövmi-zülmat,
Qıldılar özlərinə həqq ziyafət isbat,
Dedilər rehlət edib Seyyidi-Əbrar bu gün.

Uydular Əhrimənə, hökmi-Süleyman qaldı,
Bir də həqqin bizə göndərdiyi fərman qaldı,
Bənd olub zahirinə, batini-quran qaldı,
Kəsdilər suyunu, əfsürdə gülüstan qaldı,
Necə kim, indi də zahirdü o asar bu gün.

---

* Mübarək olsun, mübarək olsun sənin mövlalığın.

Hiç şək yoxdu ki, əlan "kəma kan" saqi,
Oldu hər əsrdə bu nüktə nüməyan, saqi,
Bizə həq nayibidir'fazili-Şirvan, saqi
Əlivü ali o sibti-şəhi-mərdan saqi –
Ki, onun həqqini qövmü edər inikar bu gün.

Elmdə tay deyildir o cənaba bir əhəd,
Bu Ədi mənqəbətın vəsfinə yoxdur sərhəd,
Nə qəmi etsə əgər hasidi-iqbalı həsəd,
Hasidin boynuna zəncir olacaq həbli-məsəd,
Mümkəri-rütbəsinin mənzilidir dar bu gün.

Saqiya, badı-xəzan etsə gülüstanı xərab,
Yenə gül nəkhətini zahir elər buyı-gülab,
Tutmağa ali-Əli damənini eylə iştab,
Bamdən gəlmə, dəri-elmi elə dəqqül-bab –
Ki, Əli elmi Əlidən olur izhar bu gün.

Saqi, ol xali-həcərdir mənə bu gün ərəfat,
Çahi-zəməzəm o zənəxdandı, ləbin abi-həyat,
Öpməsəm xalüvi haciligim olmaz isbat,
İzn ver busəyə, ey Kəbeyi-əhli-hacat,
Sonra kəs başımı, qurban elə, ey yar, bu gün.

Bağiban, səbzeyi-biganə tutubdur çəməni,
Payimal etdi xəzan lələvü sərvü səməni,
Zağlər incidir ol bülbüli-şirinsüxəni,
Rizəxari-kərəmidir çi fəqirü çi qəni,
Həqq əziz eyləyən axır olumu xar bu gün?

Həqq əzizi həsədi-düşmən ilə xar olmaz,
Gün şüai düşə yer üstünə idbar olmaz,
Rəsmdir Yusifə hər zal xəridar olmaz,
Hər yetən təprəməmiş vaqifi-əsrar olmaz,
Nə qəmi gövhərə gər yoxdu xəridar bu gün.

Üləma içrə yenə yaxşısı köhnə qazi,
Mən onun dəhrdəyəm hər bir işindən razi,
Eyni "mötəlidi, əcvəfdi" bu feli-mazi,
Yetcəgin nemətə inkar elədi fəyyazi,
Qisseyi-maziyə eylər özü inkar bu gün.

Şəbi-eyd alsa idi kəs iki kəsdən fitva –
Ki, sizə sabit olubmu ola bayram fərda,
Birisi verdi cavabında "nəəm", ol biri "la",
Nə səbəb "la" deyənin qövlünü etdi imza,
Əmri-şəridə qərabət görümüş kar bu gün.

İxtilaf oldu ki, çün eyddə beyni-üləma,
Öz xilafinə tapar hər biri şəri-fitva,
Nə düşübdür sizə, ey tayifeyi-bisərü pa,
Eyləyirsiz üləma qeybətini sübhü məsa,
Yetirirsiz niyə elm əhlinə azar bu gün?!

Etdilər ay tutulan gecəni on dördə hesab,
Dedilər səhv eləyib müctəhidi-arşənanab,
Əl nücumə aparırlar əcəba, qövmi-dəvab,
Bavücudi ki, nə təqvim bilillər, nə hesab,
Yerişin bilməmiş eylər göyə rəftar bu gün.

Seyyida, kim ki, hürər şiri-xuda naibinə,
Sən onun lənət oxu ruhuna, həm qalibinə,
Qəzəbi-iyzəd onun hazirinə, qaibinə,
Baxma dəhrin bu sifət xasirinə, xaininə,
Al qələm, yaz onların həcvinə əşar bu gün.

Hiç bu nüktəyə agahsız, ey qövmi-əvam –
Ki, deyib həq sizi qurani ara kələnam,
Ruzü şəb etdigüvüz fikrü xəyalatdı xam,
Alimə hürməyin, ey kəlbi-yəhudi-bədnam,
Surəti-Qələmi siz etməyin izhar bu gün.

Nə düşüb bilməyirəm tacirə, ya bəzzazə,
İstəyirlər ki, yenə qazimiz olsun tazə,
Gözləmək yaxşıdı hər bir iş üçün əndazə —
Ki, salıb töhmət ilə hər biri bir avazə,
Alimə diqqət edir hər yetən idbar bu gün.

Yoxdu kim, zərri qədər firqeyi-əttarda huş,
Oları buyi-gülü səndəl edibdir bihuş,
Elm üstə nə səbəb eyləyiri cuşü xüruş,
Siz deyin bağlasın öz nüsxəsini nüsxəfüruş,
Satsın öz ətrini misqal ilə əttar bu gün.

Hamıdan artıq edər könlümü bu müktə kəbab:
Açıb ağzın, üləma qeybətini eylər qəssab.
Bir deyən yoxdu qoyun eşşəyi, ey xanəxərab,
Sənə ki, həşrdə yoxdur nə səvabü nə iqab,
Yegilən... qarın vəcd ilə büsyar bu gün.

Bir yaman əsrədi ən bilməyirəm, vaveyla!
Fitneyi-dövri-qəmər yoxsa olubdur peyda?
Götürüb mənəbi-Molla Nəqi hər bisəri pa.
Az qalib Ağca bacı da gəlib olsun molla,
Yoxdu hərçənd ki, həlvasına bazar bu gün.

Şerbat tayifəsidir hamıdan əhli-fəsad,
Cövqə-cövqə yığılıb qeybət edərlər bünyad.
Bunların vardır arasında neçə ibni-
Ziyad Gər imam olsa, imamə olu, billah, cəllad,
Demədi adlarını Seyyidi-əfkar bu gün.

Etməsin söylə qalayçı üləma qeybətini,
Başını salsın aşağı bulasın öz ...
İşləsin şövq ilə başmaqçı [da] öz sənətini,
Neçə dövlətli var Allah alacaq dövlətini,
Çün hürər sahibinə it kimi nəccar bu gün.

Hanudan bisərüpadır bu güruhi-şüəra,
Yoxdu məcmueyi-aləmdə bulardan rüsva,
Məstü layəqilü meyxarəvü bişərmü həya,
Nə sədaqət, nə dəyanət, nə əmanət, nə vəfa.
Şahidi-surət olur yazdığıni əşar bu gün.

İxtisası bu zəmanə döğü bu rəftarın,
Olu hər əsrdə yüz möhnəti bir huşyarın,
"Kəc qoyub ruzi-əzəl xiştini bu memarın,
Gər çəkə sər fələkə kəc olacaq divarın".
Sən dua eylə ki, bərhəm ola divar bu gün.

Çəkmə dünya qəmi, qıl camuvi ləbrizi-şərab,
Kimci-xəlvətdə rəfiqin olacaq meylə kəbab,
Fazilin mədhini qıl, eyləmə təşvişi-əzab –
Ki, bu gün hər nə səvab etsən, olur eyni-səvab –
Ki, Olub naibi-həq sərvərü əxyar bu gün.

Yesin öz arpasını, buğdanı satsın əllaf,
Ola bilməz gəlibən gövhərə hərgiz sərraf,
Bu nə sözdür ki, cahan aləm edib şərə xilaf,
Şöhrəti-zahirə bənd olmayın, ey əhli-gəzaf,
Siz deyilsiz, bilirəm, elmə xəbərdar bu gün.

Nə üçün saz elədin bir belə hədyan, Seyyid –
Ki, dedin hər kəsə bir növ ilə böhtan, Seyyid,
Olacaqdır dili-əhbab pərişan, Seyyid,
Gəl usan xətmə-kəlam et, sənə qurban, Seyyid,
Rəməzan kimi tapıb tul bu göftar bu gün.

ŞİRVANIN TƏZƏ BƏYLƏRİ HAQQINDA

Çünki xəllaqi-cahan xilqəti-imkan elədi,
Kənzi-məxfidə olan sirri nüməyan elədi,
Mənbeyi-feyz idi, bu aləmə ehsan elədi,
Kimini eylədi heyvan, kimi insan elədi.
Ənbiya silkini sərdəftəri-dövrən elədi.

Əqli sultan yaradıb, qıldı həvası xüddam,
Qəlbi-insanı edib hikmət ilə ruhə məqam,
Xilqəti-aləmə çün feyzini göstərdi təmam,
Ta qoya aləmə ol qadirü qəyyum nizam,
Bəzini xan eləyib, bəzini sultan elədi.

Sirri-hikmətdi bu iş kim, hamı kəs xan olmaz,
Xar lazımdır ola xar, gülüstan olmaz,
Xan xar etmək üçün xaliqə nöqsan olmaz,
Hamı kəs bəy ola bilməz, hamı kəs xan olmaz,
Hikməti-kamiləsin həq belə şayan elədi.

Mülki-Şirvan bu diyarın ki, gülüstanı idi,
Mustafa xani-fələkşovkət onun xanı idi.
Bu diyar əhli onun tabeyi-farmanı idi,
Var idi bir neçə bəylər ki, onun canı idi,
Onların hər birinə bir cürə saman elədi.

Etdi çün dövləti-Rusiyyə bu mülki təsxir,
Səltənət mülkünü ta istədi qılsın təmir.
Yaranal Yermolovi-sahibi-əqlü tədbir
Şirvanın bəylərini birbəbir etdi təhrir,
Hər kəsin layiqi-əhvalını tibyan elədi.

Çün bu təhrir zamanından ötüb bir müddət,
Bəy olan kimsənələr şəhrdə tapdı şöhrət,
Xəlq gördü ki, edir bəylərə dövlət hörmət,
Bağladı şövqlə bəy olmağa çoxlar niyyət,
Kimi bəy yazdı atasın, kimisi xan elədi.

İmperatora bu iş çünki olub kəşfü oyan,
Ta ki, təhqiqi-məratib ola verdi fərman.
Gəldi Şirvanə Puçin açdı bu əmrə divan,
Onun əhdində bu iş tapmadı yeksər saman,
Təzədən gəldi, Məlikbəylərov ünvan elədi.

İçdilər and çilenlər hamısı Quranə,
Ta ki, meyl etməyələr ayrıyətə, böhtanə,
Hər kəsin layiqinü şərh edələr mərdanə,
Bəylərin bəyliyi ta sabit ola divanə,
Xan, kimi bəy eləyib, ya kimi dərban elədi.

Saqi, doldur, mənə bir cam, əmiranə gətir,
Tövsəni-təbimi bu ərsədə cövlanə gətir,
Bimü bak eyləmə, hər bir sözü mərdanə gətir,
İndi, ey təb, bəy əhvalını meydanə gətir,
De görüm, bəylik işin el necə ünvan elədi?

Bəli, ol gün ki, çilenlər seçilib tapdı nizam:
Müxtəsər ərz qılım, yaxşı deyil tuli-kəlam.
Gördü bəylər neçə yüz ərzə verən var, hamı xam;
Dedilər kim, at ölüb, itlərə oldu bayram,
Hər biri bir təmən-xam üə cövlan elədi.

İki bəy düşmədi rüşvət təməinə əsla,
Biri Məmməd Əli bəydir, biri də Mahmud ağa.
Qaldığı vurdu işin, gözləmədi şərmü həya,
Getdilər xəlqin hamı başına yüz dərdü bəla,
Unudub Allahi bunlar hamı tüğyan elədi.

Qarasaqqallı Həsən oldu pul almaqda vəkil,
Aldı pul, eylədi qismət, hamıya durdu kəfil,
Ət bazardan daşınıb mənzilə zənbil-zənbil,
Etmədi mədələri yağlı qıdanı təhlil,
Saldı ishalə çoxun qatı elədi.

Çoxusu gəlmiş idi şəhrə bular bisərü pa,
Bir də gördük ki, geyib hər biri bir tirmə çuxa.
Görcəyin xəlq oları, söylədi, ey bari-xuda.
Tülkü quyruğunu harda batırıbdır nohura,
Yenə bunlar kimi soydu, kimi üryan elədi?

Bəylərin hasil olub dövrü-fələkdən tamı,
Yedi, yağlandı, qarın saldı qoyun tək hamı,
At ölüb, itlərin oldu neçə gün bayramı,
Gördü şeybanlı Qasım görmədiyi əyyamı,
Getdi on dörd gecə Şiybanda çirağan elədi.

Yekə bəylər pul alıb bir neçə alçaq bəydən,
Kühən atlar necə ki, arpa qapar eşşəkdən,
Tutdular aqibəti qırma, barıtdan, zəngdən,
Nüh beyin pul tökülüb üstünə yerdən, göydən,
Qocalıq Nuh kimi axırı tufan elədi.

Necə insafdı kim, Hacı Həsən bəy bir pir,
Deyəsiz bəy deyil, axır ola sizdən dilgir,
Bəxş edib siz tək çox bəylərə şali-Kişmir,
Tərhanov Knyazovu gördü olub şeyxi-Kəbir,
Çox inayətlər edib hər işə tərhan elədi.

Bu nə insafdır, ey peyrəviyani-Bərmək,
Eylə kəs var ki, çox yaxşıdı ondan eşşək,
Onu siz bəy edəsiz, olmaya Mirzə Hacı bəg,
Bavücudi ki, çiləndir, özü də çox zirək,
Siz edən zülmü nə Süfyanü nə Mərvan elədi.

Xud pristatel özü Hacı bəyə verdi bəzək,
Dedi hər nal çəkər oğlu nə rəvadır ola bəg?
Bəs nədəndir ki, boy oldu, görəsən, zimral Səhək?
Aşikar işdi ki, həmməzhəbinə etdi kömək,
Batini zahir edib qəsdi-müsəlman elədi.

Qaraqaş oğlu ki, heç bəy döyüdü, bəg dedilər,
Pul ki, gəldi araya, bardağa səhək dedilər,
Kim ki, pul vermədi, - ol yazığı Bərmək dedilər,
Müxtəsər, eşşəyə at, ata da eşşək dedilər,
Bu eşşəklər yeyibən arpanı tüğyan elədi.

Bu çətin məsələ, ey müftiyi-pakizə-xisal,
Yazılıb, səndən olur şər təriqilə sual.
İndi bu bəylərə arvadı həramdır, ya həlal?
Sən əgər doğru deməzsən, qalı boynunda vəbal,
Şarii-şər bu hökmü necə tibyan elədi?

Gər qubernat ötürə əlli pristav Sibirə,
Yenə zənnim bu deyil, bir-birinə iş yetirə,
Çünki bədcins əmələ cümlə dönübdür qətirə,
Həmzəni saxladı Qurbanbəyov, arvad gətirə,
O da Qurbanbəyova canını qurban elədi.

Kişinin dövləti-Qarunə çatar imkanı,
Mülkü mal ilə müsəxxər eləyib Şirvanı:
Bağ, buzxanəsi, karvansarası, dükkanı,
Nökəri, faytonu, atı, qoyunu, çobanı,
Dövləti malı onun aləmi heyran elədi.

Xud, tutaq ki, demədiz bəy filana, bəhmanə,
Gəldi sərdar sabah, düşdü bir iş, Şirvanə.
Hansınızda tapılar düşməyə layiq xanə?
Tüpürüm astarı bez yatdığınız yorğanə!
Bilmirəm həq sizi bunca necə heyvan elədi.

Birisi xan ola gər olmaya evdə nanı,
Həsərəti-nan ilə hərdəm çıxı qəmdən canı,
Bilmirəm, neyləyir o xanlığı, ya dünyanı,
Hər kimin dövləti vardır, odur əsrin xanı,
Pul edən hökmü nə xanü nə də sultan elədi.

Adı bəy olmaq üçün bəy olumu hər gümrah?
Özünü yüz bəzəyə, şir ola bilməz rubah,
Nənəş oğlu gətirib bir bəyə Şirvanda pənah –
Ki, onu bəy eləsin, bir elə sən tanrı nigah!
Eylə kamil kişinin adını nöqsan elədi.

Şirvanski yazıb öz adını bir bəyzadə,
Ta ki, fəxr eyləyə əslü nəsəbü əcdadə,
Çox deyildir bu ona, fikr edəsən mənədə.
Biz dedik ki, yazacaqdır adını şahzadə,
Yenə insaf eləyib kim, bu yazıq xan elədi.

Yüz manatdan yuxarı xərc eləyib Hacı Manaf,
Bəylərin xanəsini şamü səhər etdi təvaf,
Dedilər bəydi, bunun bəyliyinə yoxdu xilaf,
Bir sual etdi pristatel, ey əhli - insaf-Ki, neçün
Xan ləqəbin Üryanın üryan elədi?

Qarasaqqallı Həsənbəy duruban tez ayağa,
Ərz qıldı ki, onu şərh qılım mən, ay ağa,
Nə qədər xan tutardı onu kürkə, papağa,
Dağıdıb paltarın, üryan gələrdi otağa,
Qoydu xan adını Üryan, lotu meydan elədi.

Kül sənin başına Şirvan, əcəb oldun nadan –
Ki, sənə sahib olur indi gəlib hər ... atan,
Hanı əyyami-qedimin, hanı ol Mustafa xan –
Ki, çıxıb taxtına izzətlə edərdi divan!
Çərxi-zən-qəhbə əcəb bizləri suzan elədi.

Advoqatlar demə, bu xəlq ilə mənəndi-yağı,
Başı Fondilki, Haput orta, Ağacan ayağı,
Soydular ərzəçinin qalmadı cismində yağı,
Yazıq Abdulla bəyin həm uduzuldu boyağı,
Həm özün soydu lotu, gör necə üryan elədi...

Xəqlər çox yığılıb söylədilər hədyan söz,
Yıxdı Şirvanın evin axın bu böhtan söz.
Həqq-nahəq cəm edər hər biri bir dəstan söz,
Məsləhətçün oxunan söhbət edər ünvan söz,
İnanan kimsə bilir ki, lotu meydan elədi.

İy çəkirlər tufa tək ta ki, görüb harda var aş,
Kimdə var ağca pilov, hər gecə yağlı bozbaş,
Çoxu var ki, götürüb cün özünə böylə maaş,
Öz evində yeməyib, and içərəm, bir gecə aş,
Qarın otarmaq üçün nəfsini heyvan elədi.

Əhli-divanın işin şərh qılım bir neçə bab,
Şərhi itməmə yetişməz yazıla ətli kitab;
Füqəralər yaniban zülm oduna oldu kəbab,
Bir tərəfdən elədi zəlzələ Şirvanı xərab,
Bir tərəfdən də, bular aləmi viran elədi.

Hələ qoy zəlzələnin söhbəti qalsın baqi,
Şərh edim cümlə polisə işini, ey saqi,
Kolbakin* tökdü bizim başımıza torpağı,
Tikdi hakim bizə hər həftədə bir sarsağı,
O da gəldi gücünən tabeyi-fərman elədi.

Aldılar saqqalını cün ələ bədzat əmələ,
Etdi soyğunçuluğu hər biri bir zat əmələ.
Hər biri tovladı soymaqlığa bir qat əmələ,
Aldılar xəlqdən eşşək əmələ, at əmələ,
Necə ki, hər biri bir aygırı madyan elədi.

Nə pristav, nə köməkçi, nə kvartal, nə kazak,
Hamısı qurd kimi soymaqlığa xəlqi ki, qoçaq,
Məsləhətçin eleyiblər neçə əxsası qaçaq,
Neçə kəs var ki, nahəqdən olubdur dustaq,
Kimi öldürdü görək, hansı sinib qan elədi?

---

*Kolyubakin

Etdi Əbdül Əli bəy xatirimi xoş və xüram,
Xassə kim, Xan çobanı taifəsi cümlə avam,
Biri bilməzdi ki, var məhzəri-divanda məqam
Həm şəhərdə, həmi çöldə işinə verdi nizam,
Gəzdi hər yan Məlikov, yaxşıca divan elədi.

Dağılıb çöllərə açdı hərə bir növ kələk
Qırxdı xəlqin başını hər biri misli-dəllək,
Sac Lahıcdan qutarıb, qalmaq Salyanda ələk,
Cifə cəm etməyə kim, bunlar ilə Şeyxəli bəg,
Gəh mürid etdi özün, gahi müsəlman elədi.

Sarısaqqallı naçalnik demə, bir qorxaq inək,
Çünkü çullardı, palanları onu hər eşşək,
Hərə bir növ onun ... vurdu kəpək,
Bir neçə müddət ağamız bizim oldu İsa bəg,
Bir zaman gəldi bizə hökm o Tərhan elədi.

İncinar oldu Qasımbəy, bizə çox verdi əzab,
Həqq evin yıxsın onun, etdi bizi xanəxərab,
İncınarlıq özü bir elmdə bihəddü hesab.
Bu avam oğlu avam harda görüb fəslə-kitab,
Haradan gəldi, özün qabili-əyan elədi?

Atdı divanını hər müfsidi-bədzat üstə,
Mindi gündə atını, çapdı özü tat üstə,
Gəzdi hər yanda, beş eşşək yedi bir at üstə,
Bir gün az qaldı ki, yüz qan düşə dibdat* üstə,
Yenə həq lütfünü gör xəlqə nıgəhban elədi.

Mirovoy sudyada vardır neçə bədzat əmələ,
Üz güləş, qəlbi qara, saqqalı manəndi-şələ,
Şələ saqqalı qoyub ciyfeyi-dünyayə tələ,
Aşına gözlədi bu Seyyidi-sərgəştə hələ,
Şərmdən adlarını yazmadı, pünhan elədi.

---

* Deputat

Gərçi it qırdı salıb çoxların etdi ixrac,
Leyk bundan belə olmaz qəmi-pünhanə əlac,
Özgə növ ilə tapıb şəhərdə bir növ rəvac.
Onları həqq özü bir əppəyə etsin möhtac,
Necə ki, özləri çox kimsəni binan elədi.

Var neçə molla ki, Şirvanə olar tazə gəlib,
Qoymağa küfr ilə islamə bir əndazə gəlib,
Şərin övraqına bir şəneyi-şirazə gəlib,
Şöhrəti-elmi salıb aləmə avazə gəlib,
Hər biri rəvnəqi-islamı nüməyan elədi.

Bisəbəb əhli-vəfa naləvü fəryad eləməz,
Üqdəsi olmasa, könlündə cərəs dad eləməz,
Büğzü var, çərxi-dəni əhli-dili şad eləməz.
Yıxmasa yüz evi, bir büqəni abad eləməz,
Tikməmiş bir evi, yüz min evi viran elədi.

Bu xəyal ilə ki, şayəd ələ bir xeyr düşə,
Çəpdilər hər tərəfə, baxmadılar yayə, qışə,
Sərqətərlər hamını saldı işə, verə dişə,
Kürdəmir doşabı, Bakı üzümü düşdü işə,
Ozünə hər biri bir növ ilə saman elədi.

Hər kəsin olsa başında yekəraq əmmamə,
Görünür xəlqdə guya ki, odur allamə,
Minbər üstə çıxıban gərm eləyir həngamə,
Bunların vəsfini təhrir qıl, ey can, xamə,
Ərseyi-fikrdə yüz şövq ilə cövlan elədi.

Şeyxül-islam özü nəql etdi bunu çox məzəli,
Özgə növ ilə düşübdür bu işin xud əzəli,
Bu Şüreyh qazinin oğlu yəqin olmuşdu dəli,
Batinən qazilik üçün içi getmişdi, vəli,
Təmai-xam onu axırda pərişan elədi.

Yaxşı yadımdadı bir vəqt zəmani-mazi,
Şeyxül-islam, filani dedi olsun qazi,
Zahirən el üzünə olmadı ol kəs razi,
İndi də feyz üçün inkar qılır fəyyazi,
Gəldi zahir kişini aləmə dastan elədi.

Heyf əzl oldu Ağamməd kimi blr nər qazi,
Şiədən indi olub Molla Ələsgər qazi,
Dün soruşdum ki, məgər böylə olur hər qazi?
Dedilər sünnidə vardır hələ bədtər qazi –
Ki, müsəlmanlığı öz adına böhtan elədi.

ŞAMAXININ TƏZƏ BƏYLƏRİNİ HƏCV

Niqtə gəl bülbüli-təbim ki, əcəb halətdir,
Qıl təkəllüm ki, çəkim nəzmə düri-qəltani.

Tazə işlər görünür sahəti-Şirvan içrə,
Özgə ayinü rəvişdə görürəm dövrani.

Xəlqi bidin eləyib gör necə bəylik həvəsi,
Tərk edib axirəti, cümlə tutub dünyani.

Cümlə biqeyrətü bihümmət olub xəlqi-cahan.
Cümləsi cifə üçün badə verib iymani.

Cəm olur on iki adəm ki, filani bəydir,
And içirlər qoyuban ortalığa Qurani.

Biri bəy olmaq üçün on ikisi kafər olur,
Tutar axır olan həm qəzəbi-rəbbani.

Bunların başçısı məlum çopur Əhməd bəydir,
Nəsli-insanda əcəbdir görürəm şeytani.

Ələ düşməz belə mərdudi-əzazilsurət,
Zahir eylər bu köpək aləm-ara Mərvani.

O qədər var təməi, molladan artıq həqqə,
And içər ovcuna bassan bir uduş həlvani.

Atası Sadıq, özü bəs nə üçün kazibdir,
Bilir anası ki, hardandı munun nöqsani.

Birisi Kəblə Hüseyn bəy Nəzər oğlu xudkeş,
Ona Hacı Kamal oğlu ola bilməz sani.

Doğrudur, Hac Kamal oğlunda da var bir belə iş,
Vəli məşhur deyil aləm ara dastani.

Çünki təlimini bu qardaşı Sadiqdən alıb,
Hər nə iş tutsa, otağında tutar pünhani.

Birisi ol Hacı Əhməddi ki, var sahibi-riş,
Yaxşı eşşəkdi, vəli yoxdu onun palanı.

Hər zaman istəsələr şahid onun bəyliyinə,
Gətirər ortalığa kövrük ilə sindani.

Yəni rəhmətlik atam da mənim ahəngər idi,
Kəsib eşşək nalı çox Mustafa xan dövrani.

Hər uzun saqqal əgər lazımdır bəy olsun,
Bəs neçün bəy eləmir Mahmud ağa Kuzmani?

Barilaha, bu kvartalını çox görmə bizə,
Əhli-dərdin o kərəmpişədi çox dərmani.

Hamıdan yaxşı budur Hacı Manaf da boy olub,
Gör mən indi edərəm gorbəgər ol uryanı.

İddəası budu xanzadəyi-əslü nəşəbəm –
Ki, tərəqqi eləyib hiç bəyənməz xani.

Biri qardaşı Məmiş, əl çəkib ondan şeytan,
Bəyliyin şövqi ilə çıxdı onun həm canı.

Var imiş bəyliyinə əldə şəhadətnamə -
Ki, veribdir mənə şəh xalisə ol Zəngani.

Birisi Hacı Kazımdır, özü çuban oğlu,
Tanımaz düzmü o dörd min qoyunun çubani?

Vardı bir validəsi, adı onun Kövsər idi.
Əhli-Qələbazar üçün bişirərdi nani.

Birisi Hacı Türab oğlu Qurutdi Məmməd,
O, neçün bəydü, görək, kim bəy edibdir ani?

Hansı dəvadə görək tiğ çəkib, baş kəsdi?
Hansı rəzm içrə alıbdır alinə qalxanı?

Ay uşaqlar, mənə izhar eləyin, yoxsa budur,
Fəth edən Ağçoşanı, Darguni, Dağıstani?

Bir yetim tifi idi açıq, başı keçəl,
Küçələrdə dolanırdı, yox idi tumani.

Nənəsi saxlar idi bir sürü Təbriz toyuğu,
Döşəyi yırtıq həsir.... güvəc qazqanı.

Hacsəməd oğlu Qədir həm döşədir küçələri,
Əliqəribdir, o da boynundan asar xaltanı.

Atası çün eşidib oğlunun bəy olduğunu,
Qəbr içində fərəhindən pilyəir zurnanı.

Biri lahic Hacı Qasımdı ki, dağlar ayısı,
Bilmirəm bəyliyi neylir bu çölün heyvani?!

İnciyibdir, belə məlum, duz əkməklikdən,
Girdmanə buraxım mən bu köpək toplanı.

İki dibdat*, müəyyən ki, olar da bəy olub,
Oların vəsfı gərəkdir oluna tulani.

Biri nəvvadəyi-dəllək Səfər, adı Soltan,
Bəli, əlhəq odu əsli-nəsəbin soltani.

Pul yeməkdən ötəri ta ki olubdur dibdat,
Çevirir, axşamacan fikr qılır, çortkani.

Edib ülgüc-bülövün babasının dəstəviz -
Ki, mənəm fəxri-cahan, mən təki bəyzadə hani?

---

* Deputat

Əcəb övlad qoyub getdi, o dəllək Səfər,
...quyusuna salım mən belə başqıraxani!

Biri Abbas, özü xənnas, deyir mən də bəyəm,
Bilmirəm kim boy edibdir bu çolaq qarğani?

İstəyir bir qıç ilən gör bu da bəylik eləsin,
Kül sənin başuva Şirvan, əcəb oldun fani!

Mən eşitdim ki, Abbasın babası çərçi imiş,
Gətirirmiş bazara satmaq üçün çolpani;

Ağsu şəhrində cuhud kimi qabağında eşək,
Doldurub suzanü qeytan ilə ol torbani.

Min manatdan yuxarı xərc elədi həm Ağə bəy,
Dedi ya çin gəli, ya xaç, ya əmim ehsani.

Bəyliyə şövq eləyir həm Aşur oğlu Ağə bəy,
Heç utanmır ki, atası çağırır "tehrani"*

Getdi həccə atası ta oluma hacı xitab,
Kim ona hacı desə, bil ki, deyir böhtani.

Biz də bir neçə nəfər əzmimizi cəzm etdik,
Səbt edək möhrümüzü, bəy eləyək Xancani.

Bir də ol ali nəşəb, cümlə cahan içrə nəcib,
Səbzəmeydani Məşo oğlunu - Ağ Qurbani.

Bəy olan kimsənənin xalisəvü kəndi gərək,
Bəy nədir kəsdirə karvansaralar dalani?

İki kəs var ki, bəli, onlara bəylik yaraşar,
Sahibi cudü səxa, rəhmü mürüvvət kani.

---

* Yəni: ağ tut satır.

Var bu bəylər kimi çox alınəsəblər, onların,
Sidqü ıxlas ilə dərgəhlərinin dərbani.

Biridir Hacı Ağa bəy, biri Ağa Rza bəy,
Onların yavəri olsun kərəmi-rəbbani.

Seyyida, sən bu iki sərven-alınəsəbın,
Mədhü övsəflərin gün kimi qıl nurani.

ŞAMAXI BABİLƏRİ HAQQINDA

Nitqə gəl bülbüli-təbim, nə təğafül dəmidir,
Şəkəristani-xəyalatda qıl cövlani.
Babilik şöhrət edib sahəti-Şirvan içrə,
Ələ zən-qəbbələr almış yenə gör meydani.
Bir neçə fasiqü mərdudi-əbəd, müfsid olan
Hərcü mərc eylədilər məmləkəti-Şirvani.
İbtidadan eləsəm şərh bu əhvəli əgər,
Uzanıb riştəyi-söz, nəzm düşər tulani.
Seyyidi-Bab o gündən ki, mürəxxəs olunub,
Mənzil etmişdi, gəlib, xitteyi-Hactərxani,
Şuru düşmüşdü onun məmləkəti-Şirvanə,
Babilər olmuş idi aşiqi-sərgərdani,
Hər nəfəs burdan uçarlardı həvasilə onun,
Eyləyərdi pər açıb cümləsi baləfşani.
Qiblə Hactərxanı etmişdi bu qövmi-məlnun,
Tərk edib Məkkəni, mənsux eləyib Minani.
Ta o günlərdə ki, izhardı əyyami-bahar,
Hicrətin min iki yüz səksən ikiydi sani,
Çıxdı nəgəh bu xəbər kim, Bakıdan ağa gəlir,
Çıxdı pişvazına bu qövmi-Əbu-Süfyani.
Baqi-Sərdar kənarında mülaqat olacaq,
Vəcddən çəkdi hamı naleyi-vaşövdqani.
Kimi torpağə yığıldı, başını qoydu yerə,
Kimisi qoydu ayağı yerinə
Etdilər səcdə tamam surəti-nəhsini görüb,
Qıldılar nisbət ona mərtəbeyi-Səlmani.
Şeytanın qeyrəti, əlhəq ki, bulardan çox imiş,
Etmədi Adəmə səcdə görübən zülmani.
"Ənə xeyrün" - deyibən eylədi rədd əmpiri-həqi,
Satdı bir qeyrətinə bağçeyi-rizvani.
Mən bəni-Adəm üçün görməmişəm səcdə ola,
Səcdə etməklik üçün hamı həqin fərmani?
Müxtəsər kim, Ağalarov evinə etdi nüzul,
Neçə kəs olmuş idi ol qapının dərbani.
Qoydular ad ona kim, bu kişi həzrət Əlidir,

Bu gəlibdir ki, hidayət eləsin dünyanı.
Vay bu firqə üçün ki, gedib iymanları,
Kimə nisbət eləyirlər, görün ol mövlani!
Getdi çox kimsənələr məclisinə oldu mürid,
Qıldı ixlas ki, budu vəliyi-rəbbani.
Çox adam əhlü əyalın aparıb, qoydurub əl,
Xəlq hərçənd deyir özgə təhər böhtani.
Çün filani bu aralıqda çox arif görünür,
Mən inanmam bu qəbih işin ola imkanı.
Nəçidir axır o babi, nə şəfa sahibdir,
Nəçidir ki, çəkə əl, gözlü edə əmani?
Heyf, sod heyf ki, bu məzhəbi-isnaəşəri
Zaye etdi bu zinazadələrin dastani!
Bir deyən yoxdu ki, ey müfsidi-mərdudi-əbəd,
Nə salıbsız bu qədər məmləkətə qovğani?
Bu nə ayinü nə məzhəb, nə təriqətdir bu,
Nə səfahətdə ki, məmlüvv eləyib dünyanı.
Bu nə sözdür ki, çıxıb ruh girər it...
O sənin öz atanın ruhudur, ey moltani!
Var peyğəmbərimiz yüz iyirmi dörd min,
Hər birinin neçə yüz illər olub dövrani.
Nuhü Musavü Süleymanü Xəlilü İsa,
Həm Məhəmməd ki, şərəfyab elədi Bəthani.
Buların heç birisi münkiri-miad deyil,
Buların heç birisi etmədi bu dəvani.
Biri vermibdi xəbər siz gətirən məzhəbdən,
Birisi etmədi peyda siz edən sövdani.
Əjdaha olmadı səhharə əsayi-Musa,
Olmadı aləm ara Nuh-nəbi tufani?
Münkir olduz tutalım "möcüzi-şəqqülqəmərə",
Necə danmaq olu bəs möcüzeyi- Qurani?
Eləyirsiz nə üçün qəbr əzabın inkar-
Ki, dirilməz bu bədən vəqt ki, oldu fani.
Münkiri-qüdrəti-qəyyum olursuz, billah,
Məgər acizdi verə bir də bu cismə cani?
Gətirən kətmi-ədəmdən hamını iycəzə,
Bir də müşküidü məgər həyy edə bu əzani?

İysiyi-Məryəmi kim, sayiri-ədyan yazıb,
Etmədi zində məgər Qarzini-Yuvani.
Bu nə sözdür ki, gəlir yüz yol adam dünyayə,
Gah öküz, gah eşşək!!!...Söyləməyin hədyani!
Hər adam neçə kərə dirili, dünyayə gəli,
Bu gəlib-getməyin olmazmı məgər payani?
Olmayım siz təki raən duzəxə hərgah qail,
Mən əgər siz təki inkar eləsəm mizani.
Gecə-gündüz içərəm bade pərivəşlər ilə,
Çəkmərəm qəm, dəxi bibak elərəm üsyani.
Qəsəm ol xaliqə bir kəs edə kər ləvvatə,
Gecə-gündüz içə zövq ilə meyi-səhbani,
Yenə min mərtəbə çox yaxşıdı ki, babi ola,
Etiqadata yetişməz əməlin nöqsani.
Etiqad əsl kötükdür, hər əməl şaxəvü bərg,
Yüz əgər şax qurusa, kötük olurmu fani?
Yüz güruhun neçə kəs silsiləcünbani olub,
Saldılar rövnaqə yeksər bu rəhi-bütlani.
Birisi maliki-duzəx Qara Mirzə Cəfər,
Deyəsən həq yamayıbdır üzünə qətrani.
Birisi Ağə Mikayıl-yekəgöz, ayrı ağız,
Götürübdür özünə mərtəbeyi-Səlmani...
Neçə hüccət olu bir əsrdə mən bilməyirəm,
Buların hansına axır gətirmək iymani?
Biri Təbrizdə çıxdı ki, mənəm Mehdiyi-əsr,
Biri çıxdı ki, hidayət eləsin Tehrani.
Nasirəddin şahı atdı neçəsi güllə ilə,
Öldürüblərdi ədavətlə şəhi-İrani.
Birisi sahəti-Zəngandan oldu zahir,
Odu kim, indi də viranə qoyub Zəngani.
Birisi babı seyiddir ki, təzə hüccət olub,
Qıymıram kim, ona nisbət eləyim Qeyvani.
Gözü göy, burnu yekə, boynu uzun, saqqalı ağ,
Deyəsən tanrı dirildib genə Ağ Qurbani.
"Yörifül mücrimü"* zahir rüxü simasından,

---

* Günahkar üzündən tanın

Nəhsü bidin, nəcisül-eyn, şəqavət kani.
Eldar oğlu da qoyub başına bir vəqt sarıq,
Belinə taxdı qılinc, aldı ələ qalxani.
Dedi ki, o da mənəm hüccəti-islam bu gun,
Mənə lazımdı ki, aləm gətirə iymani.
Sarıtorpaqlıların hüccəti Eldar oğlu,
Qələbazar ələsin öz başına samani.
Santorpaqda Eldar beçəyə ümmət olan,
Biri taqqa Babadır kim tanıyıbdır ani.
Biri qəssab Bağırır yuva bilməz...
Açıban kuçədə təfsir eləyir Qurani.
İddəası budu mən Mehdiyi hər gün görürəm,
Gözlərim feyzi-cəmalından olur nurani.
Əcəb oğlan idi o Kərbəlayı İsmail,
Həqqi onda yox idi bir əməli-nəfsani.
Bilmədim noldu səbəb axırı oldu məlun,
Nə səbəb oldu ki, bu tutdu rəhi-şeytani?
Mollayi-Rumi kitabınə baxardı şebü ruz,
Xali olmazdı kişi moizədən bir ani.
Əhli-dalan ayırır sovrça, kasasın ondan,
Qovdular cümləsi anın başını qırxani.
Afərin əhli-dalan yaxşı müsəlmanlar imiş,
Fihəqiqət, hamıdan yaxşı imiş iymani.
Lafi-hüccətlik edərmi o da ya rəb, görəsən,
Bu ləvənd oğlunun aya nə sayaqdır şani?
Mən eşitdim bu qoduq hər gecə meracə gedir,
Danışır gündüz olanda süxəni-ruhani.
Qayıra bilmədi çün əhli-dalandan ümmət,
Tovladı bir neçə bimerifəti-Qazyanı.
Birisə Məşhədi Cəfərdi, Xorasan lotusu –
Ki, salır gündə İmamı içinə qovqanı.
Biri sərrac Maciddir ki, o da babı olur,
Hər yetən şəxs ilə söhbət eləyir ürfani.
Sənə nə vaqə olubdur ki, olubsan bəbi?
De görək səndə hanı mərifəti- insani?
Get bürün paltonuva, düş Əli Cabbar yanına,
Gah da bir gir dükana, vur meşinə bəxyani

Biri İsa, biri Musa, birisi Yunis olur,
Hərə bir ad götürürlər özünə ruhani.
Hər əlif-bey oxuyan gər ola peyğəmbəri-həq,
Mən də peyğəmbərəm, aya kim edir küfrani?
Var mənim də dəxi həm kəşfə kəramətdə yədim,
Mirzə Cəfər atası indi gəzir səhrani.
Kostinin atası Tiflisdə dönüb çal qabana,
Eldarın ruhi girib eşşəyə, var palani.
Kəlbə İsmailin atası olubdur porsuq,
Ulayır indi qəmişlikdə, çəkir əfqani.
Hacı molla Təgi oğlu, birisi aşnam Ağə,
Cümlə şairlər içində yerə soxum ani!
Nə mürid olmaq idi Seyyidə əvvəl, gedibən
Sonra söymək nədi dalınca onun pünhani?
Kişi də xovfə düşüb hiç imamini söyər?
Eyləməz bu işi bilmərrə çölün çobani.
Bir deyən yoxdur, ay eşşək, sənə məzhəb nə gərək,
Eylə məzhəb özünə bir üzügül canani.
Şairin məzhəbi hər yerdə olur bir üzügül,
Neyləyir şair olan məzhəbi, ya ərkani?
Taqi-əbrusin elə özünə mehrab o məhin,
Elə təsbih özünə türreyi-mişkəfşani.
İçgilən badeyi-gülnar, oxugü şerü qəzəl,
Mən təki çal... Aləmə mafihani,
Bircə fikr eyləyin, ey əhli-kəməli-Şirvan,
Kimdi bu babiliyin aşiqi-sərgərdani?
Gər səzavar İsa hərgah yekə biğə babi ola,
Biz də babi eləyək gəl yasovul Osmani.
Bilmədim, heyf, bu laməzhəb olan taifələr,
Nə səbəbdəndi ki, tərək eylədilər ədyani?
Uydular cümləsi naseyyidi-şeytan sifətə -
Ki, təqəllübdə köpək oğlu ötüb şeytani.
Şiaməzhəbdə nə gördü bular aya, nə üçün -
Ki, edib tərək onu, eylədilər tüğyani?!

Hərəsi bir cürə bir ayəyə mənə oxuyub,
"Zəbərür zir" ifiə eylə eləyib böhtani.
Ağə Seyyid Hüseyin bir neçə il dərəs oxuyub,

Edir ıqrar ki, hala bilirəm Qurani.
Nə köpək oğlu köpəkdir ki, o qəssab Bağır
Çıxıban kuçədə təfsir eləyib furqani?
Hafizin gər bilə mənasını mən eşşək olum,
Nə Bağır, cümlə bu babi ki, edir dəvani.
Bu nə sözdür ki, bu dünyadədi düzəx, cənnət?
Hər kimin dövləti var isə, tapıb rizvani.
İndi bu halda cənnətdədi bəs Mahmud ağa,
Evi cənnət, meyi kövsər, gədəsi qılmani.
Mindiyi atları Düldüldü, Buraqü Rəfrəf,
Gündə birin minibən seyr eləyir səhrani.
Eldar oğlu nəçidir bəs nə qələt eyləyir o?
Öz sözüylə ki, cəhənnəmdədir ol moltani.
Xəbti var babilərin cümlə, o mövla həqqi,
Onları hamı tutubdur qəzəbi-rəbbani.
Seyyida, lənəti-həq daim ola babilərə,
Öylə lənətlər kim, olmaya heç payani!

QUBA TƏZİYƏDARLARI VƏ X EYMƏNİ QARƏT EDƏNLƏRƏ

Ey badis edən dəhərdə büdət, köpək oğlu!
Etdiz nə səbəb xeyməni qarət, köpək oğlu?

Yoxsa əlivüz çıxmış idi Kərbübeladən,
Düşdü ələ dövranda bu fürsət, köpək oğlu?

Qarət elədin xeyməgəhi-ali-rəsulu,
Gör olmusuz axır nəyə nisbət, köpək oğlu!

Yoxsa o kəsin nəslisiz, ey qövmi-şəqavət –
Kim etmiş idi özgəyə beyət, köpək oğlu!

Mərcanə sizi yoxsa doğub yeddi zinadən,
Həddəndi ziyadə bu şərərət, köpək oğlu!

Şövkətdə əgər tay olasız siz ki, Yezidə,
Getməz başa bu şə'n, bu şövkət, köpək oğlu!

Ey Əzrəqin övlədləri, bu nə xətedir,
Qasim otağını nədi qarət, köpək oğlu!

Bu zülm ki, siz eyləmişiz Hərmələ etməz,
Sizdən yetişib qəlbə cərahət, köpək oğlu!

Vardır sizə nisbət Öməri-Səddə insaf,
Kimdə tapılır bunca nəhusət, köpək oğlu!

Bu zülm haçan oldu Sənan ibn-Ənəsdən,
İnsandan uzaqdır bu zəlalət, köpək oğlu!

Dərbəndliyə kəllə deyib mərdümi-aləm,
Amma yenə olmaz sizə nisbət, köpək oğlu!

Ata-baba şirvanlıya biar deyirlər,
Hər namdə var bir neçə hikmət, köpək oğlu!

Məcmuəsinin hikməti məlumü əyandır,
Bir kəs edə bilməz ona diqqət, köpək oğlu!

Amma bu təəccübdü ki, donquzlara "ceyran"
Kim qoydu adı, əhli-zələlət, köpək oğlu!

Bais nə idi ta ki qəbul eyləmədiz siz,
Ağsaqqal edən vəqtdə nəsihət, köpək oğlu!

Hər əmrdə lazımdı sizə mürşüdi-kamil,
Bimürşid olurmu bu təriqət, köpək oğlu?

Zülmatdə İsgəndərə bir Xıız gərəkdir,
Xassə ki, tutub aləmi zülmət, köpək oğlu!

Yainki olubdur aduvuz şieyi-xalis,
Şayistə deyil böylə şəniət, köpək oğlu!

Baş yarmağa, ox taxmağuya hiç sözüüm yox,
Bir siz təkə yox sabibi-cürət, köpək oğlu!

Amma ki, bu iş mərifət ilə ola xoşdur,
Biganə bizə etməyə töhmət, köpək oğlu!

Gözlər açılıb, iş dəyişib, haldır özgə,
Ancaq bizi tutmuş bu cəhalət, köpək oğlu!

Bari elə olmaq ki, bizə gülməyə düşmən,
Hər şəhrdə var xarici millət, köpək oğlu!

Hər növ ilə ki, bütətə siz mürtəkib olduz,
Yazdıq onu naçar şəriət, köpək oğlu!

Məmul elədiz dəhrdə hər feli-hərəmi,
Tapdıq onun icazına səhhət, köpək oğlu!

Ata-babanız şüalər öldürdü imamı,
Qıldız onu siz sünnüyə nisbət, köpək oğlu!

Baş çarpmıq ilə, şaxi* olubdur sizə adət,
Ey məzhəbi-dini olan adət, köpək oğlu!

O! kimsənə ki, məhlədə illərlə tapılmaz,
Nə xeyrə yarar, nə şərə nikbət, köpək oğlu!

Əyyami-məhərrəmdə olur Rüstəmi-sani,
Mərvan tək edər xəlqə siyasət, köpək oğlu!

Ancaq Quba üstündə deyildir bu məzəmmət,
Hər şəhərdə var kani-şərarət, köpək oğlu!

Amma Qubanın bişəsi çox, çaqqalı çoxdur,
Etdiz ki, toyuq tumağa adət, köpək oğlu!

Bəs, lazım olub çaqqal üçün bir tələ qurmaq,
Ta dəf ola bu rəncü məzəmmət, köpək oğlu!

Aya, demədiz təziyyəi-sərvəri-dindir.
Batildi belə bəzi ədavət, köpək oğlu!

Bu təziyənin sahibi sultani-şəhidan,
Sizdən edəcək həqqə şikayət, köpək oğlu!

Dünyada zinakarsız, üqbadə ziyankar,
Tutdu sizi aləmdə xəsarət, köpək oğlu!

Baş çarpmıq, ox taxmağa etdiz əbəs adət,
Nə fərzdi bu əmr, nə sünnət, köpək oğlu!

Boynunda kəfən, əldə qılınc baş çapırsız,
Görsün məni ta bir neçə övrət, köpək oğlu!

---

* Şaxsey

Etdim ürəfayə sözü filcümlə işarət,
Arıflərə bəsdir bu işarət, köpək oğlu!

Aldanma, yalandır süxəni-mərsiyəxanə,
Cənnətlə sizə versə bəşarət, köpək oğlu!

Cənnət harada, siz hara tövlə döyü cənnət,
Eşşək balası, dağ ayısı, it köpək oğlu!

Çün hər bir əməl niyyətdə mövqif olubdur,
Siz eyləmisiz bicliyə niyyət, köpək oğlu!

Səd heyf ki, Qudyalıdan ağa eylədi rehlət,
Qaldı sizə meydanı-rəşadət, köpək oğlu!

Əmir Həsən ağa edə gər dəxli-tərrüf,
Olmazdı dəxi sizdə cəsarət, köpək oğlu!

Bisahib olub dəşt, donuz təllə çıxıbdır,
Tülkü bəy olubdur, dərə xəlvət, köpək oğlu!

Tutduz bir əməl ki, elədiz milləti rüsva,
Yandırdı məni nari-xəcalət, köpək oğlu!

Bu fel ki, var sizdə şəhənşahi-rüsuldan,
Tutmun dəxi ümmidi-şəfaət, köpək oğlu!

Bir təziyəvüz var idi övladi-rəsulə,
Ancaq bu idi əcri-risalət, köpək oğlu!

Verdiz ona indi ki, aləmdə xələl siz,
Bir gözləmədiz əcrü qərabət, köpək oğlu!

Cəddim tüpürür görsə sizi ruzi-cəzadə,
Söylər ki, deyilsiz mənə ümmət, köpək oğlu!

Bir də, bu fəسادi ki, siz etdiz, sizə eylər –
Göylərdə mələklər hamı lənət, köpək oğlu!

Hərçənd başın Şünri-şəqi kəsdi İmamın,
Ağladı yenə, eylədi rıqqət, köpək oğlu!

Siz ağlamasız, öldürsüz yeddi imamı,
Yox zərrə qədər sizdə mürüvvət, köpək oğlu!

Gər daşdı desəm qəlbüvüzi səxt əcəbdir,
Yox daşü dəmirdə bu qəsavət, köpək oğlu!

Vardır elə daş ki, yarılıb xəvfi-xudadən,
Cari olub ənhari-lətafət, köpək oğlu!

Vardır elə daş yumbalanıb xışyət-i-həqdən,
Yox qəhri-xudadən ona taqət, köpək oğlu!

Quranda sizin qəlbüvüzi zikr qılıb həq,
Get, eylə "əlif-lami" qiraət, köpək oğlu!

Sizdəndir uzaq dəhərdə əlbəttə pəyəmbər,
Nazil sizə olmuşdu bəraət, köpək oğlu!

Seyyid cühələ fəvcinə bu sözləri yazdı,
Ta eyləyəsiz haldən ibrət, köpək oğlu!

Minbəd dəxi tutmayın ol növ ilə işlər –
Kim düşməən edə tənü şəmatat, köpək oğlu!

Yoxsa ki, gəlir sizlər üçün həcv dəmadəm,
Vermə dəxi bu Seyyidə zəhmət, köpək oğlu!

NƏSRƏDDİN ŞAHIN HƏCVİNDƏ

Nasirəddin şəhi-adil ki, səmimi-dildən,
Ömri-tulanıdı həqdən ona daim diləyim.
Gəzdi Rusiyyəni, həm Rumü Firəngistanı,
Tutdu avazəsi afaqı, açıldı ürəyim.
Xəlq derlərdi ki, İskəndəri-sanidir şah,
Bu səyahətdə dəxi qalmaq bir zərrə şəkim.
Bu xəbər çıxdı ki, naghah gəlir Şirvanə,
O güli-gülşəni-İran, açıldı çiçəyim.
Hər o şəxsini ki, evi uçmuş idi, zəlzələdən,
Dedi kim, şah gəlir, oïdu qızıldan dirəyim.
Şüəra, həm fūqərə cümləsi göz dikdi yola,
Fihəqiqət ki, rəhi-şahə dikildi bəbəyim.
Mən də bir türki qəsidə yazıb inşa elədim,
Duzlu, şirin söz idi, nə özümü nəzmə çəkim.
Həqqi, zənnim budu kim, söz tanıyan kimsədi şah,
Sayeyi-qadiri-sübhan olacaqdır köməyim.
Qissə kutəh, gecədən bir neçə pas ötmüş idi,
Şəhrə şəh varid olub yatdı, qutardı küləyim.
Sübh mindi karuta*, sürət ilə oldu rəvan,
İltifat etmədi bir şəxsə nə arif, nə həkim,
Tutdular xəlq çörək, kəsmədi çün bir lögmə,
Görüb ol surəti bildim ki, kəsildi çörəyim.
Nə mənim şerimə baxdı, o nə dərvişlərə,
Dedi: bu xəlqdən əfzəldi mənə bir qəpəyim.
Dedilər kim, mənə bu qissəyə yaz bir tarix,
Mən dedim kim, demənəm, zayə olubdur əməyim.
Leyk Seyyid dedi tarixini, bir əksiyyə var,
Niyə gəldi, niyə gətdi bu†

---

* Kəreta.

† Son misra əbcədlə hesablandıqda 1281-ci il alınır. Bu rəqəmə bir əlavə etdikdə və miladi tarixə çevirdikdə 1865-ci il alınır.

SULTANOV HADIYƏ

Ey bizi mədh qılan Hadiyi-dövrən əxəvi!
Bu nə zəhmətdir, əya mənbəyi-ürfan əxəvi!
Seyyidi eyləmişən mədhi-firavan, əxəvi,
Şad səndən olacaqdır şəhi-Mərdan, əxəvi!

Çəkdi ol gün ki, Hüseyn Kərbübəlayə ləşkər,
Qaldı ol ərsədə tənha o şəhi-təşnəcigər,
Sən əgər olsa idin orda, əya paksiyər
Canım eylər idin ol şəhə qurban, əxəvi!

Çatmayıb çün əlin ol feyzə, əya xoştiynət,
İndi övladına bəsdir ki, edirsən hörmət,
Cəddimiz şad olacaq olsa sizin tək ümmət,
Mərhəba, namxuda, sahibi-iyman əxəvi!

Məni əfv eylə ki, öz cürmümə iqrar etdim,
Anladım səhvimi, iqrarımı inkar etdim,
Sənə baş çapma dedim, tövbə-stiğfar etdim.
Keç bu təqsirdən, ey mənbəyi-ehsan əxəvi!

Ülasan eşqdə divanə, məhəbbətdəndir.
Çapasan başını mərdanə, məhəbbətdəndir,
Tökəsən qanını meydanə, məhəbbətdəndir,
Olmuşam eylədiyim zəmmə peşiman, əxəvi!

Leyk gəl indi biz əyri oturaq, düz danışaq,
Elə bil küslü idik, gəl təzədən bir barışaq,
Şərdə var isə baş çapmaq biz də qarışaq,
Bir görək varmı buna höccətü bürhan, əxəvi?

Belə fitvanı görək verdi bizə hansı imam?
Ya ki, onlar özü də etdi bu əmrə iqdam?
Bədənin zəhməti gər şərdə olmazsa həram,
Biz də başlar çapıban cari edək qan, əxəvi!

Gərək əvvəl çapa, başlarını fövci-üləma,
Çünki onlardı bu işlərdə rəisül-füqəra,
Sonradan baş çapalar xan, əmirül-üməra,
Nə ki hər bisəri pa, lutiyyi-meydan, əxəvi!

Həç eşitdinmi çarıb başın imami-Cəfər?
Ya ki Musiyyü Riza, Əskəriyi-xəstəciğər,
Bizdən onlar məgər öz cəddini az istərlər?
Niyə bəs vermədilər bu işə fərman, əxəvi?

Bu yəqinimdir əgər olsa özü zində imam,
Hökm edər: çapma başın, nəhydi bu fəli-həram.
Yenə hər il çapacaq başını bu qövmi-əvam,
Demə kim, tərki-təbiət ola asan, əxəvi!

Qudyal əhli bu işə rağib olur bizdən çox,
Baş çarıb, qıfl taxıb, cismə keçirdərlər ox.
Nə məzəmmət eləyim, onlara bir töhmət yox;
Göz açıb böylə görüb, adət edib can, əxəvi!

Doğrudur, baş çarıraq biz dəxi cəmiyyət ilə,
Bunu lazımdır həlal eyləməyə hüccət ilə,
Nə olur bir göz açıb baxmaq işə ibrət ilə,
Bəlkə yoldan çıxarıbdır bizi şeytan, əxəvi!

Ey Həsənbəy ki, gəlib ləbimə mərdanə bu söz,
Bilirəm ki, dəyəcək Hadiyi-kaptana bu söz,
Çap qıl, ta dağıla səfheyi-dovranə bu söz,
Qoy məni həcv eləsin həzrəti-kaptan, əxəvi!

Ey bu nadanlar əlindən yetişən canə Həsən,
Səbr qıl tənəyi-hər cahilü nadanə,
Həsən, Sən də Seyyid kimi ver pəndi-həkimanə, Həsən,
Bəlkə bir söz qana bu zümreyi-nadan, əxəvi!

HƏSƏN QARA HADİYƏ

Ey olan hadiyi-ərbabi-zələlət, Hadi,
Ey müzillini edən həqqə hidayət, Hadi.
Eylədin sən ki, bu mehdiliyə adət, Hadi,
Elə bəs aləmə təbliği-risalət, Hadi!

"Əhsənül-qaidənin" sahibi, yaxud özü bəg,
Yazmış idi, nə rəva xəlq oiur, ağköynək?
Sən, oba aşrı, əzizim, nəyə lazım hürmək,
Nə üçün eylədin izhari-ədavət, Hadi?!

İnşaallah saba-birgün yetişir, mahi-əza,
Gey kəfən, yar başuvi, tək yaşuvi, bağla qəra,
Səni meydanda görən kimsə desin namxuda,
Eləyibdir yenə aləmdə qiyamət Hadi!

Əlüvi tutmadi bir kimsə ki, qardaş, sənin,
Can sənin, cism sənin, tiğ sənin, baş sənin.
Cəm ola baxmaq üçün sünni, qızılbaş sənin,
Baxıban onlara sən eylə fəxarət, Hadi!

Leyk siz bir para bütətlər edibsiz iycad,
Qoymusuz adını siz təziyə, ey əhli-fəsad!
Sizə bu təziyədən özgə həvəslərdi murad,
Mən ölüm, sən bir özün eylə mürüvvət, Hadi!

Bu deyilmi qərəzin başuvi sən çapmaqdan,
Yəni ki, canımı cananə edərdim qurban,
Maluvi bəs nə üçün eyləməyirsən ehsan,
Quru baş çapmağa sən etmişən adət, Hadi!

Xatirin cəm elə kim, gər bu isə rəsmi-əza,
Sənə nifrin edəcək padşəhi-Kərbübəla,
Bədənin zəhmətinə şərdə yoxdur fitva,
Yoxsa var sizdə, görək, tazə şəriət, Hadi?

Leyk peyğəmbər olan həcv eləməz ümmətini,
Kişi lazımdı çəkə ümmətinin qeyrətini,
Gərçi həcv eyləyənin yoxdu kəsən
Sənə bu həcv nə fərz oldu, nə sünnət, Hadi!

Xaçpərəstlər hamısı açdı gözün düşdü qabaq,
Dalda qaldıq tökülüb cəhl ilə biz, ay sarsaq!
Bəs nə vəqti bizə qismət olacaq göz açmaq?
Əqlə gəl, tanrıya bax, bəsdı bu qəflət, Hadi!

Bu hədisi nə zaman zıkr qılıb peyğəmbər –
Ki, olur rus diliylən oxuyan kəs kafər?
Allah, Allah, bu nə böhtandır, əya hiylətgər,
İxtüafati-lisandır bizə nemət, Hadi!

Kim ki, bir dil bilə, bir nemətə ol vasildir,
Kim ki, çox bilsə, o çox nemətə bəs şamildir,
Leyk aləmdə hər ol kimsə ki, naqabildir,
Edəcəkdir qeyr lisanı o məzəmmət, Hadi!

Kim deyər ağlama sən Kərbübəla sərvarinə?
Canımız cümlə fəda olsun onun Əkbərinə,
Ağladı ərzi səma təşnə ölən Əsgərinə,
Onu inkar edənin zatına lənət, Hadi!

Biz də müddət "zərəbə Zeyd" kitabın oxuduq,
Riştəyi-ömrümüzü nəhv ilə sərfə toxuduq,
Bari biz taifə əzzəldə yenə bir
Olmuşuq indi dəxi eyni-nəcasət, Hadi!

Tut, Həsənbəy bizə təlim eləyir dərzi-zəlal,
Götürüb boynuna ol, kafər olub, vizrə vəbal,
Niyə təlimə siz ətraflı qılırsız irsal,
Bilməyirsiz niyə bəs eybü qəbahət, Hadi?

Oxudur cümlə uşaqlarını xanü bəgüvüz,
Neməti-rus ilə pərvərdə olub cəmdəgüvüz,
Bilməyən rus dilini bəlkə ola tək-təkivüz,
Sizdə var hamıdan artıq ona rəğbət, Hadi!

Şükrillillah ki, bizim padşəhi-kişvəri-Rus,
Ol zamandan ki, edib təxti-üdalətdə cülus.
Bizləri eyləməyib elmü ədəbdən meyus,
Doldurub aləmi insafli ədalət, Hadi!

Mərhəba mülki-Qarabağın əzadarləri,
Tan əfzun eləsin siz tək dindarləri,
Seyyida, bəsdı, əgər görsə bu əşarləri,
Çəkəcək tutduğı kirdarə xəcalət Hadi.

HÜMAYİNİ HƏCV

Ey Hümayi, bu nə ətvardi izhar elədin,
Çərxi-bədmehr kimi zülmü pədidar elədin,
Sübhi-kazib kimi sadıq yüzünü tar etədin,
Sadıqın sabiti-əşkin yüzə səyyar elədin,
Şəfəqi-əşk ilə rüxsarını gülnar elədin?

Dostluqda nə üçün gozləmədin əndazə,
Düşmən oldun niyə ol sərvqədü tənnazə,
Qəleyi-Şişəyə saldın gedibən avazə -
Ki, filani rüxi-zibayə urardı ğazə,
Şahidi-qismətə məşşatəlik izhar elədin.

Sadıqın naməsi gəldi mənə, ey talibi-raz,
Sanki yazmışdı onu naz ilə Məhmudə Əyaz,
Leyk başdan-ayağa şikvə idi, suzü güdaz,
Görünür eşqi-həqiqin demisən eşqi-məcəz,
Ey bəradər, nə üçün sən belə rəftar elədin?

Sadıqın vəsfini dastanə gətirdin sən özün,
Gedibən kişvəri-Şirvanə gətirdin sən özün,
Töhfə tək bəzmi-Süleymanə gətirdin son özün,
Mindirib rəxşini meydanə gətirdin son özün,
Vəsfini aləmə firdovs kimi car elədin.

Ey əzizim, gəlibən şur ilə göftarə özün,
Eylədin xəlqi Züleyxa rüxi-dildarə özün,
Çəkdi ol Yusifi-gülçöhrəni bazarə özün,
Eylədin ərz mətaini xəridarə özün,
Sonra döndün niyə bəs təlqi-xəridar elədin?

Ey Hümayi, qəsəm ol padşəhi-qəhharə -
Ki, veribdir qulağa səm, gözə nəzzarə,
Hüsndə yusif ola gər o məhi-səyyarə,
Olmayıb pirəhəni-isməti hərgiz parə,
Yox yerə sən bu işi bir qərəzin var elədin.

Xud tutaq Sadiqə lazım görünürdü böhtan,
Neyləmişdi sənə Mahmud ağa, ey ruhi-rəvan?
Şərm edib gözləmədin həqqi-nəmək, hörməti-nan,
Gedibən Qələyə həqqində danışdın hədyan,
Filhəqiqə, nə onu, sən özüvi xar elədin.

Ağanın neməti-əlvanı gözündən gəlsin!
Süfreyi-bəzmi-Süleymanı gözündən gəlsin!
Kababı, çaxırı, büryanı gözündən gəlsin!
Meyi olsun cigərin qanı, gözündən gəlsin!
Çünki həqqində olan feyzini inkar elədin.

Gəlmisən bir neçə dəfə sən özün Şirvanə,
Hüsndə bənzər idin mehrü məhi-tabanə,
Sənə də Mahmud ağa etdi xəyanət, ya nə?
Niyə bica yerə saldın kişini böhtanə?
Binəvanın nə üçün fisqini iqrar elədin?

Nəğmət əhlinə Mahmud ağanın rəğbəti var,
Bilməyən yoxdu, bu əsrarə onun şöhrəti var,
Gər ola, həqqi də vardır, kişinin dövləti var,
Dövləti, mərifəti, ləzzəti var, hörməti var.
Sən bu zahir işi bais nədir inkar elədin? [...]

ABİD ƏFƏNDİNİN HƏCVİNDƏ

Əyyühənnas, bilin, türfə rəvayətdir bu,
Nə riyadır bu, nə böhtan, nə zərəfətdir bu,
Demə şair sözüdür, nəzmi-ibarətdir bu,
Ya ki əlfazi-bələğət və fəsahtədir bu,
Şəhrdə vaqə olan əsli hekayətdir bu.

Demə kim, münkiri-şeyxəm, eşidib əhvalı,
Mən özüm yaxşı müridəm, sözümə ol hali,
Övliyadən bu fəna mənzili olmaz xali,
Yoxsa hər tülküsiyə kim, uzada saqqalı,
Demək olmaz ki, ona əhli-kəramətdir bu.

Bundan əqdəm dəxi çox şeyx gəlib dünyayə,
Lütfdən feyz veriblər mələyi-ələyə,
O Hacı Əhməd əfəndi ki, köçüb üqbayə,
Özünü salmadı o cifə üçün dünyayə,
Tarı rəhmət eləsin, vasili-rəhmətdir bu.

Var ona eylə müridlər ki, onu şah bilir,
Bəzilər nəhs üzün mehr sanır, mah bilir,
Bəzilər dərgəhini həqqə gedən rah bilir,
Bəzi də var ki, şeyxin özün Allah bilir,
Qəsəm ol xaliqə kim, eyni zələlətdir bu.

Bircə gör Abidin əhvalını, ey sahibi-hal,
Gözü hər övrətə düşsə ki, olur anə həlal,
Bax, bu məlun özünü gör kimə eylər timsal!
Qıldı axır bu ləin şəri-rəsulu pəmal,
Yenə derlər ki, ona əhli-şəriətdir bu.

Necə ki, şahidi-əhvaldı bu əmrə bu kar,
Guş ver, ta ki qılım mən sənə ani izhar,
Eşidib ta qılasan abidə lənət büsyar.
Gərçi təfsilən edim şərhin, olursan bazar.
Müxtəsər şerimə şərh oldu, kifayətdir bu.

Şiməzhəbləri rüsva eləmişdi babi,
Sünnidən həm dəxi bir şeyx çıxıb qüllabi,
Cəm edib başına hər bisəru pa kəzzabi,
Dişi-erkək qarışib rəqsə, çalallar qabi,
Bircə bax diqqət ilə, gör ki, nə adətdir bu!

Bəlgədildə bir əfəndi var idi piranə,
Hər kəramət eləmişdi ona bir dürdanə,
O da vermişdi onu bir üzü gül oğlanə,
Vəh nə oğlan ki, üzü güldü, gözü məstanə,
Qamətin gör, demə kim, sərvi-qiyamətdir bu.

Zahirən aşiq imiş abid həm ol simbərə,
Eşidib ta ki atası ki, onu verdi ərə,
Minibən atını bədzat qoyub üz şəhrə,
Eyləyib ərəz ki, salsın işini bir təhrə -
Ki, naçalnik, sənə qurban, nə ədalətdir bu?

Alıb arvadımı zur ilə əlimdən Ağa bəg,
Verib öz növkərinə, hörmətimi eylədi hək.
Mənə bundan sonra bəs vacib olubdur ölmək?
Sünniməzhəb, məni-biçarəyə sən eylə kömək,
Demə şeyxəm məni, qapında bir ümmətdir bu.

Bu sözü ta ki naçalnik eşidib qıldı qəzəb,
Yazılıb hökm, qılıb hamını divanə tələb,
Şəhrə ta varid olub Ağa bəyi-alinəsəb,
Abidin kizbi bürüz olmağına oldu səbəb,
Bildilər cümlə xələyiq ki, nə illətdir bu.

Mənə təhrik verirdi bu işə bir neçə kəs,
Mən də ta ki təməi-xamə düşüb etdim həvəs,
Ya bağışla məni sən, ya başımı tərsinə kəs,
Qoyma, qurbanın olum, xələqə yayılsın ki, bu səs,
Bilmişəm qəlpimi kim, eyni hamaqətdir bu

ƏRƏB ƏFƏNDİZADƏ MAHMUD ƏFƏNDİYƏ

Var ərzi-salamım sənə, biçarə əfəndi,
Ey əsl vətəndən düşən avarə, əfəndi,
İqbalı dönən dəhrdə idbarə, əfəndi,
Vey tiri-cəfadən cigəri yarə əfəndi,
Biçarə kişi, bikəsü bikarə əfəndi!

Agahü xəbərdir ol, əya arifü kamil,
Bir siz tək alim nə rəvadır ola cahil,
Bir para xəbərsizdən olubdur bizə vasil,
Bir mətləb o ətvardən olmaz sənə hasil,
Təğyir münasibdü bu ətvarə, əfəndi!

Ol gün ki, səni xəlq elədi xaliqi-əkbər,
Həm ruziyi-ruzii şəbüvi qıldı müqərrər,
Hər yerdə ki, olsan çatacaq rizqi-müqəddər,
Bir parə çörəkdən ötəri fikr elə axər,
Dönmək nə rəva rubəhi-məkkarə, əfəndi!

Qeybət nə rəvadır, kişi, tərək et bu sifati,
Yaxşıydı Ağa bəy sənə verdikdə bəratı,
Hər il düyünü, buğdanı, arpanı, həm atı,
Yaxşıydı kəsəndə çuxanı, kürki-Herati,
İndi yaman oldu, a yüzi qarə əfəndi?

Bihal gəlib Sədərəyə, hal ilə getdin,
Yəni ki, doşab ilə, bal ilə getdin,
Həm atü öküz, bir neçə baş mal ilə getdin,
Şahənə qəbavü kəmərü şal ilə getdin,
Döndərmiş idin vəsfüvi tüccarə, əfəndi.

Qorxma Ağa bəydən, o deyildir elə övlad –
Kim, sən tək biçarələrə eyləyə bidad,
Sən kimi deyil təbi onun pisliyə mötad,
Sıdqla çağırırsan yenə eylər sənə imdad,
Hər yerdə fələk salsa səni darə, əfəndi.

**SALYANLI AXUND MOLLA
MƏHƏMMƏDHƏSƏN HAQQINDA**

Gördüm yuxuda şəhi-bəlanı,
Məzlumi-diyari-Kərbəlanı.
Qəmgin idi, zar, əşk-rizan,
Giryan eləyirdi masivanı.
Öpdüm ayağın təzərrə etdim –
Key, möhnəti ağladan səmanı!
Bais nədi göz yaşın rəvandır?
Şərh eylə mənə bu macəranı.
Bir ah çəkib buyurdu ol şəh;
Gör dəhərdə çəkdiyim cəfanı.
Yetmiş iki tən şəhid olduq,
Çəkdik ələmü qəmə bəlanı.
Bunlar hamı səhldir və lakin,
İncitdi məni, görün, filani,
Bir mərsiyəxani-hərzə-göftar,
Minbərdə ipə düzür yalanı.
Ta ağlada bir neçə əvamı,
Bağlar bizə hərdəm iftiranı.
Sordum ki, o kimdir, ey mükərrəm?
Ver bircə nişan o qəltəbanı.
Bir ah çəkib dedi o sərvər:
Salyanın o zişt rövzəxanı.
Ol Molla Məhəmmədi-Həsən kim,
Satdı pula din ilə imanı.

QAZI HACI MOLLA MƏHƏMMƏD MƏLİKKƏNDLİYƏ

Görmüşəm xitteyi-islamda bihəd qazi,
Var hər mülkdə yüz mollavü həm səd qazi,
Rəsmi-qanundu əzəldən ki, olur bəd qazi,
Leyk mən görməmişəm bir belə mürtəd qazi,
Hansı qazi? - desələr, Molla Məhəmməd qazi.

Vəh nə qazi ki, ləin ibn ləin ibn ləin,
Mülhidü müfsidü mərdudü şəqi, düşməni-din,
Olacaqdır ona axırda qənim şəri-mübin –
Ki, qılıb qaziliyi cifeyi-dünyayə kəmin,
Eyləyibdir özünü nəfsə müqəyyəd qazi.

İki kəs şərə gedib, versə biri iki manat,
Söz onundur ki, verib pul, nə qəmi, tapdı nicat,
Tez yazıb hökm verir qaziyi-şirinhərəkət,
Bu tərəfdən verə məğbun olan üç danə manat,
Filfövr yazdığı hökmün eləyər rəd qazi.

Təng olubdur bu şəririn sitəmindən aləm,
Yoxdu bir kimsə ki, şərrindən onun çəkməyə qəm,
Füqərayə bu qədər kim, eləyir cövrü sitəm,
Bu sözü bəvər edin, qadiri-qəhharə qəsəm,
Yanacaq nari-cəhənnəmdə müxəlləd qazi.

Dursa öz qaziliyində döyü çox da nöqsan,
Deyərik: - neynək, edib qaziliyi hiyieyi-nan,
Gündə bir surətə təbdil olu misli-şeytan
Gah yasovuldu, gəhi mirzə, gəhi rüşvətalan,
Döyü bu fasiqi-zənqəhbə mücərrəd qazi.

Gah gedir Misrə, gəhi Kufəyə, gahi Hələbə,
Gah əfəndi olu, gah suxtə, gahi tələbə,
Gah edir qaziliyi pişə misali-kəsəbə,
Qorxuram seyyid ola, əl qata axır nəşəbə,
Məni bari götürə övladına cəd qazi.

Annamaz heç sözün heysabü biheysabısın,
İsqıyar gündə minib kəndləri qırxıq yabısın,
Cəra edib başına harda adamın qullabısın,
İldə bir yol tanımaz məscidü məbəd qapısın,
Etdi müfrədxananı məscidü məbəd qazi.

Getdi səd heyf, a köpək, Tarxanovun dövrani –
Ki, tapaydın ona bir məhsifət oğlani,
Hac Kamal oğlu Təqi kimi tapaydın nani,
Eyləyəydin yenə qazi oluban divani,
Eyləyəydi səni bu mülkə mücəddəd qazi.

İstəsən xəlqin əgər könlünü razi edəsən,
Cümlə təshiri-dili-əhli-ərazi edəsən,
Bəs gərək arvaduvun felini mazi edəsən,
Cəhd qıl ki, bala qardaşuvu qazi edəsən,
Lotular tovlamağa yaxşısıdır əmrəd qazi...

BİR NƏFƏR DOSTA YAZILAN ZARAFATDIR

Alicaha, qənimin qadiri-sübhan olsun
Qəzəb ayatı sənə ayeyi-Quran olsun.

Səni suzan eləsin ayeyi-fihün fihi,
Mənzilin ruzi-cəza əsfəli-niran olsun.

Düşəsən dur görüm sən bu imarətlərdən.
Yatacaq yer sənə bir künci-dəyirman olsun.

Ay ötə, həftə ötə, heç dilüvə dəyməyə ət,
Bilmənəm il dolana bəlkə ki, qurban olsun.

Gözəsən küçələri, gəşt edəsən şamü səhər,
Bir qəpikdən ötəri göz yaşın əfşan olsun.

Yastığın qırmızı kərpic, döşəyin köhnə həsir,
Bir dənə yırtıq əba üstüvə yorğan olsun.

İstirahətlə sənə olmaya bir mənzili-xas,
Camədar Mirzəli tək mənzilin külxan olsun.

Can verəndə yığıla üstüvə cinn ilə pəri
Əməlin kisəsinin məxzəni şeytan olsun.

Şatır Abdulla, Qubuş Qarə nənə , Şölti Təqi,
Qardaşım vay! – deyib, üstündə nəvaxan olsun.

Nə ki.... var isə qənşərində zikr desin,
Əl çalan Cəfər Ağə, mütrübün Tatyən olsun.

Gürçüvən çaxırı pişvazə gələ qənşərüvə,
Nuş bər nuş deyən şeytəni-dəğvən olsun.

Ərəsətə bu təhər kefli, xuraman gələsən –
Ki, görənlər səni bu şəkldə heyran olsun.

Xəlq səni loti bilir, amma ki, sən xudkeşsən,
Qoy dəlilin gətirim, aləmə bürhan olsun.

Bir gəlir yadüvə sabiqdə keçən kohnə dükən?
Qoy ki, faş eyləməyim bu sözü, pünhan olsun.

Səni mən mərd bilib dərgəhüvə üz tutdum,
Fərz bildim bu kişi sahibi-ehsan olsun.

Demə sən zət qəliz Hacı Türabın birisən,
Qara eşşək nədi kim, daxili-insan olsun?

Sən deyirsən ki, atam müctəhidi-aləmdir,
Bu sözə bavər edən sən kimi heyvan olsun.

Müctəhid oğlu gərək qabil ola atası tək
Yoxsa, sən kimi lotu nayibi-lulan olsun.

Taci-sər, həcv deyildir bu ki, mən eyləmişəm,
Qərəz oldur ki, sənə bir neçə həzyan olsun.

Vay əgər haluva məndən olusan rəncidə
Həcv qıllam ki, səni şöhreyi-Şirvan olsun.

QƏZET NƏDİR

Dün sual etdi bir nəfər cahil –
Ki, qəzetdən nədir bizə hasil?
Bu Həsənbəy nə istəyir bizdən,
Doldurub aləmi quru sözdən
Danışır gah əkin, ziraətdən
Gah maşın, gah özgə sənətdən.
Şərh edir, gah süd qayıрмаğı –
Ki, qatıqdan belə çəkin yağı.
Pendiri öyrədir ki, böylə tutun,
Saxlayıb artıcaq bahaya satın
Gah Amcrikadan eyləyir kim yad
Bu sifət bir maşın olub icad.
Nəyə lazımdı bizlərə maşın,
Nə üçün xəlqin aldadır başın?
Babamız görməmişdi maşın işi
İngilis kimi tovlayır bu kişi.
Dad edir ki, gərəkdir elm oxumaq,
Çəkmə tikmək və ya ki çit toxumaq
Biz məgər bümirik yağlı tutmaq,
Pendiri saxlayıb pula satmaq?
Çöldə hər övrəti-Qarabaği
Nehrədə çalxayır gözəl yağı.
Biz məgər bilmirik taxıl biçmək?
Nəyə lazımdı maşın öyrənmək?
Şöxmə vacibdi çünki beş cüt kəl,
Biçinə çin gərəkdı, xırmana vəl.
Nə gərəkdir yazıb ki, ol sadə
Fəhlələr cəng edir Amerkadə
Bilməmiş rəmzini bu dünyanın
Söyləyir halını Amerikanın
Hiç doğru deyil bunun nəfəsi,
Nə qəzetdir? Tamam pul tələsi.
Dedim: - Ey cahili-kərihxitab,
Gərçi nadanə yoxdu hiç cavab.

Bu qəzet kim, olub cahanda bina,
Bunu kim ixtira edib aya?
Hansı millət bunu edib icad?
Hansı dövlət edib ona imdad?
Nədir ol millətin görək qərəzi,
"Həst əlbəttə dər diləş mərəzi" *
Hamı millətdə var qəzətlər çox
Demə kim, bunda hiç faidə yox.
Qəzetin çoxdu xəlqə mənfəəti,
Nə bilir kim ki, yoxdu mərifəti,
Nə deyim, vəhyi-asimanidir ol,
Leykərbabi-hal canıdır ol
Ümmül-əxbar, müxbirül-asar,
Kaşifür-rəmz, vacibül-əsrar,
Leyk vacibdü şərh edim hali
Səni filcümlə eyləyim hali
Rayizi-malikani- vadiyi-şövq,
Qaidi-sakinani-aləmi-zövq
Rəhbərü rəhnəvərdü rahnüma,
Cəbrəili-əmini-əhli-səfa.
Özünə eyləyib həmiyyəti fərz –
Ki, edə aləm içrə teyyül-ərz
Gah olur əsbi-telqrafə səvar
Şərqdən Qərbə söyləyir əxbar.
Gəh qılır poçtaxanələrdə məqam,
Xəlqə əxbar eyləyir elam.
Nə qəzet, mayeyi-səadətdir
Nə qəzet, eyni-etmi-hikmətdir
Xassə "Tifliski Vestnik" in xəbəri
Yetişir əhli-aləmə səməri.
Bir qəzətdir ki, sadiqül-əxbar
Müştərisi nücum tək büsyar.
Xassə "Kavkaz" ki, əhli-Qafqazə
Hər zaman bir xəbər verir tazə.

---

* Əlbəttə, ürəyində dərdi var.

Xassə ol kim, "Əkinçi"yi-dana,
Əhli-islamı eyləyib ehya
Gah Peterburqdan olur guya,
Gah olur Hindi-Şərqdən peyda.
Gah Dunaydan qəzet verir xəbəri,
Gah Parisdən gəlir onun əsəri.
Kəşf edir karxanədən səməri,
Söyləyir hər kraldən xəbəri.

HƏSƏNBƏY MƏLİKOVA

"Əkinçi" qəzetinə yardım üçün

Əssəlam, ey əhaliyi-zişan!
Ey olanlar bəla oxuna nişan.
Nə bəla? Cəhlü dərdi-nadanlıq
Ey tutan cəmini pərişanlıq!
Neçə müddətdi ki, Həsənbəyi-zar,
Hüsni-tədbir ilə o fəxri-kibar
Öz qədimi lisanımızda haman,
Qəzetə çapını edib ünvan.
İzn hasil qılıbdı dövlətdən;
Biz gərək dəm vuraq səadətdən.
Özünə gərçi yoxdu fəidəsi,
Leyk var xəlqə feyzi-zaidəsi.
Feyzi-əvvəl budur ki, müxtəsəri,
Yetirir ol cənab hər xəbəri
Oluruq hali-aləmə vaqif,
Bu bizə bəs deyilmi, ey arif?
Feyzi-sani budur ki, hikmətdən
Şərh edir kəsbdən, ziraətdən
Əkibən elm töxmünü o cənab,
Məzrəi-aləmi edir sirab.
O1 bizə bir səhabə-rəhmətdir,
Baisi-abruyi-millətdir.
Gərçi hər dildə var qəzetlər çox
Bizə ondan vəleyk fəidə yox.
Bilmirik rus, ya firəng dili,
Hər dilin rəmzini öz əhli bili
Bizdə yox rusi, həm firəngi səvad.
Olmuşuq türki, farsiyə mötəd
Onu da hiç bilmirik kamil,
Əksəri-xəlq əvamdır, cahil.
Bəs "Əkinçi" bizə münasibdir
Qiyməti yaxşı, mali-kasibdir.
Bəs "Əkinçi" cəlalımızdı bizim,

Nasehi -xoşməqalımızdı bizim.
Səy edin, ey güruhi-niksifat!
Etməsin ta bizim "Əkinçi" vəfat.
Sonra göydən əgər enə İsa
Edə bilməz o mürdəni ehya.
Ey "Əkinçi" xirid edən kəslər
Verməsə cəngdən "Əkinçi" xəbər,
Qəzetə tərkin etməyin zinhar,
Nə gərəkdir bizə o nəqlü güzar
Qədəğəndir o növ söhbətlər,
Eşidin pəndlər, nəsihətlər.
Biz gərək səy edək məişət üçün
Sənəti kəsb üçün, ziraət üçün.

"ZIYA" QƏZETİNƏ

İlahi, bu "Ziya" afaq ara gün tək ziyalənsin!
Ziyai-tələtindən didəyi-aləm cilalənsin!
Ona bani olan Hacı Səidin kövkəbi-bəxti
Səadət mətləindən zahir olsun, incilalənsin,
İlahi, aləm içrə canişini -mülki-Qafqazın,
Ədalət məsnədində yüz min il ömrü bəqalənsin.
Qəzet bir hüdhüdi-ziba, qəzetxanlar Süleymandır,
Yetib Bülqeysi- mənayə gərək onlar Səbalənsin.
Qəzetdir peyki-ruhani ki, söylər sirri-pünhani
Nə lazım peyki-həq künci-xəfadə ixtitalənsin.
Bu kari-xeyrə kim, bir paktiynət eyləyib iqdam,
Gərək millət qıla himmət ki, ta mətləb ədalənsin.
Məsəldir söyləyib aqıl ki, tək əldən səda çıxmaz,
Gərəkdir el-ələ vermək ki ta ol əl sədalənsin.
Çıxan dəm ceybi-qeybi-məşriq-lareybdən ol əl,
Yədi-Musa kimi ecaz üçün beyzanümalənsin.
Təəssübdən uzaq olmaz, ianət vəqtidir, canım,
Bilib əhvali-afaqı gərək millət səfalənsin.
Həqiqət, yaxşı söz hər kəsdən olsa yaxşıdır, billah,
Təəssüb əhli bu rəmzi-hədisə iktifalənsin.
"Və la-tənzür ilə mən qalə"yə* qılsın nəzər hasid –
Ki, ta "Vənzur ilə məqalə"dən† çəşmi ziyalənsin.
Məhəbbət-töxmin ək sinəndə, ta versin səmər rahat,
Fəzülət nəxlinə rəşk etmə, qoy nəşvü nümalənsin.
Miləl beynində bir rəftar qıl qanuni-hikmətlə -
Ki, ta biganələr görsün kəmalın, aşinalənsin.
İlahi, bu qəzətdən şad eylə əhli-afaqı,
Zəri-məskuki-dövlət tək rəvacında rəvalənsin.
Ziyası çün onun xurşidi-bürçi-Rusiyətdəndir,
Onun təhtəş-şüaində qalib "Əxtər" sühalənsin.
Qəzet təbində məzun eyleyib bir əhli-idraki –
Ki, ta pəndin görüb əhli-məarif iqtidalənsin.

---

* Deyənə baxma

† Deyilənə bax.

Bu işlər dövləti-Rusiyyənin ədlilə naşidir,
Xudavənda, bu dövlət günbəgündən etilələnsin.
O şahənşahi-adil, imperaturi-müəzzəm kim.
Hümayi-səltənətdir zillinə dəhr ilticalənsin.
Bizə bu izndən bihəd fəvaidlər ki, hasildir,
Yetişməz intəhayə gər yazam dəhr intahalənsin.
İlahi, seyyidin qıl bu düəsın sən icabət kim,
"Ziya" gün tək ziyalənsin, cahanə müncələlənsin!

"ZİYA" QƏZETİNƏ

Ey "Ziya", ey ziyayi-çəşmi-cahan!
Ey olan afitab tək rəxşan!
Ey "Ziya", ey bəridi-əhli-kəmal
Nəşri-əxbər üçün açan pərü bal.
Hüdhüdi-nüktəsənci-badi-səba.
Qasidi-xoş-nəsimi-baği-vəfa
Ey "Ziya", ey bəridi-ruhani,
Kaşifi-rəmzhayi-pünhani,
Ey səvadin səvadi-dideyi-hur
-Ki, savadımdı çəşmi-aləmə nur
Ey olan nəfi aləmə calib
Sənə əhli-kəməldir talib
Ey olan rəşki-tələti-əxtər,
Sənə söylər bəsirət əhli-nəzər
Yetə hər vəqt söz həqiqətdir,
Hər sözün bir kitabı-hikmətdir
Hər bəyanın misali-dövri-qədəh,
Yetirir zövq ilə qulubə fərəh.
Ey verən vəcdü zövq Qatqazə
Səndədir hər xəbər ki, var tazə,
Bu "Ziya" rövşən etdi İrani.
Ey olan əhli-mərifət canı
Şüərayi-Şəmaxiyü Şirvan
Səndən eyzlərlər iltica, ey can
Edəsən ərz ol nikunamə,
Həzrəti-pak şeyxül-islamə-
Ki, əya pişvayi-əhli-kəmal,
Mədəni-feyz, mənbəi-əfzal
Ey təvarixi-dəhrdən müxbər,
Sənə tarix əhli xidmətgər
Yazdığın nükteyi-dilaralər,
Bikr məzmunü bikr mənalər
Bu duagülərə olub vasil,

Oldu yüz faidə bizə hasil.
Qismi-əhdi-əşər bəyan oldu,
Dili-əhbab şadman oldu.
Budur ümmid kim, o mövladən
Bir qədər kəşf edə bu mənadən.
Verə təfsil rəmzi-icmalə,
Gətirə zövq əhlini halə.
Ola lütfü mürəbbiyi-şüəra
Eyləyə tazədən bizi ehya
Şad olub mümtəru mücövhərdən,
Edə vaqif bizi bu cövhərdən
Oldu məlum rəmzi- "Müstəfa",
Sirri-məbsutü nəqli-müstəsna.
Həm müsərrəh rümuzu oldu sərih,
Həm mürəssə bəyanı çıxdı səhih,
Həm mürəttəbdə kəşf olub tərtib,
Həm mütəvvəcdə oldu vəcd nəсіб.
Feyz alıb qibleyi-müqabilədən
Həm müzəlləldə nüktə oldu Həsən
Cəbri-nöqsanda hasil oldu kəmal,
Mərhəbə, ey sipəhri-məcdü cəlal.
Xeyli dəmdən bu feyzə rəğib idik,
Bir əziz ustadə talib idik
Gərçi bir parə bişüürə bu hal
Eyləməz ləzzət, ey cahani-kəmal.
Çünki nadanda yoxdu zövqi-ülum,
Olmayıb kəşf o qövmə bir məlum
Xəlq əvam olduğuçün, ey mövla,
Etməz elmin təriqətinə vəfa.
Elmdir neməti-xudayi-cahan-
Kim, edib həqq onu sizə ehsan.
Kimə həqq elm eyləsə əta,
Ona xeyri-kəsir edibdir əta.
Neməti-paki-rəbbi eylə hədis,
Qoy həsəddən ölə bu qövmi-xəbis.

O zaman kim, bina olurdu "Ziya"
Xatirə gəlmiş idi bu mənə-
Ki, gərək rəyi-paki-zivəri-Şeyx,
Xatiri-atiri-münəvvəri-Şeyx,
Verə müsəvəddeyi- "Ziya"yə ziya,
Sayəgüstər ola o bali-hüma.
Şükrillillah ki, hasil oldu məram,
Seyyida, şükr qıl bu halə müdara!

"ZIYA" QƏZETİNƏ

Ey verən səfheyi- "Ziya"yə ziya,
Ey edən dəhri vadiyi-Sina.
Nəfsi-Firon səndən oldu əlil,
Eylədin ani qərqi-lücceyi-Nil.
Ali-Firon əlində zarü zəlil,
Daimi qalmaz ali-İsrail.
Hansı Fironi-cəhlü kibrü qürur,
Düşməni-əqlü fəhmü huşü şüür
Qoymaz aləmdə elm edək hasil
Ta olaq bir məqamə biz vasil
Qurtaraq bu xəyali-vəhşətdən,
Oyanaq bircə xəbi-qəflətdən.
Dolana rahi-rüşdə niyyətimiz,
İltiyamin tapa cərahatimiz.
Yaralanmızçün axtaraq məlhəm,
Özgə növ ilə dövr edə aləm
Oxuyaq biz qəzetlər əhvalın,
Ta bilək əhli-aləmin halın –
Ki, görək xəlq nə kəmaldədir,
Qeyr nə lıkr, nə xəyaldədir?
Özgələr eyləyib tərəqqiyi-tam,
Niyə biz qalmışıq bu növ əvam?
Niyə biz bunca bəkəmal olduq,
Ayaq altında payımal olduq?
Bəsdi tədrisi-dərsi-"Gürbəvü muş",
"Leyli-Məcnun"ü "Vəsfi-badəfüruş".
Demirəm tutma ruzə, eyləmə həcc,
Leyk zahir olubdu üsrü hərəc.
Demirəm ki, nəmaz batildir,
Rədd hər kim deyərsə cahildir.
Demirəm, ey əziz, vermə zəkat,
Ver zəkat, eylə dəmbədəm xeyrat.
Allah ehsanını qəbul eləsin,
Tanrı məqsudini hüsul eləsin.
Nə səbəbdən zəlilü xar olduq,
Ərzəli-xəlqi-nızıgar olduq?
Gər özün tapsan, ey vəfa kanı,
Sənə qurban bu Seyyidin canı

"ZİYA" QƏZETİNƏ

İrəvanlı Abbas ağa haqqında

Mərhəba, ey İrəvanın xaki-zibamənzəri –
Kim, gəlib səndən vücudə əhli-məna sərvəri.
Mərhəba, ey İrəvan, ey məcməül-bəhrey-n-əsər,
Bəhrsən, Abbasi-namavər o bəhrin gövhəri.
Gövhəri-qabil, münni-əhli-ürfan, feyzi-həq –
Kim, olubdur zətə bir alicənabın yavəri.
Eyləyib himmət "Ziya" haqqında ol xurşidfər,
Ta "Ziya" olsun cahanda əhli-həqqin rəhbəri.
Aləmə açsın zəbani-pənd, töksün dürrlər,
Zöhrəvü Xürşidü Məh olsun o dürrə müştəri.
Mərhəba, ey sahibi-himmət Məhəmmədzadə kim,
Sən bu imdad ilə şad etdin dili-peyğəmbəri.
Çün qəzetdən şad olur əhli-səvadi-ruzigar,
Sən onu ehya edib, şad eylədin aləmləri.
Sən tək bir beş nəfər qeyrətkeş olsaydı əgər,
Çəkməz idik aləm içrə minnəti-gavü xəri.
Gər qəzet qədrin hələ bilməzsə bu qövm, eybi yox,
İbtidadə hər işi, ari, sanırlar sərsəri.
İbtida Musanı təkzib etdi qövmi-Qibtıyan,
Bildilər gövsaləni məbud qövmi-Samiri.
Aqibət öz nurini izhar qıldı ləmyəzəl,
Oldular ol zatlər hər eybü nöqsandan bəri.
Bilməsə nadan qəzet qədrin, əzizim, nəqsi yox,
"Qədri zər zərgər şünasəd, qədri cövhər cövhəri"*.
Əhli-ürfanə niün olmaq kəmal istər özü,
Bikəmalın yox kəmal əhlilə meyli-xatiri.
Nükteyi-"mən ləm yərək ləm yörifə"[†] ol qutəvər,
Ta sənə ol nüktə açsın bir mütəvvəl dəftəri.
Sən qəzet tərçihinə aləmləri təhris edib,
Aləmi tutdun əziz, aləmdə xar etdin zəri.

---

* Zər qadrini zərgər bilər, gövhər qadrini sərraf.

† Səni görməyən tanımaz (hədis).

Pul əziz olmuş cahan əhlinə ol qayətdə kim,
Ta sanıllar əskinası Cəbrəilin şəhpəri.
Puldurur məbudu bu xəlqin, nə lazım mərifət,
Simi "ya səttar!" oxurlar, zərrə derlər təngəri*
Seyyida, Abbasə qıl daim dua kim, ol cavan
Həzrəti-Əbbas ilə məhşur görsün məhşəri.
Düşmani-Əbbas ola daim əbusən-qəmtərir,
Görməsin əhbabı üqbadə sərari-Azəri.

BAKI ŞAİRLƏRİNİN TƏRİFLƏRİ

Şirvanə Bakıdan yenə çox töhfələr gəlir,
San Misr karvanı açılmış, şəkər gəlir.
Nazil olubdu ayeyi-rəhmət Şəmaxiyə,
Tulani şükrələr eləsin, müxtəsər gəlir.
Əşari-ruhbəxşdi, ya möcüzi Məsih,
Əzmi-rəmim zində olub tazətər gəlir.
Abi-bəqayə yetməyimiz oldu aşıkar,
Zülmati-qəmdə Xızr bizə rahbər gəlir.
Yəqubə yetdi pirəhəni-Yusif-i-əziz,
Çəşmi-ümidvarə ziyayi-digər gəlir.
Oldu bahar fəsli, açıldı şüküfələr,
Noxli-ümidə, şükr ki, ey dil, səmər gəlir!
Cürmi edibdi cürmümüzü ətv zahirən,
O1 bəhrdən bu sahilə dürrü gühər gəlir.
Səd şükr, əfv olubdu, könül, cürmi-maməza,
Lütf aləminə ol şəhi-xurşid-fər gəlir.
Etmiş o şəh qəzali-Xütən seydinə həvəs,
Şerindən indi rayiheyi-müşki-tər gəlir.
Salik nə silk şəxsdi zahir deyil bizə,
Amma vücudi bizlərə əhli-himərgəlir.
Şerində dərc olubdu məaniyi-bişumar,
Mudən lətif nüktəsi bariktər gəlir.
Şirayi-şeri nur veribdir Münirinin,
Çərx üzrə müştəri ona şəmsü qəmər gəlir.
Təbi-Müniri şəmsü qəmərdən münirdir,
Baxdıqca şerinə gözə nuri-bəsər gəlir.
Aşiq olubdu nəzmi-Sürəyyayə Fərqədan,
Kəmtər sərayə bir bu sifət tacvər gəlir.
Pərvin-misal nəzmi-Sürəyyadə lütf çox,
O1 əxtəri-münirə Süha bisipər gəlir.
Şirayi-şamdır, ona kəlbül-Cəbar mən,
Bir üstüxani-lütf ilə ol şah əgər gəlir.
Dilxun təxəllüsündə bu rənz oldu aşıkar:
Aşiqdi, çəşmdən üzə xuni-cigər gəlir.
Qan eyləyibdi könlünü bir lalə üzlü yar -

Kim, sinəsində dağləri sərbəsər gəlir,
Mirzə Müsəvvirin qələmi-müşkbarına
Çindir, desəm midadi-siyəh müşki-tər gəlir.
Hər nəqşi-kilki Maniyi-nəqqəşi məhv edib,
Ayineyi-xəyalinə rəngin süvər gəlir.
Müştaqın iştियाqı edib zar könlümü,
Bilməm nə gün Şəmaxiyə ol xoşsiyə gəlir?
Müddətdi Bədkubəni ol məskən eyləyib,
Nə bir peyami-qasidi, nə bir xəbər gəlir.
Ey bivəfa, nədəndi bizi yad etməsən,
Göndər dua o vəqt ki, badi-səhər gəlir.
Tab etmədin cəfələrə qaçdın Şəmaxidən,
Meydani-eşqdir, buna sahib-cigər gəlir.
Verdin məni bu kafər olan bütələrə əsir,
Bir bilmədin ki, başıma axır nələr gəlir.
Qəm çəkmək oldu sən gedəni karü barımız,
Sənsiz bələli başımıza yüz xətər gəlir.
Bir səngdü nigarə giriftar olmuşam,
Nə suzi-şəb, nə ahi-səhər kargər gəlir.
Yadı-rüxilə çeşmimə aləm gəlir behişt,
Zikri-ləbilə ağzıma təmi-şəkər gəlir.
Çəksəm bəyanə surəti-hali-nizarımı,
Ayineyi-xəyalüvə qəmdən kədər gəlir.
Qoy söz açılmasın, qəmi biganə bilməsin,
Hərçənd dağ xaməyə, cövlanə pər gəlir.
Məndən deyin Müsəvvirə Şirvanə gəlməsin,
Sərmayeyi-kəmalma gəlsə zərər gəlir.
Qırxıb Şəmaxidən yola sallıq pəraq tək,
Gər cəngi-Qafilə o səgi-kuzəgər gəlir.
Bunlar zərəfət idi ki, oldu Müsəvvirə,
Çün təyyibat əhli-dilə niktər gəlir.
Gəlsə bahar fəsli Müsəvvir Şəmaxiyə,
Billah, baharın üstə bahari-digər gəlir.
Bir yerdə kim, Müsəvvirə Seyyid qulam ola,
Sairləri cənabına bir xaki-dər gəlir.

SƏFA HAQQINDA

Açıl ey dil ki, novruz oldu, hängami-səfa gəldi,
Açıldı qönçələr, güllər, bəhari-dügüşa gəldi,
Çəmən səhnində çak üldü yenə pırahəni-Yusif,
Züleyxa bəzmi tək gülzarə yüz zövqü səfa gəldi.
Bihəmdü Allah, qurtardıq ol zimistan macərasından,
Yetişdi mahi-farvərdin, bu fəsli-canfəza gəldi!
Tərəşşöh qıldı baran əbrlərdən səbzəzar üstə -
Ki, guya Xıız üçün zülmatdən abi-bəqa gəldi.
Uzandı ruz şəbdən, nur oldu zülmətə qalib,
Çəməndən zağ getdi, bülbüli-dəstansəra gəldi.
Səfərdən gəldi gül, qıldı çəməndə feyzlər zahir,
Bu həm bir feyzi-digər kim, o yarı-dilruba gəldi.
Məhəmməd nuri zahir oldu gün tək kainat içrə,
Ziyalansın gözüm kim, aləmə nuri ziya gəldi.
Gəl, ey ol Kəbeyi-didar üçün həsrət qalan könlüm,
Dolan başınə, qurban ol ki, hängami-fəda gəldi!
Bahar oldu, açıldı lalə, gəldi yarı-gütroyim,
Bu gəlməkdən dili-bimarıma yüz min şəfa gəldi,
Gəl, ey mahım ki, sənsiz oldu zülfün tək günün qarə,
Gəl, ey şahım ki, sənsiz başıma yüz min bəla gəldi!
Açılınsın, feyzə yetsin, giryədən bu kur olan çeşmim –
Ki, xaki-məqdəmindən ol nigarın tutiya gəldi.
Bu gün Şirvanə bir gün doğdu kim, görcək təcəllasın,
Fələkdən, həm mələkdən yüz sədayi-mərhəba gəldi.
Dili-məcruhə yetdi, şükrillillah, aqibət məlhəm,
Şikəstə üstüxanımcün bu gün ol mumiya gəldi.
Gədəliqdan qutardım, padşahi-ruzgar oldum –
Ki, başım üzrə həqdən sayeyi-bali-hüma gəldi.
Göründü zülfi-ənbərtan ol ahunigəh suxün,
Açıldı Çin qatarı, nafeyi-dəşti-Xəta gəldi.
Tərəhhüm qıl, həbibim, kəsmə lütfün aşinalərdən –
Ki, sənsiz başımə biganələrdən çox bəla gəldi.
Sürüdümlə naləvü əfğan, şərabım oldu göz yaşı,
Nələr çəkdim gör, ey gül, başıma yüz min xəta gəldi!

Xəyali-kakilü zülfünlə kim, hər canibə baxdım,
Biyaban oldu könlüm, çeşmimə aləm qəra gəldi.
Həvayi-kakilü zülfünlə düşdüm özgə sövdayə,
Olub divanə hərdəm başımə yüz macəra gəldi.
Məbada inciyyə tuli-süxəndən ol pəri, Seyyid,
Yetir itmamə kim, bu şeri, hatıfdən nida gəldi!

MƏHƏMMƏD SƏFANIN TƏRİFİ

Ey qəmin bu dili-məhzunə səfa,
Kəbeyi-kuyüvə eşq əhli fəda,
Hər qədər eyləyəsən cövrü cəfa,
Mən sənə eyləməzəm qeyri-vəfa,
Hər nə hökm eylədin, ey mahlıqa,
Cümləsi oldu muradınca rəva.

Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!

Sərvərim, padşəhim, soltanım,
Gülrüxüm, sərvqədim, reyhanım.
Ey fərəhbəxşi-dili-suzanım,
Bilmədim noldu mənim nöqsanım,
Döndü, ey mah, belə dövranım,
"Yan" dedin hicr ilə, yandı canım,

Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!

Söylədin eşq ilə zar ol, oldum,
Hicr ilə sinəfikar ol, oldum,
Nəzəri-xəlqdə xar ol, oldum,
Qəmə ənduhə düçar ol, oldum,
Zarü bisəbrü qərar ol, oldum,
Dedin: "əğyar ilə yar ol", oldum,

Gözəlim, şimdi nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!

Ta gözüm hicr ilə giryan oldu,
Xatirin gül kimi xəndan oïdu,
Döndü vəslin mənə hicran oldu,
İstədin dil ola viran, oldu,
Gənci-eşqin ola pünhan, oldu,
Dedin "olsun ciyərin qan", oldu.

Gözəlīm, şimdī nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!

Eylədin dövr xilafı-məmul,
Afitabi-əməlim etdi üful,
Bənd olub zülfüvə oldum məğlul,
Deyiləm gərçi bu sövdədə məlul,
"Küntü fil-eşqi zəlümən və cəhul",
Elədim hökmüvü can ilə qəbul.

Gözəlīm, şimdī nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!

Gündə bir şəbədə ağaz etdin,
Çox olan lütfü bizə az etdin,
Üz verib, qeyri sərəfraz etdin,
Bizi qoydun, onu mümtaz etdin,
Hökmü fərmanuvi ibraz etdin,
Məni hər nakəsə dəmsaz etdin,

Gözəlīm, şimdī nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!

Ey səri-zülfüvə qurban Seyyid,
Oldu divaneyi-dövrən Seyyid,
Olub əhvalı pərişan Seyyid,
Ki qalıb bisəru saman Seyyid,
Ağlayır hicrin ilə qan Seyyid,
Oldu torpaq ilə yeksan Seyyid.

Gözəlīm, şimdī nədir fərmanın?
Canı qurban sənə bu nalanın!

---

* Mən eşqdə məzlum və cahil oldum

**ABDULLA BƏY ASİ VƏ XUDADAD BƏYİN
VƏFATI MÜNASİBƏTİ İLƏ**

Tərkibbənd, mərsiyə

Bu necə zülm idi, fey çərx ki, bünyad etdin,
Niyə zülm etmək üçün təbüvi mötad etdin?
Bir utan, ey fələki-süflə, bu dövrənindən,
Gör kimi zarü həzin, kimləri dilşad etdin!
Atəşi-hadisədən çox gözü qıldın pürtab,
Min Süleymanı salıb torpağa bərbad etdin.
Gah atıb tiri-bələ oxladın Abdullahı,
Gah çəkib tiği-cəfa qəsdi-Xudadad etdin.
Ta ki, Mərrixə inayət elədin tiği-sitəm,
Bilmədim ki, onu bikəslərə cəllad etdin.
Zülmkar ismi ilə aləmə oldum məşhur,
Yeri, ey çərx, adın batsın əcəb ad etdin!
Qüssədən günlərimi şamə bərabər qıldın,
Giryədən gözlərimi Dəcəleyi-Bəğdad etdin.
Oldu Şirvan mənə Yəqub kimi Beytül-həzən,
Ta ki, gürgi-əcəli Yusifə səyyad etdin.
Bilmədim, heyf ki, ey çərx, nə əfsun oxudun,
Qəleyi-Şişədə təsxiri-pərizad etdin.
Hansı Yusif? O əzizi ki, sən əvvəldə onun
Türbət ilə şüəra silkinə ustad etdin.
Niyə qıldın onu, ey çərx, sən axırda zəbun.
Bu nə ayinü rəvişdir ki, sən iycad etdin?
Ah, bu hiyləgərin dad əlindən, səd dad!
İstəməz dəhrdə ərbabi-vəfanı dilşad.
Cövrüstər fələka! Bu nə cəfadır, nə sitəm?!
Elədin qamətimi bari-müsiyətdən xəmə.
Bəs deyilmiydi bizə daği-əzayi-Fələki?
Bəs deyilmiydi bizə matəmi-Həssani-əcəm?
Bəs deyilmiydi bizə daği-Xudadad, ey çərx?
Elədin sən yenə amadə bir üzgə matəm.

Nə verirsen bu qədər aləmə dərd üstən dərd?
Nə tökürsən bu qədər könlümə qəm üstən qəm?
Qayəti-hüzn ilə əzbəs ki, yanıbdır cigərim,
Saçılır aləmə odlar nəfəsindən hər dəm.
Necəsən indi ki, bir ahi-şərabap çəkim,
Yandırıb eyləyim, ey çərx, əsasın bərhəm?!
Zatın olmuş məgər onduhu bələdən təxmir,
Dəmbədəm aləmə səndən yetişir dərdü ələm?!
Hansı kəsdir ki, ola dəhrdə səndən dilşad,
Hansı dildir ki, ola dövrdə səndən xürrəm?!
Neyləyibdir sənə, ey qatili-ənvai-bəşər!
Neyləyibdir sənə, ey zalimi-nəsli-Adəm?
Hər sürurundadı yüz dərdü müsibət müzmər,
Hər nişatındadı min qüssəvü möhnət müdgəm.
Ağlasam ol şəhi-ıqlimi-vəfadən ötrü,
Ahü faryadıma eyb eyləməyin, ey həmdəm!

Necə ah eyləməyim, ah ki, şahım getdi!
Qoydu tənha məni ol püştü pənahım getdi!

Yenəərbabi-vəfa aləm ara xar oldu,
Əhli-dil ney kimi fəryadə gəlib zar oldu.
Ey könül, bu güli-gülzari-vəfadən ötrü,
Əşki-gülgün ilə gözlər yenə gülnar oldu.
Dağlardır çəkilən sinələrə lalə kimi,
Ey cünun, seyr elə kim, mövsimi-gülzar oldu.
Ta ki, qərq oldu bəla bəhrinə ol dürri-yətim,
Sədəfi-didələrim bir düri-şəhvar oldu.
Mərifət gövhəri olmuşdu cahən içrə kəsad,
Ona sərrafi-əcəl gəldi, xəridar oldu.
Saldı qəm daireyi-möhnətə üftadələri,
Könül ol dairədə nöqtəyi-pərgar oldu.
Qafilə etdilər agah çü bu möhnətdən,
Möhnəti-hadisəyi-dəhrə giriftar oldu.
Getdi mirati-dili-safi-Səfadən rəvnəq,
Ta ki, bu möhnəti-üzmayə xəbərdir oldu.
Rəğibin rəğbəti bilmərrə gedib dünyadən,

Şad olub mərginə öz ömrünə bizar oldu.
Bixudun əxtəri-iqbalına üz verdi vəbal,
Sabitin kövkəbi-əşki üzə səyyar oldu.
Seyyidi-bəxti-qəranın günü oldu qarə,
Zövinin çeşminə məcmui-cahan tar oldu.

Saldı torpağə fələk zülm ilə mehrü mahı,
Ya həlak etdi Xudadad ilə Abdullahı.

HƏCI ƏBDÜLƏHƏD ŞİRVANIYƏ

Tərkibbənd

Gəldi novruz, nigara, yetişib təbii-bahar,
Gül açar pərdə cəmalından, olar bülbülə yar,
Səhni-gülzarə olur badi-səba ətrfəşan,
Bağdə sünbül açar silsileyi-ğaliyəbar.
Edəcəklər hamısı ləhni-Hicaz ilə səda,
Dolacaq Şurü Nova ilə bu firuzi həsar.
Tuti tutək çalacaq bağdə, bülbül balaban,
Gələcək sövti-dəfə müsiqiyü musiqar,
Edəcəklər rast Əbülçəp dəxi türkü tacik.
Fəsl-i-novruz Rəhavəndi oxur səlsələ sar.
Nə rəva bir belə mövsümdə, nigara, axır,
Bəxtü dövlət kimi məndən edəsən sən də fərar?!
Gül ola bülbülə haradəm, mən olam hicrə əsir,
Eyləyəm şamü səhər firqət ilə naləvü zar?
Bu qədər eyləmə bu şiftəyə cövrü cəfa,
Bu qədər aşiqi-dilxəstəni sən eyləmə xar.

Dilbərə, yaxşı deyildir bu hekayət səndən,
Eylərəm yoxsa ki, bir zatə şikayət səndən.

Həmdənim sən təkə ta yari-meyəşəm oldu,
O qara zülf bələsilə günüm şam oldu,
Tökülüb zülf-i-siyəh tutdu rüxi-rəxşanın,
Dedim: - Ey vay, yaman yerdə gün axşam oldu!
Dedim: - Ey şux, haçan səndən olur kam rəva?
Dedi: - Nakamlıq eşq əhlinə bir kam oldu.
Yar olub özgələrin yarı, edər zövqü səfa,
Dili-şuridə əbəs eşqdə bədnam oldu.
Gəldi novruz, müzəyyən elədi dünyanı,
Bülbülü-xəstəyə güldən yenə ənam oldu.
Dedim: - Ey şux, olub eyd, öpüm qoy əlüvi,
Eyddə bus eləmək sünnəti-islam oldu.
Güldü ol simbədən, söylədi, ey aşiqi-zar,
Səni rüsva eləyəm bu təməi-xanı oldu.
Dedim: - Ey müşk-xət, etdin nə üçün məndən rəm?

Dedi kim əhuyi-vəhşini görüb ram oldu.
Yardən aşıqi-şeydayə təmənna nə üçün?
Bu təmənna sanə, ey aşıqi-şeyda, nə üçün?

Şüəra içrə sənin şöhrət edən namın yox,
Yar üçün bəzmi-səfa içrə sərəncamın yox.
Özgələr kimi sənin yoxdu visaqın, bəzmin,
Məzəvü nöqlü kəbabü meyi-gülfamın yox.
Söyləyirsən özünü Camdən artıq, amma,
Meyi-gülfam ilə məmlüvv olan camın yox.
Çeşmi-badamıma həsrətlə baxırsan hərdəm,
Belə zahir ki, sənin şəkkərü badamın yox.
Yox dilaram sənə şəhrdə məndən özgə,
Görməyən gün bu rüxi-şəmimi aramın yox.
Səri-küyimdə yatan sübhə kimi bir itcən,
Etibarın, şərəfin, izzəti ikramın yox.
Ruzgarın eləyib tirə bu zülfüm tari,
Tari şahiddi ki, bir xoş keçən əyyamın yox.
Qoymusan dəhrdə sən bülbüli-şeyda aduvi,
Bəzmdə mən kimi bir yari-güləndamın yox.
Qönçə kimi ciyərin, get dəxi, sən qan eləmə,
Mən kimi bir gül üçün naləvü əfqan eləmə.
Dedim: - Ey şəm, sənin hüsnüvə pərvanə mənəm,
Eyləyən eşqdə bu yanmağa pərva nə mənəm.
Kakilin tari mənim boynuma vurmuş zəncir,
Bağlanıb süsileyi-zülfdə divanə mənəm.
Xalüvün danəsinə cənnəti versəm nə əcəb,
Adəmin züryətiyəm, talibi-ol danə mənəm.
Tutma, ey gövhəri-yekdanə, belə xar məni,
Məxzəni-mərifətəm, gövhəri-şahanə mənəm.
Etmişəm hər nə cəfa eyləsən, ey şux, qəbul,
Can verən rəğbət ilə sən kimi cananə mənəm,
Salmışam boynuma zünnar səri-zülfüvü mən,
Dərdi-eşq ilə dönən dəhrdə Sənanə mənəm.
Gecələr yadi-rüxü zülfün ilə sübhə kimi,

Söyləyən suz ilə, ey şəmrux, əfsanə mənəm.
Kimsə bilməzdi səni eşq ilə əngüştnüma,
Ey edən, qaşı hilalım, səni dürdanə mənəm.

Etmisən hüsn ilə bu aləmə şöhrət məndən,
Yeri vardır edəsən axın nifrət məndən.

Qönçə vəqti, bu yəqindir, gül olur xar ilə,
O zaman kim açılar, yar olur əğyar ilə.
Bağban zəhmət ilə gülbünü bəslər daim,
Açılıb həmdəm olur gül, vəli, əttar ilə.
Tərbiyəət lütf ilə dəryadə edər dürrü sədəf,
Çıxıban həmdəm olur şahı-cahandar ilə.
Çox da, ey ruhi-rəvan, hüsnüvə məğrur olma,
Qalmasan gül kimi bu çöhrəvü rüxsar ilə!
Ta gələr xətt, düşərsən o lətafətdən sən,
Baği-hüsnün dolacaqdır xəs ilə, xar ilə.
Zülməti-xəttin olur mahi-münir üstə hicab,
Qalısən aləm-ara dərdi-şəbi-tar ilə.
Sonra çox axtarırsən hüsnüvü, həm üşşaqı,
Almaq olmaz onu yüz dirhəmi dinar ilə.
Müştəri qəht olu ol iki əqiqi-təbinə,
Qalmasın gərm lətafətdə bu bazar ilə.

Sənə ondan sonra bir kimsə xiridar olmaz,
Dəxi bu rəvnəqi-rüxsar, bu bazar olmaz.

Bu qədər təngə gətirmə məni, ey qönçədəhan!
Çünki mən istəmirəm faş ola əsrari-nihan,
Bilsə əhvalımı ol mənəbəyi-əfzalü səxa,
Mənim əhvali-pərişanıma eylər saman.
Ol səxa kani ki, aləmdə onun feyzindən
Şadü xürrəmdü hamı mərdümi-şəhri-Şirvan.
Seyyidə, alimə, hər növ fəqirə hər il,
Əl tutar, sim verər, lütf ilə eylər ehsan.
Getməyib Məkküyə bir kimsə onun tək getməz,
Xəlqi sirab eləyib, dövlət ilə oldu rəvan.

Edər ənam monə, xatirimi şad eylər.
Tapılır camdə mey, evdə daxi süfrədə nan.
Gələsən onda visaqimə mənim izzət ilə,
Görəcəksən ki, olur nöqlü məzə zinəti-xatı.
Həqq onu şad eləsin ki, məni çox şad eləyib,
Nəzəri-mərhəməti Seyyidə var bipayan.
Sadiqin toyunu etsin ona Allah nəсіб,
Şad olaq, eyş qılaq bərbətü tarü xoşxan.
Düşməni-bəxti görüb dövlətini xar olsun,
Ey xuda hasidinin mənzili olsun niyran.
Həzrəti-Xıız kimi Ömr eləsin aləmdə,
İstəkanında ola çayı zülali-heyvan.

Görməsin gülşəni-iqbali xəzandan xələli,
Bəhəqi-seyyidi-səccad Hüseyn ibn-Əli.

Seyyida, çünki bu tərçü sən etdin təhrir,
Qıl xiyabani-behişti kim hər yan təstir.
Göndərib şərüvi qıl Hacı Rizadən xahiş,
Xidməti-Hacı Əhəddə edə anı təqrir.
Çünki var onda fəsaḥət, oxur əşarı gözəl,
Pakdil, pakgühərdir özü bir pakzəmir.
Var ümidim ki, Əhəd pakə xudavəndi-əhəd,
Dövlət ilə verə əbnayi-zamandan tövfir.
Ruzi-əzzəldə onun tiynətini dəsti-qəza
Abi-əltafi-səxa ilə edibdir təxmir.
Ona yox lütfü əta, cudü səxavətdə şəbih,
Ona yox feyzü səxa, bəzli inayətdə nəzir.
Necə ki, Seyyidi-şəhri-şüərayi-Şirvan,
O sifət Hacı Əhəd oldu səxavətdə şəhir.
Bilmirəm nəslı-Hüseynə edəcək
Hacı əta, Maneyi-xeyr əgər olmasa bir Şümri-şərir.

Seyyida, xətmı-kəlam eylə ki, gəldi bu nida;
"Lənətüllahi əla manei-xeyrən əbədə"

---

* Xeyrə mane olanlara Allahın əbədi lənəti olsun.

MİSKİN DÜNYADAN ŞİKAYƏT

Qəsidə

Cahan mülkündə zər müşkülğüşadır,
Nə mətləb istəsən ondan rəvadır.
Əgər bir kəsdə olsa mali-dünya,
Təmamən xəlq onıyla aşınadır.
Gədani zər qılır aləmdə sultan,
Əgər sultan ola bizər, gədadır.
Bu söz şərən əgər küfr olmasaydı,
Deyərdim filhəqiqət zər xudadır.
Desəm gər qaziyül-hacat, həqdir,
Desəm gər kaşifül-qəmdir, rəvadır.
Mühafillər içində əğniyanın,
Kəlamı san kəlamı-övlüyadır.
Əgər bir kəs mənim tək olsa müflis,
Kəlamı kizbdır, qövlü xətdadır.
Könül, qəm çəkmə müflislər pənahi
Vəliyül-həq Əliyül-Mürtəzadır.
Vəsiyyi-Əhmədi-mürsəl ki, zati
Haman məmsusi-zati-kibriyadır.
Onun vəssafi-zati-bimisalı
Hamı Quran, nə tənha "Hələtadır".
Fütüvvət kişvərinin padşahı
Bilir aləm ki, "Şahi-lafətdadır".
O əllər kim ki, tutmaz damənindən,
Könül, dusti-Əli, dusti-xudadır:
Fəda ol dəstə kim, Mərhəbfikəndir,
Fəda ol şəstə kim, Xeybərgüşadır.
Əlidir caili-ərzü səmavat,
Əli xəllaqi-yeksər masəvadır.
O əldən tinəti-Adəm müxəmmər,
O yüzdən mahi-gərdün biziyadır.
Əlidəndir vücudi-küll mövcud,

Əli bəna, Əli dəhrə binadır.
Özü məxluqdur, əmma o sərvər
Həman xəllaqi-ərzü həm səmadır.
Qəsimi-cənnəti duzəkdir ol şəh,
Şəfri-ərseyi-ruzi-cəzadır.
Yetiş fəryadinə, ya şahi-Xeybər-
Ki, Seyyid bir qulami-rusiyadır!

FƏRHAD MİRZƏYƏ

Qəsidə

Ey könül, bir müjdə ver kim, cismə ondan can gəlir,
Can çıxar şövq ilə istiqbalə kim, canan gəlir.

Bu haman fəsli-humayundur çıxıb Mizandən,
Bür-ci-Əqrəb seyrinə xurşidi-nurəfşan gəlir.

Bür-ci-mizandan gələn xurşidi-rəxşandır və ya
Sahəti-İrandan şah-i-fələkfərman gəlir.

Ya Süleymandır büsat üzrə və ya Kənan-dən
Ərzi-didar etməyə Mistrə Məhi-Kənan gəlir.

Verdilər dün müjdə kim, məhruseyi-Tehrandən
Sahəti-Qafqazə bir şahzadəyi-dövrən gəlir.

Xosrovi-şirin-zəban Fərhad Mirzə kim, bu gün
Şəkkəri-mədhilə tuti tək mənə əlhan gəlir.

Bağlayıbdır Kəbeyi-məqsudə ehrami-səfa –
Kim, minayi-eşqdə zibh etməyə qurban gəlir.

Zilli-həqdir Nasirəddin şəh, bu anın sayəsi,
Sayeyi-sultanda müzmər sayeyi-yəzdan gəlir.

Əhli-islamı sərəfraz etməyə hər səfhədə
Lütfi-həq, bürhani-mütləq, ayeyi-Quran gəlir.

Lütf ilə feyzi-qüdümindən bu rizvanbargah
Etməyə Rusiyyə mülkün rövzeyi-rizvan gəlir.

Həbbəza, ey dövləti-Rusiyyə, fəxr et kim, sənə
Bir hümayi-övcü-istiğna bu gün mehman gəlir.

Seyti-ədliylə bu gün məmlüvv edib əfaqi kim,
Söyləyirlər tazədən Şirvanə Nuşirvan gəlir.

Bistümi-mahi-siyami eydi-Şəvvl et, könül –
Kim, bu gün Şirvanə ol Mehrü Zühəl dərban gəlir.

Mən deməzmidim, könül, qəm çəkmə dərdi-fəqrdən –
Kim, olur bir gün ki, axır dərdüvə dərman gəlir?

Mən deməzmidim ki, qalmaz çox da bijən çahdə,
Qurtarırsan qüssədən çün Rüstəmi-dəstan gəlir?

Daim olmaz səfheyi-aləmdə Keyvan cilvəgər,
Müştəri iqbal edir, ol gövkəbi-rəxşan gəlir.

Daim olmaz şahidani-bağ Bəhməndən təbah,
Açılır gülşəndə güllər, mövsümi-niysan gəlir.

Daim olmaz Yusifi-Kənanə qəhti-müştəri, Bir əzizi-
Misr olur peyda, şəhi-saman gəlir.

Şükrillillah, gəldi bir şəhzadəyi-vala gühər –
Kim, səxasın gər görə Hatəm, gözündən qan gəlir.

Ey fələkçakər ki, hər gün dərgəhi-əfzalüvə
Əl açıb sailliyə yüz Hatəmi Neman gəlir.

Sənsən ol xaqangühər kim, mətbəxi-ehsanüvə
Kəsə əldə Çindən Fəğfur ilə Xaqan gəlir.

Gər səni Qeysər desəm, vardır qüsuri nəzmimin,
Gər səni Kəsra desəm, əlbəttə kəsri-şan gəlir.

Gər desəm xurşidi-rəxşansan, zəvalım var mənim,
Gər desəm mahi-fələksən, söz mənə nöqsan gəlir.

Bilmişəm, ey məzhəri-əsməi-hüsna kim, nəsən,
Gərçi fikri-bikrimə hər ləhzə bir ünvan gəlir.

Aləmi-nasut üçün qövsi-nüzulin teyy edib,
Surəti-insan ilə dünyayə bir rəhman gəlir.

Ey riyazi elminin aləm ara İqlidisi,
Məktəbi-təlimüvə dərs almağa Loğman gəlir.

Versələr əhbabüvə gər zəhr lütfündən sənin,
Zəhri-qatüdən xəvasi-çəşmeyi-heyvan gəlir.

Düşmənin gər abi-kövsər içsə guya zəhr içər,
Dideyi-bədxahüvə baği-cinan niran gəlir.

Sərvərə, alinəjada, şahi-gərdun rüfəta,
Ey ki, vəsfındən təni-efkarə hər dəm can gəlir.

Mövsümi-əhyadə gəldin xitteyi-Şirvanə sən,
Mürdələr ehyasına həqdən bu gün fərman gəlir.

Barilaha, bu səfər olsun mübarək kim, sənə
Bu səfərdən buyi-xeyr, ey şahi-zil ehsan, gəlir.

Yavərim ol, qıl bu gün lütfünlə ehya Seyyidi –
Kim, sənə məhşər günü yavər şahi-Mərdan gəlir.

QƏSİDƏ

Söylədim yarə ki, ey məh, gəlib əyyami-bahar,
Güldü naz ilə ki, bilməm yenə bu sözdə nə var.
Dedim: - Ey mayeyi-can, gülşənü səhra dəmidir-
Ki, gülü lələyə pırayə qılır badi-bahar.
Pərdədən çıxdı yenə gülşən-ara şahidi-gül,
Qalmaqat xatiri-bülbüldə dəxi səbrü qərar.
Sünbülün türrəsini şənə qılıb badi-səhər,
Kuhü səhraları hər ləhzə qılır qaliyəbar.
Dəşt-ara qülqüleyi-qümriyü sarü səlsəl,
Nərgisin açdı gözün xabdən etdi bidar.
Lələ doldurdu meyi-jalə ilə camını kim,
Bağ şahidlərini qoymaya bir dəm huşyar.
Bir tərəf tarü dəfə hayü heyi-sadəpərəst,
Bir tərəf nayü neyü nöqlü meyi-badəgüsar.
Qarışub bir-birinə şeyxü müridü mürşid,
Səhni-gülzarı qılır seyr, çıxıb xurdü kübar.
Dedi: - Ey aşiqi-dilsuxteyi-xamtəmə,
Belə bihudə xəyalatdən et istiğfar!
Aşiqi-zarə və lazımdı təməşayi-çəmən,
Talibi-yarə nə hacətdi həvayi-xəsü xar?
İstəsən lələvü gül, qıl rüxi-alimə nəzər,
Eyləsən meyfi-çəmən, et səri-kuyimə güzar.
Qönçəni eylə təsəvvür ki, dəhanım kimidir,
Leyk yox qönçədə hərgiz belə şirin göftar.
Sünbülü tut ki, səri-zülfümə bənzər, amma,
Bağlıdır mı ona zülfüm kimi yüz min dili-zar?
Hanı zülfüm kimi sünbül, hanı ruyim kimi gül,
Hanı güldə bu tərəvət, hanı sünbüldə bu tar?
Ola bir yerdə ki, zülfi-siyəhim nəfəgüşa,
Nə rəvadır ki, edə ərz mətəin əttar.
Nərgizi tut ki, biyeneh, elə, bənzər gözümə,
Hanı nərgizdə bu qəmzə, hanı onda bu xumar?
Tutalım ki, qədi-movzunuma xud bənzər sərvi,
Bu rəvişdə hanı bir sərviyədə movzun rəftar?

BAHARİYYƏ

Məsnəvi

Dəmi ki, etmiş idi dərdü qüssə könlümü xun,
Mələlü möhnətimi eyləmişdi çərx füzun,
Nə bir rəfiq ki, bu qəmdə qəmküsarım ola.
Ənisi-xatiri-qəmdidəvü fikarım ola,
Gözüm piyaləsi məmlüvv əşki-həsrət ilə.
Keçib məlalilən əyyam min kəduret ilə.
Könüldə yüz qəmə möhnət, nə taqəti-təqrir,
Nə dərdü qüssəyə çarə, nə möhnətə tədbir –
Ki, bir rəfiqi-vəfaşivəvü kərəmkirdar,
Təriqi-lütf ilə dildarlıq qılıb izhar.
Dedi ki, ey bu cahanda sərəmədi-üşşaq,
Hərifi-məclisi-rindan, rəfiqi-xoşəxlaq,
Zəmanə əhli səni əhli-dil edəllə hesab,
Həmişə maili-eyşü nişat, çəngü rübab.
Bəiddir ki, məqamın ola bu guşeyi-qəm,
Mələlü möhnət ilə yar, dərd ilə həmdəm.
Əcəb bu qəflətə səndən, bu guşeyi-pünhan,
Ələlxüsus ki, fəsli-bahardır bu zaman.
Edib nəsimi-səba kuhü dəşti müşkamiz,
Tutubdu suhni-gülüstani səbzeyi-novxiz.
Füruği-çöhreyi-gül səhni-bağə nur salıb,
Nəvayi-bülbülü qümri cahanə şur salıb,
Behişt səfhəsi tək səhni-bağ xürrəmdir,
Bənafşə - susənə, nəsrinə - lələ həmdəmdir.
Sədayi-kəbki-xüramanü naleyi -dürrac,
Qərarü səbrini eşq əhlinin edib tarac.
Ayəğə dur ki, edək bir zaman səyahəti-bağ –
Ki, bəlkə nəfheyi-güldən edək əlaci-dimağ.
Məni-şikəstəkönüi, dərdü qüssədən əfkar,
Bu qissəni eşidib laələcü həm naçar.
Səyahət əzmi ilə üz qoyub gülüstənə,
Bəli bir əldə sürahi, bir əldə peymanə.
Fəzayi-gulşəni gördüm əcəb dilaradır,

Həvayi-bağ fərəhbəxşü rahətətzadır.
Behişt əlaməti gülzardən bürüz etmiş,
Şükufə xələti-əşcan nüqrəduz etmiş.
Görüb bu növ ilə gülzarı xürrəmə şadab,
Xitab saqiyə qıldım ki, bir qədəh meyi-nab!
Edib piyaləni ləbriz söylədi saqi –
Ki, yoxdu zəhri-qəmin bundan özge tiryaki.
Əzəl piyalə ki, əvvəl qədəmdə nuş etdim,
Nəvayi-faxtədən bu sədani guş etdim –
Ki, ey şəvahidi-gülzar, sakinani-çəmən,
Edən bu rövzəyi-cənnətmisal içində vətən.
Bilin ki, xosrovi-gülgunqəbəyi-xitəyi-bağ
Sizə bu növ ilə hökm etdi, ta edəm ibləğ –
Ki, ta qüdumi-bahar ilə bağdır xürrəm,
Büsati-işarətidən xali olmayın bir dəm.
Büsati-işrəti çəksinlə tərifi-gülzarə,
Kimisi dairə götsün, kimisi nəqqarə.
Bənəfşə zülfünə badi-səbə yetirsün tab –
Ki, tutsun aləmi yeksər şəmimi-ənbəri-nab.
Qəbəyi-lalə bu mövsümdə ləlfam olsun,
Byşərti-inki əlində müdam cam olsun.
Gərək bu bəzmə verə əndəlib sövti rəvac –
Ki, hüsni-sövtə bu fərxəndə bəzmdir möhtac.
Kənari-cuydə sərvi-səhi məqam etsin,
Vəli gəlib-gedənə yaxşı ehtiram etsin.
Səyahət etməyə gülzərə hər kəs etsə xüram.
İcazə verməyə şimşadə eyləsin iqdəm.
Bisati-səbzəni ta bir kəs etməyə pəmal,
Əlində xəncər ona susən etsin istiqbal.
Yetirdi çün bu pəyamı o mürği-xoşəlhan,
Gəlib nəşatə gülü lalə, sünbülü reyhan.
Məni-füsürdə bu hali görüb, gəlib halə,
Dedim: - Səbəb nədi, saqi, bu qədr ehmalə?
Edib piyaləni ləbriz ol nikuməslək,
Tutub bərabərimə söylədi: "həni ən lək"*

---

* Nuş olsun

İkinci camı ki, nuş eylədim məni-məcnun,
Edib xümarımı əvvəlki camdən əfzun,
Zəmanə dərdü məlalından etdi könlümü pak,
Gətirdi şurə məni, baş açıq, giriban çak.
Dedim ki, bir dolanım canibi-gülüstani,
Tapım qərarğəhi-bülbüli-xoşəlhanı –
Ki, həm nəvası ilə bir zaman olum dilşad,
Qüdumi-güldən edim həm ona mübarəkbad –
Ki, var onun da mənim tək başında sevdası,
Çəkib fəraq ələmin, vəsldir təmənnası.
Könül bu fikrdə, gəz maili-nəzareyi-bağ,
Fəzayi-gülşəni seyr etməyə götürdüm ayağ –
Ki, bir pərivəşə çeşmim sataşdı, gözləri məst,
Gəlib xüramə ki, ta sərv-i-nazi eyləyə pəst.
Fəriştə xuyü firəngi-xisalü kafərkiş,
Xədəngi-qəmzəsi hazır köntüllər etməyə riş.
Tökübdü tərifi-binaguşə türreyi-müşkin,
Salıbdı çöhreyi-xurşidə müşki-tərdən çin.
Kəməndi-zülfünə təhriki-şanə vermiş tab,
Mərizi-eşqə ləbi-ləli şərbəti-innab.
Çəkibdi lövhi-cəbinində dəsti-qüdrəti-həq,
İki hilal, vəli, müşkdən verib rəvnəq.
Olub mənimlə müqabil o dilbəri-tənnaz,
Təriqi-tənz ilə dür-ci-əqiqin eylədi baz –
Ki, "mərhəbə ləkə", ey şairi-bədii-kəlam,
Sənə səyahəti-gülşən mübarək ola müdam!
Məgər gətirdi səni təngə eşq sevdası –
Ki, oldu seyri-çəmən xatirin təmənnası?
Dedim ki, ey məni rüsvayi-xəlq edən dildar,
Büti-Məsih-təkəllüm, nigari-xoşgöftar,
Xədəngi-qəmzən edib, bos deyilmi könlümü riş,
Dəxi bu söz nə rəva zəxmim üzrə vurmaq niş?
Həmişə istərəm olsun qəmin könlüdə füzun,
Mələlü möhnəti eşqinlə bağrım olsun xun.
Kəməndi-hələqeyi-zülfünə gərdənim ola bənd,
Neçin ki, layiqi-divanədir həmişə kəmənd.
Vəli həvayi-çəmən kuyüvün nişanəsidir,

Camali-lalövü gül ruyüvün nişanəsidir.
Edəllə bir-birə lafi şəvahidi-gülzar,
Bizimlə həmdəm olan istəməz bir özgə nigar.
Gəlib itabə bu sözdən o mahi-müşkniqab,
Məni-şikəstəyə bu nəhv ilə yetirdi cavab:
Mənim ki, hüsni cəmalım salıbdı aləmə şur,
Cəmalü surətinə, söylə kim olub məğrur?
Dedim ki, qəddin ilə sərvi-naz eylər laf,
Dedi: - Güman budu, qəddim görə, verər insaf.
Dedim: - Bənəfşə edər laf o zülfədən izhar,
Dedi: - Əbəs döyü başı aşığı, xicləti var.
Dedim: - Durubdu üzün qarşısında laleyi-al,
Dedi: - Onu da edər şərmsar üzümdəki xal.
Dedim: - Gözünlədi həmçəşm nərgisi-məxmur,
Dedi ki, gözlərimi görsə gözləri olu kur.
Dedim: -Dəhanuva bəs qönçənin nə nisbəti var?
Dedi; - Dəhanıma bənzər və leyk yox göftar.
Dedim: - Ləbinlədi gül-bərgi-tər mübahisəsi,
Dedi: - Xəzanın ona tez yetər həvadisəsi.
Dedim: - Qaşım la müqabil durub fələkdə hilal,
Dedi ki, çərxə qaşım dan düşüb bu türfə misal.
Dedim: - Üzünlə bərabər tutar özüm məhi-tam,
Dedi: - Edən onu sərgəştə bu həvəsdi müdam.
Dedim ki, ləlüvə bənzər əqiqi-rümmani,
Dedi: - Bəli, əgər etsəydi xəndə pünhani.
Mənim ki, hüsni-cəmalımda əqldir heyran,
Səbəb budur ki, mənəm bəndeyi-şəhi-imkan.
Dəxildir bu şəhə Seyyidi-ələmpərvər,
Cəza günündə onu qoyma zar, ey sərvər.
Şəhi-səriri-xilafət, əmiri-hadiyi-rah,
Əmiri-ənfusi-afaq Əli vəliyullah.
Vəsiyyi-mütləqi-xeyrübəşər, imami-mübin
Müini-məzhəbü millət, şəhi-Qiyasəddin.

QƏSİDƏ

Dün ki, xurşid üzünə əbri-siyah oldu hicab,
Müşkdən arizinə şahidi-çin çəkdi niqab.

Nisfi-şəb çeşmi-kəvakib kimi həngami-səhər
Tutdu asayış üçün əhli-cahan çeşmini xab.
Məni-dilxəstə, könül içrə xəyali-ləbi-yar,
Mən ki, möhnətzədə başımda xumari-meyi-nab.

Sübhədək didəyi-əxtər kimi bidar gözüm,
Zarü əfkarü dilazürdəvü məşğuli-kitab.

Nagəhan həlqeyi-dərdən ucalıb çərxə səda,
Lərzə əndamıma düşdü, eşidib, çün simab -

Ki, xudaya, bu zaman kimdü bu qapuni döyən,
Deyiləm bir kəsə mədyun ki, gəlib alsın hesab

Və nə mən bir kəs ilə eyləmişəm cəngü cədəl,
Gələ fərraş mənə etmək üçün zəcrü əzab.

Bu nə məsciddü ki, hər ləhzə qapusun açalar,
Bu nə meyxanədə kim, istəyələr cami-şərab.

Bu nə həmmami-Sifahandu ki, vəqtü bivəqt,
Xəlq qüsl etmək üçün eyləyə hər ləhzə şitab.

Bu deyil Hacı Kamal oğlu Təqinin otağı,
Nisfi-şəb söhbət üçün eyləyələr dəqqül-bab.

Əlqərəz, xəvfü rica ilə ayağə durdum,
Pəsi-dərdən ona verdim bu təriq ilə cavab.

Kimsən, aya nə işin var bu şəbi-tardə kim,
Salmısan günbədi-gərdunə səda, xanəxərab?

Azmısan yol bu şəbi-tirə müsafirsən əgər,
Karivangah deyil bu, yeri, tut rahi-səvab!

Qəsəm ol münimü fəyyazə ki, sailsən əgər,
Yoxdu bir şey ki, verib hasil edəm əcrü səvab.

Eşidib bu sözü səsləndi ki, ey divanə,
Bu nə əfsanə süxəndir, bu nə bihudə cavab?

Bildim ol dilbəri-mehparədi kim, eşqindən
Yox idi dildə təvan bu dili-qəmdidədə tab.

Sıçrayıb bərq tək açdım qapını sürətlə,
Gördüm ol mahı töküüb gün üzünə ənbəri-nab.

Xali-müşkini onun tərifi-ləbi-ləlində
Elədir, sanki qonub kuzeyi-şəkkərdə zübab.

Zülfü-pürçinü girehgiri rüxi-alında,
Sanki bir əqrəbdir müşk ilə etmiş məhtab.

Arizi üzrə ərəq sanki gül üzrə şəbnəm,
Ya düzölmüş təbəqi-lalədə löluyi-xoşab.

Öldürüb bir neçə yüz aşiqi-sərgərdanı,
Eyləyib əllərini qan ilə ol şux xizab.

Dedi: - Ey Seyyidi-biçarə, nolubdur ki, sənə,
Rahəti-xabdədir xəlq, vəli sən bixab?

QƏSİDƏ

Afərin, ey əhli-sünnət vəl-cəməət, afərin!
Ey edənlər xəlqə izhari-səxavət, afərin!

Var imiş sizdə həmiyyət, ey güruhi-bavəfa,
Binəvalər xeylini etdiz himayət, afərin!

Pul yığıb etdiz zəkət ilə qəni müflisləri,
Var imiş sizlərdə asari-zəkavət, afərin!

İki min üç yüz nüfusun rizqinə zamin olub
Eylədiz ərzaq möhtacə zəmanət, afərin!

Müttəsəf olduz sifati-rəbbi-rəzzaq ilə siz,
Eylədiz eytamü miskinə kəfalət, afərin!

Pul yığıb, buğda alıb tutduz əlin miskinlərin,
Ac qalanlar tapdı gör kim, istirahət, afərin!

Sədri-məclisdən bürüz etdi bu tədbiri-səvab,
Afərin, ey məsdəri-izzət, sədarət, afərin!

Adəmə Həvvanı bu buğda ilə şad eylədiz,
Baği-cənnət tapdı bu işdən xəsarət, afərin!

Adəmin övladına buğda ilə etdiz kömək,
Qoymadız ol həzrəti çəksin xəcalət, afərin!

Çıxdı cənnətdən yeyib buğda babamız çün bizim,
Eylədiz buğdayə siz yaxşı siyasət, afərin!

Bir neçə anbarlərdə buğda olmuşdu nihan,
Tapdız ol buğdanı, ey əhli-rəşadət, afərin!

Adəmin övladına verdiz dəyirmanlar ara,
Əzdilər un tək onu, tapdı xəsarət, afərin!

Etdilər tənurlərdə bərrə tək büryan onu,
Qıldılar buğdayə izhari-ədavət, afərin!

Atəşi-fəqri masakinə gülüstan eylədiz,
Eyiasin sizdən Xəlilulla fəxarət, afərin!

Həq-təala razı olsun sizdən, ey əhli-səxa,
Qoymaduz çəksin dul övrətlər əhanət, afərin!

Bu bahalıq ildə, bu şiddətli sərma günləri
Gərm edib miskinləri etdiz ianət, afərin!

İmperatori-müəzzəm eyləmişdi həm kömək,
Çox rəyyət xatirin etdi rəayət, afərin!

Tutdu miskinlər əlin ehsani-bipayan ilə,
Afərin, cy şah-iqlimi-ədalət, afərin!

Əlli ildə böylə il aləmdə bir dəfə düşər,
Etdiz, ey ərbabi-himmət, rəfi-üsrət, afərin!

Safi-milad ilə yazdım bu ilin tarixini,
Ta Məsihadən bizə olsun kəramət, afərin!

Bir cidavü iki möhməl sıfır onun tarixidir,*
Afərinlər, Seyyida, ruhi-fəsaḥət, afərin!

---

* Tarix miladi 1880-ci ildir.

QƏSİDƏ

Ey dadmayan zəmanə ara eşq şərbətin,
Bəs ağzının haçan bilisən söylə ləzzətin?
Get rahat ol, səninlə bizim yoxdu karımız,
Qoy biz çəkək bu badiyənin bari-möhnətin.
Biz xazini-əmanəti-eşqik ki, kirdgar,
Sənduqi-sinəmizdə qoyubdur əmanətin.
Eşq olmasaydı, olmaz idi hüsn müştəhir,
Hüsn olmasaydı, eşq itirmişdi şöhrətin.
Ərz etdi hüsn aləmə məşuqeyi-əzəl,
Eşq eylədi qəbul onun dördü zəhmətin.
Eşq idi kim, Xəlilini hiفز etdi nardən,
Söndürdü bir xitab ilə narın hərərətin.
Məcnunu hüsn-Leyli idi dərbədər qılan,
Eşq idi artıran buların bunca rütbatın.
İsanı çərxi-çarümə qalxızdı eşqi-həq-
Kim, vasil etdi xaneyi-xurşidə rüfətin.
Şirinin eşqi eylədi Fərhadı təlxxam,
Əzra həvası Vamiqin artırdı xiffətin.
Hüsn idi Yusifi eləyən şöhreysi-cahan,
Eşq idi artıran o Züleyxa məhəbbətin.
Hüsn ilə eşq olmasa, hasil nə dəhrdən,
Bieşq kimsə anlamayıb sirri-xilqətin.
Sövt ilə hüsn nuri-əla nurdur gözüm,
Məndən soruş bu töhfələrin qədrü qiymətin.
Davud hüsn-sövtini Talutdən soruş,
Calut anlamaz bu işin sirrü hikmətin.
Ləhni-hudilə şurə gəlir naqeyi-ərəb,
Ey şeyxi-kəcməniş, oxu bari rəvayətin,
Ey şeyx, sanma eşqi-məcəzi bu eşqi son,
Bu nüktənin məcazdə gördüm həqiqətin.
Hər yerdədir xudayi-əhəd nuru cilvəgər,
Vəhdət gözilə bax, biləsən sirri-vəhdətin.
Geyr əzvicudi-həq yox imiş cilvə göstərən,
Gördüm mən, eyni vəhdət imiş cümlə kəsrətin.
Aləmdə olsa idi xudabin olan gözün,

Hər şeydə sən görərdin əyatı həqq surətin.
Ol gün ki, gördü yarımı Adəm, behiştədən
Düşdü həvayi-vəslinə, tərki etdi cənnətin.
Axırda oldu mətəkifi-bəbi-dövləti,
Darüssələmə vasil olub tapdı behcətin.
Seyr et Nəcəf diyarını, qap dürri-vəhdəti,
Bundan ziyadə mən nə açıra yar söhbətin?
İnsanı xəlq eylədi öz surətində həqq,
Bax arizi-nigarıma, gəl gör əlamətin.
Varımdı Misri-qəlbə bir Yusifi-əziz,
Həq doldurubdu könlümə mehrü müvəddətin.
Ol Yusif eşqi eylədi vadar kim, məni
Təhrir edim bu növ ilə Yusif hekayətin
Gəh qazeyi-kəlam qılar hüsni-Yusifi,
Gəh faş edər o mahə Züleyxa iradətin.
Şayəd ki, rəməzdən olan agah halıma,
İzhar edə bu aşiqi-zarə inayətin.
Ey dil, bu halə gətədi səni badeyi-vila,
İnkər qılma piri-muğanın kərəmətin.
Seyyid, bir özgə rəməz göründü bu nəzəmdən.
Hal əhlinin bu rəməz füzun etdi halətin.

ŞƏRAB HAQQINDA

Məsnəvi

Evlər yıxıldı dəhrdə şürbi-şərabdən,
İbrət götür şərabın üzündə hübabdən,
Hali-hübab mətləbimə bir işarədir,
Bu ariyətsərədə sözüm istiarədir.
Əql itədir şərafəti-insan zəmanədə,
Pamal qılma əqli şərabü müğanədə.
Mey bəzminin dolanma, əzizim, kənarına,
Dəyməz səfayi-badəyi-gülgun xumarına.
Hər kimsənin ki, xatiri mail əyağədir,
Tutmaz əlini əql ki, meyli əyağədir.
Badə dimağı fasid edər, ehtiraz elə,
Naçar eyləsən bu təbəhkarı, az elə.
Təqlid ilə bu mətləbi mən qılmıram bəyan,
Bir neçə dəfə badə içib etdim imtəhan.
Gördüm ki, içmişəm çıxıb əqlü şüurdən,
Fərq etmədim cahanda ünası zükurdən.
Məst olmasaydım, olmaz idim maili-zina,
Məst olmasaydım, etməz idim cəngi-bərməla.
Gərçi günahı az görünür camü badənin,
Amma dərini fəth qılır hər iradənin.
Harutu qıldı şürbü onun dərdə mübtəla,
Marutu qıldı şürbü onun varidi-bəla.
İçmə şərabı-nabı ki, ümmül-fəsaddir,
Hər fitnədən şərab fəsadı ziyaddır.
İçmə onu ki, içmədi peyğəmbəri-xuda,
İçmə onu ki, içmədi sultani-övlia.
Mey şürbü bil şəriəti-adəmədir həram,
Bu əmrə ənbiyayi-izam etməyib qiyam.
Meyl etmə kim, şərabə, dimağə ziyanı var,
İçməz o kimsə ki, xirədi-nüktədanı var.
Seyyid edibdi tövbəni şürbi-şərabdən,
Ümmidi var çəzadə qutarsın əzabdən.
Asi qulundu əfv qıl, ey xaliqu-rəhim,
Feyzindən eyləmə onu novmid, ya kərim!

ƏHİBBANIN RİCASI

Məsnəvi

Nə olur, ey ədibi-əhli-cahan,
Edəsən pəndimi qəbul əlan,
Çəkəsən şiveyi-qəzəldən əl,
Qəzələ qoymayır qəzal məhəl.
Bəsdir etdin bu dəkli şerə həvəs,
Şəri almaz şəirə əsla kəs.
Ehtiraq etdi kövkəbi-şüəra,
Bisərdir Ütaridü Şira.
Sədi-əkbər qalib səadətdən,
Sədi-əsgər düşüb kəramətdən
Kövkəbi-Müştəri vəbalə düşüb,
Afitabi-səfa zəvalə düşüb.
Əhli-izzət cahanda xar olub,
Qəsri-nadan zərnigar olub.
Huşə gəl, mərdük zamanı deyil,
Dəxi bidərdlik zəmanı deyil.
Olma bikar, ol mübaşiri-kar,
Gərçi bimüştəri qalib bazar.
Yox mətai-hünər xəridarı
, Saldı gərdun kəsədə bazarı
. Demə əşar, rəsmi-şəri unut,
İndi sən bir təriqi-digər tut,
Nə olur nəqli-ənbiyayi-cahan
, Ola türki dilində xəlqə bəyan?
Cümlə ətfali-türkü şad edəsən,
Özünə həm cahanda ad edəsən.
Qala aləmdə yadigar söztün,
Ola rövşən bu macəradə göztün.
Sözü ol yarın eylədi təsir,
Necə kim, mey dilə verir təşvir
. San Məsih idi ol mələksima,
Eylədi mürdə könlümü ehya.
Qıldı tərgib ol fəriştənihad,

Oldu ruhül-qüdüs mənə ustad,
Oldu təlim Adəmə əsma,
Sənə hərad olsun, ey ilahi-səma!
Pir idim, tiftl oldu ustadım,
Feyzi-həqdən yetişdi imdadım
Badeyi-nitqi etdi məst məni,
Eylədi əmrə paybəst məni.
Eylədim şərhi-halə bəs iqdəm,
Eylədi övni-qadirü əlləm.
Bu hekayətlər ənbiyadəndir
Şərhi olub "Rövzətüs-səfa"dəndir.
Bikəmə biş etmişəm təhrir,
Vermədim hiç nüktəyə təğyir.
Cümlə bir qövmə kim, olub havi
Dedim: "Əl əhdətü ələrravi"*.

---

* Babalı deyənin boynuna.

TƏSVİRİ AMAXININ VƏZİYYƏTİNİN

Mürəbbə-dörlük

Saqiya, ey büti-gülçöhrə, gəlir fəsli-bahar,
Meyi-gülfamı gətir, mövsümi-işrət görünür
Ruhi-Cəmşidi qılıb şad, gətir mey camın,
Yenə təbimdə mənim türfə bəşarət görünür.

Var ümidim, yenə güllər açılıb yaz olacaq,
Bülbüli-suxtəkillər yenə dəmsaz olacaq,
Çox olub cysü tərəb, möhnətü qəm az olacaq,
Açılıb laləvü gül, gör nə lətafət görünür!

Neçə illərdi ki, Şirvanə gəlib rəncü əzab,
Oldu çox kimsənələr zəlzələdən xanəxarab,
Kimiya kimi olub rahi-mədaxil nayab,
Neçə müddətdi ki, bu əhldə üsrət görünür.

Şəhri-Şirvan idi Qafqazda hər ölkəyə baş,
Xəlqinin könlü hami gen, üzü gül tək bəşşəş,
Qəhtdən, zəlzələdən bizlərə təng oldu məaş.
İndi bizlərdə nə bir malü nə sərvəf görünür.

Qəhtdə, zəlzələdə üsrətimiz gördü əyatı
İmperatori-müəzzəm bizə qıldı ehsan,
Nəqd pul, möhləti-tövcü, bəm əta eylədi nan,
Fihəqiqət ki, bu dövlətdə səxavət görünür.

Həqq edə Sani Aleksandra daim rəhmət,
Eyləsin mənzilü məvasını baği-cənnət,
Verməsin salis Aleksandra hərgiz afət-
Ki, bu övladdə asari-ədələt görünür.

Şəhri-Moskovda bu il kim, o siracü vəhhac
May ayında qoyacaq izzət ilə başına taç
Gərçi xurşidi-cahan tacə deyildir möhtaç
Padşəhlərdə və lakin belə adət görünür.

Odu şahənşəhi-can, tacı ədalətdir onun,
Kəməri qüvvəti-həq, xəti fərasətdir onun,
Ləşkəri fəvci-mələk, yavəri qüdrətdir onun",
Hər yerə əzm eləsə, fəth ilə nüsrət görünür.

Harda olsa o şəhə bir neçə bədxahü bəxil,
Həq-təala edəcəkdir geydlərin fit-təzvil,
Yağdırır teyri-Əbabil o qövmə siccil,
Əsfi-makövndə ol qövmə xəsarət görünür.

O zaman kim, qoyacaq tac bu şahı-dünya,
Olacaqdır mənəfis, eyləyəcək lütfü əta,
Barilaha, bizə də şəfqətin eylə icra.
Hamıdan çünki bizim əhldə zillət görünür.

Bir tərəf zəlzələdən evlərimiz oldu xərab,
Bir tərəf xəlv bahalıqda yanıb oldu kəbab,
Bir tərəf getdi quberna, işimiz oldu əzab,
Müxtəsər, bizdədi aləmdə hər afət görünür.

Bu haman şəhrdi kim, adlanır idi Şirvan,
Bunda Şirvanşəhilər tutdu səadətə məkan,
Əxsitan şah, Xəlil şah, o şahı-Xəndan,
Bax təvarixlərə gör bir nə hekayət görünür

Mərkəzi-daireyi-cümlə vilayətdir bu,
Hasilavər yeri, şirin suyu şərbətdir bu!
Kim baharın görən adəm, deyə cənnətdir bu,
Nə günahı var onun? Sözdə ləyaqət görünür.

Şəhrimiz abü həvadə qoyub aləmləri mat,
Bakı Şirvanə bərabər ola bilməz, heyhat
Məsəlin eybi nədir "bir olumu eşşəgü at..."?
Bir məsəldir, nə ki bir özgə ədavət görünür.

Var onun pisliyinə cümlə ətibadə sübut,
Qışda Əraf sifət, yayda "misali-Bərəhut.
Mətləbim həçv deytl, bil ki, bu mənada, sükut,
Doğru söz acı olur, həqq mərarət görünür.

Bakının şəhri-Şəmaxi kümi samanımı var?
Ya ki şirin suyu, bir baqi-gülüstanımı var?
Kərkü teyhusimi, ya sünbülü reyhanımı var?
Onda bir neftdən özgə nə əlamət görünür?

Var səriştələri lobər ilə ləngərdən
Doludur sahili-məqsudləri gövhərdən,
Bir cəhətdən Bakı əfzəldi hamı kişvərdən
Ki, səğirində, kəbirində dəyanət görünür.

Bizdə yoxdur, var olarda neçə yer şeyi-xəvas,
Safdil kimsədilər kim, hamısı mömini-xas,
Ari əzbüxlü həsəd, şeyi-sahibixlas,
O cəmaətdə hamı qeyrəti-millət görünür.

Biz gərəkdir eləyək şərh öz əhvalımızı,
Nə gərək Bakı sozü, dağıdalar dalımızı,
Döndərib tanrı ki, idbar edib iqbalımızı,
Əxtəri-bəxtə müddətə nəhusət görünür.

Bir yaman dərd budur nazil olub tazə bəla,
İstənilir töycü pulu, xəlf qılır vaveyla!
Gəldi boy çıxdı, qalib yerdə fəqirü füqəra,
Füqəra qövminə bir tazə qiyamət görünür.

Gördü dövlətli ki, şəhr əhli qalib sərgərdan,
Neçə dəfə bizə pul, buğdalar etdi ehсан,
Boredan çıxmamışıq biz hələ, çıxdı fərman,
Bilmirəm bizdə nə dövlət və nə sərvət görünür?!

İmperatur bu əhvaldən olsa hali,
Razı olmaz ki, pərişan ola xəlqin hali,
Ey "Ziya", yaz qəzetə, şərh elə bu əhvali,
Sənə, ey kani-ədəb, xəlqdə minnət görünür.

İvanov gündə yığılıb xəlqi qılır hökmün əyan-
Ki, gərəkdir verəsiz töycü pulun, vermir aman,
Nə qədər icz edirik, yalvarırıq növhəkünan
Olmayıb hiç riza, başqa küdurət görünür.

İntixab eyləmişik dörd nəfər əhli-hali,
Korsakov-Dondukova şərh edətər əhvali,
Var ümidim ki, əgər haldən olsa hali,
Edəcək rəhm ki, zatında mürüvvət görünür.

Birisi Mahmud ağadır, biri Sərkər Həsən,
Birisi Hacı Əli Abbas, əla müstəhsən
Və Aleksan Ləfəyof hali bulardan, əhsən,
Fihəqiqət ki, bu dörd kəsdə himayət görünür.

Bular öz xərcləri ilə gedəcək mərdanə,
Maskova, şəhri-Peterburqa, dəxi hər yanə,
Salacaqlar kişilər şəhrin işin samanə,
İş bilən şəxsdü, bunlarda fərasət görünür.

İşə getməkdə Həsənbəy hamıdan müstəsna,
Pul işində Lələyofdan olacaq dərdə dəva,
Dil işi olsa əgər, lazım olur Mahmud ağa,
Onda çox sürəti-göftari-fəsahtə görünür.

Füqəralər qəminə qalsa bu dörd şəxs, xuda,
Bunlara nüsrətini nazil elə sübhü məsa!
Qorxuram eyləməyə bir neçəsi əhdə vəfa,
Çünki tənəpərvərə bu əmrdə zəhmət görünür.

Bilürəm ki, birisi bu işə bişək gedəcək,
Hüsni-əxlaq, kərəmkani Həsən bəg gedəcək,
Getməsə heç biri, axərdə özi tək gedəcək,
Çünki zatında onun himmətü qeyrət görünür.

Bir neçə əmrdə sabit görünüb andə qədəm,
Eylədi acliq ilində nə qədər xəlqə kərəm,
Cəm edüb uşqula əfali üçün xeyli dirəm,
Məktəbi-məclisə ondan genə hümmət görünür.

Çaryar eşqinə, ey padşəhi-ərzü səma,
Bir-birindən dəxi bu dörd nəfəri etmə cüda,
Rübi-məskundə ver sən bulara ömri-bəqa,
Çün bulardan genə asari-kəramət görünür.

Seyyida, qorxma, bu dörd kəs gedər, inşaallah!
Arizu nəxli verər bir səmər, inşaallah!
Yeno Şirvanə quberna gələr, inşaallah!
Kövkəbi-bəxtə bir özgə səadət görünür!

Ta düşə töycü pulun verməyə iş samanə,
Yenə möhlət olacaq bir neçə il Şirvanə,
Ya ki keçmişləri əfv eyləyəcək şahənə,
Təbimə qeybdən ilhami-bəşarət görünür.

HACI RÜSTƏM BƏYƏ

QƏZƏL

Ey Rüstəmi-siminbərü sərvər, gözün aydın!
Vey gülşəni-dövlətdə sənubər, gözün aydın!

Əlminnətü-lilləh sədəfi-lütfi-ilahi
Göstərdi bu gün lölövü gövhər, gözün aydın!

Yəni ki, xuda hacıya çudü kərəmindən
Bəxş eylədi fərzəndi-mütəhhər, gözün aydın!

Ol mahvücad ilə hərəmxaneyi-dövlət
Ayinəsifət oldu münəvvər, gözün aydın!

Çox var idi gül gülşənü gülzardə, amma
Artırdı bu gül gülşənə zivər, gözün aydın!

Bir şəm idi kim, qıldı cahən bəzmini rövşən,
Ya mərdüməki-didə kim, eylər gözün aydın.

Yüz şükr ki, məqbuli-ilah oldu dualar,
Məqsudü murad oldu müyəssər, gözün aydın!

Həqqində budur şamü səhər virdi-zəbanım,
Etsin sənin ol xaliqu-davər gözün aydın!

Versin bacıya bir neçə övladi-mükərrəm,
Qılsın səni hər ləhzə mükərrər gözün aydın!

MƏNZUMƏ

Məsnəvi

Şükrillillah ki, yetişdim kamə,
Müşkriz olctn bəyazə xamə.
Hali-məxluqi-əzəl oldu bəyan,
Can-biçcan gətirdim ünvan.
Bir neçə dövrlər itmam oldu,
Gərçi möhnətlə günüm şam oldu.
Bir tərəf dəğdəğeyi-fikri-məaş,
Bir tərəf vəsvəseyi-səyü təlaş.
Bir tərəfdən qəmi-hicrani-nigar,
Bir tərəf cövri-sipehri-qəddar.
Gecələr rişteyi-canım yandı,
Şəm tək ruhi-rəvanım yandı.
Vəqt kim, mənzilimə oldu xali,
Düşdü yadimə nigarın xali.
Xalmı- nöqtə görüb yad elədim,
Nöqtədən xatirimi şad elədim.
Qisseyi-Adəmi etdim təhrir,
Şeysin əhvalını qıldım təstir.
Oldu təhrir sifati-İdris,
O ki, hikmətlər edərdi tədris.
Salehü Hud hekayətlərini,
Söylədim cümlə rəvayətlərini.
Eylədim qisseyi-Qabili bəyan,
Möhnətü kürbəti-Habili əyan.
Gəldi izharə Xəlilür-rəhman,
Nəqli-Nəmrudi-ənud oldu əyan.
Nəqli-Şəddadi-şədid etdi zühur,
Qoymadım qisseyi-Babildə qüsür.
Bütşikən ol səhi-dövran oldu,
Həzrətə nar gülüstan oldu.
Ey xuda, dərdimə dərman eylə,
Atəşi-hiçri gülüstan eylə!
Masıva hübbini dildən pak et,

Könlümü ayineyi-idrak et!
Kəbəni qoyma ki, bütخانə ola,
Dil gərək mənzili-cananə ola.
Bizə bəs eşqi-xudavəndi-əhəd,
"Laşərikə ləhu əllahü səməd"*,
Mustafa haqqına, ey bari-xuda,
Şərəfi-mərtəbeyi-ali-əba
Seyyidi eyləmə məhşərdə zəlil,
Çün olub itrəti-Zəhrayə dəxil.
Bir üzüqarə qulundur bu fəqir,
Əfv qıl, hər nə edibdir təqsir!

---

* Şəriki olmayan Allah hər şeyi eşidəndir (ayə)

HƏSƏDİN MƏZƏMMƏTİ

Məsnəvi

Bu ziba nüktəni Şeyxi-Şəbüstər,
Edibdir "Gülşəni-raz"ında müzmər.
Əgərçi farsidir ol məani,
Mən etdim türkiyə təhrir ani.
Deyib qardaşə etmə etiban,
Həsəddir qardaşın qardaşə kan.
Həsudi-canə ad qoydum bəradər,
Deyirsən naqisın namını xahər.
Çü şəhvət aralıqda kargərdir,
Biri fərzənddir, biri pədərdir,
Məsih-asa atadan sən ibə qıl,
Nişiməngahuvu övci-səma qıl.
Həsəddən qətl edib Habili Qabil,
Batıb qanə tənə-biçarə Habil.
Həsəd viranə eylər xanimanı,
Həsəddir eyləyən viran cahanı.
Nələr tutdu görün ixvani-Yusif,
Həsəddən çah olub zindani-Yusif.

ARZU

Məsnəvi

Nə xoşdur yetmə aşiq vəsli-yarə,
Çəkə can kimi dildarın kənarə!
Ona şərh eyləyə hicran bəlasın,
Sirişki-çəşmi-zarın macərasın.
Xudavənda, behəqqi-İsü Yəqub,
Məni hicran əlində qoyma məğlub!
Yetir bu xəstəni vəsli-nigarə,
Mübəddəl qıl xəzanini bəharə.
Gözüm görsün rüxi-zibayi-yarı,
Görüm bəzmimdə yari-gülüzarı.
Qalıbdır hicrdə avarə Seyyid,
Bu dərdi-hicrə bilməz çarə Seyyid.

SEYYİDİN MÜNACATI

Qəsidə

Cahan cəhəndədun, ey dustlər, kinayətdir,
Təsəvvür eyləmə kim, çayi-istirahətdir,
Əbəs cahan ona ad qoymadılar, ey arif,
Cahan çü bərqi-cəhəndə məqami-sürətdir.
Yüz il gər ömr edəsən, can yetən zamanda sona,
Belə təsəvvür olur, doğduğun bu səətdir.
Əgər min il edəsən ömr son də Nuh kimi,
Səfineyi-əməlin qərqi-bəhri-rehlətdir.
Cahan nə Xızra vəfa eyləyər, nə İlyasə,
Bu bivəfayə ümid eyləmək səfahətdir.
Qiyamətin qopar ol gün ki, rehlət eylərsən,
Cahanda hər nəfəsin bəlkə bir qiyamətdir.
Xoş ol ki, xitteyi-əcsamo basmayıbdı qədəm,
Məqami-ruhdə bilqeyb cism rahətdir.
Nə gəlməyibdi cahanə, nə çəkməyib möhnət,
Diyari-pəki-ədəmdə yatıb, fəraqətdir.
Nə yarə aşiq olub, nə çəkir qəmi-hicran,
Nə kan ahü fəğandır, işi nə möhnətdir.
Təsəvvür eyləmə kim, dövlət ilə rahət olur,
Kimin ki dövləti çoxdur, qərini-zəhmətdir.
Puli-məcəzdü dünya, əgər onu keçəsən,
Könül, o səmtə yolun kişvəri-həqiqətdir.
Zəmanə məzrəədir, onda ək əməl töxmin,
O töxm bansıdı? Bil: təətü ibadətdir.
Üzü qara, əli boş, çəkərindi Seyyidi-zar,
Ümidi səndən onun lütfdür, inayətdir.
Əgər behiştə aparsan, təfəzzülündəndir,
Əgər cəhənnəmo salsan, yenə ədalətdir.
Bu qədr cürm ilə səndən deyil könül novmid,
Bilibdi dərgəhi-mövlani bəbi-rəhmətdir.
Cəza günündə bizim kimi rusiyahlərə,
Mühəmmədi-ərəbi sahibi-şəfaətdir

A.S. PUŞKİN HAQQINDA

Qəsidə

Təaləlla, zəhi-qadir, əlimü əqdəsü əla-
Ki, məcmui-cahanı altı gündə eylədi peyda.

Qılıb altımcı gün öz surətində xəlq insani,
Ədən bağında qoydu şadü xürrəm yavəri Həvva.

Onun nəslində qoydu bır nicat əhlin ki, aləmdə
Onunla pak oldu məsiyətdən mərdümi-dünya.

Nizami-aləmin icrasına hər qərndə bir kəs,
Rəisül-qövm olubdur ki, dolansın aliyü ədna.

Vücudə gəldi rusi-pürhünər Nuh oğlu Yafəsdən,
Dəmi-təqsimdə mülki-şimali etdilər məva.

Həman rusun adilə adlanıbdır mülki-Rusiyyə
Və lakin dillərində var idi çox kəsrlər peyda.

Zəbani-rusi asan etməyə təqrirü təhrirə,
Əgərçi xeyli zəhmətlər çəkib hər arifü dana.

Vəli bu axırıncı dəfədə bir əfsəbü əkməl
Lisanü həm lüğati-rusi etdi tazədən ehya.

Aleksandr kim oldur Sergeycviç Puşkin ləğəb şair,
Neçə nafe kitab etmişdi ol şirinsüxən inşa,

Məcalislər tapıb ziynət o pakın nəsrü nəzmindən-
Ki, guya hər kitab İncildir, təhrir edən Luqa.

Romanlar kim edib təhrir ol sərdəftəri-ürfan,
Əgər guş etsə zövqündən onun Məcnun olur Leyla.

Drığa, getdi dünyadən o şəxsi-arifü karail!
Onun cənnətdə ruhun şad qılsın həzrəti-İsa.

Əgərçi öz həyatında görübdür çox nəvazişlər,
Vəli, bəd əz vəfat oldu ona həm hörməti-üzma.

Hümayi-mülkü dövlət, imperaturi-müəzzəmdən
Çıxıb fərman bu kim, təmir olunsun mərqədi-vala.

Olub təmir o valanın məzarı hökmi-şah ilə,
Şəhənşahi-müəzzəm qıldı öz asarını ibqa.

Xudaya, baqi olsun dövləti-sultan Aleksandr-
Ki, əhli-elmə etdi ehtiram ol şahi-bihəmta.

Nəinki əhli-elmə hörmət eylər öz həyatında,
Vəfatından sora elm əhlinin namın qılır ehya.

Zəhi sultani-adil qədrdan kim, zati-valası,
Tapıbdır rəfət ilə cümleyi-aləmdə istisna.

Həmişə qıl dua, Seyyid, bu şahi-qədrdan üçün-
Ki, oldur əhli-Qafqazə vəliyyi-neməti-kübra.

İlahi, qıl özin, qardaşların, həm oğlunu daim,
Bəlalərdən səlamət, cümleyt-düşmənlərin rüsva.

HƏSƏN BƏY MƏLİKOVA

Məsnəvi

Ey Həsənbəy, müəllimi-dana!
Ey edən əhli-aləmi ehya!
Ey çatan aləmə səfa səndən,
Eyləyir Seyyid iltica səndən-
Ki, bu məktub kim, xəyalımdır,
Əhli-Qafqazə ərzi-halımdır;
Edəsən çap, ey gözüm nuri,
Ta ola ruzigar məşhuri.

* * *

Əssəlam, ey əhaliyi-Qafqaz,
Ey rəisani-sahibül-ezaz!
Əssəlam, ey güruhi-xeyr-əsər,
Millətin qeyrətin çəkən kəslər!
Kişidə olmasa əgər qeyrət,
Ondan, əlbəttə, yaxşıdır övrət.
Dadü fəryad, ey güruhi-izam,
Oldu zəyə bu milləti-islam.
Günü gündən zəlilü xar olduq.
Möhnətü qüssəyə düçar olduq.
Bu qədər dərd kim, olur hadis,
Ona biəlmlik olur bais.
Bir bələdir bu dərdi-nadani-
Ki, onun elm olubdu dərmani.
Bu təəccübdür, ey güruhi-bəşər,
Bir kişi yatsa, naxoş olsa əgər,
Axtarır bir təbib-i-danadil,
Ta ki, səhhət ola ona hasil.
İndi naxoşdu milləti-islam,
Ona lazımdır eyləmək əncam.

Dərdimizdir bu dərdi-nadanlıq-
Ki, tutubdur bizi pərişanlıq.
Qeyrilər etdilər tərəqqiyi-tam,
Qaldı zillətdə firqeyi-islam.
Kişinin olmadısa dünyası,
Bari lazımdır olsun üqbası.
Bizdə nə axirət, nə dünya var,
Olmuşuq bir yaman bələyə düşər.
Hər vilayətdə var beş-on kəsəbə,
Əlli min seyyidü axund, tələbə,
Əlli dərviş, əlli mərsiyəxan,
Hamının sözləri tamam yalan;
Əlli min suxtə, əlli min sail,
Əlli min hoqqabazi-naqabil,
Hamının fikri xəlqi soymaqdır,
Quru yerdə bu xəlqi qoymaqdır.
Xəlqə bunlar hamı qurublar dam,
Bir bunu annamir bu qövmi-avam.
Şiəməz sünniyə edər töhmət,
Sünnimiz şiədən edər qeybət.
Bizi puç etdi şiə, sünni sözü,
Əhli-islamın oldu kur gözü.
Bizə sairələr eyləyir töhmət,
Çün tərəqqi edibdir hər millət.
Gərçi var iş qanan kişi tək-tək,
Əksəri-xəlq əvamdir, bişək.
Neyləsin iş qananlar, ay qardaş,
Qurunun oduna yanır həm yaş.
Babi-elm olmayıb bizə məsdud,
Kəsb edən yoxdur anı, leyk, nə sud!
Bundan əqdəm əgərçi kəsbi-ülum
Müşkül idi və leyk, ey məxdum,
İndi işlər çıxıbdır asanə,
Rəsmi-dünya düşübdü samanə,
Tapıb övzai-masiva təğyir,

Göyə çıxmağa xəlq edib tədbir.
Paraxod oldu gəştiyi-yelkan,
Özgə samənə düşdü xəlqi-cahan.
Leyk biz bilmənük göz açmaği
Köhnə işlərdə qalmışiq baqi.
Babamizdan nə görmüşük ənvəl,
Dəxi ondan səvayə olmaz əməl.
Məsələn, bir müəllimi-ələm,
Deyə xurşidi mərkəzi-ələm,
Deyə sabit günü, yeri səyyar,
Zəlzələ bəisin bilirsə buxar;
Deyə kim, var əraziyi-tisin,
Yerin altında yoxdu gavi-zəmin;
Şərh edə gün tutulmağın sözü, nü,
Deyə kim, ay tutur günün üzünü,
Tutulan vəqtdə məhi-taban,
Deyə kim, zilli-ərz edir pünhan;
Edə ərşin xürusunu inkar,
Etməyə bu kəlamə istiğfar.
Deyəcəklər ki, cümlə: kafərdir,
Bu şəqi münkiri-peyəmbərdir!
Bu nədəndir? Savadımız yoxdur,
Elmdə ictihadımız yoxdur.
Bilmirik biz hədis mənasın,
Qanmırıq əhli-şər fitvasın.
Bixəbər olmuşuq şəriətdən,
Başımız çıxır elmi-hikmətdən.
Bağlanıbdır rəhi-məişətimiz,
Gərçi var kəsbə istitaətimiz.
Olmuşuq misli-tənbəli-Bəğdad,
Edirik cümlə bəxt əlindən dad.
Kəsb üçün həzrəti-rəsulullah-
Dedi: - "Əlkasibü həbibullah".

---

* Allah zəhmətkeşin dostudur.

Zinəti-şəxs elmi-ədyandır,
Elmsiz şəxs misli-heyvandır.
Sizə, ey xəlqi-bibəsər, əlan
Rövşən olsun bu nükteyi-pünhan,
Bu Həsənbəy ki xud müəllimdir,
Tanıyırsız ki, bir onu kimdir?
Bir ləim idi ol rəfi cənab,
Məsqətür-rəsi qəryeyi-Zərdab.
Oxuyub elm eyelədi hasil,
Ta ki oldu bu nemətə vasil.
Elmdən oldu ol bülənd məkan,
Qaldı yoldaşları vəli çuban.
Əyyühənnas, kimyadır elm,
Məzhəri-zati-kibriyadır elm.
Çünki var idi bizdə nadanlıq,
Bizə üz verdi çox pərişanlıq.
İndi Şirvanda açmışıq məktəb,
Dərsimiz rusü türkü farsü ərəb.
Zəhmətim çoxdu, hiç nəfim yox,
Leyk həqqə ümidvarəm çox- .
Kim, bu zəhmətlər olmaya zaye,
Bəlkə bu macərə ola şaye.
Şeyxül-islamü müftiyi-islam
İkisi bir olub, edə əncam.
Çünki bunlar rəisi-millətdir,
Mədəni-lütfi kani-qeyrətdir.
Necə kim, ol müəllimi-əvvəl,
Ona Tiflisdür məqami-məhəl,
"Qafqazski ucebni"nin miri,
Hikmətin canı, elmin iksiri,
Mahi-fevralda ol səfaxanə,
Mənə yazmışdı bir rizanamə.
Sizi tari, bir eyeləyin insaf,
Gövhəri-mətləbə olun sərraf!
Gör necə xeyirxah kəslər var,

Eyləyin qeyrət, ey ülül-əbsar!
Bavücuti ki, rusdur o cənab,
Şad olur elm kəsb edə tüllab.
Ol bu əmrə görün, olur dilşad—
Ki, müsəlmanlar olsun əhli-səvad.
Seyyida, bəsdı, nəzmi qıl kutah,
Xatirin cəm qıl ki, inşaallah,
Şeyxül-islamü müftiyi-xoşnam
Uşqola əmrinə edər əncam!

HƏSƏNBƏY MƏLİKOVA

(*Möhsünə cavab*)

Məsnəvi

Ey bizə xeyrxah olan Möhsün,
Əhli-ehsanü xoşnişan Möhsün!
Millətin qeyrətin çəkən qardaş,
Töxmi-xoşbəxtlik əkən qardaş.
Sözlərin dün gətirdi şurə məni,
Şad qılsın görüm ilahi səni!
Yazmış idin ki, ey güruhi-bəşər,
Əhli-islam, qövmi-paksiyər,
Ayılın bircə xabi-qəflətdən,
Geri qaldıq təmam millətdən!
Afərin, cy yeganeyi-dövrən
Pəndinə yoxdu şəkkü reybü güman.
Məsəlin xub, sözlərin mərəğub,
Zövq edər guş edəndə əhli-qülub.
Filhəqiqət dirəxti-nakamil,
Tərbiyət feyzinə olur şamil.
Növi-insan deyil ağacdən kəm,
Qabili-tərbiyətdi hər adəm;
Daşı təsiri-afitabi-fələk
Döndərib ləli-nab edər bişək.
Nəfi-ahudə müşk edir qanı,
Dürri-nab eylər abi-niysanı.
Elm üçün, ari, əhli-hikmətlər,
Çəkib aləmdə çox riyazətlər.
Elmsiz kimsənə hünərsizdir,
Elmi-bitərbiyət səmərsizdir.
Tərbiyət mayeyi-səadətdir,
Tərbiyət şəxsə malü dövlətdir.
Eimlə hər o kəs ki, danadır,
Qabili-feyzi-rəbbi-oladır.
Lütf ilə mürdələr qılan ehya
Qaçdı nadandan Həzrəti-İsa.

Elmdir baisi-tərəqqiyi-tam,
Alimə tay deyil güruhi-əvam.
Bunu da bil ki, ey qərini-şərəf,
Elm ancaq deyil bu "Nəhv" ilə "Sərf".
Bu deyil ancaq elm, ey dana,
Edəsən bəl vəqti-istibra.
Hələ qalsın bu rəmzlər bari,
Elmsiz adəmin nə midqarı?
Möhsünə, ey fəda olum sənə mən!
Etdiyin fikri-bikrə səd əhsən!
Bilməyən yoxdu kim, bu mənəni:
Tərbiyət kamil eylər insanı.
Tutalım gəldik əmrə mərdanə,
Baxmadıq tənü lənü nadanə;
Tutalım eylədik bu əmrə tifaq,
Tərbiyət biz görək ki, kimdən əlaq?
Hansı məktəbdə fəvci-ətfali
Hansı bir elmdən edək hali?
Məktəbi-tibb, ya ki hikmətdən?
Ya ki hərbiyyə, ya ki hirfətdən?
Necə ki ol "Vəkili-naməlum"*
Eyləmişdi bu nüktəni mərquм.
Əvvəla, bizdə yox o məktəblər-
Ki, verə kəsbi-elmi xəlqə səmər.
Nə o günə kitablar əlan-
Ki, ola öz lisanımızda bəyan.
Biza hasil nə şey olur yoxdan-
Kim, itibdir kitabımız çoxdan.
Ham bizdə "Xülasə"nin səməri,
Hanı "Cəbrül-müqabil"ın xəbəri?
Səhl dillərdə elmi-heyət yox,
Cəmi təfriqü zərbü qismət yox.
Nə təqiyə, budur sözün safi,
Küfrdir bizdə elmi-coğrafi.
Hər vilayətdə var beş-on məktəb,

---

* M.F.Axundzadənin imzasıdır.

Edirik kəsb onda elmü ədəb.
Məktəbin fərşi altı köhnə həsir,
Neçə ətfali-müztər onda əsir.
Dərsimizdü kitabı-"Gürbəvü muş",
"Nəqli-həmdunə ", "Qisseyi -xərguş".
Oxuruq, çox tərəqqi etsək əgər
Cümlə "Tarixi-Nadir"i əzbər.
Deyəcəksən ki, ey qərini-ədəb,
Bəs gəlin tazədən açaq məktəb.
Biz bu əmrə görək ki, ey xoşnam,
Hansı qüdrətlə cüləyək iqdəm?
Pulumuz varmı ol sərəncamə,
Ta yetişsin fəqirlər kamə?
Əhli-islam eyləyibdi vəfat,
Dəxi müşgül tapa bu qövmi həyat.
Məgər ol Əsgəri-Gorani gələ,
Neçə məktəb gələ dəxi əmələ.
Vəzirov bəlkə eyləyə imdad,
Qıla bu qövmi elm üçün irşad.
Aça onlar da mən kimi məktəb,
Çəkələr ruzü şəb əzabü təəb.
Alicaha, behörməti-Quran,
Bizə çatdırsın onları sübhan.
Seyyida, hər güruh içində ola,
Daima əhli-elmə eylə dua.

HƏSƏNBƏY MƏLİKOVA

Alişan Həsənbəy, əhsənəllahü haləhu ilə əhsənil-hal bimühəmmədün və alihi ilə yövmil-əcal! Nəhayət, məruzə-hüzürü-bahirünnur oldur ki, mənim müəllim olmağıma cənab Axund Molla Məhəmmədün və Sizin səy və tələşinizdən qayət məmnun və məsrur varam. Lillahül-həmd ki, məqsudimiz hasil oldu. Allah-təala Sizdən razı olsun və olavə bu günlərdə Şamaxı çox aramdır və hər yerdən asudədir [...] Həqir öz ixlasımızı və padşaha olan sədaqətimizi öz türki dilimizdə rişteynəzmə çəkib hüzurunuza irsal qıldım. Ümidvaram ki, əgər layiq olsa çap edəsiniz. Çünki söz elə sözdür, amma nəzmdə ziyadə təsir eləmək vardır. Və əlavə bizim uşkolalarda oxumağa türki dilində uşaqlar üçün şəriəq kitabları yoxdur. Mən bir müxtəsər türki dilində "Zakon-boj" kitabı yazmışam. İstəyirəm onu "narodnı uçilişenin" direktoruna irsal edim ki, əgər mümkün olsa, çap olunsun, ta ki uşaqlar oxusunlar. Amma əgər sizin qəzetənin hürüfləri ilə çap olsa, məsləhətdir. Çünki çox yaxşı, aydın oxunan xətdir. Təvəqqe edirəm ki, bu barədə əgər vaxtın olsa, mənə bir cavab yazasız.

Vəssəlam.

Fi 20 oktyabr 1877-ci sənə.

Müxlisi-Şüma Seyid Əzim Seyid Məhəmməd oğlu.

Məktubi-mənzumeyi-Şirvaniyan.

Məsnəvi

Ey Həsənbəy, müəllimi-huşyar,
Etməsin həqq vücudunu bimar.
Sənə versin şəfa xudayi-əlim,
Bədənin olmasın çahanda səqim.
Çünki sən xeyrixahi-millətsən,
Mədəni-lütfü kani-şəfqətsən.
Qəzetin olmadı bu həftə əyan,
Yüz yerə getdi zənnü fikrü güman.
Belə fikr eylədik olub məsdud,
Zayə oldu o gövhəri-məqsud.
Çünki hər işdə macərə görünür,
Hər sözü söyləmək xəta görünür.
Çün bu günlərdə nəqli-qisseyi-cənk,

Bizlərə ərsəni edibdir təng.
Tabeyik gərçi biz şahi-Rusə,
Bir xələl dəyraəyibdi namusə.
Gərçi ixlasımız firavandır,
Heyf kim, adımız müsəlmandır.
Bizdə yox bir əsər xəyanətdən,
Şakirü razıyıq bu dövlətdən.
Bundan əqdəm də şahi-çərxövrəng
Çox edib Türki-şumbəxtlə cəng.
Neçə il çəng edib Dağıstanda,
Çox olub özgə cəng hər yanda.
Bir xəyanət görünməyib bizdən,
Əyriilik sadir olmayıb düzdən.
Xah Dərbəndü Qübbəvü Şirvan,
Gəncəvü Badkubəvü Salyan,
Lənkəran şəhri, Şişə torpağı,
Dövləti-Rusə olmayıb yağı,
Əhü-Tiflisü Naxçıvan, İrəvan,
Olub əlqissə, tabeyi-fərman.
Bizə hər hökm kim, olub sadir,
Onu dərhal etmişik hazır.
Biz qoşun vermişik sədaqətdən,
Cümlə bəyzadədən, rəiyyətdən.
Qədri-məqdur nəqdlə dilşad,
Silki-məcruhə etmişik imdad.
Vermişik adəm ilə ərradə,
Olmuşuq xidmət üçün amadə.
Tazədən hökm olundu nəqli-cəməl,
Ona da eylədik həqiqət əməl.
Yenə hər hökm sadir olsa əgər,
Hazırq biz bəhəqqi-peyğəmbər
Var bizim əqlimiz, fərasətimiz.
Dövləti-Rusə yox xəyanətimiz.
Sıdqdən qeyri fikrimiz yoxdur,
Leyk şeytanımız bizim çoxdur
Şükrillillah, naçalnik aqildir,
Sahibi-fəhmü şəxsi-kamildir.

Gər naçalnik olaydı naqabil,
Ol zaman əmr olurdu çox müşkil.
Bundan əqdəm ki, Fit dağında haman
Bizlərə hakim idi Mustafa xan,
Yox idi rusdən bu yerdə əsər,
Sizə islamdən nə oldu zərər?
Əl çəkin fitnədən, şərərdən,
Nə çıxar bu əbəs ədavətdən.
Biz bunu bilmişik ki, şahı-cahan
İmperiatuiri-mədələtbünyan,
Atadan mehribandı bizlərə çox,
Bizə bir özgə gözlə baxmağı yox.
Döndülər gərçi qövmi-Dağıstan,
Özlərinə dəyər bu işdə ziyan.
Necə övrətləri olubdu əsir,
Özləri oldu küşteyi-şəmşir.
Ol zəmani ki, var idi Şamil,
Neylədi rusə, bir olun aqil.
Tutdular Şamili nə zillətlə,
Cümlə əhli-əyalü külfətlə.
Sirkə tünd olsa, ey ülül-əbsar,
Axirül-əmr öz qabı çatdar.
Sözü insafsız deyən cahil
Kişilik silkinə deyil daxil.
Seyyida, bəsdı qiteyi-inşa,
İmperatura eylə xeyr-dua.
Düşməni-Rus tarümar olsun,
Ona Allah lütfü yar olsun!

HƏSƏN BƏY MƏLİKOVA

Müəllimi-xeyirxah, müdərrişi-ələmpənah, bərgüzideyi-dövri fələk, alişan Həsənbəy, səlləməllahüt-təala min-əlbəliyyat, təvəqqe, olunur ki, zeyldə mərqum olan əhvalati-cədidəyə mültəfət olasız. Əgər pəsəndxatir olsa, bu gələn qəzetədə səbt edib nəşr edəsiz. Çünki Şamaxı uyezdirin rüəsalarından bir neçə nəfər ümərə və tüccardən cəm olub, bir qədər pul cəm edib, qubernator Staroselskinin ittiları ilə qubernski ruhani məclisinin təhti-nəzarətində bir uşkola bina ediblər və bu halda yaxşı yola gedir. Ümidvar olmaq olur ki, Sizin səliqənizə müvafiq başa gəlsin Mən də haman uşaqlara dərş oxutmaqdan buyi-xeyir istişmam edib, öz fərzəndi-dilbəndim Mircəfər namı haman uşkolaya dərş üçün qoymaqdan Şamaxıda əvamün-nasın məzəmmətin öz haqqında görübvə oğlum Mircəfərin əvamün-nasikələnamın mətamətindən vahiməni götürməkcün öz türki tisanımızda çox asan ibarətlərlə bir türki kitab nəzm etmişəm. Haman kitabdən bu bir neçə əşar ki, bundan sonra yazılaçaq, yazıb xidmətüzə irsal elədim ki, çap edəsiz ki. Sizin qəzetin məzmununda olan mətləblərə münasibdir. Şayəd ki, xalqdan rəfi-vahimə ola. O ki gərəkdir yazılsın, həmin bu ərizənin dalında səbt olundu. Əgər qəzetə yazılsa, gərəkdir ki, nəzmən və nəsrən hamam qərar ilə yazılsın ki, bəndə yazmışam. Nəinki dümbüridə çap olmasın ki, söz rabitədən düşəndə ləzzətdən düşər.

Vəssələmə əl-əddəvam ilə yövmil-qiyam. Təhrirən fi 10 mahicəmədiəl-əvvəl sənə 1293. Müxlisiniz Hacı Seyid Əzim Şirvani.

Şamaxıda bir camaat uşkolası bina ulub ruhani "okrujnoy" məclisinin təhti-nəzarətində. Şamaxı sakini Hacı Seyid Əzim məliküşşüərə öz oğlu Mircəfər namı haman uşkolaya elm təhsil etmək üçün qoymaqdan xalqın məzəmmətin görüb öz oğluna nəzm ilə nəsihət verdiyinin bəyanıdır:

Məsnəvi

Cəfər, ey qönçeyi-gülüstanım,
Ey mənim bülbülü-xoşəlhanım.
İki yüz yetmiş üçdə, bəd həzar
Mötədil fəsldi zamani-bahar
Səni həq mən fəqirə qıldı əta,

Kəbeyi-qəlbimə yetişdi səfa.
On beş ildir ki, ey ətəyi-əzim,
Sənə adab eylərəm təlim.
Yetibən əqlə sərfəraz oldun,
Dəxi məndən ki, biniyaz oldun.
Əql peyğəmbərin qılıb rəhbər.
Öyrən adabi-məzhəbi Cəfər,
Demirəm mən gedən təriq ilə get,
Əqli tut, ol gözəl rəfiq ilə get.
Sənə bürhan deyil təriqi-pədər,
Gör nə yol getdi zadeyi-azər.
Demirəm rus, ya müsəlman ol,
Hər nə olsan get, əhli-ürfan ol!
Ey gözüm nuri, ey ətəyi-xuda,
Sənə Şirvanda oldu nəşvü nüma.
Lilləhül-həmd xitteyi-Şirvan,
Saniyi-İsfəhandır elan.
Gərçi viranə oldu zəlzələdən,
Çıxmayıb mərifət bu mərhələdən.
Vər hər guşədə yüz əhli-kəmal,
Hər biri əhli-elmü sahibi-hal.
Xasə kim, abü xakinin əsəri
Qabili-tərbiyə qılır həcəri.
Xasə kim, padşahi-kişvəri-rus,
Edəni təxti-ədlü dadə cülus.
Eyləyir tərbiyə kəmal əhlin,
Gətirir halə hər mahal əhlin.
Hər vilayətdə açdı məktəblər,
Çatdılar feyzə əhli-mənsəblər.
Oxunur onda müxtəlif dillər,
Həll olur onda cümlə müşgüllər.
Ey oğul, bu dəlili-bişəkdir,
Adəmi-bisavad eşşəkdir.
Rəmzi-"həl yəstəvi" müdəlləl imiş,
Bilməyəndən bilən kəs əfzəl imiş.
Həq buyurmuş ki, ixtilafi-üsan

Nemətimdəndir, ey güruhi-cahan!
Kim ki, bəs bir dil eylədi hasil,
Oldu bir nemətə o kəs vasil.
Cəhd qıl neməti-təmamə yetiş,
Elm təhsil qtl, məqamə yetiş.
Ey gözüm, hər lisanə ol rağib,
Xassə kim, rusidir bizə vacib.
Onlara ehtiyacımız çoxdur,
Bilməsək dil, əlacımız yoxdur.
Çatmayıb şərdən bizə bu xəbər-
Ki, ərəbdən səva dil oldu hədər.
Nə ərəbdir xuda, nə rumü nə zəng,
Nə həbəşdir, nə rusü türkü firəng.
Xah boq, xah tanrı, xah xuda,
Birdi mənada, ey düri-yekta.
Ləfz edərsə ifadə mənani,
Sərf edər əhli-mərifət anı.
Bir hədisi-səhihdir bu xəbər,
Söyləyibdir cənab peyğəmbər-
Ki, Süleyman nəbi əleyhi-səlam
Hər güruhun dilin bilirdi təmam,
Ey oğul, bil bu rəmzdən mətləb,
Deyil əlhəq lisan lisani-ərəb.
Həqq özü hər lisanə danadır,
Hər lisan həq yanında zibadır.
Var bizim dörd kitabımız, ari,
Hər biri bir lisan ilə cari.
Biri Tövrat idi giranmayə,
Gəldi İbri dilində Musayə.
Biri İncil idi, birisi Zəbur,
Hər biri bir lisan ilə məşhur.
Çün Məhəmməd ərəbdən etdi zühur,
Öz lisanında qıldı həq məmur,
Türkdən göndərəydi gər anı,
Türki dildə olurdu Quranı.
Xassə kim, məzhəbi-imamiyyə

Xah Bağdadü, xah Şamiyyə,
Cümlə bu etiqadə güyadır -
Ki, nəbi hər lisanə danadır.
Xah rusi lisanı, xah firəng,
Bilir ani imami-bafərhəng.
Bir lisani ki, bəs bilirmiş imam,
Sən də bilsən nə eybi, ey gümnam?!

HƏSƏNBƏY MƏLİKOVA

Məsnəvi

Ey Həsənbəy, əmiri-alişan,
Elmi-hikmətdə saniyi-Loğman.
Gərçi, ey sərver-i-büləndməqam,
Sənə vacibdi qeyrəti-islam.
Çəkdiñ aləmdə xeyli zəhmətlər,
Eylədiñ xəlqə çox nəsihətlər;
Ruhi-İdrisi eyləyibsən şad,
Elədiñ xəlqi elm üçün irşad;
Əhli-Şirvan edib hədisini səm,
Şiəvü sünni oldu bir yerə cəm;
Sözlərin etdi onlara təsir,
Etdilər məktəb açmağa tədbir;
İttifaq ilə tutdular dəftər.
Etməyə ta ki, cəm sim ilə zər;
Hər biri mərdlik edib isbat,
Dəftərə yazdı: verrəm əlli manət;
Biri yazdı otuz, biri doxsan,
Belə zahir ki, etdilər ehsan;
Ruzi-əvvəl Kərimbəy, ol xoşzat,
Verdi filhal yüz iyirmi manət;
Bir qədər pul ki, etdilər saman,
Oldular xəlq xürrəmü xəndan;
Əvvəli-kar o qövmi-fərzanə
Tutdular yüz mənətə bir xanə;
Məsləhətçün dübarə oldu cülus,
Manveli tutdular müəllimi-rus;
Onu üç yüz mənətə söylədilər,
Mərhəbə, fikri-bikr eylədilər;
Dədilər ki, müəllimi-islam
Bizə lazımdı bir fəsih-kəlam.
Vaqifi-nəhvü sərfli fiqhü üsul,
Arifi -rəmzi-şəri-pak i -rəsul,
Şüəra bəzminin nəməkdani,

Hacı Seyyid Əzim Şirvani,
Sədri əlfazi-müşkülə mənus,
Ona əzbərdi "Kənz" ilə "Qamus";
Biz də olduq müəllimi-sani,
Ta ki təlim edək "Gülüstani",
Tapdılar həm müəllimi-salis,
Odu Qürrai-Səbəyə varis;
Pürlətəfət kəlam, ibni-Lətif,
Adı Molla Hüseynağayi-zərif;
Verə ətfalə darsi-Quranı,
Artıra rəvnəqi-müsəlmanı;
Altı ay tapdı uşkola saman,
Olmadı hiç kəs, həm nöqsan;
Çün Kərimbəy, o sahibi-ənam,
Elədi Badkubə içrə məqam,
Sındırıb əhli-Kufə beyətini,
Qıldı təğyir cümlə niyyətini.
Nisfi-məbləğ deyildi cəm hənuz,
Əhli-fisqin fəsadı etdi bürüz.
Vermədi yazdığı pulu hüzzar,
Hamı iqrarın etdilər inkar.
Dedilər: - "Neylirik biz uşkolanı,
Hər nə tövr ilə olsa el dolanı.
Nə üçün biz verək bu barədə pul,
Bizə bundan nə xeyr olur məhsul?
Neylər ətfalımız bizim rusi,
Neylərik biz o dərsi-mənhusi?
Hər uşaq getsə ol dəbistanə,
Olacaq dindən o biganə.
Xud tutaq hamımız dəxi bişək,
Oxuyub olmuşuq Həsənbəy tək;
Bixəbər məzhəbü şəriətdən,
Bisəmə qüslədən, təharətdən..."
Əlqərəz, gündə bir bəhanə ilə,
Yüz belə bisəmə fəsana ilə,
Qoydular uşkolanı bisaman,
Qaldı ətfal zarü sərgərdan.

Ərzə verdik keçən qubernatə,
Keçmədi, heyf, erzə isbatə.
Gətmədi hiç bir cavab bizə,
Verdi üz dərdü izzirab bizə.
Bir tərəfdən bu intizari-diraz,
Bir tərəfdən könüldə suzū güdaz.
Bizə əhli-diyar bipevra,
Etdilər gündə töhməti-bica.
Bizi az qaldılar həlak edələr,
Lənü tən ilə zəhrəçək edələr.
Leyk biz durduq işdə mərdanə,
Baxmadıq lənü tənə-nadanə.
Fövci-ətfalə məhzətən-lilliah,
Dərs verdik hamı gəhü bigah.
Özlərindən nə kim olur hasil,
Bizə bir həbbə olmayır vasil.
Edirik özlərinə biz məsrəf,
Bizə bəsdir bu izzü namü şərəf
Gər Kərimbəy olaydı Şirvanda.
Qalmaz idik bu qədr nöqsanda.
Elər idi bu əmrdə saman,
Mənbəylütfü cuddur, ehsan.
Ey Hesənbəy, nəcibi-dövrü zaman!
Sənin insafuva olum qurban-
Ki, nəsihətədi xəlqə göftarın,
Heyfdir söhbəti-şəkərbarın,
Sözlərin, ey cahani-fəzlü hünər,
Əhli-hikmət yanında canə dəyər!
Leyk bil, ey həkimi-fərzənə,
Əsər etməz bu qövmi-nadanə.
O nəsihətlər, ey sütudə-siyər,
Eyləməz zümreyi-cəmadə əsər.
Abi-niysan ki, onda var təşvir,
Eyləməz sənki-xarəyə təsir.
Yerə göydən əgər enə İsa,
Edə bilməz bu firqəni ehya.
Niyyətin əmri-xeyrə cazimdir,

Zəfəran eşşəyə nə lazımdır?
Qurasan hikmət ilə yüz min əsas,
Adam olmaz bu firqeyi-nəsnas.
Elmü hikmətdən açma babi-hünər,
Eşşəyə bal dadızma, eylə həzər!
Bilmirəm ol "Vəkili-naməlum"
Nə üçün eyləyib səni məzmun?
Söyləyibdir ki, açmağa məktəb
Yoxdur əsbabımız, gərəkdi səbəb.
Etməyibdir "Vəkil" heç insaf,
Görünür, sözləri tamam xilaf.
Şükrlilləh ki, vardı dövlətimiz,
Çoxdu əsbabü malü şövkətimiz.
Vardı dövlət və leyk himmət yox,
Əhli-islamda həmiyyət yox.
O1 zamandan ki, şahi-kışvəri-rus,
Mülki-Qafqazı eyləyib mehrus,
Döldürüb aləmi ədalətdən,
Nəyimiz kəmdi malü dövlətdən?!
Əhli-islam edib tərəqqiyi-tam,
Xah rəsmi-libas, xah təam.
Sabiqən tapmayan bir ebrə qədək.
İndi ətləs geyir dəxi, bişək.
Quru balıq, soğan yeyən oyan
Olub əlqissə sahibi-milyan.
Məgər azdır bu xəlqdə dövlət?
Çoxdu dövlət və leyk yox himmət!
Millətin qeyrətin çəkən yoxdur,
Təxmi-xoşbəxtlik əkən yoxdur.
Ey Həsənbəy, bu qövmi-nadanə
Heyfdir söhbəti-ədibanə.
Bunlara elmü mərifətdi həram,
Seyyida, vəssələm, vəl-ikram!

MİRZƏ ƏBDÜLXALIQ YÜSİFƏ

Qəsidə

Niyə həcv eyləmişən Cürmini, ey can Yusif?
Dilü canım sənə qurban ola, canan Yusif!
Yoxsa Cürmi eləyib yad yenə cürmü qısır!
Ey olan Misri-könül təxtinə sultan, Yusif!
Nə üçün it kimi hər gecə hürürsən ayə,
Gormüsən mahi-münəvvərdə nə noqsan, Yusif?
Nə üçün Cürminü saldın belə zindani-qəmə,
Sənə netmişdi məgər ol məhi-Kənan, Yusif?
Yoxsa Cürmi də o Yusif kimi bir xab görüb,
O səbəbdəndir ona hiyleyi-ixvan, Yusif?
On bir ulduzla dəxi ay və gün səcdə edib,
Cürmiyə etdi həsəd firqeyi-üdvən, Yusif.
Surədə aç oxu "ya Yusifü əriz" sözlünü,
Tövbə et, ol belə ehvalə peşiman, Yusif!
Gər Səcah eyləyə Qurani bədəl söz zahir,
Qədrdən hiç düşər söylə o Quran, Yusif?
Ənkəbutun toru tari ola dünyayə hərif,
Quş toru hanə, hara xirqeyi-xəlqan, Yusif.
Bir Məhəmməd kimi canı nə səbəb həcv edəsən –
Kim, odur şairü ustadi-süxəndan, Yusif?
Demirəm mən səni şair döğüsən, var şerin,
Vəzni var, qafiyə var, qalibə yox can, Yusif.
Doğrudur, hər kəsənin şeri gəlir xoş özünə,
Hiç kəs bilməz özündə ola nöqsan, Yusif.
Özünə xoş gəlir eşşəklərin anqırmağı,
Bu məsəldən ürəyin etmə hərasan, Yusif.
Necə ki xoş görünür Seyyidə öz hərəzə sözü,
Qoyub adın ki, mənəm şairi-dövrən, Yusif.
Hiç kəs dəhrdə öz ayrına turş deməz,
Bilir aqıl özünü dəhrdə nadan, Yusif.
Mən sənin şerüvi çox görməmişəm, nabələdəm,
Gördüyüm həcvdi, məcmuəsi həzryan, Yusif.
Gər bu gunə ola məcmui qalan şerlərin,

Layiq öz rişüvədir, olma pərişan, Yusif!
Məsləhətdir ki, bu şairliyüvi tərkdəsən,
Tazə muzdur olasan, kəştiyə losman, Yusif.
Çıxasan dor ağacına, baxasan dəryayə,
Açasan bad əsən canibə yelkan, Yusif.
Minəsən quyruğa hər ləhzədə qibtana * baxıb,
Alasan dəstüvə təzim ilə sükkən, Yusif.
Bu nə insafdı ki, Cürmi kimi ustadı
Etmisən həcv, əya tifli-səbəqşan
Yusif Bilə idi sənə Yusif deyəcəklər, billah,
Qoyar idi adını quli-biyaban Yusif.
Tutiya kimi elə xaki-dəri-valasın,
Tutiyanı elədin xak ilə yeksən, Yusif.
Sən əgər mədh desən, Cürmi üçün həcvdir o,
Həcv edib eyləmişən zülm nüməyan, Yusif.
Olur azürdə o mövlanəfəsi-qüdsidən,
Odu xoş ətr gəlir rövzeyi-rizvan, Yusif!
O şəhin şeridi guya ki, Əsayi-Musa,
Çəkəcək kamına hər sehri o Söban, Yusif.
Edəsən dəhrdə əfruxtə yüz atəşi-həcv,
Cürmiyə, bil ki, olur bağı-gülüstan, Yusif.
O süxəndir ki, "qifa nəbk"ə vurub "nəbk qifa"[†]
Sözləridir o şəhin ayeyi-tufan, Yusif.
Nə hünərdir bu, söyüş söyməyi hər kimsə bilir,
Bu kəmal ilə deməzlər sənə Loğman, Yusif.
Gər kəmalın var isə, Qümri kimi mərsiyə yaz,
Eyləsinlər sənə təhsini-firavan, Yusif.
Yolla Təbrizə kitabın, basılıb paylansın,
Oxusun ta ki onu bir neçə heyvan, Yusif.
Sən də gör Qümri kimi annamasan qafiyəni,
Cəhd eylə olasan ta ki rəcəzşan,
Yusif Eybdır bir-birini həçv edəərbabi-kəmal,
Bidəmağ olma sözümdən, sənə qurban, Yusif!

---

* Kapitana

[†] Qifa nəbk (nəbk qifa) - məşhur Ərab şairi Məhəmmədinmüasiri İmrəül-Qeysin bir qəsidəsi bu sözlərlə başlanır (tərcüməsi: durun, dayanın ağlayaq).

Bəs deyildirmi bizə tənəyi-ərbabi-çəfa,
Bəs deyildirmi bizə möhnəti-dövrən, Yusif?
Bəs deyildirmi ki, şairləri çərx etdi zəlil,
Dili-əshabi-kəmalı eləyib qan, Yusif?
Nə gərəkdir bizə bir-birimizi həcv qılaq,
Bir neçə əbləhü nadan ola xəndan, Yusif?
Qərəzim həcv deyildir, bu nəsihəldi sənə,
Bədgüman olma sözümdən, sözü bir qan, Yusif.
Bilirəm, dolmamısan əqlə, hələ naqissən,
Bədəninədə, bəli, artıqdı sənin qan, Yusif.
Qorx o gündən vura neştər sənə fəssadi-kəmal,
Xuni-fasid bədəninədən axa hər yan, Yusif.
Var ümidim ki, gələ tər sənə, səhhət tapasan,
Gözləyir çünki təbibin hələ böhrən, Yusif.
Sən əgər, bülbüli-gülzari-məhəbbət olsan,
Can qulağınə gələr şur ilə əlhan, Yusif.
Dögüsən zağ ki, sən meyli-nəcasət qılasan.
Dögüsən cuğd, məqamın ola viran, Yusif.

**MİRZƏ ƏBDÜLXALIQ YUSİFİN MƏHƏMMƏD AĞA
CÜRMİYƏ YAZDIĞI HƏCVƏ CAVAB**

Qəsidə

Olub Məhəmmədimin naməsi mənə vasit,
Sanırsan ərşdən ayati-həq olub nazil.

Könüldür ərşi-ilahi, Məhəmməd ərşə çıxıb,
Olubdur ərşi-xudavənddə həqə vasil.

Yetişdi ərşi-bərinə başım fəxarətdən-
Ki, yad edib məni ol miri-adilü bazil.

Açıldı möhrü, ədəbla oxundu məzmunu,
Muradü mətləbü məqsudi etdi dil hasil.

Müşəxxəs oldu ki, ol şairani-qövmi-
Qüreyş Məhəmmədi eləyib həcv həqqdən qafil.

Necə bu möhnətə tab eyləsin dəxi Həssan,
Nə günə səbr edə bu dərdə şairi-qabil?

Qərəz ki, şərhi-təsəllidən özgə yox çarə,
Məhəmmədin nə bilir qədrin hər yetən cahil?

Fəda ülum sənə, ey novgüli-riyazi-hünər,
Gərəkdü sən olasan dərdü möhnətə hayil.

Haçandan oldu bu şair, görək bu harda idi?
Nə idi sənəti anın, nə karədir şağil?

Qəribə sirdir, artıbdı Bakidə şair,
Edəllə şerə həvəs, feli tərək edən fail.

Nəinki bir Bakı, ondan Şamaxı bədtərdir,
Olubdu şairi-ustad hər yetən kahil.

İti vurarsan əgər indi şair üstə...,
Əgərçi bir nəfəri yoxdu kim, ola qabil.

Bu şerdən qərəzım Yusifə deyildir həcv,
Rəva deyil ki, yazam mən kəlami-latayil.

Vəli mənım qərəzım moizə, nəsihətdir,
Qəbul edər bu nasihətləri olan kamil.

Nə lazım oldu ki, sən bir əzizi həcv etdin?
Nə vacib olmuş idi bunca göfteyi-batil?

Gərəkdi baş sənə qoşmayaydı ol Cürmi,
Gərək edəydi təhəmmül o şahı-dəryadil.

Əgər Məhəmməd edə iddəa nübüvvəti-şer,
Onun nübüvvətinə əvvəli mənəm qail.

MƏHƏMMƏD AĞA CÜRMIYƏ

Qəsidə

Yetdi namən mənə, ey tazə süxəndan Çürmi,
Gilşəni-şerə olan bülbüli-xoşxan Cürmi.

Deyəsən pırəhəni-Yusif idi ol namə,
Gözümə verdi ziya ol məhi-Kənan, Cürmi.

Hüdhüdi-badi-səba şəhri-Səba içrə yenə,
Belə sandım gətirib hökmi-Süleyman, Cürmi.

Görüm, ey bari-xuda, izzət ilə sən olasan
Mülki-məhruseyi-əşardə sultan, Cürmi!

Belə fikr etmiş idim Bakıda olmaz şair,
Nə bilim mən ki, yatıb bişədə aslan, Cürmi?!

Afərinlər sənə, ey şairi-ecazkəlam!
Mərhəbələr sənə, cy saniyi-Həssan, Cürmi!

Nəsəbü cahdə mümtazi-cahansan, bilirəm,
Qıla əcdadüvi həq daxili-rizvan, Cürmi!

Tarı şahiddi görüb şerüvü çox şad oldum,
Sanki gəldi əlimə gənci-fıravan, Cürmi.

Şükrillillah ki, var imiş Bakıda əhli-kəmal!
Seyyidin canı kəmalatıva qurban, Çürmi!

Hər nə ki fəhş demişdin mənə, layıqdi mənə,
Həqqi inkar qılan kim olu nadan, Çürmi.

Nə qədər fikr elədim eylədiyin həcvi mənə
Öz xüsusumda deyildi biri böhtan, Cürmi.

---

* Sədidən iqtibasdır - təbdil olunmuşdur.

Sən məni "şürbi" deyib yazmış idin badəpərəst,
Yazdığın şerdə yox zərrəcə yalan, Cürmi.

Hələ var çox sifətim hiç deyilsən vaqif,
Qoy bu əfali-şəniə qala pünhan, Cürmi.

Mən niyə bakılının adını tutdum ki, məni
Həcv edib eyləyələr şöhreyi-dövrən, Cürmi.

Alıram boynuma öz səhvimi, ey kani-kərəm,
Əfv qıl cürmümü, ey mayeyi-ehsan Cürmi.

Oldu məlum mənim həcvimə təhrik qılıb Bakıda
Qasiri-zan neçə zişan, Cürmi.

Qasirin var qüsuru, ona bir diqqət yox,
Var əqlində onun bir neçə nöqsan, Cürmi.

Etdi Adəm kimi ol sahəti-Bakuni məqərr,
Onu yoldan çıxarıb bir neçə şeytan, Cürmi.

Bəndəni şürbi-meyə eyləmiş idin təhrik,
Bu nə eyhamdır, ey mənbəi-ürfan Cürmi?!

"Təbl pünhan çi zənəm, təşti-mən əz bam üftad",
Misrəi-farsidir halıma şayan, Cürmi.

Sadədəndir ürəfa xatirinə zövqü səfa,
Badədəndir şüəra dərdinə dərman, Cürmi.

Kim ki şairlik edə, içməyə ol badeyi-nab,
Olmaya sadəyə mail, odu heyvan, Cürmi.

Badəvü sadə olur şairə dinü məzhəb,
Sən də öz dinüvü gəl eyləmə kitman, Cürmi.

---

* Gizli nə təbl döyüm, mənim ki, təştim damdan düşüb. Yəni: təştim damdan düşüb, cingiltisi aləmə yayılıb.

Haşəlillah ki, mən həçv edim əhli-Bakımı,
Deyiləm çox da, həqiqət, elə nadan, Cürmi.

Nə yamanlıq eləyibdir bizə əhli-Baki?
Niyə öz əhlimizə biz olaq üdvan, Çürmi?

Bakı bir şəhrdi kim, əhli hamı şeyi-xass,
Peyrovi-şiri-xuda, sahibi-iyman, Cürmi.

Xassə həq mərhəmətin Bakıya etmiş şamil,
Onda izharə gəlib rəhməti-yəzdan, Çürmi.

Nə bilim ki, esəri-tərbiyəti-mehri-münir
Yetiribdir yenə bir ləli-Bədəxşan, Cürmi?

Nə bilim ki, yenə Xaqani edibdir ricət,
Nə bilim ki, yenə təxt üstədi xaqan, Cürmi?

Nə bilim ki, nəzəri-səd ilə Sədi-Əkbər-
Ki, edib Bakıda bir Sədi nümayan, Cürmi?

Bakıya salmış Ütarid nəzəri-təhsinin,
Tərk edibdir nəzəri-nəhsini Keyvan, Çürmi.

Nə bilim mən ki, Bakı saheti-gülzarə dönüb,
Onda bülbüllər edib şur ilə əfgan, Cürmi?

Bakımı bir neçə il bundan özəl görmüşdüm,
Qışda Ərafsifət, yayda Niyran, Cürmi.

Bakıda var idi bir şair, adı Balasadıq,
Sözləri başdan-ayaq hərzəvü hədyan, Cürmi.

Şükrələr indi Bakı xitneyi-Şirazə dönüb,
Olub ol şəhərdə yüz Sədi nümayan, Çürmi.

Xassə bir taifəni həcv qılım kim, onlar,
Ola məcmui-qulami-şəhi-Mərdan, Cürmi.

Xassə bir tövci ki, onlardı əzaxani-Hüseyn,
Mövcü-əşk ilə salan aləmə tufan, Çürmi.

Əlimi şil eləsin xalığı-əkbər ki, özü,
Dilimi lal eləsin qadiri-sübhan, Çürmi!

Leyk bir ad deyirlər sizə mən qoymamışam,
Nə gunahım mənim, ey sahibi-ürfan Cürmi?!

Əhli-Dərbəndə niyə "gəllə" deyirlər?
Nə bilim, Qudyal əhlinə deyirlər niyə "ceyran", Cürmi?

Yazmış idin Bakının şəhri sərəsər dəyişib,
İndi məxluqu olubdur hamı insan, Cürmi.

Haşəlillah, bu sözə eyləmərəm mən bavər,
Sanma kim, tərki-təbiət ola insan, Çürmi.

Sizdə təğyir tapıb bir neçə şey, zahirdir,
Eyləyim mən oları birbəbir ünvan, Cürmi.

Əvvəla in ki, qədək donlaruvuz ətləs olub,
Xaneyi-misli-təvilə olub eyvan, Cürmi.

Quru balıq, soğanı eyləmisiz tərki, bəli,
Siz yeyirsiz gecələr indi fisincan, Cürmi.

Qara şəkkərlə deyilsiz dəxi siz təlxməzaq,
Düzülür bəzmə müsəmmayı-badımcan, Cürmi,

Lənkəran qırqovulu, sahəti-Şirvan kərəsi,
Bakı şəhrində olub zinəti-hər xan, Cürmi.

Çəkməvü paltona var indi sizin rəğbətiniz,
Evdə çəngalü bıçaq, ustolü divan, Cürmi.

Yaduvuzdan çıxıb ol vəqt ki, dəryalərdə
Siz hamı muzdur idiz kəştiyə losman, Cürmi?

Gətirirdiz neçə yük Şirvana qarpız, doşab,
Dəxi əncil qurusu bir neçə batman, Cürmi?

İndi zahirdi ki, təğyir tapıb ol işlər,
Bunu inkar eləsəm, var mənə nöqsan, Cürmi.

Bir zaman sahəti-Şirvan idi hər ölkəyə baş,
Bizə möhtac idi məcmui-bəyü xan, Cürmi.

Neməti-həqqə Səba əhli tək olduq küfran,
Yetdi ol seyli-İrəmdən bizə tufan, Cürmi.

Nəfsimizdir, nə bəla başımıza gəlsə, səbəb,
Məsiyətdə elədik biz hamı tüğyan, Cürmi.

Aldı həq neməti-üzmasını bizdən axir,
Olmuşuq biz hamı bu nemətə küfran, Cürmi.

Lut şəhri kimi, bu şəhri həq etdi viran,
Eylədi zəlzələdən xak ilə yeksan, Cürmi.

İndi Qafqazdə Bakı hamıdan əladır,
Edə abad dəxi, qadiri-sübhan, Cürmi!

Leyk gəl hikmət ilə bu sözü bir dərk eləyək-
Ki, çəkək biz ürəfa ruhinə suhan, Cürmi.

Bakının tərbiyəti-abü həvasın danışaq,
Bir görək tərkinə varmı onun imkan, Cürmi?

Əsəri-abü həvani, gözüm, inkar eləmə,
Babi-hikmətdə yazıblar bunu Loğman, Cürmi.

Əhlini tənbel edər abü həvayi-Bağdad,
Xəlqini qorxaq edər sahəti-Kaşan, Cürmi.

Bizi biar eləyən abü həvamızdı bizim,
Hükəmadən bu sözə var neçə bürhan, Cürmi.

Sizi eylə yetirən abi-həvayi-Bakıdır,
Gər desən yəni necə, qoy qala pünhan, Cürmi.

Bu təxəllüs ki, sənin var, mənə layiqdir,
Çünki mən eyləyirəm gündə bir üsyan, Cürmi.

Zahirən seyyidəm, əmma nə o seyyiddən kim,
Xüms alam, mali-imam, yox buna imkan, Cürmi.

Deyiləm müftəxəri-gərkəsi-murdartələb,
Mənə öz rəncim olub vasiteyi-nan, Cürmi.

Sənətini bir neçə ətfalə olubdur təlim,
Açmışam sahəti-Şirvanda dəbistan, Cürmi.

Vardır layiqi hərçənd dəbistanımda,
Ruhi-Xaqani ola tifli-səbəqxan, Cürmi.

Mənəm ol Xıızr ki, zülmati-dəvatımdan olur
Əhli-afaqə rəvan çeşmeyi-heyvan, Cürmi.

Seyyidəm gərçi, bu seyyidliyə yoxdur fəxrim,
Şərt ismətdir ola taəti-yəzdan, Cürmi.

Bu əməllər ki, mənim var-səyadətdir bu,
Nuhə övlad idi əlbəttə ki, Kənan, Cürmi.

"Leysə min əhükə"* remzilə olundu xaric,
Bu sozün şahididir ayeyi-Quran, Cürmi.

---

* O (Kənan) bizdən deyil.

Xaki-fərmanbər olur fövç-i-mələkdən əla,
Mələki-asi olur axın şeytan, Cürmi.

Kül mənim başıma kim, bunca xətalərlə yenə
Var ümidim ki, olam daxili-rizvan, Cürmi.

Sanki istəbli-süturanidi bağı-cənnət-
Ki, ona daxil ola mən kimi heyvan, Cürmi.

Sən əgər bülbüli-gülzari-məhəbbət olsan,
Can qulağına gəlir şur ilə əlhan, Cürmi.

MƏHƏMMƏD SƏFAYA CAVAB

Qəsidə

Yetişdi dün mənə məktubun, ey Səfa kani,
Gətirdi nitqə o dəm bülbüli-xoşəlhani.

Dedim, ilahi, həzaran şükr kim, Seyyid,
Salıbdı yadə bu gün rüqə ilə canani.

Oxundu sidq ilə namən, bilindi məzmunu,
Həm onda bildik o dəm ol nikahi-pünhani.

Səni şikəstə dəxi olma gəl pərişənim,
Bu xəstəni sənə çakər veribdü rəbbani.

Diyari-Kəbəyə həm əzm edib, səfayə gedib,
Qəbul olmadı, neylim, kəsəm o qurbani.

Yenə sənələr elə ol cəvanə kim, Seyyid,
Yetişdi xitteyi-Şirvanə getdi həmrani.

MİRZƏ İSMAYIL QASİRƏ

Qasidə

Əssalam, ey güli-xoşbuyi-gülüstan, Qasir,
Bülbüli-xoşsüxəni-rövzeyi-rizvan, Qasir.
Şairi-nadirəgöftarü pəsəndi dəkəlam,
Murşidi-əhli-vəfa, piri-süxəndan, Qasir.
Bu neçə beyt ilə qıldım sənə izhari-səlam,
Ey olan könlü kimi xanəsi viran, Qasir.
İki məktubi-şərifin mənə oldu vasil,
Hər birindən yetişib cismimə bir can, Qasir.
Xıız zülmətdə bir çeşmə tapıb, amma mən
Tapdım ol namədə yüz çeşməyi-heyvan, Qasir,
Leyk mərsukyi-dövvümdə ədavət görünür,
Nə səbəbdən elədin şerdə tügyan, Qasir?
Təprədib özgə səni, həcvimə iqdəm elədin,
Niyə oldun bizə nahəq yerə üdvan, Qasir?
Bakı əhlinə əgər dəymiş idi əşarım,
Özləri qoy eləsin dərdinə dərman, Qasir.
Şükrillih Bakı əhlinə neçə şair var,
Hər biri nəzmdə bir saniyi-Həssan, Qasir.
Hansı əfsungər ilanı sənə tutdurdu əcəb,
Niyə oldun belə sən xam, ey insan, Qasir?
Sehr göstərmiş idin şerdə hərçənd ki, sən
Necə bəs kamına çəksin səni səban, Qasir?
Yoxmudur səndə vətən qeyrəti, ey kəmhimmət,
Səndən azürdə olub küll bu Şirvan, Qasir.
Bilmədim ki, Bakı əhlinə neçin dəydi sözüüm,
Bidəmağ oldu neçün firqeyi-üdvan, Qasir?
Nəzm ilə yazmış idim mən ki öz əhvalımızı-
Ki, bəyan olmuş idi zilləti-ixvan, Qasir.
Nə Bakı əhlinə olmuşdu ədavət bizdən,
Nə demişdik olara bir para böhtan, Qasir.
Haşəlliləh ki, o məxdumları həcv qılam,
Yoxdu zatımda mənim şiveyi-şeytan,
Qasir. Bakı əhlilə işim yoxdu, xudavəndi-cahan,

Eyləyib nemətini onlara şayan, Qasir.
Razıyam Ağa Dadaş beydən, odur kani-kərəm,
Biz olarla yemişik çox nəməkü nan, Qasir.
O fəsihül-füsəhadır, o nəcibün-nüçəba,
Gülşəni-şərdədir bülbüli-xoşxan, Qasir.
Həqq edə Hacıyi-mərhumu qəriqi-rəhmət,
O Hüseynə qul idi sahibi-iyman, Qasir.
Təqiyev Zeynəl-İbadın dəxi mən müxlisiyəm,
Həq-təala edə daim ünü şadan, Qasir.
Dərdimə aqlıq ilində yetişibdir o mənim,
Dadına yetsin onun şafeyi-üşyan, Qasir,
Qəhti-Kənan kimi qəht oldu Şəmaxidə əyan,
Yetdi fəryadına ol gün məhi-Kənan, Qasir.
Əsədullah vəli nasiri olsun Əsədin,
Görməsin hiç bəla puri-Süleyman, Qasir.
Gözümün nurləri Sadiqü Əbdülxaliq,
Lütfi-xaliq olara ola nigəhban, Qasir.
Şiri-həq Məşhədi Aslanın ola dadrəsi,
Adı Aslandır onun, həm özü aslan, Qasir.
Həq bilir, mən bunların müxlisi-dirinəsiyəm,
Buların hər biridir fazili-dövrən, Qasir.
Sahibi-nemət olan şəxsə nə lazım küfran?
Haşlillah, mən olam nemətə küfran, Qasir.
Leyk doğru sözü zikr eyləməyin eybi nədir?
Var hər şəhrdə bir növlə nöqsən, Qasir.
Əvvəl öz eybimizi zikr eyləmək övladır,
Özgələr olmaya tainki pərişən, Qasir.
Əvvəla, ad bizə "biar" şamaxılı deyilir,
Cümlə biar olurıq mərdümi-Şirvan, Qasir.
"Gəllə" dərbəndlidir, bir dəxi "ceyran" qubalı,
Demişəm mən Bakının adına nisyan, Qasir.
Qərəzim həcv deyil, şurə gətirməkdi səni,
Ta ki düşsün əlüvə mətləbə ünvan, Qasir.
Toxunan söz ola, gər efv elə, təqsirmizi,
Oldu təbim bu rəviş silsiləcünban, Qasir.
Haşəlillah, səni mən həcv eləyim, gər eləsəm,

Dilimi lal eləsin qadiri-sübhan, Qasir,
Sən mənim köhnə rəfiqimsən, əya İsmail,
Seyyidin çanı gərəkdir sənə qurban, Qasir.
Bəs deyildirmi bizi həcv eləyib dövri-qəza,
Bəs deyildirmi bizə xəsmdə Keyvan, Qasir?
Bəs deyildirmi ki, hər nakəsə xidmət qılıraq;
Bəs deyilmi oluruq xadimi-dunan, Qasir?
Bəs deyilmi bizə bibadəvü şair deyilir,
Mövsümi-eyşü tərəb, fəslü-gülüstan, Qasir?
Bundan artıq nə olur həcv ki, şair olduq,
Xəssə bu əsrdə kim, qəhtdir ehsan, Qasir?
Fələki-nəzmdə sən mahi-təمام olsan əgər,
Verəcək çərxi-cəfacu sənə nöqsan, Qasir.
Xud tutaq şərdə Xaqaniyi-sani oldun,
Hanı Şirvanda o Şirvanşəhi-zişan, Qasir?
Nəsxü təliqdə tut kim, sənə yoxdur həmxət,
Fələk ol xətlə çəkibdir xəti-bütlan, Qasir.
Naxuni-həsrət ilə eyləmə çox sənə xəraş,
Xətti-naxundan olurmu sənə dərman, Qasir?
Hər səri-muydə yüz min hünərin olsa əgər,
Sənə yoxdur səri-mu bir sərü saman,
Qasir Yazmış idin Bakıda ali imarətlər var,
Yaxşı karvansara, həmmam ilə dükkan, Qasir.
Hacı Hacı ağanın dövləti Qarunə çatar,
Ola bilməz o gəlib Musiyi-İmran, Qasir.
Sənə nə, verməyəcəkdir sənə ki dövlətini,
Təqiyəvdə tapıla gər neçə milyan, Qasir!
Sənə mənzil verəcəklərmi imarətlərdə?
Mənzilin ziri-zəmindir, nə ki eyvan, Qasir.
Sən gərəkdir açasan məktəbi-tədrisi-bəlis,
Olasan şamü səhər vəsvəsəguyan Qasir.
Mərtəi-qüdsdə nəxli-rəməyi-izzət ikən.,
Olmusan gürgü-müxaliflərə çuban, Qasir,
Şəhi-teqqani-kərəm cudi tapılmaz ki, bu gün,
Edəsən mədhini ta kim, tapasan nan, Qasir.
Bilirəm olmayacaq dərdinə məktəbdən əlac,
Ey olan löqmeyi-hər hikmətə Loğman, Qasir.

Özünü ver yelə palvunda*, əzizim, yellən,
Yel əsəndə dəxi aç bir neçə yelkan, Qasir.
Giləvar vəqti çevir kəştini Hactərxanə,
Həq çıxanda sənə göstərməyə tufan, Qasir.
Xəzri üstimdə gedərsən dəxi Gilanə tərəf,
Nəzərimdə görünür sahəti-İran, Qasir.
Xatirim xahiş edir kim, məni sən həcv edəsən,
Sənə sonra yazaram bir neçə hədyan, Qasir.
Müşgülə düşməyəsen qafiyəni eylə dedim,
Tusəni-təbüvi çap, gəndi bu meydan, Qasir.
Mən ölüm, sən məni həcv eylə, mənimçün göndər,
Çünki həcvindi mənə xələti-əlvan, Qasir.
Xatirin gər ola rəncidə məni həcv edəsən,
Hansı məlundu ola halı pərişan, Qasir?
Leyk əğyar səni həcvimə təhrək qılıb,
Bu səbəbdən görünür səhvi-firavan, Qasir,
Səməni-əndəkə Quranı satarmı aqıl?
Qorxuram xəsmi ola batini-Quran, Qasir.
Mən məgər ki, deyiləm ali-rəsuli-mədəni,
Deyiləm yoxsa ki, sibti-şəhi-Mərdan, Qasir?
Yoxsa seyyid deyiləni, məkr ilə daxıl nə səbəm,
Nə güman eyləmişən, ey evi viran, Qasir?
Sən namazında əgər ali-Məhəmməd deməsən,
Bətil olmaqda ona var neçə bürhan, Qasir.
Belə fikr eyləmə sən, olsa əgər zində imam,
Şümr olmaz ona əlan, "kəma-kan", Qasir?
Sahibin istəyəni, axır itinə hörmət edər,
Niyə səndən ola qəmgin şahi-Mərdan, Qasir?
Ali-Yasinə əgər etsən ədavət zahir.
Şad səndən olu zürriyyəyi-Süfyan, Qasir.
Büğzi-haccac nədən oldu görək səndə əyan?
Yoxsa kim, hökm yazıbdır sənə Mərvan, Qasir?
Məni bir xələt alıb həcv eləmək, eybindir,
Dini dinarə satarmı kişi, nədən Qasir?
Aldı bu xələti bir vəqt dəxi Şümri-şərir,

---

* Paluba

Çəkibən xəncəri-kin, eylədi cövlan, Qasir.
At ölər, don dağılar, pul gedər, ev yıxılar.
Leyk boynunda qalar nahəq olan qan, Qasir.
Xələti-düşməni dünyadə geyərsən, amma
Ərəsətə gelisən peykəri uryan, Qasir,
Lənkəranda yox idi böylə ədalər səndə.
Bakıda yetdi mægər əqlüvə nöqsan, Qasir?
Belə məlum veriblər sənə qarğa beyni
Bu sifət eyləmişən xəbti-nümayan, Qasir.
Yoxsa bu mümkün olurdu məni sən həcv edəsən'
Qalmışam mən belə bu nüktədə heyran, Qasir.
Ey gərib, indi sənin haluva heyranəm mən,
Gah suzan oluram, gah sənə giryan, Qasir.
Bəxti-bərgəştə səni qıldı vətəndən məhrum,
Yetsin imdaduva sultani-qəriban, Qasir.
Olmusan ney kimi sən xaki-Şəmaxidən qət,
Yeri vardır edəsən ney kimi əfqan, Qasir.
Rövzeyi-xüldi-Şəmaxidə ki, bir Adəm idin,
Mənzil olmuşdu sənə rövzeyi-rizvan, Qasir.
Sağərin badeyi-kövsərdən olurdu sərşar,
Həmdəm idi sənə yüz huriyü qılman, Qasir.
Şəcəri-mənhiyənin əklinə iqdəm etdin,
Olmadın xaliqüvə tabeyi-fərman, Qasir.
Cənnəti-şəhri-Şəmaxidan, əya xoştıynət,
Səni məhrum elədi məkr ilə şeytan, Qasir.
"Fəhbitu" ayəsinin təhtinə oldun daxil,
Düşdü üsyanlara, tutdu səni xüsrən, Qasir.
Bir zaman aləmi-bərzəxdə dolandın naçar,
Aqibət oldu yerin guşeyi-niyrən, Qasir.
Bəxti-bəd eylədi büryan ki, atıb yanə səni,
Çəkilib bir yana, qəm atəşinə yan, Qasir.
Lənkəranın yenə var idi bahən, meşəsi,
Bakı şəhrində nə var, ey şəhi-dövrən, Qasir?
Bakı bir şəhri-nəməkzardü, məşhuri-cahan,
Bu nəməkzardə yox bir nəməki-can, Qasir.
Olmağın Bakıda bir vəchlə layiqdi sənin,
Qoy onun vəchini izhar eləyim qan, Qasir.

İt düşən vaxtda duzlaqə deyirlər olu pak,
İnşaallah olusan pakü müsəlman, Qasir.
Damlar üstündə çıxıb qır verəcəksən, bilirəm,
Çünki vardı Bakıda qır ilə qətran, Qasir.
Qiblə eylə özünə sən gedib atəşgahı,
Degilən Cökki kimi atəşə yəzdan, Qasir.
Məhzi-teyyibdi bular, ey güli-gülzari-vəfa,
Mən qulaməm sənə, sənsən mənə soltan, Qasir,
Sənsən ol əfsəhi-sərdəftəri-fövci-şüəra-
Ki, sənə tifli-səbəqəhan olu Səhban, Qasir.
Seyyidi-suxtə bil, muri-zəifindi sənin,
Kişvəri-nəzmdə sən misli-Süleyman, Qasir.
Qəsri-Bülqeysi-Səbayeldə edib eyşü tərəb,
Olasan nəğmeyi-Davud ilə xəndan, Qasir.
Müntəzirdir gözümüz şerüvə, ey kani-ədəb-
Ki, gərək şerin ola töhfeyi-Şirvan, Qasir.

ABDULLA BƏY ASİYƏ

Qəsidə

Həzar şükr, könül, mövsümi-bahar olaçaq,
Həzar naləsi hər guşədə həzar olacaq.
Hənuz Hutdədir Yunisi-cahanəfruz,
Həməldə zahir olan gündə özgə kar olacaq,
Səba xəbər verəcək möcüzəti-
İsadən, Nəsim baisi-ehyayi-ruzigar olacaq.
Şükufə xələti-əşcarı nüqrəduz edəcəkdir,
Behişt əlaməti gülşəndə aşikar olacaq.
Dəhani-yar təkin qönçələr olub xəndan,
Səhab didəyi-aşiq tək əşkbar olacaq.
Şükufədən dönəcək bağ ruyi-cananə,
Bənəfşə bağdə manəndi-zülfi-yar olaçaq.
Səba kəsəd edəcək nırxı-müşkü şəncərifi,
Zibəs ki, tərbiyəpərdazi-laləzar olacaq.
Kənari-səbzə olub pür əbirü ənbərdən,
Dəhani-lalə dolu dürri-şahvar olacaq.
Dili-zəmin edəcək gənci-şayegan zahir,
Çəməndə gövhəri-şəhvarlər nisar olacaq.
Bənəfşə türresinə cilvələr qılıb hərdəm,
Dəmi-nəsimi-səhər türfə müşkbar olacaq,
Sədayi-kəbki-xüramanü naley-i-dürrac,
Səfayi-rövnəqi-səhravü kuhsar olacaq.
Gəvəznələr çıxacaq dəşt-ara guruh-guruh,
Külənglər düzülüb çərxə yüz qətar olacaq.
Həsari-günbədi-firuzə şurlər düşəcəkdir,
Nəvayi-dilkəş ilə əndəlib zar olacaq.
Qürur ilə çıxacaq seyri-bağə gülrüxlər,
Gülün lətafəti bülbül gözündə xar olacaq.
Əyağı-laləni şəbnəmlə görcəyin memlüvv,
Əlində rindlərin cam xoşgüvar olacaq.
Nə yanə əzm edəsən camü şahidü sağər,
Nə səmtə meyl edəsən saqiyyə əqar olacaq.
O qədr şişeyi-mey cəm olur gülüstənə—

Ki, Şişədən ürəfa dövrinə həsar olacaq.
Kimə bu mövsüm olur vəsli-yar ilə cənnət,
Kimə fəraq ilə gülşən bəsanı-nar olacaq,
Düşən həvayi-rüxü zülfi-yarə gün görməz,
Nə yerdə olsa, qara günlərə düçar olacaq.
Xoşa ol aşiqi-xoşbəxtə kim, bu mövsümdə
Onunla seyri-gülüstanda yarı yar olacaq,
Yəqindir ki, mənə ol büti-şəkərləbsiz
Şərabi-nab bu mövsümdə zəhrimar olacaq.
Rəqibə eylədiyi meylədən müşəxxəsdir-
Ki, ənqarib məni-xəstədən kənar olacaq.
Nə kim ki, badə edər rəf möhnəti dərdim,
Nə qəmli xatirimə Zövi qəmküsar olacaq.
Nə Rəğib eyləyəcək hal sormağa rəğbət,
Nə Qafil əmri-əçibimdə buşyar olacaq,
Zühuridən nə edər halıma zühur kərəm,
Nə Didənin gözü bu qəmdə əşkbar olacaq.
Nə bir səfa verəcək xatiri-həzinə Səfa,
Minayi-eşqdə dil zarü-biqərar olacaq.
Vəli bu fikr ilə şadəm ki, dərdi-hicranə,
Hədisi-Asiyi-dilxəstə sazkar olacaq.
Nə Asi, ol ki, dəri-izzətində Seyyidi-zar
Qulamı olmaq ilə sahib-etibar olacaq.
Nə Asi, ol ki, xəyalı rəhi-məhəbbətdən
Könül sərəçəsinə şahı-tacdar olacaq.
Səfa ilə gələcək nəzmü nəsri Şirvanə,
Görüb o nəzmləri Zövi şərmsar olacaq.

ABDULLA BƏY ASIYƏ

Tərcibənd

İlahi, məscidə meyxanə dönsün,
Tökülsün badəsi peymanə dönsün!
Ola meyxanə bayquşlar yatağı,
Uçub bir mənzili-viranə dönsün!
Nə güldən ötrü bülbül nalə etsin,
Nə dövrü-şəmə bir pərvanə dönsün.
Pozulsun rəvnəqi-Ordubehiştı,
Gülüstani-cahan niyranə dönsün!
Səfayi-kainat olsun küdurət,
Bu aləm xəlq üçün zindanə dönsün!
Sənin minbəd, ey rindi-xərabat,
Şərabı-ləlfamın qanə dönsün!

Neçün kim, Asiyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

Edib təsir ona zahid kəlamı,
Salıb gözdən şərabı-ləlfamı.
Çəkib əl xublər zülfi-kəcindən,
İbadətlə keçirdir sübhü şamı.
Dili-aşiq tək ol səngindil etmiş,
Şikəstə sağərü minavü camı.
əhi-xümdə Fəlatun kimi badə,
Qalıb zillətdə, yoxdur ehtiramı.
Pozuldu Kəbeyi-ərbabi-hacət,
Səfadən düşdü meykəşlər məqamı.
Şərabı-nab bağı döndü qanə,
Olub meykəşlərin sağər həramı.
Ola xak ilə yeksan barilaha,
Nə kim, meyxanə var səqf ilə bamı!
Neçün kim, Astyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

Şikəst olsun xümi-səhbayi-Xüllər,
Tapa meyxanələrdə zib minbər.
Müğənni tərək olub meyxanələrdən
Ucalsın naleyi-allahü əkbər.
Tökülsün xakə aşkim tək o mey kimi,
Cəmali-yar üçün olmuşdu məzhər!
Nə bəng olsun cahən içrə, nə badə,
Nə cam olsun, nə minavü nə sağər!
Mizaci dərhəm olsun səlsəbilin,
Dönə zəqqumə, yarəb, abi-kövsər!
Əsasi-işrətim tək bərhəm olsun,
Fələkdən iqdı-Pərvin, qütbi-məhvər!
Cahən mülkündə olsun badə nayab,
Bəsani-kami-nayabi-Sikəndər!

Neçün kim, Asiyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

Xərab olsun fəzayi-gülsitanlar,
Xəzən cövrilə udsun badə qanlar!
Qurusun şaxü bərgi-taki-əngur,
Əli qoynunda qalsın bağbanlar!
Vüsali -düxtəri -zibayi-rəzdən
Ola məhrum, yarəb novcəvanlar!
Edib saqilərin zülfün pərişan
Tuta mey damənin piri-muğanlar!
Sürudi-şerlə mey matəmindən
Cahən mülkündə qalsın dastanlar.
Ola meyxanələr viranə, yəni
Pozulsun rəvnəqi-darül-amanlar!
İlahi, görməsin minbəd meydən,
Səfavü zövqü asayiş cavanlar!
Neçün kim, Asiyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

Əgər mey olsa kövsərdən ibarət,
Dəxi Seyyid, yoxumdur hiç rəğbət.
Meyi-gülfamdən əstəğfürullah,
Mənü səccadəvü kunci-ibadət.
Şikəst et, Bixuda, cami-şərabı,
Dürüst et, Zöviya, əsbabi-taət! Oyan,
Qafil, götür əl cami-meydən,
Səni məst etməsin bu xəbi-qəflət!
Gözün yum, Didə, ruyi-dilsitandan,
Şərabı-nabə, Rağib, etmə rəğbət!
Səfa, düşsün səfadən təbi-pakın,
Zühur etsin Zühuridən küdurət.
Pozun, ey dustan, divani-şəri,
Meyü məhbubdən etmin rəvayət!

Neçün kim, Asiyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

ABDULLA BƏY ASİYƏ

Müxəmməs

Asiya, sözlərvün hər biri min canə dəyər,
Bir sözün qədrdə yüz min düri-qəltanə dəyər,
Nəzminin hər biri yüz ləli-Bədəxşanə dəyər,
Bəhri-təbin ki, gühər kanıdı, min kanə dəyər,
Xatirin gülşəni yüz rövzeyi-rizvanə dəyər.

Gərçi tifli-süxənə çoxlar olubdur dayə,
Leyk bihudə salıblar başını qövğayə,
Dəstrəs olmadı hər kəs gühəri-mənayə,
Gərçi çoxlar bu ərusi eləyir pirayə,
Sanma xamən kimi zülfi-süxənə şanə dəyər.

Şişə içrə səni ol kimsə ki, etmiş iyead,
Hər pərizad visalilə edibdir dilşad,
Xatirin xoş meyi-gülgün ilə, təbin mötad,
Fərəhin çox, kədərin yox, dəxi mülkün abad,
Bu şərəf qədr ilə yüz monsəbi-sultanə dəyər.

Bu da bir lütf ki, aləmdə xudavəndi-kərim,
Lütf edibdir kərəmindən sənə bir təbi-səlim,
Olu viranə bu məmurədə hər mülki-qədim,
Leyk itməz əsərin, şər ilə bir dürri-yetim,
Bu fərəh, həqqi ki, yüz mülki-Süleymanə dəyər,

Təb-şərin ki, sənin şöhrət edib dövrənə,
Leyk, əfsanəyə sərf eyləməyin əfsanə,
Gəldi bir həcv bu günlərdə yenə Şirvanə,
Demiş idiz onu bir nəslə-əzimiş-şanə-
Ki, dəri-dövləti yüz dərgəhi-xaqanə dəyər.

Tapmısız eyb bunu ol gühəri-yektadə-
Ki, gedib seyyidə, namusunu vermiş badə,
Bu deyil eyb, təfərrüc eləsəz mənədə-
Ki, bu xanzadə isə, ol biridir şəhzadə,
Həqqi kim, aləmi-mənədə bu iş canə dəyər.

Yəzdgürd padşəhinin qızı, ey Asiyi-məst,
Bəs neçün verdi Hüseyn-ibn-Əli dəstinə dəst?
Bu haman nəslidir, ey taqiyi-govsaləpərəst,
Haşəllillah, yetə bu əmrədən ol mahə şikəst,
Ya ki bir töhmət o şəhzadəyi-dövrənə dəyər.

Bu haman Xan qızıdır kim, buna yox şübhəvü şət
Eləyibdir neçə pambıq satanı dəhrdə bəg;
Asiya, soylə itirmək nə rəva həqqi-nəmək?
Bəli, adət belədir kim, ola hər kəs eşşək,
Yəsə hər kəslə nəmək, sonra nəməkdanə dəyər.

Görə bir şəxs ki, bir şəxsi-kərimin kərəmin,
Cudü bəxşayışü feyzü kərəmi-dəmbədəmin,
Çəkməyə fəqr bəlasın, dəxi bu dəhr qəmin,
Dönübən həcv edə axırda vəliyyün-nəəmin,
Bu sitəm gəbrü nəsaravü müsəlmanə dəyər.

Biz eşitmişdik olur əhli-Qarabağ qəyur,
Gözləyər bir-birini işdə bəqədri-məqdur,
Səndə bərəksinə bu əmri-əcib etdi zühur,
Edib öz əhlinizi həcv, həm etmək məşhur,
Arif ol kim, bu rəviş məşrəbi-ürfanə dəyər.

Asiya, gərçi müzəkkər görünürsən, dişisən,
Aləmi-xakdə növi-bəşərin iymişisən.
Bisəbət tutdun, əzizim, nə üçün bu işi sən?
Yoxmu qeyrət əsəri səndə, sən axır kişisən!
Həcvi-zən eyləməyin şiveyi-mərdanə dəyər.

Gərçi ol zən dəxi bir şirzəni-yektadır-
Ki, bu zənlikdə bizim tək kişidən əladır,
Ol biri seyyidi-ali-nəsəb, həm ağadır.
Zadəyi-şiri-Nəcəf, zeyqəmi-bipərvadır-
Ki, sən təki yüz min köpək aslanə dəyər.

Şaira, həcv demək izzətə bir mayə deyil,
Şerdir, yaxşı-yamanı olu, bu, ayə deyil,
Həcvə adət eləmək şairə bir payə deyil,
Kişilik mayəsi ancaq deyil,
Var elə zən ki, biri əlli min oğlanə dəyəər.

Şuri-mey yoxsa sənin başına gətti həşəri,
Məst olub saxlamadın hörməti-xeyrül-bəşəri,
Həcv edib nəslini, tutdun bu qədər şürü şəri,
Adını qoyma dəxi şieyi-isnaəşəri,
Ali-peyğəmbəri həcv eyləmək iymanə dəyəər.

Gör səni kim bəy edibdir, bir utan admdan!
Yoxsa, Asi, çıxıb əyyami-sələf yadından?
Bir xəbər tut soraşub haləti-əcdadından,
Get, xəcalət çəkəsən, şərm elə ustadından-
Ki, sənin bu əməlin şiveyi-şeytanə dəyəər.

Seyyidə həcv dedin, yaxşı deyildir bu sayaq,
Ay qoduq oğlu qoduq, şairə sən atdın ayaq,
İndi bundan sonra tut sən də dəxi həcvə qulaq,
Yay günündə babanın başına çallam toxmaq.
Tollanıb həllac kimi ranə dəyəər.

MƏHƏMMƏDTAĞI QÜMRİYƏ CAVAB

Qəsidə

Səne, ey Qümriyi-şeyda, səلامي-bişümar olsun!
Cahan içrə pənahın lütfi-həyyi-kirdigar olsun!
Yetişdi naməniz Şirvanə, billah, vəhyi-münzəl tək,
Gərək ol naməyə ixlas ilə canlar nisar olsun.
Kəmalın günbəgün gün tək ki, olsun zahir aləmdə,
Vüçudun aləmi-fanidə daim bərqərar olsun,
Elə fikr etmisiz mən tutduğum iraddən guya,
Budur mətləb sizə zillət, bizimçin iftixar olsun?
Ədavətdən əgər mən tutmuşam irad məxdumə, .
Mənə düşmən, ilahi, miri-sahib-zülfüqar, olsun!
Vəli, Bixud demişkən "kotləsiz" çox, təbiniz sərəkəş
Elə bir sözdən istərsiz ki, cəngü girü dar olsun.
Kimin gər tövsəni-təbində vardır böylə sərəkəşlik,
Məhali-əmrdir kim, onda təkmini vüqar olsun.
Bu qədri kəlləlik kim, səndə var, ey kəllə dərbəndi,
Gərəkdir kim, sənin tək kəlləmətrəs kiştəzə olsun,
Nə vəch ilə sizi mən sevməyim aləmdə, ey yaran?
Təki əhli-kəmal afaq içində səd həzər olsun. Tutaq,
Qümri məhi-taban, Şüai mehri-rəxşandır,
Kim istər afitabü mahı kim, aləmdə tar olsun?
Və lakin yox Şüainin şüai, məhz zülmətdir,
Deyilmi heyf, zülmət nur adilə namdar olsun?
Gərəkdir şer lafin eyləyən, ey bixəbər Qümri,
Rümuzi-nəzmü nəsrə ağəh olsun, huşyar olsun.
Ərusi-nəzmə bir məşşatəliklə eyləsin zivər-
Ki, damadi-xəyalə hüsni-lütfü pərdadar olsun.
Gətirsin hicleyi-damadə hərdəm biki məzmunlar-
Ki, əhli-zövq görək lütfünü biixtiyar olsun.
Bənati-şerə arayış verən olsun gərək vaqif,
Nə kim, hər bixəbər məşşateyi-rüxsari-yar olsun.
Başında şuri-eşqin artar, onda şahə naz eylər,
Gülü-nəzminlə ta kim, xar kollar laləzər olsun.
İraq ilə Hicazı çulğaya avazeyi-nəzmin,

Nəvayi-dükəşi-şerin binası üstüvar olsun.
Büzürgü kuçikü ürfan-ara şeri-hümayunun
Gərəkdir qədrdə manəndi-dürri-şahvar olsun.
"Nişaburun Səbahı" tək səfayi-təbə ver rövnaq-
Ki, ta firuzə tək şerin mətai-hər diyar olsun.
Xətə, Şahi-Xətayi təbiniz etmiş ələm bərdaşt,
Nə lazımdır ki, şəhr aşublə dolsun, niqar olsun?
Sürudi-şer ilə suzū güdazindən nədir mətləb?
Zərər verməz mənə sinəndə gor yüz min şərar olsun.
Məqami-nəzmə gəlsən xaricahəng olma, ey Qumri!
Ədayi-şərdə çox qoyma təbin hərəkər olsun.
Dügahi-ruzü şəbdə Pəncgahi-fərzi-təət tək
Sənə vacibdir öz əşarın həllacişuar olsun,
Əşirani pərişan etmə, başdan eyləmə bidad,
Qoy əhbabın sənə müşkül günündə yari-ğar olsun.
Əbülçəpvar ahəngi çəp etmə, rastlıq xoşdur.
Deyil mümkün bu kim, kəctəb kəslər rastkar olsun.
Mənə olma müxalif kim, xədəngim kur edər çeşmin,
Müqabildə əgər düşmən mənə tsfəndiyar olsun.
Gələ gər Zabılı-mənədə təbim Rüstəmi qəhrə,
Gətirməz tab əgər Dərbəndə tək yüz min həsar olsun.
Nəzər qıl, vurma çəngin tari-şeri-əhli-ürfanə-
Ki, qanuni-büsati-nəzm əlində tar-mar olsun.
Rəvadır övci-istiğnadə, ey bibalü pər Qümri,
Sənə şəhbazi-zərrinbalü pər gəlsin, şikar olsun?
Mənəm ol şəhsəvari-tündcövlan ruzi-hiycadə-
Ki, tab etməz mənə gər yüz sənin tək xərsüvar olsun.
Rəşadətə qədəm meydanə qoysa fərisi-təbim,
Salar xəkə əgər min ləşkəri-xəncərgüzar olsun.
Himari-təbi-ləngin üstə hər nadan səvar olmuş,
Umar kim, tusəni-təbim tək ol həm rahvar olsun.
Məşami-canə hərgiz xarü xəş gül nəkhətin verməz,
Bu namümkündü kim, hər pöşkdən müşki-tatar olsun.
Qətarə sarbani-təb çəksə Rəxşini nəzmin,
Gərəkdir zülfi-huradən ona müşkin məhar olsun.
Xumarın var, ey Qümri, sənin qəflət şərabından,
Sənə bu şeri göndərdim ki, ta dəfi-xumar olsun.

Özün öz qüvvətin yaxşı bilirsən, qeyri bilməzsən,
Vəli cəhli-mürəkkəbsən, sənə bu cəhl ar olsun!
Əçəb nasalehü biabiru əşxasi-ərzalsiz,
Sizə şeyxi-Sələhin suyu, yarəb, zəhrimar olsun!
Bizə bu misrəi axırda, ey Qümri, demişdin kim,
"Qoyun, çanım, məni Dərbənddə şüğlüm kəsbü kar olsun"
Səni əvvəldə şüğlündən edən təbi-qəsirindir;
Dəxi bundan sora şüglün həmişə kəsbü kar olsun.
Yəqin kəsb əhlisən, canım, gözüm, əl çəkmə şüglündən,
Gərək kəsb əhli şairlik büsətindən kənar olsun.
Yaraşmaz şair olmaq, filhəqiqət, əhli-bazarə,
Gərək tacirlər içrə şəxs sahib-etibar olsun.
Bu şairlikdən ol çək, çəkmə ol öz kəsbü karından,
Nə layıqdır bu silkin əhli hər bir nabəkar olsun.
Sizin tək zahidi-xüşkün nə hasildir kəlamından?
Gərək şair olan kəs eşqbazü meygüsar olsun.
Gərək şair olan rüxsarü zülfi-yar fikrində
Pərişan-xatirü aşüftədil leylü nəhar olsun.
Bu Qümrilik adm bəs tərək elə, əyləş dükənində,
Səninçün etibar, ey taciri-valatəbar, olsun.
Gərək Qümri olan kəsdə ola bir sərvqəd eşqi,
Onun fikrilə daim biqərarü düfekar olsun.
Gərək bir sərvqəd eşqində əşki-dideyi-
Qümri Axıb seylab tük hər yanə rəşki-cuybar olsun.
Nə lazımdır bizə bir siz təkə nafəhm olan şair-
Ki, hər bir beytdə yüz min xətası aşikar olsun?
Nə lazımdır yazam əşar siz tək bikəmal üstə-
Ki, bu gül tək kəlamım çeşminizdə nişi-xar olsun?
Demişdin məbhəsi-şətrəncdə, canım, rəvadırımı
"Hüseyn məddahının kirdarı şətrəncü qumar olsun"?
Kişi şətrənc bilməkçin qumarbaz olmaz, ey qafil,
Gərək arif olan hər elmdə kamiləyar olsun.
Əgər şer anlayan kəs, Qümriyə, bir şerini görsə,
Deyər bu Qümriyə-cahil gərəkdir səngsar olsun!
Demişdin üç yüz altmış fənn var, hansında kamilsən?
Muradın hansı fənn isə bəyan et, aşikar olsun.
Əzəl fənnim budur kim, məclisi-meydən xəbərdərəm,

Həmişə istərəm bəzmimdə yarı-gülüzar olsun
Qumarbazəm, xərabati, qələndər, çərsiyü bəngi
Qərəz ki, məndə var aləmdə hər pislik ki, var
Bu xasiyyətlə sizlərdən yenə yüz rübbə əlayəm Səgi-
Kaşi gərək kim, əhli-Qumdan nik kar olsun
Könül, axtarma hərgiz mərifət əhli-Dağıstandan
Dirəxti-biddə mümkün deyildir kim, ənar olsun.
Səməndi-təbinə çox vermə cövlan, Seyyida, bəsdir!
Rəva görmə ki, Qümri bundan əfzun şərmsar olsun
Həmişə taciri-eşq ol, səfa mülkündə sövda qıl,
Əlində nəqdi-can mayə, xəridin zülfi-yar olsun.
Cəməli-zahiri gəzmə, səfayi-batin et hasil,
Məcəzidə həqiqət seyrin et, həqq aşikar olsun.

MƏHƏMMƏDTAĞI QÜMRİYƏ

Qəsidə

Səlamım asitanən xakinə badi-səba versin,
Pəyami-aşınanı aşınayə aşına versin.
Kəsimi-sübh qılsın ərz halım Qümrüyi-zarə-
Ki bağı-eyşinə bir lütfə bərgü nəva versin.
Gətirsin naməsin pirahəni-Yusif tək ol şahın,
Bu Yəqubi-həzinin çeşminə nurü ziya versin.
Səvadi-naməsindən rövşən etsin didəyi-tarı,
Qübari-məqdəmindən çeşmi-canə tutiya versin.
Əla, ey Qümrüyi-şirinsüxən kim, əhli-dil istər,
Bu ümmidim nihalı bari-işrət ibtida versin.
Könül, ey şairi-şirintəkəllüm, istər almdə,
Mərizi-canə gülqəndi-kəlamından şəfa versin.
Bizə bundan müqəddəm bir neçə əşar yazmışdın,
Bu ümmid ilə kim, ayineyi-qəlbə cila versin.
Əzizim, zənniniz kəc getdi, olduz dilgiran bizdən,
Bürüzə təbiniz istərdi kim, rəsmi-hica versin.
Və lakin rəyi-pakü pürsəhabi-lütfi-ehsanın
Edib xahiş ki, bu nari-cidalə intifa versin.
İlahi, ollmasın hərgiz şikəst aləmdə ol kəs kim,
Şikəsti-üstüxanə istəyibdir mumiya versin.
Küsuf etmişdi gərçi afitəbi-mehriniz bizdən,
Ümidim var ki, açılısın, genə nurü bəha versin.
Səbahi-lütfünüz baranını hərdəm qılın cari-
Ki, gülzarı xəyalə tazədən nəşvü nüma versin.
Gərək bundan sora Şirvanə gəlsin nəzmi-canbəxşin,
Kidurətdən dili-ərbabi-mənayə səfa versin.
Məhəbbət əhlisiz, canım, mühibbi-ali-Heydərsiz,
Sizə hər kim ədavət eyləsə, rəbbim bəla versin!
Həmişə fikriniz zikri-müsibətdir iradətlə,
Sizə, yarəb, cəzayi-xeyr şahı-Kərbəla versin.

Məqami-eşqdə səy ilə daim arizu eylər-
Ki, Qafil Kəbeyi-didarına canın fəda versin!
Gətir lütfünlə miskin Bixudi xaki-məzəllətdən-
Ki, ta canın sədaqətdən sənə ol binəva versin.
Fütüvvət qıl, elin tut Zöviyi-bixanimanın kim,
Muradın aləmi-fanidə şahi-Lafəta versin.
Rəvadır kim, sogani-kuyüvə, ey taci-sər Qümri,
Səfavü sidq ilə can Seyyidi-bəxtiqəra versin?!

MƏHƏMMƏDTAĞI QÜMRİYƏ

Qəsidə

Əgər ol həzrətə məhrəm olan badi-səba, Qümri,
Yetirdi hərdəm ol dərgabə bizdən yüz dua, Qümri.
Zibəs ki, şövqi-didarın düşübdür xatiri-zarə,
Çıxıb can cismdən, billah, qılır meyli-həva, Qümri.
Yazıb dərdi-dilimdən şəmmeyi-şərhlə eylədim ta kim,
Hüzurunda ədəblə eyləyə halim əda, Qümri.
Pərişandır zibəs ki, xatirim dövran məlalından.
Tapılmaz xatiri-zarə verən zövqü səfa, Qümri.
Xəyalım bas ki dərhəm eyləyibdir xublər zülfü,
Çıxar bir şer təhrir eylasəm yüz min xəta, Qümri.
Bəid olmaq gərəkdir şərhi-tətvili-ibarətdən-
Ki, olsun müxtəsər bunca mütəvvəl macəra, Qümri.
Deyildir mətləbim bu şerdən izhari-fəzl etmək,
Sədaqətlə sənə yazdım bu şeri bəriya, Qümri.
Qərəz pərvaneyi-şövqüm olubdur tövfinə mail,
Olan, ey məcməi-Dərbənd ara şəmi-əza, Qümri!
Vəhidül-əsr, xəllaqül-məani, qüdvətüş-şəra.
Fəsahtə kişvərində xosrovi-sahiblivə Qümri.
Sənin əbyati-sehrası əşari-lətifindən
Gəlir billah, məşami-canə buyi-aşına, Qümri.
Şüainin əgərçi pərtövi-nəzmi-fəsihindən,
Qılır simab çərxi-əxzəri kəsbi-ziya, Qümri.
Əgər olsaydı Həssani-ərəb bu əsrdə zində,
Fəsahtə kəsbinə səndən edərdi iltica, Qümri.
Sipehri gərçi xurşidi-sipehri-nəzmdir, lakin
Olur xurşid nəzmin ərzgahında Süha, Qümri.
Xəlilin gülşəni-təbi yetirməz bir güli-ziyba,
Əgər ol gülşən içrə olmasa lütfün səba, Qümri.
Hani, gəlsin Sikəndər kim cahanə kamyab olsun,
Səvadi-xamədən zahir qılıb abi-bəqa, Qümri,
Pərişan idi hahm dilşikəsti-guşeyi-ğəmdə,
Şikəstə könlümə əşarın oldu mumya, Qümri.
Bu növ möcüzayın nəzmü nəsr ilə dəxi, billah,

Mütəm gərçi peyğəmbərlik etsə iddəa Qümri!
Qılıb şahı-Hiçazın mədhinə yüz nəğmələr ağaz,
Çəkib şur ilə mədhi-Heydərə dilkəş nəva, Qümri.
Müxalif dəhrdə hər ləhzə yüz suzü güdaz ilə,
Həsari-mədhi-movladə olub midbətsərə Qümri.
Yeri vardır bu gündən böylə mülki-şahə naz etsə,
Olubdur asitani-Mürtəzadə çün gəda Qümri.
Məcalislərdə, məscidlərdə təqrir etdim ol nəzmin,
Oxundu hər tərəfdə mədhinə yüz mərhəba, Qümri!
Olubdur cəddimin övsafına çün təbiniz guya,
Müin olsun sənə daim Əliyyül-mürtəza, Qümri!
Səni mən vəsf qıllam ta ki dünyadə həyatım var,
Neçin kim, olmusan vəssafi-şahi-Kərbəla, Qümri.
Mənim şahım, pənahım, qibləgahım, tacidarımsan,
Qəbul etmiş səni çakərliyə Şiri-xuda. Qümri.
Eşitdim daima şüğlün sənin zikri-müsibətdir,
Olubsan şəmi-bəzmi-matəmi-ali-əba, Qümri.
Töküb xunabə gözdən bu qərribə ağla kim, daim
Gəlib fəryadə ağlar möhnətindən ənbıya, Qümri!
Qəbul olsa əgər ki, matəmi-şahi-şəhidanə,
Deyil bir misrəi-əşarına aləm bəha, Qümri.
Hüzuri-pakinə vardırəlamı əhli-Şirvanın,
Sənə əhli-məbəbbət göndərir küllən dua, Qümri!
Dəmadəm şerlər eylə rəqəm zikri-müsibətdə-
Ki, ta olsun sənə çü töhfeyi-ruzi-cəza, Qümri.
Əgərçi Seyyidi-sərgəştə səndən durdür, lakin
Deyildir ələmi-mənədə ol səndən cida, Qümri.

DƏRBƏNDLİ XƏLİL TƏXƏLLÜS ŞAİRƏ

Qəsidə

Ey piri-xirədməndü hünərpərvəri-dövrən,
Vey müfliqü zirütbəvü danavü süxəndan.
Həmnami-Xəlilülləhü həmxülqi-Məhəmməd,
Heyətdə çü İdris və hikmətdə çü Loğman.
Əşəri-şərifin ürəyə baisi-behcət,
Göftari-lətifin təni-pəjmürdəyə bir can.
Sənsən bu gün afaqdə Söhbani-fəsaḥət,
Həm varisi Əməqsənü həni naibi-Həssan.
Sən nəzm sipehrində haman mehrsən, ey piri-
Kim, xiyərə şüam qılar aləmləri rəxşan.
Sən qümrüyi-xoşləhceyi-baği-ürəfasən,
Hər misrəi-mövzun sənə bir sərv-i-xüraman.
Rüxsari-münirindi sənün nuri-səbahi-
Kim, rövşən edər aləmi çün mehri-dirəxşan.
Dün yazdığın əşəri-fərəhbəxşü lətifin
Yetdi mənə, oldu ürəyim xürrəmü xəndan.
Baxdıqca mənim ömrümü artırdı səvadi,
Guya o səvad içrədi yüz çeşməyi-heyvan.
Müzmər o səvad içrə olan məniyi-rövşən,
Bir ruzi-münəvvərdi dili-şəbdə nüməyan.
Yarəb, bu Xəlili bizə çox görmə cahanda,
Bu atəşi-dünyanı ona eylə gülüstan.
Təzim ilə yerdən götürüb bəndeyi-zarı,
Öz çəkəri-üftadəsinə eyləyib ehsan.
Lütfilə edib zərrəni xurşidə müqabil,
Qoymuş ləqəbi-murini şəfqətlə Süleyman.
Bir səvəni şəhbaz qılıb, rubəhi əjdər,
Bir zülmətə nurani deyib, qətrəyə ümman.
Ol padşəhi-məsnədi-iqlimi-fəsaḥət
Şəfqətlə edibdir ləqəbi-bəndəni sultan.
Əhsəntü kəmalatıva, ey piri-Xızırpey-
Kim, yazdığın əşar yetər fəzlüvə bürban.
Xürrəm o vilayət ki, ola siz təkə əhli,

Məçmuəsi xoştinətü dindarü müsəlman!
Yarəb, ola məmur belə xitteyi-ziba,
Bu sahəti-Dərbənd ola çün rövzeyi-rizvan!
Didaruvuza təşnə idim xeyli zamandır,
Ol növ ilə kim, su həvəsində ola ətşan.
Amma mənə bir vəqt nəsib oldu bu dövlət –
Kim, yox fərəsi-təbdə bir qüvveyi-cövlan.
Əhvalımı dərhəm eləyib ğibbi-mühərriq,
Sevdayi-hərarət eləyib cismimi suzan.
Səfradən olub fəmmədə sədparə lisanım,
Amas qılıb, qüvveyi-təqrirə yox əlhan.
Bir yan bu mərəz, bir yana Şirvan fəraqı,
Bir yanə dəxi həsrəti-ruxsareyi-canan.
Xassə ki, səfər əzəmi-zəhmətədi, pəyəmbər
Təqrir eləyibdir səfəri qiteyi-niran.
Zəfi-mərəz ilə ki, dönüb cismim hilalə,
Gər xidmətövə yetməsəm, olmaz mənə nöqsan
Bəs "sərhi-məmər" rəmzi kifayətədi bu halə,
Tətvili-dələil olu eşq əhlinə şayan.
Ümmid ki, siz eyləyəsiz rəncə qədəm, ta
Daruyi-əyadət edə bu xəstəyə dərman.
Əfv et qələtim olsa əgər, olmuşam, ey pir,
Çün xublarmın zülfü təkə halı pərişan.
Cəmiyyəti-xatirlə, xudaya, olasan şad,
Kamınca ola dəhrdə daim sənə saman!
Ümmid ki, məqbul ola bu töhfeyi-əhqər,
Seyyid dilü can ilə sizə oldu sənaxan.

MİRZƏ RƏHİM FƏNAYA

Qəsidə

Agah ol, ey Fənayi-təbəhkarü pürhəvəs,
İqdam etməyib sən edən karə hiç kəs.
Həcv etmişən müravvici-bəzmi-əzanı sən
Əmri-şəniə şiə ikən etmişən həvəs.
Bir saiqəhüsamə bu gün asi olmusan-
Kim, bərqi-qeyrət ilə yanar cümlə xarü xəs.
Mənəndi-Asi eyləmişən həcvi-zən şüar,
Mərdanələr olurmu sənə bircə dadrəs!
Yetməzmidi bu barədə bidadi-Şümri-dun?
Yetməzmidi yeganə çəfavü qəmi-Ənəs?
Abi-Fərat təşnəsinin halına görə
Bəzmi-əzadə cari ola əşk çün Ərəs.
Gor bir kəminə himməti-mərdanə göstərə,
Ey zənxisal, həcv nə lazımdı pişü pəs.
Səd heyf, Şişə sakinidir ol pəri-cəmal,
Tuti olubdu, heyf, qürab ilə hamqəfas!
Mülki-fənədə fani olaydı Fəna, əgər
Bəzmi-bəqayə can ilə rağib olurdu bəs.
Sultani-Neynəvayə edib ney kimi nəva,
Ağlardı hər dəqiqəvü hər ləhzə, hər nəfəs.
Məzburdur şüai-təcəllayi-həq, vəli
Divə şəhabi-saqibü Musayədir qəbəs.
Ey karivani-eşqə edən rişxəndlər,
Qəlbində nüktə var ki, edər nalə çün cərəs.
Bihudə sanma əhli-dilin ahü zarını,
Sən möhrə tasə salma ki, bihudədir bu səs.
Covlanə gəlmə çürət ilə, çək inanını,
Çox tünd sürmə ərseyi-navərd ara fərəs.
Nakəs cəlalü dövlət ilə bir kəs olmayıb,
Kim səg məkəsdı, gər oxuna qəlbi-səgməkəs.
Əlbəttə, indi çayü plovdan qürur edər,
Omründə görməyibdir o kim daneyi-ədəs,

Gördükdə qəmtəriri-əbus olma, şerimi,
Bazari-imtiyazdə kim, olmusan əsas.
Gər Seyyidi Kəminə kimi həcv eyləsən,
Şükr eylərəm xudayə ki, hasildi mültəməs.
Seyyid duaçıdır sənə, ey kani-mərhəmət,
Razı deyil ona ki, qona üstüvə məkəs.
Olsun o gün ki, sən çıxasan təxti-izzətə,
Əynində sürx caməvü başında al fəs.

MƏCRUH MUĞANIYƏ

Qəsidə

Mənəm ol padişəhi-mülki-süxən, varisi-Cəm-
Ki, oxurlar mənə Həssani-ərəb, Fəzli-əcəm.
Şahibazi-hünərəm, balü pərim izzü kəmal,
Aşiyanimdi mənim qübbeyi-çərxi-əzəm.
Təxteyi-nərd mənə xani-məaniyi-süxən.
Həm onun möhrələri cümlə hürufi-möcəm.
Rövzeyi-cənnəti-əşardə təbim Kövsər,
Kəbeyi-qüdsi-məanidə kəlamım Zəməzəm,
Dördü qəm dəfinə əşarım edər hirzi-ənam,
Rəfi-ənduhə qılır nəzmimi təviz üməm.
Didə kim, görməyə əşarımı, olsun əma!
Guş kim, nəzmimi guş eyləməyə olsun əsəmm!
Asımani-süxənəm, leyk zümür-rüd-sifətəm,
Nə hərasim var əgər kim, ola düşmən ərqəm.
Şüərayi ki, zəmanəmdə edər lafi-süxən,
Fövci-Yəcucdu, mən onlara səddi-möhkəm.
Nəhkəti-nafeyi-təbim tutub afaqı tamam,
Leyk hər kəs ki, zükam olsa, yetişməz ona şəmm.
Xəsm xərmöhrəvü mən gövhəri-ərzəndeyi-fəzl,
Mən həmə şaxeyi-mərcanü ədu şaxi-bəqəm.
Fələki-nəzmdə mən mehri-direxşani-süxən,
Mən həmə nuri-şərəf, xəsm siyəhrüyü zələm.
Tibbi-ənfəsə dərlər mənə çün ruhül-qüds,
Təbimi bikri-məanidə oxurlar Məryəm.
Bavücuti ki, mənəm nəzmdə bimislü nəzir,
Bavücuti ki, mənəm rəşki-fəsihani-əcəm.
Mənə təriz qılıb şairi-xaki-Məcruh,
Eyləyibdir neçə əbyati-səfihanə rəqəm.
Eyləyibdir özünü şerdə sərrafi-süxən,
Bavücuti ki, deyil şaxisi-ənvarü züləm.
Hamı Məcruhi-bədəndişədə ol cürət kim,
Ta qoya şir günaminə diliranə qədəm?
Bir də Şirvanə verib dəşti-Muğani tərcih,

Hiç gör anlamayıb qübhünü bu taleyi kəm.
Hiç kəs nuri çü zülmət deməyib, zülməti nur,
Zəhri şəkkər deməyib kimsənə, ya şəkkəri səmm!
Gər desən abü ələf mədənidir, həqdi sozün,
Cinsi-ənam olur [həm] abü ələfdən xürrəm.
Çoxdu Şirvan ilə əlbəttə Muğanın fərqi,
Bu gülüstani-məsərətdi, Muğan vadiyi-qəm.
Nə Muğan əhfəzənallahü misali-Bərəhut,
Nə Muğan fəsli-Əsəd küreyi-həddəşiyəm.
Həq Muğanı sizə qılsın, bizə Şirvanı nəsib,
Heyfdir səfheyi-gülzarə basa zağ, qədəm!
Əhli-niranə nə layiqdi ola daxili-xüld,
Nə münasib ola şeytanə məqər baği-İrəm?
Nə rəva div rəsədgahi ola məsnədi-Cəm,
Nə səza fil qədəmgahi ola beyti-hərəm?
Mən ki zürriyyeyi-Sultani-Səluni ləqəbəm,
Valiyi-kövnü məkan, sər vəri-ərbabi-himəm.
Nütfeyi-pak deyildir mənə düşmənlik edən,
Gövhəri-saf deyildir məns hər kəs edə zəmm.
Hiç kəs ali-Əli büğzünə iqdəm etməz,
Məgər ol kəs ola zatında şəqavət müdğəm.

BİR NƏFƏRƏ

Qəzəl

Ey olan eşqiylə mənzuri dili-nalanımın,
Kəbeyi-məqsudisən, zövqi-səfası canımın.
Eylər idim Kəbeyi-kuyində qurban canımı,
Layiqi olsaydı gər ol kudə bu qurbanımın.
Vəsfi-ləli-ruhbəxşindir kəlami-şəkkəri,
Zikri-nami-dilkəşindir zinəti divanımın.
Aftabı arizindir asimani-fikrimin,
Ləli vəsfi-ləblərindir təbi-dürrəfşanımın.
Başıma yağdırdı axır çərxi-minafamdən
Daşlar, ey namehriban, təsiri öz əfğanımın.
Dudi-qəlyan tək qaraldırımzgarım qüssədən,
Çıxdı əflakə şərari sineyi-suzanımın.
Şişeyi-könlüm kimi səngi-həvadisən bu gün,
Ey pəri-peykər, sınıbdır şişəsi qəlyanımın!
Ey səfayi-xatirim, bir şişə ehsan eyləyib,
Səy qıl təmirinə bu xatiri-viranımın!

ƏLİ ƏSĞƏR NÖVRƏSƏ

Qəzəl-qitə

Növrəs, ey həmdəmi-bimehr, şəhi-səngindil-
Ki, pərivar bu gün mənzü olub Şişə sənə.
Sənsən ol qəsri-müşəyyəd ki, rəhi-rüfətdən,
Yetməz, ey pak güftər, sülləmi-əndişə sənə,
Çərxi-minayi sənə eylədi sağər qəmərin,
Gördü ta Şişədə vardır həvəsi-şişə sənə.
Sənsən ol nəxli-bünərpərvəri-baği-məna-
Ki, olub danişü fərbəngü xirəd rişə sənə.
Dün eşitdim ki, Kərimxani-fələkçakərdən
Tapılıb aiəmi-imkandə bir pişə sənə.
Qüvveyi-təbdə sən şiri-neyistani-süxən,
Bais oldur ki, bu gün qismət olub bişə sənə.
Seyyida, Şişə tərəf səngi-məlamət atma,
Ta ki ustadi-hünər vurmaya bir tişə sənə,

ƏLİ ƏSĞƏR NÖVRƏSƏ

Qəsidə

Səlam olsun sənə, ey Kəbeyi-əhli-səfa, Növrəs.
Minayi-kuyüvə olsun dilü canım fəda, Növrəs.
Mənə biganədən biganə oldun aqibət, ey şəh,
Səninlə olmayaydım kaş əzəldən aşına, Növrəs!
Məgər yox mehribanlıq Şişənin abü həvasında,
Dönübdür daşə könlün, ey rəfiqi-bivəfa, Növrəs?
Nə bir peyğam göndərdin bu müddətdə, nə bir qasid,
Məgər böylə olurmuş aşinalıq, mərhəba, Növrəs!
Əgərçi dəhri-dunun inqilabından pərişanəm,
Olub cəmiyyətim bərhəm, fələk etmiş cəfa, Növrəs!
Dağıldı yarü ənsarım başımdan, fərd qaldım mən,
Əlimdən getdi Asi-ol rəfiqi-xoşəda, Növrəs.
Səfa düşdü səfadən, zəməmi-əşkim rəvan oldu,
Bu qəmdən xaneyi-dil Kəbə tək geydi qəra, Növrəs.
Nə Agah agah oldu haləti-pürixtilalımdan,
Nə dəf etdi məlalım səfheyi-dildən Fəna, Növrəs!
Məgər böylə olurmuş aşinalıq, ey gözüm nuri,
Cəməli-bakəmalından gözüm gorməz ziya, Növrəs.
Biz axır bir gülüstanın gülüydük ruzi-əvvəldə,
Həvadis sərsəri saldı bizi axır cüda, Növrəs!
Ol ustadi-mükərrəm Yusifi, ol mürşidi-kamil,
Onu gürgi-əcəl seyd etdi, heyf ol müqtəda, Növrəs!
Uyub bu aləmi-əhbəbdə hər sadərux yarə,
Biz etdik daməni-məşuqəni əldən rəha, Növrəs!
Həyati-müstəari-dəhrdən mətləb deyil hasil,
Gərək kəsb eyləmək yüz səy ilə feyzi-bəqa, Növrəs!
Əgər azadəsən, eylə hesab et kuhi-Şəhləndir,
Düşərsə başinə gər sayeyi-bali-hüma, Növrəs!
Şikəsti-üstüxanə səbr qıl səngi-həvadisədən,
Təmənna etmə əbnayi-zamandan mumiya, Novrəs!
Əla, ey əndəlibi-gülşəni-rizvan, qəbul etmə,

Əgər versə sənə buyi-güli-cənnət səbə, Növrəs
Əgər qəsri-müşəyyəd versə Qeysər, imtina eylə
Qüsurun var əgər etsən qəbul, ey pişva Növrəs!
Çəkil Ənqayi-Qaf ol bir qənaət içrə Seyyid tək,
Verər məqsumüvi ol xaliqu-ərzü səma, Növrəs.

QARABAĞLI NALAN TƏXƏLLÜS ŞAİRƏ

Məsnəvi

Yetir, ey namə, məndən ərzi-səlam,
Dərgəhi-yarə halım et elam.
Söylə bülbüldən ol gülüstanə,
Yəni məndən cənab Nalanə,
Ərz qıl, ey güli-riyazi-ədəb,
Durri-yektayi-bəhri-izzü şərəf,
Ey kəlam əhlinin sərəfrazı,
Təbdə kainat mümtazi,
Ey midadın nətiçeyi-zülmat,
Sözlərin zülmət içrə abi-həyat,
Ey Sikəndər zəmirü Xızrbəyan,
Kilkin ecazi-zadəyi-İmran,
Xidmətin baisi-kəmalımdır,
Səbəbi-dövlətü cəlalımdır.
Gərçi xidmətdə çox qüsurum var,
Lütfuvə var ümidi-xatiri-zar.
Gərçi Şirvanda sən olan günlər
Əhdü peymanlar etdik, ey sərvar,
Etmədim leyk mən ol əhdə vəfa,
Mənə bu işdə eyb edir ürəfa.
Leyk var əldə üzr, məzurəm,
Mən cəzayi-sipebra məmurəm.
Var ümidim kim, ol əta kani
Bəndədən əfv edə bu nöqsani.
Xasə kira, çərx kinəbünyardır,
Xatirim dəhrdən pərişandır.
Xasə kim, Əhsənül-Qəvaidi-şum
Şüəra tövrünü bilib məzmum.
Xasa kim, ol müzəvviri-rubah,
Şüəra silkini yazıb gümrah.
Zəmmi-əşarə gər o heyvani
Gətiribdir dəlil Qurani.

Bavücutü ki, sahibi-Quran,
Müstəfa, ol rəsuli-aləmiyan
Vəsf edib şairani-islami,
Xassə Həssani-xoşsərəncəmi,
Bir deyən yoxdur ey füsürdəzəmir,
Edən ayatı əksinə təfsir,
Olmayan rasexi-kəlami-mübin,
Xəsmün olsun sənün imami-mübin!
Şairi zəmm edib əgərçi xuda,
Leyk vardır əqəbdə istisna.
Rəmzi - "illəlləzinə" kafidir,
"Əmilüs-salihət" şafidir.
Batil onlardu, ey səfeh kani-
Ki, edib həcv şahı-Bəthani.
Batil ol şəxslərdi kim, hamı
Hecv edəllərdi əhli-islami
Leyk onlar ki, gəldi islamə,
Çatdılar izzət ilə ikramə,
Etdilər vəsf şahı-əbrarı,
Qıldılar mədh ali-əthan.
Onların vəsfini rəsuli-xuda
Eyləyibdir hədis ilə ifşa.
Şüəranın lisanını ol şah
Söyləyibdir "kilidi-gəncüilah".
Şüəra vəsfinə yetər bu rümu:
"İnnə lillahi-təhtə ərşi künuz"*
Payeyi-şeri bundan eylə hesab,
Dedi: - "Əşşerü hikmətün"[†] o cənab,
Dəxi bu müddəyədir bürhan
Şəni-Əhməddə midhəti-Həssan.
Dəxi oldu Fərəzdəqi-dana
Mədh-Zeyniil-İbadə nüktəsəra.
Sibtı-Musadə qisseyi-Dibəl

---

* Göyün altında xəzinələr vardır ki, onların açan şairlərin dilidir.

† Şeir hikmətdir (fəlsəfədir).

Sənə kafi deyilmi, ey əhvəl?
Bavücuti ki, Dibəli-bədnam,
Şöhrəti var, içərdi badə müdam.
Ona xəz xirqəsin imami-Riza
Sileyi-şeri-bikrə etdi əta.
Seyyid İsmail idi meyxarə,
Mədh yazmışdı əhli-ətharə.
Cəfəri-Sadiq, ol vəfa kani,
SİLƏDƏN etdi kamran ani.
Dedi şənində ol imami-hüda
Mərhəmətdən ki, "nimə-nasirüna".
Ey edən şeri zəmm naqabil,
Çox təəccübdü alimü cahil,
Gərçi biz şairi-xoşətvəriq,
Madihi-əhli-beyti-əthəriq,
Abi-kövsərdü badədən mənzur,
Sadədəndir murad hurü qüsur.
Bizə meyxanə baqi-rizvandır,
Saqimiz onda şahi-mərdandır.
Zatımız eybdən mübərradır,
Şərimiz taci-fərqi-Şiradır.
Bizdədir təbi-şeri-paki-hünər,
Sinəmiz bəhrü şərimiz gövhər.
Olma sərməsti-qəflət, ol huşyar,
Nə rəvadır məzəmməti-əşar!
Bavücuti ki, sərvəri-dövrən
Şərdən bağlayıbdü bir divan.
Şer əgər olsa idi şeyi-kəsif,
Onu etməzdü övliya təsnif.
Ol nə şeydir cahanda, ey əhvəl-
Ki, ola şeri-pakdən əfzəl?
Gövhəri-paki-pürbəhadır söz,
Töhfeyi-dərgəhi-xudadır söz.
Ziynəti-bəzmi-Müstəfadır söz,
Madihi-şahi-hələtadır söz.
Necə ki, ol Nizamiyi-ustad

Şer vəsfində eyləyibdir dad:
"Süxən əz asiman fürud aməd,
Süxən əz aləmi-kəbud aməd,
Gər budi-gövhəri vərəyi-süxən,
An fürud amədi becayi-süxən" *
Guş qıl ərzi-hali-Mövlana,
Bircə bil şerdən nədir mənə:
Şüəra gərçi vəsfi-badə edər,
Ya ki tövsifi-şuxü sadə edər,
Qərəz oldur ki, vəcdi-hal olsun,
Xatirə nəşeyi-kəmal olsun.
Haşəlillah ki, firqeyi-şüəra,
Deyə meydır həlal, vaveyla!
Hansı şairdir ol polidxisal-
Ki, bilibdir şərabi-nabi həlal?
Hansı şairdi bilsin, ey qafil,
"İnnəməl-xəmri" ayəsin batil.
Bilmirəm Əhsənül-Qəvaidi-nas-
Ki, qurubdur qəvaid üçün əsas,
Niyə bərəksinə qılıbdı xəyal,
Götürüb boynuna bu qədr vəbal?
Bənd olub zabiri-kələmə neçün?
Düşməyibdir kişi nizama neçün?
Üzrü vardır ki, əhli-zahir imiş,
Cəhl rəsmində xeyli mahir imiş.
Şer təvilin eyləyib inkar,
Eyləyir çox məzəmməti-əşar.
Niyə təvilə olmayır qail?
Ləfz təvilsiz olur batil.
Hər sözün zahirilə batini var,
Əhli-mənə olulla bərxürdar.

---

* " Tərcüməsi: Söz göylərdən aşağı endi
Söz zümrüd alə
Sözdən qiymətli gövhər olsaydı,
Söz yerinə o (gövhər) enərdi.
Birinci misra Qurana işarədir (S.R.)

Əksər ayat olmasa təvil,
Qalı mübhəmdə məniyi-tənzil.
Xud tutaq, vəsfi-badə etməklə,
Mədhü övsafi-sadə etməklə,
Şüəralor o mədh ilə hamı,
Etdi gümrah əhli-islamı.
Miləli-sairi, bəs ey rubah,
Hansı şairlər eyləyib gümrah?!
Ruzü şəb cümlə məsti-badədilər,
Mayili-eyş-nuşü sadədilər.
Elə meyxarə var ki, nadandır,
Biri kafər, biri müsəlmandır.
Annamaz hiç şerü badə nədir,
Vəsfi-əşarü mədhi-sadə nədir.
Şer rəsmindən olmayıb agah,
Hansı şair edib onu gümrah?
Əyyühəl Əbsənül-Qəvaiddi-zar,
Bu xəyalından eylə istiğfar!
Miləli-sairə olub vəssaf,
Eyləyirsən bu qədr kim, övsaf
Əhli-Yevropanın fərasətini,
Bəyənirsən tamam adətini.
Əhli-islamə sərzenişdir işin,
Dönmüsən şahmarə, nişdir işin.
Ari, ari, cənab peyğəmbər
Bu hədisi veribdi xəlqə xəbər-
Ki: "Gəlir bir zamani-tulü təvil
Əhli-islara olulla xarü zəlil,
Tutar ol vəqt küfr dünyanı,
Xar edər çərx əhli -iymanı.
Nə ki cühhal, bəlkə alimlər
Dinimi, sərimi bəyənməzlər".
Sədəqə, səddəqə rəsulüllah.
Bu haman əsrdir bil, ey gürarah!
Sən təki şəxslər arayə düşüb,
Xatirin özgə müddəyə düşüb.

İndi ki, var məhəbbətin küfrə,
Sən də onlar kimi döşə süfrə.
Sən də gey çəkmə, başuva qoy saç,
Salgilən rəğbət ilə boynuva xaç.
Yerə çökmə, ayağın üstə...
Yayda iç pivə, romu saxla qışa.
Dəxi bundan sora yuma...
Gərçi səhvən kəsiblə sünnətüvi.
Eyləmə qüsl, getmə həmmamə,
Başuva şapqa qoy, nə əmmamə.
Hər urusə çatanda ver çəsti:
"Mayo paçtenye, -söylə-izrasti!"
Məscidə getmə, gir kəlisayə,
Söylə Allahın oğlu İsayə,
Ləhmi-xıncırə etgilən adət,
Bədəninə ziyad olur şəhvət.
Ruzənin olmasa sənə səməri,
Saxla pəhriz yeddi həftələri.
Ölünün üstünə keşiş gətir,
Yerdən ayini-xaçpərəslə götür.
Eyləmə ayeyi-hicabə əməl,
Sənə hasil ola "famən yəməl".
Rusi öyrən ki, ey rəfi çənab,
Verəsən Münkərü Nəgirə cavab.
Maliki-ruzi-həşrə yövmi-nüşur,
Səni etsin o qövüm ilə məhşur.
Ey edən ayinə özünü xitab,
Nəm çəkib ayinəndəki simab,
Filhəqiqət ki, baxdım, ayinəsən,
Etdiyin fikri-bikrə səd əhsən!
Leyk mirati-kəcnümasənmiş,
Münkiri-surəti-səfasənmiş!
Bu səfər baxgilən bu şeri-növə-
Ki, sənəin əks saldı ayinövə.
Dəxi minbəd böylə çox surət
Salacaq onda əks bir müddət.

Ey özün ayinə sanan rüsva,
Bunu da bil ki, səngdir şüəra;
Ehtiyat eylə, ey günü qarə,
Ayinə səngdən olur parə.
Bilmirəm səndə bu nə halətdir,
Şüərayə bu nə ədavətdir?
Belə məlum olur ələzzahir-
Ki, səni tərpedibdi bir şair.
Seyyida, bəsdı, tul oldu kəlam,
Xətm qıl, vəssəlam, vəl-ikram!

SƏİD ÜNSİZADƏYƏ

Mürəbbə

Əla, ey müxbiri-sadiq, əlaəddini-vəd-dünya,
Səvadi-nurpaşındır bəyazi-aləmi-məna.
Səid etmiş səni ruzi-əzəldə xalığı-yekta,
Çəlalın naqis olmaz etsələr yüz min həsəd əda.

Olum ey himmətin qurbanı, bir dərk et bu mənəni-
Ki, eylər ərz əşar ilə bu Xaqaniyi-sani-
Ki, var Rusiyyənin beş-altı milyon can müsəlmani
Qalib elmü mənafeədə təmənən bisəru bipa.

Açıb Rusiyyə bəbi-mənfəət cümlə rəayayə,
Dəmadəm şükrələr etmək gərək bu feyzi-üzmayə,
Müsaviyyə təribdir silki-ədna, fəvci-əlayə,
Bərabərdir dəxi divandə əla ilə ədna.

Rəiyyə oğlu olsa bəhrəvər gər elmü mənədən,
Olur şayisteyi-xidmət, alır çin şahı-valadən,
Xuda razi ola bu imperaturi-müəlladən-
Ki, şamildir cahanə teyzi çün xurşidi-nurəfza.

Açıb hər qism məktəbxanələr bu mənbeysi-ehsan,
Bihəmdüallah ki, yoxdur tərbiyət babında bir nöqsan,
Sənaye məktəbin Qafqazda eylər bu il bünyan-
Ki, ta sənətdən olsun bəhrəvər hər saivü cuya.

Bu il kim, Asiyayi-şərqdəndir fitnələr peyda,
Nümayandır Heratü Kabilü həm Mərvdən qovğa,
Bu əşubə o müfəsidlərki, bəisdir, xudavənda,
Zəlil et onları, məğlubü məqhur eylə, həm rüsval!

Neçə nərrad qurmuş təxteyi-nərd mülki-dünyam,
Salıbdır şeş cəhətdən şeşdəre İranü Turanı,
Qalib şeşdərdə, tapmaz yol güşadə türklər xanı,
Şeşü ponç atraağı müşküldü tasi-qübbeyi-mina.

Tutubdur gərçi rüx bu filtənlər mülki-Əfqanə,
Piyadə səf çəkib, atlar düzölmüş səhni-meydanə,
Vəzir istər ki, şəh mat olmasın, söylər həkimano,
Dönübdür səfheyi-şətrəncə yeksar sahəti-dünya.

Diriqa, əhli-İrənın xəyalü müddəasından,
Xudanakərdə əl çəksə həqiqi aşinasından,
Xüsüsən maliki-Rusiyyə tək müşkülgüşasından,
İlahi, qıl kəramət hər kəsə bir didəyi-bina.

HACI SƏİD ÜNSİZADƏYƏ

Qəsidə

İradə eyləsə bir qövmə xeyrin feyzi-rəbbani,
Olur bir padşahi-adil ol qövmün nigəhbani.

Bihəmdüallah kim, sultan bizə bir zati-alidir-
Ki, ədlindən olubdur gürg çöldə bərrə çubani.

Şəhənşahi-fələkqədr, imperaturi-müəzzəm kim,
Qılıb asudə əhdində bələdən xəlqi-ımkani.

Məsihi-pak həqqiyçün, xudavənda, bu zişənin
Cəmali-afitabından cahani eylə nurani!

Onun övladü əhfadını hifz eylə bələlərdən,
Vəliəhdinin eylə ömrünü aləmdə tulani.

O, zilli-həqqdir, kəm etmə bizdən sayəsın, yarəb,
Himayət sayəsində pərvəriş qıl biz rəyani!

Çinan ki, təlimi olmuş onun bu aləmə şamil,
Açılmış cümleyi-afaqə babi-lütfü ehsani.

Təfavüt qoymayıb hər millətə eylər nəvazişlər.
Yəhudü ermənivü gürcüvü rusü müsəlmani.

Neçə əyyami-möhnət mövsümi-rəncü məşəqqətdə
Tutub cud ilə əl, etmiş nəvaziş xəlqi-Şirvani.

Necə bir zəlzələ Şirvanda oldu, uçdu çox evlər.
Şəhin memari-lütfü şəhrə oldu tazədən bani.

Nəvaziş qıldı sali-qəhtdə çox-çox məsakini,
Açıldı Yusifi-Misridən əfzun babi-ehsani.

Bizimçün eyləyib təyin rəfətli naçalniklər,
Ədalətpişə, lütfəndişə, yeksər mərhəmət kani.

Xudavənda, bu dövlət paydaru bərqərar olsun,
Onun bədxahının eylə, ilahi, ömrünü fani!

Bu günlərdə Şamaxı səfheyi-gülzarə dönmüşdür,
Bəli, gülzar olur bir mülk olsa böylə dehqani.

Xüsusən bir büləndəxtər gəlibdir şəhri-Şirvanə-
Ki, sədi-nəcmi-bəxtinə olur öz ismi burhani.

Səid ol zadeyi-Ünsi ki, zatı ünsdən müştəq,
Ənisi-əhli-ürfan, munisi-hər dərdi-pünhani.

İmami-əhli-sünnət xeyrxahi-dövlətü millət,
Qüdumindən firəhnak oldu əhli-mərifət cani.

Həqiqət, var idi bundan əzəl çox nəqsi Şirvanın,
Gəlib bu şəhrə ol mah oldu şəhrin cəbri-nöqsani.

Nəçə illər çəkib qürbət-ara Tiflisdə zəhmət,
Kəməli-pişrəfti-övn üçün tərək etdi övtani.

Edib tərtib çap əsbabını yüz min mərarətlə,
"Ziya"yə izn alıb qıldı "Ziya" afaqı nurani.

Həqiqət aləmində millətə bir xidmət etmiş kim,
Zəban acizdir Övsafında təqdir etməyə ani.

Həmişə fikri saidir tərəqqiyati-millətçün,
Həməra xeyrə daidır, edər tərğib əqrani.

Gələn tək verdi ruhi məclisi-ruhaniyə zinət,
Kəməli-ruhi-reyhanından oldu bəzm ruhani.

Özü qütbi-bənatün-nəş tək dövründə əshabı,
Təcəllası ziyadə pəst qıldı mehri-rəxşanı.

Rəvaci-məscidi-camedə qıldı səyini zahir,
Götürdü dəftərə tərtib üzündən cümlə dükkani.

Düşüb ol fikrə kim, Şirvanı bir darülfünun etsin,
Qiraətxanə açsın, nəşr qılsın elmi-ədyanı.

Bilibdir kim, cəhalət mayeyi-fəqrü xəsarətdir,
Təriqi-elmə tərgib eyləmək vacibdir insani.

Bu rəmzi guş qıldım ol əzizin öz zəbanından,
Açıb dürci-dəhanın eylədi böylə dürəfşanı:

"Bizimçün, laməhalə, üç dilin təlimi lazımdır,
Biri elmi-ərəbdir kim, bilək mənayi-Qurani.

Ümuri-şəri-ənvərdə bizə lazımdı danalıq,
Edək təşxis Zeydü Əmrədən Musəbni-İmrani.

Biri vacib bizə bilmək vətəndə söylənən dildir,
Gərəkdir mətləbə biz eyləyək türkiylə ünvanı.

Biri həm rusidir ki, bilməyi çoxlarə lazımdır,
Ticarətçün bilək, həm dərk edək zakuni-divanı.

Zəbani-rusi bilmək, ya danışmaq qeyri dillərdə
Şəriətdə bizə nəhy olmayıb, yox rəddi-bürhani.

Nə rusi, nə firəngi, quşların bilsən dilin xoşdur,
Nə yüzdən olmayırsan mülki-mənanın Süleymani?!

Süleyman ol, zəbani-hikməti aç hüdhüdü murə-
Ki, ta divü pərilər olsun əmrün bəndəfərmani.

Məgər Səلمان deyildi İsfəhan atəşpərəstindən?
Zəbani-fürs olsun qoy, gərəkdir kamil iymani.

Zəbani-fürs ilə təlimə getdi həmdü ixtası,
Şəhənşahi-Ərəb bir qövüm üçün göndərdi Səlmani.

"Və min alaihi*" ayatini idrak edən arif
Bilir qeyri lisan göftarının yox şerə nöqsanı.

Lisanın ixtilafın nemətindən ədd edib xaliq,
Bilir bu sirri ol kəs kim, bilir ayati-Qurani.

Demiş hər ixtilafatül-lisan öz nemətimdəndir,
Hər ol kəs kim, bilə çox dil-tapıb feyzi-firavani

Nə dildə olsa olsun, elm olsun, xəlt aləmdə
Deyildir bir dilə məxsus, var hər dildə imkanı.

Xüsusən kim, bu əhlə rusi bilmək çox münasibdir,
Nə yüzdən bilməyək canım, lisani-şahi-şahani?"

Çün ol kani-ədəbdən guş qıldım bu bəyanati,
Yəqin etdim ki, həq xoşbəxt edib bu əbli-Şirvani.

Bilibdir "ütlübül-elmi və lov bis-Sin"dən mətləb" †
Muradı elmdir hər dildə olsa, yoxdu küfrani.

Ümidim var bu nik-əxtərin səyi-cəmalindən
Ola əltafımız minbəd hər bir elm şayani.

Zəbani-fürsü rusü ya ərəb, ya özgə dillərdə
Təriqi-əshəl üzrə eyləsinlər dərk mənani.

Bina təlimül-ətfalə əlifbayi-cədid etsin,
Götürsün müşküləti, zahir etsin rəsmi-asani.

Vətəndə zikr olan dillərdə təsnifatlar qılsın,
Götürsün arədən "İnşa"ü "Bustan"ü "Gülüstan"i.

---

* O (Səlman - S.R.) da bizdəndir (ayə).

† Elm Çində də olsa, onu axtar (ayə).

Oxunsun heyətü hikmət, hesabü elmi-coğrafi,
Yetər, bəsdür eşitdik "Qisseyi-Yusif-Züleyxani"!

Təriqi-tərbiyə təlimin etsin bəzi heyvanə,
Görürsün məktəbi-ətfaldən çübü fələqqani.

Bizimçün cəmə tərtib eyləsin millət təvarixin,
Yazıb əxlaq elmin, bizlərə şərh eyləsin ani.

Müəllimlər gəlib adabi-dərsi ondan öyrənsin,
Mühərrirlər ala təlimi-hər inşavü imlani.

Könül, şad ol ki, gəlmiş bu diyarə elmi-Bokrati,
Pəsənd etməz Şamaxı elmdə minbəd Yunani.

Gəlibdir bu diyarə ol həktmi-şərü hikmət kim,
Onun bir kəmtərin şagirdi eylər pəst Loğmani.

Çi məktəb, çi mədarislər tapar minbəd arayış,
Salır tərtibü nəzmə himməti hər bir dəbistani.

Gərəkdir himmətindən özgə qazilər misal alsın.
Nizaminin gərək nazimlər olsun matü heyrani.

Bular ki, zikr qıldıq, Seyyida, yeksər hüveydadır,
Keçən həftə olan məclis olur bu əmr bürhani.

Gələn tək gördü kim, var göftguyi-şövü sünnü
Salu bir parə müfsidlər əracif ilə qovğani;

Çəkirlər bür-birinin bürldən məxfi ayağından,
Salırlar şübhəyə təzvir ilə ümmali-divani;

Ağa Seyyid Əlinin xəlqi cəm etdi otağinə,
Götürdü aralıqdan hikmət ilə keydi-ixvani.

Qülubi-xəlqə verdi etilaf ol sahibi-hikmət,
Dəlili-etilafə şərh edib ayati-rəhmani.

Dedi, ey yadigari-Müstəfa, zürriyyəyi-
Taha, Sizi təhhib üçün torğib edibdir həqq fərmani.

Sizə hər kım ədavət eyləsə, düşməndir Allahə,
Ədavət əhlinə amadə etmiş nari-niyrani.

Gərək biz padşahi-rusə əvvəl eyləyək ixlas-
Kim, oldur bizlərin hifzü hərasəldə nigəhbani.

Dübarə pişrəfti-millət üçün eyləyək çarə,
Olur ki, cəm edək biz xeyrə bu qövmi-pərişani.

Nəsihət eyləmək bu firqeyi-cühhalə lazımdır-
Ki, izan eyləsinlər rahü rəsmi-şəri-qərrani.

Müxalif olmasınlar dəhrdə qanuni-divanə,
Xilafı-əqlidir hükkamə etmək işdə üsyani.

Təriqi-şərü qanuni-nizamın birdir ehkamı,
Hər iki qazi bir rəsm ilə eylər qət dəvani.

Qaçaqqlar barəsində yazmışam ətrafı əknafə-
Ki, onlar küfr kanıdır, tutublar rahi-bütlanı.

Olardan bir nəfər fəvt olsa, molla verməsin qüslin,
Namazın qılsa hər alim-odur aləmdə moltani!

Bu üzdən kim, olublar imperaturə olar asi,
Ediblər bir də zaye hökmü şəri-şahi-Bəthani.

Verir hər cümədə camedə xəlqə çox nəsihətlər,
Hidayət eyləyir irşad edib bu qövmi-nadani.

İlahi, bu Səidin kövkəbi-bəxti səid olsun-
Ki, xurşidi-fələk tək tərbiyət eylərlər əkvani.

Bydur ümmid kim, gər bu təriq ilə ola sai,
Dirildər möcüzi-İsa kimi bu mürdə Şirvani.

Bu əmrə silsiləcünban əgər əqzəl-qəza olsa,
Bəyənmez qazi çərxi-şəşşümi, rüfətdə Keyvani.

Yəqindir kim məkatiblə mədarislər tapa rövneq,
O gündən kim, gəlib tərğib edər bu əmrə əyani.

Mübaşir gər bu əmri-xeyr üçün Hacı Səid olsa,
Gərəkdir dəvət etsin bəzminə əyani-zişani.

Əzəl Hacı Əli Abbas bəydən istəsin himmət,
Əli bəy, həm Həsən bəy əmrə olsun salisü sani.

Dəxi Veysül-Qərən Haçı Üveysi eyləsin dəvət,
Dəxi ol zadeyi-Müftidən alsın əmrə fitvani.

Kərimi-zülkərəmdən eyləmək ümmid lazımdır,
Səxadə filhəqiqət kim, Kərim bəydir kərəm kani.

Təzərvi-arizunu istəsin Şahbaz bəydən kim,
Onun övci-səxavətdə olur peyvəstə teyrani.

Gərək Mahmud ağa ilə dəxi Sultan Mahmudun
Müqəvva eyləyə himmətləri fəvci-zəifani.

Ədalər kanıdır, Hacı Ömər bəydən olur hümmət,
Səxavətdə Səməd bəy göstərir bir Nuh tufanı.

Dəxi ümmid olur Hacı Səlamü Hacı Mürşüddən –
Ki, etsinlər bizə Dərüssəlam ol nari-niyrani.

Gərək Hacı Ağa bəy himməti-mərdanə göstərsin,
Gətirsin karə Yüzbaşı bəy oğlu nami-Ağani.

Lətfi-lütfkarın lütfünə ümmidvar olsun,
Gərəkdir Hacı Möhsündən edək ümmidi-ehsani.

Riza Hacı Rizani eyləsin təqrib ilə karə,
Şəfi etsin o mərdi-möminə şahi-Xorasani.

Gərək bir sədd çəksin puri-İskəndər
Əli Əkbər, Çinan ki, baş çəkib öz himmətinin arşə eyvani.

Həqiqət Məşhədi Kazım bəyin hər il əlasından
Tapıbdır karımız rəvnəq, xuda, hifz et o pirani!

Bular ol şəxslərdir eyləyib hər ildə hümmətlər,
Xudaya, Məşhədi-Zeynalə eylə lütfi-ərzani.

Xudaya, Mirzə Hacı bəylə Nemət bəy əziz olsun-
Ki, bunlar sərbülənd aləmdə etmiş əhli-ürfani!

Bu yolda çox çəkən zəhmət həqiqətdə Ədil bəydir,
İlahi, ədlü ehsanmla daim şad qıl ani!

Yenə ümmidvarəm ki, bu əşxasi-mükərrəmlər
Edə ülfət, qıla himmət, ucalda qəsri-mənanı.

Qalıbdır firqeyi-islam dalda cümlə millətdən,
Əhatə eyləyiblər başqalar elm ilə dünyanı.

Deyirlər ki, üfunət eyləyibdir beyzeyi-islam,
Gərək rəfi-üfunətçün edək bu dərddə dərmani.

Bizə cəlbi-mənafe eyləsək dövlət deyil mane,
Gətirmək tazə üslubə gərəkdir köhnə dünyanı.

Vaporlar atəşindir xah yolda, xah dəryadə,
Görək əldən qoyaq ərradəni, kəştivü yelkani.

Nolur idrak qılsan hər güruhin dillərin, canım,
Kamandır söyləsək nöqsanmıdır dəryada losmani?

Xuda, Allahü boq kim, hər üçü bir oldu mənədə,
Yerində hər birin sərf eyləsə vardırımı nöqsanı?

Əfəndi ya axund rusi danışsa, bir günah olmaz,
Xudaya, sən özün islah qıl bu qövmi-nadani!

Həqiqət söylə, Seyyid, qoy səni kafər desin mərdüm :
Uyub nəfs əhlinə tutma təriqi-küfri-xizlani.

Sənə bəsdir Ağa Seyyid Əlinin hüsni-təhsini,
Sənə bəsdir bu Ünsizadənin lütfi-firavani.

Mühibb ol padşahi-Rusə Ünsizadə tək sən də,
Həmişə vəsf qıl bu imperaturi-müəllani.

Nə yoldan getsə Ünsizadə, sən də salik ol rahə-
Ki, ta azdırməsın yolda səni quli-biyabani!

O, bir şəxsi-mücərrəd, xeyrxahi-cümlə aləmdir-
Ki, yoxdur zati-bimislində xahişhayi-nəfsani.

Qənaət qafının ənqasıdır, kərkəşşikar olmaz,
Nəzərgahında etməz cülvə təsvilati-şeytani.

Duasilə bu zatın, Seyyida, xətm-i-kəlam eylə,
İlahi, şamil oisun halına əltafi-yəzdani!

Ülümü hikmətindən xəlqi-ələm müstəfid olsun,
Mizaci-müstəqim üzrə həmişə olsun ərkani!

Həmişə feyzə yetsin gərđişi-abai-ülvidən,
Ona pürşir olsun ümməhatın lütfi-püstani.

Vüçudi xilqəti-ələmdən alsun üləti-ğai,
Bəqayi-nəslinin heç olmasın ələmdə payani.

Cəlali qaim olsun dövləti-Rusiyyə olduqca,
Çinan ki, yoxdurur bu dövlətin ələmdə payani-

Onun fərqindən etmə sayəsini kəm imperaturun,
O zillüllahə zillində həyatın eylə tulani.

Bu sədrin sədri kim, afaqə bir yənbuyi-hikmətdir,
Zülali-hikmətindən eyləsin sirab ətşani.

Məkatib, həm mədarisçün ziyad et rəğbətini, yarəb,
Edə İdris peyğəmbər kimi tədrisi-ruhani.

Cəlali-ba-Kəmalın hiفز qıl aləmdə afətdən,
Əfəndizadə ağadır, xuda, hiفز eylə ağani!

MAHMUD AĞAYA

Qəsidə

Ey edən Adəmi avareyi-cənnət, buğda!
Ey verən həzrəti-Həvvayə xəcalət, buğda!
Səni Adəm yedi cənnətdə, müsibət gördü,
Çəkdi Həvvayi-bələdidə nədamət, buğda!
Adəmi eylədi şeytan səninlə iğva,
Gəldi Həvvayə səninlə dəxi töhmət, buğda!
Baisi-mələnətü məsiyəti-Adəmsən,
Kim ki, allansa səninlə, ona lənət, buğda!
Yeməşəydi səni cənnətdə əgər kim, Adəm,
Qalacaqdıq hamı firdovsdə rahət, buğda!
Baği-firdovsdə axır qalacaqdıq rahət,
Səndən oldu bizə bu rəncü məşəqqət, buğda!
Hansı xirməndəsən, ey daneyi-ənduhü bəla,
Hansı məskəndəsən, ey mayeyi-möhnət, buğda!
Bir tapaydım səni, daş ilə əzəydim başuvi,
Eyləyəydim səni un kimi xəsarət, buğda!
Bişireydim səni təndirdə, edəydim büryan,
Doğruyeydim səni hər ləhzə, ey afət buğda!
Nə üçün mülki-Şəmaxidə tapılmazsan sən?
Ta edəydim sənə yüz gunə üqubət, buğda!
Tapmışam mənzilüvü mən sənin, ey tōxmi-cəfa,
Bilmişəm hardasan, ey daneyi-rəhmət buğda!
Qaçmışan Mahmud ağanın yenə anbarına sən,
Etmisən orda nihan olmağı adət, buğda!
Yazıb ol kani-səxadən səni xahiş qıllam,
Səni ağa edəcəkdir mənə şəfqət, buğda!
Elə bildin ki, səni Seyyidi-nalan tapmaz,
Qalısən guşeyi-xəlvətdə fərağət, buğda?
Sahiba, Mahmud ağa, lütfü mürüvvət dəmidir,
Eləyib Seyyidi-miskinə xəyanət buğda!
İndi beş aydı ki, məndən qaçıb ol ruysiyah,
Qoyub avarə məni-zari bu nikbət buğda!
Tutmuşam indi sorağın, sizin anbardadır,

Qorxuram kim, qaça ordan dəxi xəlvət, buğda.
Babamız Adəmin ol qəlbiqara düşmənidir,
Eləyib həzrəti-Hənvayə ədavət buğda.
Qoyma anbarda qalsın, onu ixrac eylə,
Nə bilir nanü nəmək, rəsmi-məhəbbət buğda!
Ver mənə, ta ki, dəyirmanda onu un tək əzim,
Çox veribdir məni-biçarəyə xiffət buğda.
Sahiba, buğdanın əhvalın əger şərh eləsəm,
Olar afaqda bir tul hekayət buğda.
Qərəz oldur ki, bu il həm dəxi bildirki kimi,
Edəsən Seyyidi-biyarə inayət buğda.
Bir tağarın ədədi qədri həq etsin ömrün,
O qədər Seyyidə olsun dəxi qişmət buğda.

MAHMUD AĞAYA

Qəsidə

Əla, ey sərvəri-valaməkan kim,
Qənimətdir vücudun Şirvanə.
Sənə olsun mübarək eydi-əzha!
Fələk kamınca olsun hər zəmanə!
Cahan olduqca olsun ömrün əfzun,
Dönə aləm sənə bağı-cinanə.
Ola dünyada daim xatirin şad,
Dili-düşməni həsəddən dönə qanə.
Ola dövrü-qəzadən kur çeşmi
O kim, bədxahdır bu dudmanə.
Deyil bu sözdən, ey sərvər, muradım,
Gətirmək vəsftivü nəzmü bəyanə.
Səni mən vəsf qılmaqdan nə fəxrin-
Ki, fəzlin cümlə rövşəndir cahanə. -
Qərəz, fikrim sənə mütləq duadır,
Duadən qeyri sözlərdir fəsanə.
Sənə məlumdur ixlasi-Seyyid,
Dəxi hacət deyil çəkmək əyanə.
Vəli bir neçə müddətdir ki, məndən
Kəsilməmiş ol ədayi-müşfiqanə.
Nə cismi-zar üçün bir tazə xələt,
Nə quti-ruh üçün bir abü danə.
Əgərçi mən özüm təqsirvarəm
Gələndə kəsəti-qəmədən amanə.
Nə qıldım halımı ərz ol cənabə,
Nə tutdum bir üzüm ol asitanə.
Buna həm bais oldur ki, həyədən
Utandım, almadım bir söz zəbanə.
Göründü zahirim xələq içrə xürrəm.
Könüldə çəkdi nari-qəm zəbanə.
Əl-əttəxsis kim, bu fəsl bülbül
Gəlir gülzardə gülçün fəğanə.

Əl-əttəxis kim, gülşəndə sünbül
Dönübdür zulfi-yari-dilsitanə
Əl-əttəxis kim, xeyli-şükufə
Qılır tənə nücumı-asımanə.
Əl-əttəxis kim, ahəngi-qümrü
Qılır tənə nəvayı-nəğməxanə.
Əl-əttəxis kim, əqsarai-aləm
Gedirlər eyş üçün hər gülsitanə.
Visali-yardə eşq əhli yeksər
Salıb meylin şərabi-örğüvanə.
Olub həmdəmlərim yar ilə məhrəm,
Bisatında dəfə çəngü çağanə.
Vəli mən xiclətimdən dilmükəddər,
Çəkib payı-nədarəət bir nəhanə.
Nə meyli-gülsitan, nə fikri-canan,
Olub qəm tirinə canım nişanə.
Rəvadırımı sənin əsrində olsun
Əsiri-qəm mənim tək bir yeganə?
Bu halı ərz qılmaqçun hüzurə
Bu cyd oldu əlimdə bir bəhanə.
Bu qərra nəzm ilə ərz oldu halım
Sənin tək bir ağayı-mehribanə.
Əgərçi şiveyi-nəzmi-kəlamını
Lətafətdə deyildir şairanə.
Budur ümmid kim, təbi-kərimin,
Edə təhsinlər bü natəvanə.
Ola Seyyid cənabından sərəfraz,
Qıla daim dua bu xanimanə.
Mübarək olsun eydin lütfi-həqdən,
Dağılsın seyti-fəzlin hər məkanə.
Günün xoş, xatirin xürrəm, dilin şad,
Ola Ömrün cahanda cavidanə!
Ola axır nəsibin bağı-cənnət,
Budur axır duamız bəndəgan

MAHMUD AĞAYA

Qəsidə

Mübarək eydi-novruzi sənə, ey şəhriyar, olsun!
Həmişə taleyin nasir, həməmə bəxtiyar olsun!

Açılsın qönçeyi-bəxtin, cahənə ətrlər versin,
Həmişə gülşəni-eyşin cahanda novbahar olsun!

Cahan Mahmudisən, xidmətdə yüz ziba
Əyazın var, Şamaxı Qəzney asa dəhrə sahibiştihar olsun!

Adın Mahmud, bəxtin, taleyin mahmuddur daim,
Müinin Əhmədü Mahmud, lütfi-kirdigar olsun!

Zülali-çəşmeyi-heyvan ilə dolsun sənin camın,
Bəsani-Xıızr ömrün ta cahan var, paydar olsun!

Xudavənda, sənə bu dövləti bu ömrü asayış
Nə qədri vardır dünyayi-fani bərqərar olsun!

Əgərçi qalmayıb dünyadə, qalmaz hiç kəs baqi
Və lakin zikri-xeyrin aləm içrə yadigar olsun!

Bizə çox görməsin pərvərdigari-həqq ağani,
Cavadın cudi ilə əhli-aləm kamkar olsun!

Edər tiri-cəlalın gur çəşmin fəvci-üdvənın,
Nə eybi Rüstəmin bədxahı gər İsfəndiyar olsun?

Bu üç novbavələr kim, qönçeyi-gülzari-ömründür,
Açılsın abiyari-feyzin ilə ətrbar olsun!

Gəlib ol fəsl kim, dağ üzrə çıxsın laleyi-xüdrü,
Gəlib ol fəsl kim, fəsl-i-zimistan dağdar olsun!

Gəlib ol fəsl kim, gül çohrə açsın səhni-gülşəndə,
Alıb buyi-güli-rənanı bülbül biqərar olsun!

Gəlib ol fəsl kim, gülzarə çıxsıtı arifü dana,
Çəməndə sadə olsun, badə olsun, badəxar olsun!

Səhər sövti-humayun ilə bülbül başlasın nəğmə,
Həzaran şürlə məmlüv bu firuzi həsar olsun.

Edib başınə bülbül cəm bağ içrə əşiranım,
Büzürgü kuçigin dəstində hər yan çəngü tar olsun.

Əbülçəpvar ahəngi-çəp etsə zağ gülşəndə,
Gərəkdir rast bəzmi-basəfadə bərkənar olsun.

Gülün rüxsarını bülbül görən dəm şahə naz eylər,
Gərək şurə gəlib, ahəng edib, biixtiyar olsun.

Olur afaqə zahir bülbülün eşqi bahar olcaq,
Gərəkdir eşqi-kamil hər zamanda aşikar olsun.

Dügahi-ruzü şəbdə, çarigahi-fəsl-i-ələmdə
Gərəkdir aşiqin eşqi şəhiri-ruzigar olsun.

Xoşa ol rind kim, bu fəsl-i-ruhəfzayi-gülşəndə,
Yanında yari-ziba, əldə cami-xoşgüvar olsun.

Gülüstan guşəsində süfreyi-biintizarında
Mey olsun, dilbər olsun, hər zaman busü kənar olsun.

Səbu zamədə, sağər əldə, məclis xali, mey hazır,
Vüsali-yari-gülrüxsar, fəsl-i-laləzar olsun.

Bəs günə məclisi verməz həqiqət cənnətə adəm,
O kəs şeytandı kim, bir böylə məclisdən kənar olsun.

Həmişə vaiz etsin qoy məzəmmət badeyi-nabi,
Nə hasildir məzəmmətdən əgər ki, səd hezar olsun.

Bizə nifrin edər gər şeyxi-Şirvan badə şürbündən,
Ona bizdən gərək xeyr-dualər bişümar olsun.

Bizə hərçənd mey şürbin duadə zəhrmar eylər,
Məzaqında onun, yarəbb, kövsər xoşgüvar olsun.

Nə nifrin eyləsə, qoy eyləsin vaiz bizə, Seyyid,
Təki bəzmimdə badə, bir nigari-gülüzar olsun!

Təki gəlsin bahari-aləmara səhni-gülşənlər
Bəsani-sefheyi-Ərjəng pürnəqsü nigar olsun.

Sələ sultani-gültəxti-zümürüdfam gülzarə,
Olub şabaş, əbri-tirədən dürlər nisar olsun.

Yazıb bir şer göndərsin dəxi Mahmud ağayə,
Nəsibin gövhəri-qəltan, dürri-şahvar olsun.

Deyil rizişdə kim, əbri-bəhari-aləmaradən
Zülali-feyzinə könlün onun ümmidvar olsun.

Əgər bilsə səni feyzinə layiq çox edər ehsan,
Bu xasiyyət gərəkdir onda gün tək aşikar olsun.

Deyil divanə kim, versin pulun hər bisərü payə,
Bu rəmzi bilməyənlər indi bilsin, huşyar olsun.

Hər il ondan səxalər görmüşəm mən lüttü ehsanlar.
İlahi, dövləti payəndə, bəxti payidar olsun!

Fələk qədra, bu sözlərdən qərəz mədhin deyil, amma
Budur fikrim ki, mədhindən mənimçün iftixar olsun.

Mübarəkbadıyi-novruzdur bu fəsli-zibadə,
Yazıb bu şeri göndərdim ki, məndən yadigar olsun.

Deyildir eyb şair mədh qılsa son tək ağani,
Böyüklər mədhi şairçün gərəkdir hər bahar olsun.

Vəli eybi budur ki, məhdən var bir təmənnası,
Təmanna olmasa istər ki, mədhi səd həzar olsun.

O kəs ki, mədh edəndə bir səxavət eyləməz zahir,
Gərəkdir şairin həcvində həm çox əşkbar olsun.

Nə ağzımdır ki, siz tək şuxi mən həcv eyləyim, haşa!
Kinayə özgədir bu sözdə, ol namərdə ar olsun.

Yığıb -malü mənalı qoysun anbarına Qarun tək,
Edib tez puç olan malı xəzinə, xəznədar olsun!

Bu il bir neçə şəxsi eylədim tövsif, göndərdim-
Ki, şayəd xatirimdən feyzinə rəfi-qübar olsun.

Həsən bəydən yetişdi, çox sağ olsun, nəqd ənamım,
Onun bədxahı, yarəb, aləm içrə tarü mar olsun!

Ağanın dəxli yoxdur bir kesə bu rübi-məskunda,
İlahi, yavəri hər fəslə həştü çahar olsun!

Bahari-ömrü olsun lütfi-həqdən tazəvü rəyyan,
Mühübbi gül tək xürrəm, onun bədxahı xar olsun!

MAHMUD AĞAYA

Qəsidə

Alişan həzrəti-Mahmud ağa-
Ki, düşüb aləmə şöhrət səndən.
Kəsməsin sayə hümayi-bəxtin,
Getməsin hiç bu dövlət səndən.
Hələ dünyadə yüz il ömr edəsən,
Getməsin ləzzəti işrət səndən.
Vermisən hər kəsə bir növ səfa,
Şaddır əhli-vilayət səndən.
Bir mənəm şəfqətüvün məhrumi,
Yetmədi qəlbimə rahət səndən.
Sahiba, var dili-zarımda mənim
Xeyli müddətdi cərahət səndən.
Salmadı zəxmimə lütfun mərhəm,
Görmədim hiç təbabət səndən.
Özün insaf sər etsən onda
Edirəm indı şikayət səndən
Neçə illərdi ki, görməz Seyyid
Sərvərə, hiç şəfaət səndən.
Keçən illərdə sənə şer yazıb,
İstədim halıma rəfət səndən.
İki ildir ki, gözüm yolda qalıb,
Görmürəm hiç əlamət səndən.
Yoxsa eşqin kimi payanə yetib,
Qurtarıb kəşfi-kəramət səndən.
Əhli-dil Kəbə deməzlər qəpuvi,
Gər rəva olmaya hacət səndən.
Gəlmişəm xidmətəvə gözləyirəm
Lütf ilə çeşmi-inayət səndən.
Seyyidə lazımdır vasilə ola
Nəqd bir cameyi-xələt səndən.
Yaz, bəratimi bu gün eylə əta,
Ta yetə qəlbə məsərrət səndən.
Yazmış idim sənə də əşan-
Ki, edim hasili-hacət səndən.

Dedi bir şəxs mənə tənə ilə:
Məhv olub fəhmü fərasət səndən
Bu sifət sən ki təməhkar oldun,
Eyləyir xalq odu nifrət səndən.
Əqlü idrak kimi zail olub
Yoxsa iksiri-qənaət səndən?
Olacaqsan bəs ölüncə sail,
Gedə müşgüldü bu halət səndən.
Bəsdü bir danə sənə köhnə əba,
Çün gedib zivərü zinət səndən
İstəmə Mahmud ağadan xələt,
Səhvdir btr belə cürət səndən.
Seyyidi-pakə hərəm oldu sual,
Məhv olub yoxsa səyadət səndən?
Sahiba, ərzimi ki, guş etdin
Gör nədir indi ləyaqət səndən.

ƏLİ BƏYƏ

Qasidə

Gəldi novruz ki, gülşənlərə zinət versin,
Ətri-azari-gülə tabü tərəvət versin.
Dəhr ara təbi-həva Maniyi-nəqqaş kimi
Qələmi-hikmət ilə güllərə surət versin.
Doidurub jalə ilə lalə o mərcan qədəhin,
hicr bimarı olan bülbülə şərbət versin.
Bad geysuyi-ərusanə yetirsin şənə,
Gül üzün gəzə qılıb, sərvə rəunət versin.
Novərusani-çəmən zinət olunsun yeksər,
Gül ələ sağər alıb badeyi-işrət versin.
Səhni-gülzardə açsın vərəqi-hikməti gül,
Bülbülü-xəstədilə dərsi-fəşahət versin.
Şərh olunsun rəvişi-mazivü müstaqbəlü hal,
Gül bu todris ilə bülbüllərə halət versin.
Nərgis açsın gözünü bağə təmaşa qılsın,
Susən açsın gözünü nazü nəzakət versin.
Məsnəd etsin həməli xosrovi-zərrin-nəsəb,
Bağ şahidlərinə xələtə nemət versin.
Kamran vəsli-güli-tərdən olurdu, ey dil,
Xari-sərtiz əgər bülbülə fürsət versin.
Bülbül eylər gülü övsaf gülüstan içrə,
Ta açılsın gül, o biyarə məsərrət versin.
Açılan dəmdə gülü qarət edər gülçinlər,
Səbr bülbüllərə ol sahibi-qüdrət versin.
Seyyida, sən gülü vəsf eyləmə, güldən nə bitər?
Qulu bəy mədhini qıl, ta sənə xələt versin.
Sənə noruzdə hər il eləyib ənam əta,
Yenə mədh eyfə, bu il könüvə behcət versin.
Əli bəy vəsfini qıl, vəchi ələnnəqd olsun,
Nisyə sözdən nə bitər, nəqd ilə nemət versin.
Qulu bəy nəqdşünasi-şüəradır,
Seyyid, Var ümidim ki, sənin şerüvə qiymət versin.
Hər nə kamın ola bir rəng ilə eylər hasil,

Razı olmaz ki, sənə rəngi-xəcalət versin.
Hər nə etsə sənə zahir Qulu bəy etsin ata,
Həqq onun düşməninin mərgini xəlvət versin.
Günbəgün həqq eləsin dövlətin əfzun buların,
Hasidü hafidinin könlünə nifrət versin.
Eyləsin əxtəri-bəxtini səadətlə qərin,
İzzətü hörmətinə gün kimi şöhrət versin.
Kərəmi-lütfləri səfheyi-Şirvanı tutub,
Bundan əfzun olara tanrı kəramət versin.
Sahiba, vəsf deyildir bu ki, mən eyləmişəm,
Vesfi-Çirma nəçidir ki, günə zinət versin,
Günü bir kimsənə vəsf eyləməyib aləmdə,
Vəsf odur ki, özü halına şahadət versin.
Sizə nemətlərini həqq eləyib cümlə ata,
Bir uzun ömr sizə ömrdə rahat versin.
Qərəzim vəsf deyil, xeyrü duadır mətləb,
Tarı bu işdə mənim təbimə sürət versin.
Şəhri-Şirvanda mənim izzətimin bəsisiz,
Həq-təala sizə bu dəhrdə izzət versin.
Eyləsin şad xuda ruhin o mərhumlərin,
Saqiyi-həqq olara kovsəri-cənnət versin.
Sahiba, fəsl-i-bahar oldu, könül şad gərək,
Bari-qəra qoyma mənim qəlbimə siqlət versin.
Neçə ildir oluram təhti-pənahında sənin.
Qoyma hər kəlbi-əquri mənə zəhmət versin.
İncisəm mən, olu rəncidə dili-paki-rəsul,
Qoyma peyğəmbərə bu qovm əziyyət versin.
Sən gərək saxlayasan xaneyi-izzətdə məni,
Şahi-lütfün niyə hər bəydeqə cürət versin.
Ey mənim tacı-sərim, sərvəri-alinəsəbim,
Kim nəcib olsa, gərək buyi-nəcabət versin.
Seyyida, şerdə rəmz ilə hekayət açma,
Nə gərək, vəsfüvi de, bəy sənə xələt versin.

QULU BƏYƏ

Qəsidə

Alişana, ey Qulu bəy, gövhəri-bəhri-səxa,
Vəsfi-zatın eyləmək eyni-sifatımdır mənim.
Mən gədayi-dərgehın, sən padşahi-şövkətim,
Tabe olmaq ömrüvə rahi-niçatımdır mənim.
Mən təbibün-nəfs, həm şirin təkəllüm şairəm-
Kim, mələklər zikri-şeri-təyyibatımdır mənim.
Aləmi-zülmətsərə içrə haman Xızram ki, mən
Abi-heyvan rəşheyi-kilkü dəvatımdır mənim.
Abi-heyvandır kəlamım xəlqi ehya eyləyən,
Ey Sikəndərfər, haman abi-həyatımdır mənim.
Bəydəqi-filəfkəni-əsrəm ki, hər yan rüx tutam,
Yüz vəzirü şahü tusən təbi-matımdır mənim.
Şieyi-Xülləxzəmirəm, mirü sultanım
Əli-Kim, o şəh həllali-üqdi-müşgülatımdır mənim.
Çox çağırđım, yetmədi mövla Əli fəryadıma,
Bilmişəm ki, baisi öz səyyibatımdır mənim.
İndi səndən qalmışam müşküldə, imdad istərəm,
Təşnəkaməm, şəfqətin abi-Fəratımdır mənim.
Müxtəsər, var bir atım kirtı, Zülcənahi-əsrdir,
Fihəqiqə həm qolumdur, həm qanadımdır mənim.
Ol Buraqım, Rəfrəfidir, izzü cahım, dövlətim,
Həm səlätim, şövkətim, xümsüm, zəkətimdir mənim.
Bir neçə gündür qalıb heyvan samansız, arpasız,
Heyf ol bədbəxtü kəmtale ki, atımdır mənim.
Öldü at, ey dust, qıl arpa-saman əncamını,
Sanma kim, arpa-saman qəndü nəbatımdır mənim.
Nəqd filməclis əgər sən həm sərəncam etməsən,
Dad əlindən eylərəm ta kim, həyatımdır mənim.

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA VƏ MEHRƏLİ BƏYƏ

Qəsidə

Gəldi novruz, yenə mövsümi-işrət görünür,
Mötədil oldu hava, özgə lətafət görünür.
Əbri-azar salıb dövrə hüma tək sayə,
Açılır mülki-cahanda yenə dövlət görünür,
Dönəcək çünki behiştə ləbi-cuvü ləbi-kişt,
Bağlər əhli-təmaşalərə cənnət görünür.
Gül açar bülbülü-şeydayə niqabın üzdən,
Bülbülü xani-vüsalə yenə dəvət görünür.
Saqiya, bir belə mövsümdə gərək badeyi-nab,
Olmasa badə, məni-zarə əziyyət görünür.
Qoy bizə lən oxusun vaizi-şəhr, ey saqi,
Demənik lənəti, bizdən ona rəhmət görünür.
Nə bizim rəhmətimizdən ona bir zərrə səvab,
Nə o lənət edə, ondan bizə rəhmət görünür.
Doğru söz, yüz edə lənət, gətir, ey saqi, şərab,
Rahi-reyhani ilə ruhuma rahət görünür.
Xassə kim, göndərib, ey saqi, Həsən bəy ənam,
Yenə asari-səxa, lütfi-inayət görünür.
Etmədi gor ki, inayətdə fəramuş məni,
Bakıdan xitəyi-Şirvanə inayət görünür.
Darxanəmdə səmavar, dəxi çayım, qəndim,
Gecələr xaneyi-dövlətdə ziyafət görünür.
Göndərib Mehrəli bəy, mehrə gəlib, çay ilə qənd,
Yenə öz əbdinə asari-şəfəqqət görünür.
Çay otağında yenə çay kimi cari olub,
Kasələr içrə yenə şirəvü şərbət görünür.
Bu iki bəhri-səxa, sərvəri-alışandan
Seyyidi-bisərə samənə inayət görünür.
İndi bir qədr gərəkdir ki, ola sözdə nəmək,
Təbi-şairdə yenə meyli-zərafət görünür.
Şükrillillah ki, pulum var şərab almaq üçün,
Gözümə nur gəlib, xatirə behcət görünür.

Eydi-novruzda, ey kaş, olaydım Bakıda,
Çünkü bəzmi-ürəfa içrə nəzakət görünür.
Çalıb ol bəzmdə dünbəyini Ambarsun bəy,
Oynayıb Mehrəli bəy, özgə bəşəşət görünür.
Oynasaydım nə olur mən də onun dünbəyinə,
Rindlər rəqsə gəlib türfə qiyamət görünür.
Seyyida, müxtəsər et, eyləmə təttili-kəlam,
Yenə şerində sənin özgə kinayət görünür.

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA

Qəsidə

Eydi-novruz mübarək ola, ey yar, sənə!
Yar ola mərhəməti-qadirü qəhhar sənə!
Edər amadə güli-alı nisar etmək üçün,
Gülrüxüm, aşıq olub gülşənü gülzar sənə.
Bağban görsə səni bağdə, öz güllərini
Edəcək cümlə nisar, ey güli-bixar, sənə.
Bağbandan eşidib nərgisi-məstin vəsfin,
Göz açıb, aşıq olub nərgisi-bimar, sənə.
Təbleyi-ud nə əttar səpir ətri-gülab,
İstəyir kim, özünü oxşada əttar sənə.
Eydi-novruzdur, iç badeyi-gülfam, ey gül,
Ta verə özgə səfa badeyi-gülnar sənə.
Saqiya, ver meyi-gülgün ki, qəmmim oldu ziyad,
Ta ki izhar eləyim bir neçə əsrar sənə.
Dəhəni-yarı tutub dün gecə mən, ey saqi,
Dedim:-Ey müğbeçə, bir məxfi sözüm var sənə.
Dedi: - Söz məxfi olanda olur ol sözdə qərəz,
Bilirəm, söhbəti-məxfidə qərəz var sənə.
Hiç şəkk yoxdu ki, şeytanə olur yar mələk,
Bu gecə xəlvət ara olsam əgər yar sənə.
Tovluyursan məni şeytan kimi yüz hiylə ilə,
Layiqi var ki, desəm mürşidi-əşrar sənə.
Qoymusan aduvi Seyyid əbəs, ey naseyyid,
Demərəm nəsl-i-şəhi-Heydəri-kərrar sənə.
Məşrəbin badədi, həmdəm sənə daim sadə,
Lənəti-həqqdir əlbəttə səzavar sənə.
Tüpürür ərseyi-məhşərdə Məhəmməd üzivə,
Deməz övlad o gün Əhmədi-Muxtar sənə.
Əlövə düşsə kəsərsən son imamın başını,
Tapşırıb mənəsbini Şümri-sitəmkar sənə.
Nə siyamü nə səlätü nə qiyamü nə qüud,
Nə sücudü nə rükuvü nə bir əzkar sənə.

Atmısan məzhəbi, tərkiyələmişən iymanı,
Layiqi yoxdu ki, qismət ola zünnar sənə.
Yarasır luti Çərəngi kimi dünbək çalasan,
...burcudasən, əl çala hüzzar sənə.
Sənətin yoxdu sənün şər deməkdən özgə,
Mayeyi-fəxr olub şiveyi-əşar sənə.
Əhli-Şirvan səni idbar bilirlər, amma
Olmuyur hiç bu əhvaldə bir ar sənə.
Səni göz yaşu kimi saldı Həsən bəy gözdən,
Sud verməz dəxi bu didəyi-xunbar sənə.
Tutma tacirlərə ümmid, bez ölçəndü bular,
Qıymaz əlbəttə bir arşın bezi tüccar sənə.
Ehtiyacə birinin yanına getsən deyəcəək,
Mərdi-təmanaü dəni, fəsiqü fuccar sənə.
Dövləti çoxdu bizim şəhrdə Mahmud ağanın,
Öləsən, bir qəpiyin verməz o sərkar sənə.
Ağ... olsa, gəlir neçə qara pul əlövə,
O zaman eylər ağa hörməti-büsyar sənə,
Kim çatıb xeyrə bu Şirvanda Aleksan bəydən?
Xeyri qoy, şükr elə kim, etməsin azar sənə.
Çox ağırdır işi Hacı Əli Abbas bəyin,
Qəht olub dəhrdə bir mərdi-səbükbar sənə.
Sənə yox Molla Məcidin kərəmə ehsani,
Eyləyir quru-quru məcdini izhar sənə.
Əl tutan bircə Şəmaxidə Əli bəydi genə,
Çünki hərdəm bir onun mərhəməti var sənə.
Bir də mövladı sənə Hacı Ağa Seyyid Əli,
Odu bazari-məhəbbətdə xəridar sənə.
Bu iki taciri xaric eləyəndən sonra
Söyləyir əbli-Şəmaxi hamı murdar sənə!
Şəhri-Şirvandan o gündən ki, Həsən bəy getdi,
Bəxş edən yoxdu dəxi dirhəmə dinar sənə.
Bir çuxa eyləmədi kimsə sənə bəzlü əta,
... üryandü, verən olmadı şəlvar sənə.
Bilmədi bir para nadan Həsən bəy qədrin,
Yarüvü eylədilər aqibət əğyar sənə.

Şehri-Şirvanı edib tərək, oturdu Bakıda,
Əli çatmır dəxi ikram edə hər yar sənə.
Keçir övqati onun Mehri-Əli bəylə dəxi,
Bir də müşküldür ola həmnəfəsi-car sənə.
Bala oyna, çala gər dünbəyin Ambarsun bəy,
Nəyə lazımdı desin nari-bədənnar sənə.
Ceneral-konsul ilə həmdəm olan kimsə, dəxi
Həmdəm olmaz biri, ey zari-diləfkar, sənə!
Zayiri-Məşhədi-mövladu Məhəmməd Sadiq,
Verəcək, əbd eləyib, qır əvəzi qar sənə.
Seyyida, pərdəni çox açma, işi faş elmə,
Tən edər, məst bilür arifü huşyar, sənə!
Hamidan arifü huşyar Həsən ağadır,
Edir ağası kimi mərhəmət izhar sənə.
Təqiyev aclıq ilində sənə ənam eləyib,
Qıl duasın ki, onun mərhəməti var sənə.
Keçən il çay ilə qənd etdi əta Mehrəli bəy,
Yenə göftan olur, qorxma, şəkərbar sənə.
Gərçi çarşənbələrin çayü yemişsiz keçdi,
Bəsdir ol mahi-fələk şəmi-şəbi-tar sənə.
Bayram axşamı alıb nisyə yemiş işrətlə,
Borcuvu göndərir ol mahi-kərəm var sənə.
Qorxma, aləmdə Həsən bəy sənə imdad eylər,
Razı olmaz ki, yetə xiffəti-büsyar sənə.
Ey Həsən bəy, həsənül-xülq, nəcibül-əhval,
Bir oğul etsin əta həzrəti-səttar sənə!
Görmədim bir kişi Şirvanda səndən qeyri,
O səbəbdən bilirəm mədhi səzavar sənə.
Türki yazdım sənə əşan ki, hali olasan,
Elədim dərdimi filcümlə mən izhar sənə.
Bundan artıq desəm əbvalımı tab eyləməsən,
Ey kərəm kanı, rəva görmədim azar sənə.
Arifü kamilə açmaq sözü lazım gəlməz,
Eyləyib zəhn əta həzrəti-davar sənə.
Mətləbim eyd üçün olmuşdu mübarəkbadı,
Səbəb oldur yazıram bir neçə əşar sənə.

Barilaha, bu sifət çox görəsən bayramı,
Harda olsan bu zəmanə ola gülzar sənə!
Yarü əvanın ilə eyşü səfa eyləyəsen,
Verə saqi qədəhi-badeyi-gülzar sənə!
Necə ki, öylədü eyhamımı dərk etsən əgər
Rəbbi-izzət eləsin düşmənünü xar sənə!

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA

Tərkibbənd

Gətir, saqi, qədəh kim, mövsümi-işrət hüveydadır,
Gəlir novruzi-sultani, bahari-aləmaradır.
Gəlir ol fəsl kim, gülşəndə cənnət aşikar olsun.
Deyərsən sünbüli-pürtablər giysuyi-huradır,
Açılsın laləvü gül bağı dağə yüz səfa versin,
Zəmani-seyri-bağü mövsümi-gülgəştü səhradır.
Çəmən əmvatini badi-səlhərgahi qılır zində,
Dəmi-badi-səhər, guya ki, ənfasi-Məsihadır.
Gəlir ol fəsl alsın lalə dəstə sağəri-mərcañ,
Sanırsan bülbülü sərməstü rindi-badəpeymadır.
Gətir, saqi, meyi-gülgün ki, gəldi mövsümi-işrət,
Dəxi bundan sora bülbül gülün vəsfində guyadır.
Vəkəlla, haşəlillah, bülbül etməz vəsf gülzarı,
Təsəvvür etmə bülbül madihi-gülbərgi-rənadır,
Nədir gül kim, onu gülzardə vəsf eyləsin bülbül,
O zarın vəsfi-güldən məqsədi bir zati-valadır.
Edər bülbül o zati vəsf kim, aləmdə ol təkdir,
Həsən xəlqü, həsən xülqü, həsən namü Həsən bəgdir.
Gəlir, saqi, şərabi-nabı kim, fəsl-i-bahar oldu.
Açıldı laləvü gül, bağı səhra laləzar oldu.
Gəlibdir zabili-gülşəndə bülbül şurü qovğayə,
Sədayi-nəğmədən məmlüvv bu firuzi Həsər oldu.
Müvaliflər müxaliflərlə gəlmiş cəng üçün, saqi,
Bəyat ilə oxur əbyat bülbül, özgə kar oldu.
Kəmani-Rüstəmi qövsi-qüzehlər aşikar etmiş,
Zimistan münhəzimçün ləşkəri-İsfəndiyar oldu.
Əbülçəpvar fəsl-i-dey bir ahəngi-çəp etmişdi,
Qədini sərvi edibdir rast, dilkaş ruzgar oldu.
Əşirani-gül olmuşdu pərişan səhni-gülşəndə,
Yenə cəm oldular, düşmən şükühi tarümar oldu.
Nəkisavar qümri nəğmə eylər sərvi-rənədə,
Nəvayi-Barbüd səlsəl dəmindən aşikar oldu.

Səhər gülşəndə guş etdim bu beyti ləhni-bülbüldən,
Hazaran şövq ilə xürrəm dili-ümmidvar oldu-
Ki, yarəb, dari-dünyadə Həsən bəy kamkar olsun!
Onun seytü cəlali dəhrə xurşid-iştihar olsun!
Bülürin camə tök, saqi, şərabi-nabı minadən,
Münvər eyle Turi-məclisi nuri-təcəlladən.
Deyir Musayi-dil: "Anəstü narən" lütf qıl, saqi,
Göründü nuri-iyzəd çeşmimə sinayi-Sinadən.
Xitabi-"lən tərani" rəmzinə ləb açma, ey saqi,
Məni qıl şadü xürrəm røyəti-rəbbi-təalədən!
Çəmalullahı görmək istərəm ayineyi-meydən,
Məni məhrum qılma, saqiya, bu feyzi-üzmadən.
Demışdim içmənəm mey, saqi, gəldi novbahar axir,
Şikəst olmaq bu tövbə yaxşıdır, yüz fikri-təqvadən.
Hədis ilə mey içmək bağı-cənnətdə həlal olmuş,
Deyildir sahəti-gülzar kəm, firdovsi-ələdən.
Bizə mey vədəsin gülzari-cənnətdə verir vaiz,
Nə hasil nisyə sözdən, nəqd xoşdur eyşi-fərdadən.
Bu mövsümdə o kəs kim, badə içməz səxt qafildir,
Dili-agahımın sən feyzini artır cami-səhbadən-
Ki, ta sərməst olub vəsf eyləyim ol zati-valanı,
Həsən tinət Həsən bəy kim, yetirmiş feyzə dünyanı.
Şəmaxidən səfər etmiş əgərçi xeyli müddətdir,
Diyari-Badikubə feyzi-didarilə cənnətdir.
Düşübdür qamətindən ta o gimdən kim, cüda könlüm,
Mənə hər gün Şəmaxi dərdi-firqətdən qiyamətdir.
O gündən kim, gedibdir ol fələk-şövkət Şəmaxidən,
Mədarım ahü əfqandır, işim rəncü riyazətdir.
Dəxi bir kimsə yoxdur kim, səxa göstərsin, el tutsun,
Gedibdir sahibi, dildə qalan nami-səxavətdir.
Müxəmmərdir dərü divan Şirvanın xəsasətdən,
Qəribə şəhri-virandır, əcibə bəd vilayətdir!
Nəzər min yanə qılsan, qöftguyi-föhşi-bicadır,
Güzər hər bəzmə etsən, qeybətü büxlü ədavətdir.

Bu büxlü bu həsəd, bu göftgu bıkarlıqdandır,
Məcalı qeybətə olmaz o kəs kim, əhli-sənətdir.
Zinavü qeybətü böhtan bu qövmi-şumə məzhəbdir,
Yemək mali-yetimi bunlara dinü şəriətdir.
Bu qövmi-bədnihadm var içində əhli-dil tək-tək,
Və lakin bu yəqindir ki, o da olmaz Həsən bəg tək.
O da getdi Şəmaxidən, dəxi zövqü səfa getdi,
Yuzi xarşid idi, çün getdi, gözlərdən ziya getdi.
Deyirlərdi gedib dövlət Şəmaxidən, inanmazdım,
Yəqin etdim o gündən kim, o, dəryayi-səxa getdi.
Qalıbdır damənım dəstində bu qövmi-cəfakarm,
Mürüvvət aləmi teyy oldu, sultani-vəfa getdi.
Dəxi fülki-ümidim qərq olur dəryayi-ənduhə,
Qoyub dəryayi-qəmdə çün məni ol naxuda getdi.
Hər il novruzdə ondan gəlirdi lütfü ehsanlar,
Driğa ki, o bəxşayıslər, ol lütfü əta getdi.
Əli seyyidlərin qoymında qaldı dərdü möhnətlə,
Kərəmlə əl tutan ol sərvəri-müşğülgüşa getdi.
Zənanə dövrü oldu sanki ol mərdanələr dövrü,
Məgər kim, dövrədən, ey dil, Əliyyül-Mürtəza getdi.
Həsən bəy getməyini sanma kim, bir əmri-asandır,
Şəmaxi düşdü dövlətdən ki, ol mürği-hüma getdi.
Driğa dərd kim, getdi Şəmaxidən səxa kani,
Yetim oldu zəmanə möhnətiylə əhli-ürfani.
Gəlir novruzı-sultani, mənim, ey dil, dəmağım yox!
Əlimi yoxdu bir kimsə tutan, əldə əyağım yox.
Çəmənlər cənnəti-mövudə dönsə, seyri-bağ etməm,
Gülüstan seyrinə başın üçün bülbül, ayağım yox,
Mənim bağım, baharım, sünbülüm, sərvim Həsən bəydir,
Xəyali-sünbülü sərvim, baharü meyli-bağım yox.
Nədidir* kim, o sərvin laleyi-rüxsarı hicrindən

---

* Nə edibdir.

Bəsani-daği-lalə sinəm üzrə tazə dağım yox.
Bürəhno şaxlər, novruz aldu, geydi xələtlər.
Bürəhnə bir mənəm aləmdə, şalvarım, papağım yox.
Büsati xali gördü dilbərim nuri-münəqqadən,
Xəyali-bazidən geyri bu məhfildə qonağım yox.
Şəbi-çərşənbələrdə rövşən etdi şəmlər mərdüm,
Yanan bu riştəyi-canımdan özgə bir çirağım yox.
Kimin əltafına təkyə qılım, ey saqi-yi-gülrux?
Gedibdir təkyəgahım, qibləgahım, bir dayağın yox.
Həsən bəydən sora mən neylirə bu cism ilə canı?!
Alıbdır canı cisimdən o şahın dərdi-hicranı.
O gün olsun ki, ya rəbbim, səfərdən dilbərim gəlsin,*
Sərim şuri, gozüm nuri, o mahi ənvərim gəlsin!
Məzaqi-cani-şirininim olubdur təlx hicrindən,
Açılsın karivani-Misr, kani-şəkkərim gəlsin!
Hümayi-övcü-izzət getdi, çün balü pərim sındı,
Gəlib ol şahbazım, tazədən balü pərim gəlsin!
Düşüb zülmati-fəqr içrə konül təngə Sikəndər tək,
Yetişsin dadıma Xızri-səxa, ol rəhbərim gəlsin.
Qalıb biyarü yavər vadiyi-heyrətdə canü dil,
Nicat üçün xudavənda, o yarü yavərim gəlsin!
Ənirim, karivanım, qəhrəmanım, riştəyi-canım,
Pənahım, şahü mahun, dadxahım, davərim gəlsin.
Mənə kövsər şərabı, məclisiydi baği-rizvanım,
Açılsın babi-cənnət, camə abi-kövsərim gəlsin.
Tülü etsin yenə bürcü-şərəfdən ol məhi-taban,
Münəvvər eyləsin çeşmi, o rövşən əxtərim gəlsin.
O məh şəhr içrə olsaydı, işim nöqsanə dönməzdi,
Tutulmazdı dili-pürxün bu gunə qanə dönməzdi.

---

* Tərkibəndin bu son bəndində şair öz qəzəlindən istifadə etmiş, iqtibaslar vermişdir.

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA

Qəsidə

Eyddir, fəslı-gülüstan olur, inşaallah!
Mövsümi-sünbülü reyhan olur, inşaallah!

Yenə güllər açılır bağdə xirmən-xirmən,
Lalələr atəşi-dehqan olur, inşaallah!

Zülfı-hura kimi sünbül açılır gülşəndə,
Bağlar rövzeyi-rizvan olur, inşaallah!

Bülbülüm hasil olur dövləti-güldən kami,
Dövləti-vəsl nüməyan olur, inşaallah!

Bağdə zahir sərvəti-Azarü Əyaz,
Bəd əz an dövləti-nisan olur, inşaallah!

Bülbül eylər gülü tövsif gülüstan içrə,
Sərvdə qümri qəzəlxan olur, inşaallah!

Seyri-gülzarə çıxır sirabədən gülrüxlər,
İşrətü eyş firavan olur, inşaallah!

Olmadı gərçi zımiştanda mənim bir fərəhim,
Könlümüz bağdə şadan olur, inşaallah!

Gər Həsən bəy eləsə lütf bizə, ey saqi,
Sağərimdə meyi-rümman olur, inşaallah!

O Həsən bəy həsənül-xülq, bülənd-əxtər kim,
Düşməni xak ilə yeksan olur, inşaallah!

Düşməni-cahi onun gülşəni-bəxtini görər,
Qönçə tək bağı onuu qan olur, inşaallah!

O, bu il uşqolanın əmrinə əncam eylər,
Lütfə silsiləcünban olur, inşaallah!

Şiəvi sünni olur cəm bu kari-xeyrə,
Qərəzərbabi pərişan olur, inşaallah!

Eləyər səy səadətlə işə Hacı Səid,
Karımız məfxəri-sədan olur, inşaallah!

Var ümidim ki, Ədil bəy edə ədl ilə əməl,
Feli öz isminə bürhan olur, inşaallah!

Edəcək himməti-şahanəni Sultan Məhmud,
Bəxt təxtində o sultan olur, inşaallah!

Var ümidim ki, Məcid eyləyə lütfün zahir,
İşə bir növ ilə saman olur, inşaallah!

Görürəm himmətini Hacı Əli Abbasın,
Dəxi əmniyyəti-Şirvan olur, inşaallah!

Əli bəy eyləsə bir lütf əla rəğmi-həsud,
Hasidin mənzili niran olur, inşaallah!

Həqq edə ömrünü əfzun Məşəd Zeynalın,
Himməti işdə nüməyan olur, inşaallah!

Hacı Mehdiyə bizə Məşədi Kazım bəydən
Yenə bəxşayışu əhsan olur, inşaallah!

Ey Həsən bəy, qərəzəm gərçi deyildi bu kəlam,
Nəzmdir, mətləbə ünvan olur, inşaallah!

Qərəzəm yazmaq idi hali-dili-zar sənə,
Yenə filcümlə nüməyan olur, inşaallah!

Tövsəni-təb ləcamidir əlimdə möhkəm,
İstəsəm hər yana cövlan olur, inşaallah!

Eyddir, Seyyidi-düxəstəyə eydanə gərək,
Himmətin dərdinə dərman olur, inşaallah!

Neçə çərşənbə yemiş almamışam, həqqi budur,
Almasam bu gecə də qan olur, inşaallah?!

Gər xoruz bannamasa, sübh məgər açılmaz?
Açılır sübh, obaşdan olur, inşaallah!

Xüşkbar olmasa, bayram gecəsi yanmasa şəm,
Ay, ulduzla çirağan olur, inşaallah!

Seyyida, qorxma, dəxi yazmısan əhvalı bəyə,
Sənə əltafi firavan olur, inşaallah!

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA

Qəsidə

Saqiya, novruzdur üz verdi yüz behcət mənə,
Sağərə tök badeyi-gülunu, qıl şəfqət mənə.

Şükrillillah ölmədim, çıxdım bahara, saqiya,
Lütfi-xalıqdən müyəssər oldu bu dövlət mənə.

Gərçi yoxdur mülkü malım, dövlətim, simü zərim,
Təndürüstəm, hiç yox əmrəzdən illət mənə.

Nüktəsəncü bəzləguyü nixxuyü xoşzəban,
Vardır hər gecələr bir neçə həmsöhbət mənə.

Başın üçün, saqiya, dur, tök əyağə badəni,
Məst olum, huşyarlar çəksin bu gün həsrət mənə.

Şaxlər yaşıl vərəqlərdən geyindi xələtin,
Gərçi mən bibərgü barəm, yoxdu bir xiffət mənə.

Var ümidim ki, Həsən bəy görsə bu əşarımı,
Tikdirə novrazəcən zibə olan xələt mənə.

Ol Həsən bəy kim, onun çox görmüşəm ehsanını,
Hamıdan əfzun Şamaxıda edib hörmət mənə.

Çox fəqirin lütfü ehsan ilə tutmuşdur əlin,
Bu sözün isbatına vardır neçə hüccət mənə.

Eylədi hər il müsəlman məktəbiyçün lütfilər,
Gərçi axırda o məktəb olmadı qisməl mənə.

Eylədi aclıq ilində çox gözəl əncamlər,
Söyləyirdi, xəlq zəhmətdə, nədir rahat mənə?

Un çəkib bikəslərə verməkdə bir əlləfdən,
Üz veriridir görcək ol halətdə yüz heyrət mənə.

Kimdən aldı min manata qədri məktəbçün kömək,
Bir sözüm böhtan isə, etsin hamı lənət mənə.

Söz sözü çəkdi, uzandı mətləb, ey valagühər,
Gərçi bu iradlər hərgiz deyil hacət mənə.

Ey qələm, açma zəbani-pürfəsahət şerdə,
Ey qələm, lal ol ki, düşmənlər verir zəhmət mənə.

Ey qələm, təhrir edib hər sirri sən faş eyləmə,
Ey qələm, vermə mətalib kəşfinə cürət mənə.

Qoy sözü qalsın, Həsən bəy mədhinə eylə şürür
Olma küfran əhli, təğyir olmasın nemət mənə.

Bir neçə həftə əgər naxoş idin ol evdə sən,
Üç kərə gəldini, vüsəlin olmadı qismət mənə.

Böylə fikr etmə ki, bəndə xidmətində qasirəm,
Bəndeyi-dərgahınam, səndəndi bu rüfət mənə.

Eyləməzsə səhhətünçün gər duayi-xeyrlər,
Bir mərəzdən verməsin bari-xuda səhhət mənə.

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVƏ

Qəsidə

Ey Həsən bəy, həsənül-xülq, rəfiül-əxlaq,
Şəxsi-əvvəl ki, sənə yoxdu cahanda sani.

Dəri-ehsanüvə möhtac ümumən fuqəra,
Sənsən aləmdə olan lütfü səxavət kani.

Əhli-Şirvani bu il lütf ilə ehya elədüz,
Həqq qəbul eyləyə aləmdə belə ehsani.

Füqəralər hamı sidq ilə duagudü sənə,
Həq sənin zəhməttüvü etməyə, ya rəb, fani!

Həm bədən zəhməti var, həm dəxi puldan keçmək,
Həcci-əkbərdir bu, ey mülki-səxa sultani.

Tutduğun işdə sənin zərrəcə nöqsanın yox,
Kim pəsənd eyləməsə, əqldə var nöqsani.

Leyk səndən gileyim var, oya kani-səxa,
Gör qəbul eyləyəsən, ərz qılım mən ani.

Bir tağar buğda Kərim boy dəxi eylərdi bərat,
Əzqəza olmadı bu il işimin samani.

Bir tağar buğda hər il Hacı Əli Əkbər bəy
Mənə eylərdi əta, kəsdi həq ol ehsani.

Gah Tiflisə yüyürdüm, gəhi çapdım Bakıya,
Qoydu avarə bu gərdım məni-sərgardani.

Cəm edib murü mələx cümlə il azuqəsini,
Hərə öz dərdinə bir növ tapıb dərmani.

Bir tağar, iki tağar xəlq yığıb azuqə,
Kimi anbarını doldurdu, kimi ənbani.

Məni bazarə edib gərđişi-gərdun möhtac,
Oldu sərmənzilim əlləflərin dükkani.

Sarı buğda unu aldım sa da, arpa çıxdı,
Eylədim gündə bir əllaf ilə mən dəvəni.

Əzqəza durdu dəyirman, kəsildi çörəyim,
Evmizin oldu dəxi cəftə unundan nani.

Amma nə cəftə unu, təmi acı, zəhr kimi,
Qismi-səyyüm ki, yeməzdi onu çöl heyvani.

Sanki əzvay idi hər bir tikəsi ol çörəyin,
Saldı ishalə uşaqları çıxıb

Evimiz bir, iki, üç həftə çörəksiz qaldı,
Gah bişirdik noxudu, gah yedik lobyani.

Qanını şişəyə tutdu fələk ol tiftlərin
Ac qalib qaçdı uşaqlar dodağının qanı.

Gecələr nəql dedim körpə uşaqlarım üçün,
Nisyə sözdən nə bitər, çeynənilər yorğani.

Gördüm axundlara bəxşayış olub cəftə unu,
İftaroy sort ki, vardır yeməyə imkanı.

Özümü alimü seyyid bilibən fəxr etdim,
Fikr qıldım ki, mənə artıq olur ehsani.

Demə bunlar məni Şümr oğlu bilirmiş, heyhat!
Nə münasib ki, sərəfraz edələr Mərvani.

Bu çilənlər ki, bizim vardır, inşaallah,
Tez çıxar üç manata buğda unun batmanı.

Birisi var ki, tәмәnnә edir aғsaqqallıq,
Mән onun rиşi-sәfidinә olum şeytani!

Mehdiyi-әsr bu günlәrdә zühur etsә әgәр,
Minmәz öz eşşәyini, ona qoyar palani.

Hacı Möhsün bәyә lazımды ki, ehsan elәsin,
Çün öz ismindә müşәxxәsdi bu rәмzi-sani.

Әli bәydән nә deyim, çoxdu şikayәt ondan,
Hiç ol gözlәмәyir nәsli-şәhi-Mәrdani.

Hacı Mehdi bәyә tari özü versin insaf,
Bircә salmır yadına Seyyidi-sәrgәrdani.

Sәfәр oғlu Hacı Mehdi Bakıya etdi sәfәр,
Saldı dәryaçәyә zövrәq buraxıb yelkani.

Bakıya getmiş idi ta unu tәhvil alsın,
Yollasın tez ki, ucuzluq elәsin Şirvani.

Keyfә xәрç eylәdiyin qoydu un üstә hacı,
Mәrhәbalәр ki buna, kamil imiş iymani!

Heyf ol Hacı Üveysdән ki, qoşulmuş bulara!
Çünki bunlarda tapılmaz rәvişi-ürfani.

Eylәdi Hacı Üveysi-Qәрәnin ruhunu şad,
Gәldi felindән onun rayiheyi-rahmani.

Bunların vәsfi hәlә sonraya qalsın Seyyid,
Hәlә sән dördüvü yaz, tәbüvә ver cövlani.

Sahiba, şükr ki, on iki manatım var idi,
Götürüb xidmәtүvә şövq ilә gәldim, ani.

Dәri-anbar güşad idi sәxavәt, ey bәy,
Torbalarda gorüb un şövqә gәtirdim cani.

Bir meşək un tələb etdim ki, əta eyləyəsiz,
Qurtaram ta qəm əlindən bu dili-virani.

Gəh mənə yarma həvalə elədin, gah köpək-
Ki, yeməzdi onu ac qalsa yüz il, moltani.

Üstümü unnu görüb, sanma dəyirmançı məni,
Aç bəsirət gözüvü, ləli xəzəfdən tani!

Gərçi zahirdə fəqirəmsə, qənidir təbim,
Bu gədəliqda pəsənd eyləmənəm sultani!

"Fəqr fəxrimdü" o gündən ki, deyib peyğəmbə
Bilmənərə zərrəcə dünyanı və mafihani.

Mən ki ənqa kimî bir qafi-qənaətədi yerim,
Neylirəm cifeyi-rəmz üə belə dünyanı?

Kişi namərd ətəyin tutmayıb, ölmək xoşdur,
Çünki namərddə yox bəzlü əta imkani.

Mən səni mərd bilib xidmətövə gəlmiş idim,
Fərz qıldım ki, Həsən bəydə olur bəy qanı.

Mən belə fərz qılırdım ki, yaman gündə mənə
Əl tutarsan, dəxi bu cismə verərsən canı.

Mən belə fərz qılırdım ki, işim düşsə sənə,
Tərk edib öz işüvü, sən bitirərsən anı.

Heyf, ol zənn ki, mən eyləmişəm,-batil imiş!
Çəkdim ol hərflərə indi xəti-bütflani.

Gərək onda mənə sən çarə qılaydın, ey bəy,
Gör onun on manata olsa idi batmani.

Əlli ildə belə il dəhrdə bir dəfə düşür.
Çərx daim eləməz zillət üçün dövrani.

Qış gedər, yaz gəjər, lələvü güllər açılar,
Bağlər zahir edər sərvü gülü reyhani.

Gün həmişə bulud altında nişimən qılmaz,
Əbrdən ta ki çıxıb dəhri qılar nurani.

Daima guşeyi-zindandə qalmaz Yusif,
Aqibət təxtə çıxıb tərək qılar zindani.

Bu yaman gündür, əzizim, bunun
Ömrü az olar, Bu deyil Nuhi-Nəci ömr eləsin tulani.

Səni tari, özün insaf elə, bir mən kimi şəxs-
Ki, fəsahtədə məriə xəlq deyir Xaqani,

Sən tək bəy ona bəd gündə əlac eyləməyə
Dəxi çıxılmazı göyə ahi-dili-suzani?

Gər mənim şikvəmi konsul eşidə, ya ki bilə,
Sənə əlbəttə məzəmmət yazacaq tulani.

Seyyida, bəsdi şikayət, sözü itməmə yetir,
Bundan artıq dəxi incitmə bəyi-zişani.

Həq-təala eləsin ömrünü daim əfzun,
Kəsməsin lütfünü ondan kərərm-rəbbani.

Eləsin tari ona bir vələdi-saleh əta,
Halına şamil ola mərhəməti-sübhani.

Mumya istəmə minnətlə cahan əhlindən,
Səbr qıl möhnətivə, saxla şikəst əzani.

RZA BƏY ƏFƏNDİZADƏYƏ

Qəsidə

Saqiya, şad ola ta ruhi-Fəlatun ilə Cəm,
Xümi-meydən mənə bir cami-şərab eylə kərəm.

Kərəm et yadi-Skəndərlə mənə sağəri-mey-
Ki, tutubdur könül ayinəsini zəngi-ələm.

Ələmü qüssəvü ənduhə dəvadır meyi-nab,
Meyü nab ilə olub rəf könüldən qəmə həm.

Həmmü qəm dəfinə meyi sağəri bîr ayətdir,
Ayeyi-arizi-ol dilbəri-zibayə qəsəm.

Sanma kim, eyləmişəm tövbə meyi-əhmərdən,
Bu səbəbdən ki, mənə hasil olub tövfi-hərəm.

Tutmuşam tövfi-hərəmdən sora mən, ey saqi,
Tazədən piri-müğan damənini müstəhkəm.

İndi xalın həcərimdir, səri-kuyin Ərəfat,
Qaşların taqi mənə qiblədi, camın Zəməzəm.

Görmədim Kəbə təvafında səfayi-batin,
Yenə meyxanədədir zevqü səfayi-ələm.

Bundan əqdəm ki, məqamım səri-meyxanə idi,
Yox idi cümleyi-ələmdə mənə möhnəti qəm.

Keçinirdi günüm asayiş ilə ələmdə,
Var idi hər gecə camımda şərabı-Dərgəm.

Mehrü meydən mənə hər sərvqədü qönçədəhən,
Həmdi-meydən mənə hər lələruxü İsadəm.

Mənzilim guşeyi-meyxanədə bir cənnət idi
Ki, mənə, görsə idi rəşk aparardı Adəm.

Leyk bir şəxs* məni məkr ilə yoldan çıxarıb,
Necə kim, Adəii şeytan edib afzun ilə dəm,

Etdi yüz hiylə ilə dur məni meykədədən,
Eylədi Kəbə təvafında özüylə həradəm.

Gətədi yollarda mənim başıma yüz günə bəla,
Qüssədən axın sədparə könül tapdı vərəm.

Niyyəti şöhrət imiş kim, ona "haci" deyələr,
Qoymuşubmuş demə məlun yola sidq ilə qədəm.

Mənə bir növ hücumətlər edirdi billah-
Kim, onu eyləməyib Şamdə Mərvani-həkəm.

O cəfalər ki, mənə Şamdə etdi o şərir
Əhli-beytə o qədər eyləməyib Şümr sitəm.

Leyk səd şükr ki, bir növ ilə çatdıq vətənə,
Oldu vəsli-rüxi-dildar ilə könlüm xürrəm.

Kərçi müddətdi ki, bu şəhrdə sərgərdanəm,
Olub övzai-fələkdən səri-karım dərühəm.

Nə bəyan etməyə var halımı bir yarü rəfiq,
Nə bürüz etməyə əhvalımı var bir məhrəm.

Bir quru hacilik ismiylə qənaət nə edim?
Gətir, ey saqiyl-gülçöhrə, mənə sağəri-Cəm!

Tərdəmağ eylə məni badeyi-gülfaram ilə,
Oluban məst, eləyim kəşf rümuzi-mübhəm.

---

* Şamaxılı Əliabbas bəyə işarədir.

Ta Əfəndi ola müstəxbiri-hali-zarım,
Eyləyim nəzm ilə keyfiyyəti filçümlə rəqəm.

Ol Əfəndi ki, vüçudi şərəfi-aləmdir,
Misli nayabdü bu şəhrdə manəndi-ədəm.

Ol Əli namü Riza-helmü Məhəmmədzadə-
Ki, səxasından olub tazə rüsumi-Hatəm.

Vəsfi-ətvari-pəsəndideyi-zatından onun
Gərçi acizdi fəsahtlə zəban açsa qələm.

Leyk bu təbi-qəsir ilə məni-sərgəştə
Ərseyi-məhdə cövlanə gətirdim ədhəm.

Rayizi-əql tutub səxt inani-təbim,
Dedi kim, açma bu meydanda təkapuyə qədəm.

Könlü bir cami-cahanbindü kim, ol cövhərdə
Cümlə zahirdir ona səndə olan keyf ilə kəm.

Seyyida, müxtəsor et, eyləmə tətveli-kəlam,
Gərçi dövran eləyib xaneyi-eyşin bərhəm.

Şərhi-halın bu qədər bəsdü, kifayət eylər,
Zati-pakidir onun külli ümurə ələm.

RZA BƏY ƏFƏNDİZADƏYƏ

Məsnəvi

Səlam olsun sənə, ey yari-cani,
Səlan gözdən məni-bixanimani.
Əzizim, mehribanını, tacdarım,
Əla ey qəm günündə qəmküsarım!
O gündən ki, sən etdin tərki-Şirvan,
Olubdur firqətində bağırmız qan.
Çıxıb bu mülkdən sən gərçi getdin,
Vələkin mənzili-məqsudə yetdin.
Sən etdin sahəti-Tiflisi məva,
Nə Tiflis, ol diyari-cənnətasa;
Nəsimi buyi-cənnətdən müəttər,
Zilali-pakı rəşki-abi-kövsər,
Kəminə kuçəsi firdovsi-əla,
Nişiməngahi-səd ğilmanü hura,
Dəri-meyxanələr daim güşadə,
Mühəyya hər tərəfdə camü badə.
Nə badə, əşki-Məryəm tək müsəffa,
Nə badə, çün dəmi-paki-Məsiha.
Nə müstəhsən əməl tutdu müvafiq-
Ki, oldun cənnətü firdovsə layiq.
Biz axir bir gülüstanın gülüydük,
Nə yerdə bir gül olsa bülbülüydük;
Biz iki məğz idik bir pust içində,
Nəziri yox rəfiqü dust içində;
Çəragah eyləyib bir səbzəzari,
İçərdik şərbəti-bir çeşməsarı.
Fələk axır salıb firqət arayə,
Bizi saldı qəmə dərdü bəlayə.
Fərəhnaq ol, əzizim, bu səfərdən,
Qutardın sən həqiqətdə səqərdən.
Xüsusən ol əzizi-ərsəpayə,
Salıbdır başüvə lütf ilə sayə.
Götür əl ruzü şəb şükri-xudayə-

Ki, mis tək yetdi cismin kimyayə.
Gühər istərdin, axır kanə yetdin,
Xıız tək çeşmeyi-heyvanə yetdin.
Tutub əldə həmişə nəqdi-canın,
Edərdin xidmətin piri-müğanın.
Müin oldu sənə axırda pirin-
Ki, oldu ol yeganə dəstgirin.
Qəza çəkdi inanın ol diyarə,
Bəlayi-fəqrdən oldun kənarə.
Rizasın gözlə daim ol əzizin,
Ola hərgah təxisü təmizin.
Məbada olasan küfrani-nemət,
Rizasiyəcün onun sərf eylə himmət.
Bərədərcan, Rizadır çünki adın,
Rizasınə riza ol ustadın.
Əgər məndən sual etsən, bərədər,
Olubdur xatirim qəmdən mükəddər.
Nə yarım var, nə cami-xoşgüvarım,
Nə də meyxanələrdə etibarım.
Bizə Şirvan ara qəht oldu bir kar,
Tapılmır bunda bir mərdi-kərəmkar.
Çox etdim dəhrdə hər karə xidmət,
Gəhi xanə, gəhi tüccaro xidmət,
Birindən olmadı rəfi-mələlim,
Keçindi möhnətü üsrətdə halım.
Hər ol bir kimsə kim, əhli-səxadır,
O kəs simürəgdür, ya kimyadır.
Tapılmaz mülki-İmkanda vücudu,
Bərədərcan, quru adın nə sudu?
Yetibdir qırxa indi sinnü salım,
Budur ancaq cahan içrə xəyalım-
Ki, ömrümdən əgər var isə baqi,
Həmişə yarım olsun camü saqi.
Olub bu xəiqi-ələmdən kənara,
Edim qəm dəfinə sağərlə çarə.
Başımda var şərabi-nab şövqü,
Vəli sənsiz meyi-nabın nə zövqü?

Əgərçi çami-mey rahətfəzadır,
Vələkin yarsız içmək xətdir.
Ümidim var kim, sağ olsaq, ey yar,
Yetər axır yenə didarə didar.
Edər bir çarə bu hicranə mövla,
Qərəz ki, eyliyəm səndən təmənnə,
Mübarək dəstüvə aldıqda xamə,
Yazanda lütf ilə Şirvanə namə,
Qəsəm mövlayə, ey rindi-qədəhnuş,
Xəyalından məni etmə fəramuş.

RZA BƏYƏ

Qəsidə

Gətir, saqi, meyi-gülgün ki, şad oldum bəşarətdən,
Bilirsən mətləbim məxfi olan rəməzün işarətdən

Cəməli-batinə meyl eylə, zahirdən nədir mətləb,
Kitabətdə qərəz mənədü əlfazü ibarətdən.

Gərəkdir taciri-məna olub dadü sitəd qılmaq,
Əgər məqsudi-tacir nəfdir rənci-ticarətdən.

Bəyan et mətləbi vazeh dil ilə ta ki, faş olsun,
Nə aiddir kinayətdən, nə hasil istiarətdən?

Şərabı-nabı tək cami-bülurə, ey büti-ziba-
Ki, şayəd xatirini təskin tapa suzi-hərarətdən.

Meyi-təlx ilə şirin eylə gəl ovqatimi saqi,
Qutar bu təlxkəmi-zəhrə-hicrəni mərarətdən.

Bu gün beytüş-şərəfdən çilvə eylər bezeyi-beyza,
Yetər əhli-cahanın başları çərxə fəxarətdən.

Bu gün novruzı-soltanımdır, ey sərdəftəri-xuban,
Çıxıbdır padşahlıq təxtinə şahım vəzarətdən.

Bu gün ol gündü kim, ərbabi-xeyrin könlü şad oldu,
Çəkibdir nəhsi-əkbər əl bu gün, saqi, şərərdən.

Hanı mülki-Diməşqi zülm ilə abad edən kəslər?
Nə onlardan əsər qaldı, nə ol mülkü imarətdən.

Hanı- Həccaci-büman, hanı ol zadeyi-Süfyan?
Hanı mülki-cahanda fəxr edən kəslər xətarətdən?

Əgər əbri-siyah olsa hicabi-mehri-nurani,
Qalırımı nəyyiri-əkbər ziyavü istitarətdən?

Məgər gülbündü Məryəm bağdə, ey cismimin ruhi,
Məsihi-qönçəni tövlid edər, düşməz bəkarətdən?

Gəlir lək-lək şimalə, saqiya, lək-lək sürudiylə
Sanırsan haciyi-beyti-xuda gəldi ziyarətdən.

Süleymanə, həqiqət, əhrimənlər asi olmaqçün
Düşərmi nazirən, əhkami-peyğəmbər nəzarətdən?!

Həmişə rəsmidir kim, nur ilə zülmət müqabildir,
Bu mənə, saqiya, məfhum olubdur nəssü ayətdən.

Minayi-dairə oldu müzəyyən mərkəzi-həqdən,
Xudaya, düşməsin ol dairə bu istidarətdən!

Yoxumdur bir təqiyə ta ki məxfi mədh edim şahı,
Gərəkdir kim, oxunsun mədhi-şiri-həq cəharətdən.

Bəsani-mum nərm olmaq rəvadır əhli-idrakə,
Nə hasildir qəlizül-qəlb olan qövmi-həcaərətdən?

Riza bəydir bu qövlün aləmi-mənədə məqsudi,
O kim, mümtazi-aləmdir bu gün əslü nəcabətdən.

Kapitani-mükərrəm, zati əzəm, ələmü əfxəm,
Alıb şəmşirü çinü pensiya fərxəndə dövlətdən.

Hünərlər göstəribdir ərseyi-dəvadə Rüstəm tək,
Olub şayisteyi-ənam asari-rəşadətdən.

Nişani-tuşi-xarakub oldu gərçi əzası,
Alıbdır imperatorun nişanın hüsni-xidmətdən.

Bu gunə xidmət etsin kim ki, eylər şahına xidmət,
Olur əhli-səfa ehsanə vasil hüsni-xidmətdən.

Bu mənəslə təvazölər qılıb əmsalü əqrənə,
Təvazö etmək üçün şahlər düşməz şərəfdən.

Əgərçi dürri-gənci-Gənceyi-pür gəncdir zati,
Vəli bir gənçdir Şirvan ara əsrari-hikmətdən.

Şamaxı ta ki oldu məsqətür-rəsi o zişanın,
Şamaxı fəxr eylər Kəbəyə fəzlü kəramətdən.

İlahi, bu Riza bəy şadkamü kamiran olsun,
İlahi, hifz qıl nuri-dü eynin hər bir afətdən!

İlahi, eylə bu Mahmud ağanı aqibət məhmud,
Onun məhmudlər olsun Əyazi malü dövlətdən!

Bu gün bürçi-Həməldən göstərib üz mehri-nurani,
Təcəlla göstərib həq, doldu aləm şurü behcətdən.

Gəlib novruz kim, versin səfalər səhni-gülzarə,
Çəmənlər rövzeyi-rizvanə dönsünlər tərəvətdən.

Dönə abi-bəqayə cuylər, həm sərvlər xüzra,
Çəmənlər tən edə firdovsi-əlayə qəsarətdən.

Bu gün ol gündü kim, şad oldu ruhi-paki-peyğəmbər,
Bu gün biganələr əzl oldular təxti-xilafətdən.

Yetişdi çün xitabım saqi-yi-şəkkərləbü ziba,
Bu günə etdi izhari-gühər dürri-fəsahtədən-

Ki, ey sərdəftəri-ərbabi-nəzmü nəsr olan
Seyyid, Buyur, nuş eylə sağər badeyi-şahi-vilayətdən.

Mühübbi-Mürtəza, nuş et meyi, üsyan hesab olmaz,
Olur asi o kəs kim, içməyə cami-məhəbbətdən.

Vəli bu göftgunun sirrini eylə mənə rövşən
Görüm kim, bir nə ləzzət görmüsən bu çami-işrətdən?

Dedim: - Ey saqi-yi-gülru-x, bu gün könlüm ki, xürrəmdir
Bihəmdü-llah, qutardı əhli-aləm dərdü möhnətdən.

Nəsib olsun o tifli-novrəsə bir ömri-tulani,
İlahi, düşməsin aləmdə hərgiz istirahətdən!

Əla valagühər, Seyyid sənə yazdı bu əşari,
Təmənnası onun əlbəttə vardır əhli-izzətdən.

Əzəl gündən budur adət ki, hər bir mən kimi şair
Yazıb əşar, istər kami-dilərbabi-himmətdən.

Əlin tut Seyyidin bir şəfqət ilə, ey səfa kani,
Ümidim vardır kim, qalmaya zətin səxavətdən.

MƏŞHƏDİ KAZIM BƏYƏ

Qəsidə

Məşhədi Kazım bəy, ey sərxeysi-ərbabi-səxa-
Kim, edibdir himmətin çəkərliyə mərhun məni.

Xatirim hər gündə bir ehsanuvun mərhunudur,
Dərk edər hər gündə bir əltafi-gunagun məni

Gərçi biçizəm, vəli sirği-qafı-himmətəm,
Eyləyibdir pərşikəstə çərxi-buqəlmun* məni.

Sahiba, xümxaneyi-çərx içrə mən gümnam ikən
Eyləyibdir himmətin aləmdə Əflatun məni.

Nuri-şəmsi-şəfqətindən ay kimi bədr olmuşam,
Gərçi dövrü-çərxi-dun etmişdi kəl-ürçun məni.

Qübbeyi-əflakə yetmiş Övci-rüfətdən başım,
Eylə dilşadəm ki, tutmaz fəxrdən hamun məni.

Xassə, ey sərvər, Ağə Seyyid Əlinin himməti
Eyləyib guya ki, soltani-bilasağun məni.

Leyliyi-sirri-həqiqətdir o sibti-Müstəfa
Kim, edib hüsni-xisali dəhr-ara Məcnun məni.

Həqq onu xoşhal qılsın, ömrün əfzun eyləsin-
Kim, edib xoşhal o mövla həddidən əfzun məni.

Olmuş idim eylə çirki-məsiyətdən mündəris-
Kim, dəxi pak eyleməzdi əlli pud səbun məni.

Mən o şəxs idim ki, məndən nifrət eylərdi cahan,
Söyləyərdi paklər napakü bəl-məlun məni.

---

* Buqələmun

Şükrillə Allah olmuşam ta kim, sənaxani-Hüseyn,
Eyləyib xoşbəxti-ələm izyodi-biçün məni.

Randeyi-dərgah ikən üsyatı ilə iblis tək,
Bəxti-xoşfərcam edib bu dövlətə məqrun məni.

Siz bu il himmət qılıb məscidə iqdəm eylədiz,
Etməyə ta xələti ənam ilə məmnun məni.

Xələti təbdil qıldız pula, ey sahibkarəm,
Böylə fikr etdim ki, bu kəslər edər Qarun məni.

Özlərin altı yazanlar verdi axır üç manat,
Bəzilər kim, verməyib heç, etdilər dilxun məni.

Rabeindən "kəlbəhüm" rəmzilə keçmək yaxşıdır,
İncidib bu əmrə bu üç nəfər məlun məni.

Bundan əqdəm mən elə napak idim kim, həcvdə
Eyləməzdi pak hərgiz Qülzümü Ceyhun məni.

Təbi-mövzun kim, mənə bir mərhəmətdir həqqdən,
Rəşkdən zəmra eyləyir bir parə namövzun məni.

Ruhi-qüdsidən mənə imdad olur vəqti-süxən,
Eyləsə aciz əgər nəgah bir məzmun məni.

Səbr övladır, hələ qalsın bu nəqlü macərə,
Ta görək nəşad edir, ya şad edir gərdun məni?

Onların övsafim ol vəqt izhar eylərər-
Kim, gətirsin bir dəməğə badeyi-gülün məni.

Müxtəsər söz, sahiba, bu işdə məğbun olmuşam,
Eyləyiblər məkr ilə məlunlər məğmun məni.

Kəsməsin həq sayəni hərgiz başından Seyyidin,
Olma razı kim, edə dövri-fələk məhzun məni.

HACI MOLLA ABDULLA ŞAHTAXTLIYA

Qəsidə

Əla, ey bülbüli-xoşləhcə, Hacı Molla Abdulla-
Ki, gülzari-müsibət üz verir nəşvü nüma səndən.

İraqü İsfəhani doldurub avazeyi-fəzlin,
Vərai-Mavəraün-Nəhrə düşmüşdür səda səndən.

Büzürgü kuçığı pürşur edib şuri-humayunin,
Həsari-günbədi-firuzə düşmüşdür nəva səndən.

Dəbistani-kəmalında misali-tifli-əbcədxan
Gərəkdir rövzəxanlar öyrənə məşqi-əza səndən.

Süheyli-övcü-izzətsən, bulardır kinnəgi-şəbtəb,
Tülüindən yetibdir qətlə övladüz-zina səndən.

Rəvan olmaz, qalır heyrətdə cuy içrə ləməşadə
Əgər ki, guş edə bir mai-cari macərə səndən.

Sənə Davuddən guya çatıb irs ilə bu həncər,
Vəilla sadir olmazdı bu sövü-canfəza səndən.

Şəhadət zikrin eylərsən bəyan nəssi-kitab ilə,
Odur kim, feyzini kəsməz şəhidi-Kərbəla səndən.

Səni zakirlərin sultanı etmiş həq bu mənadan-
Ki, çatsın feyzə, ey sultani-aləm, hər gədə səndən.

Əzayi-şahi-dini ruhül-ərvah içrə zikr et kim,
Olurlar şadman ərvahi-paki-ənbiya səndən.

Ərəb əbyatını təqrir qıl ləbni-Hicaz ilə-
Ki, ta xoşnud ola xilqətdə ruhi-Mustafa səndən.

Əli övladın məddahısan, ey zülfüqari-dil,
Olur xoşnud üqbadə Əliyyül-mürtəza səndən.

Sipehri-izzəftü iqbaldə sən mehri-rəxşansan,
Özün öldürsə etməz zövidə sibqət Süha səndən.

Sənin təsiri-ənfəsindən oldu zində çox kəslər,
Bilir əhli-nəzərlər çox mislər ülmüş kimya səndən.

Dilin nayibmənabi-Zülfüqari-paki-Heydərdir-
Ki, olmuş cümləsi məcruh qövmi-əşqiya səndən.

Tutub ətrin cahanı, bir gülüstani-əzasən sən,
Aparır Yəsrib içrə töhfələr badi-səba səndən.

Rizayi-bikəsin zikrilə əhvalın ki, ta olsun
Xuda xoşnudu Heydər şadı peyğəmbər riza səndən.

Səni Şahtəxtli derlər xəlayiq, etmənəm bavər,
Səni xoşbəxtli etmiş olub razi xuda səndən.

Nə dünyayə gəlib mislin, nə gəlməz qəmə bir kimsə,
Rəvadır etsələr gər fəxrtər ərzü səma səndən.

Xoşa ol şairin halınə kim, əşari-zibasın
Oxursan şövq ilə, behcət tapar ol binəva səndən.

Dəmi-təqrirdə sən can verirsən şerü əşarə,
Tapar şairlərin əşarı bir özgə səfa səndən.

Bu üzdən bir neçə təzmin ki, onlar fikri-bikrimdir,
Hədiyyə eylədim təqririn eylər dil rica səndən.

BAKILI HACI HÜSEYNQULUYA

Qəsidə

Könlümdə dərdü firqəti-hicran yarası var.
Ey saqi, sağərinde bu dərdin dəvası var.
Saqi, gözün fədası olum, cami-mey gətir,
Bimar könlümə meyi-nabın şəfası var.
Saqi, əyaqə dur, meyi-nabı əyağə tök,
Əl tut, bələli başımızın çox bəlası var.
Tən xəstə, dil zəifü fələk düşməni-qəvi,
Dəhrin nə yerdə mən kimi bir mübtəlası var?
Bir yanə dərdi-qürbətü bir yan bələyi-hicr,
Seyli-sirişkimin dəxi çox macərası var.
Bir ahuyi-Xətayə giriftar idi könül,
Gördüm ki, rahi-eşqdə yüz min xətası var.
Gördüm ki, qəsd-i-canım edibdir rəqiblər,
Xunrizlikdə hər birinin müddəası var.
Düşdüm səfər xəyalına mülki-Şəmaxidən,
Gördüm vətəndə məxs eləsəm, çox cəfası var.
Bir gecə ərz eylədim ol mahi-Nəxşəbə,
Ey məh ki, gözlerimdə cəmalın ziyası var.
Hərçənd səndən ayrılığım səxtədir mənə,
Lakin başımda özgə diyarın havası var.
Bir nöqtədir səfərlə səqərdə əgərçi fərq,
Xassə ana ki, sən tək bir dilrübəsi var.
Müşküldü bülbül ayrıla bağü bəhardən,
Xassə comaluvün gülünün kim, səfası var.
Çox müşkül əmrdir ola tən ruhdən çida,
Lakin zəmanənin bu qəmə iqtizası var.
Çün guş qıldı surəti-halimi ol nigar,
Gördü ki, məndə əzmi-səfər iddəası var.
Nərgisdən etdi jalə rəvan bərgi-laləyə,
Gördüm ki, dağ olur ciyərində yarası var
Tən ilə söylədi ki, demə bivəfa məni,
Nə aşiqin məhəbbəti, nə bir vəfası var.
Tuti şəkərdən ayrılıımı ixtiyar ilə,

Xassə ki, şəhd ləblərimin çox səfası var.
Qəddim hənuz rast edər sərvə tənələr,
Qümrilərin kənardə "ku-ku" sədası var.
Xaki-dərimdə məskən edir əhli-dil hənuz,
Aşıqlərin bu bəbdə çox ilticası var.
Get, qamətimdən ayrı görürsən qiyaməti,
Tulü dirazdır, başuvun çox bəlası var.
Xassə, nə zövq var səfəri-Badikubədə-
Kim, badi-Xəzri ilə müşəvvəş havası var.
Hər göz açanda gözlərüvi kur edər qubar,
Nə bağı, nə gülü, nə suyu, nə səfası var.
Əhli tamara mail olub kəsbi-dövlətə,
Nə eys-nuşü rahəti var, nə səfası var.
Bilməzlə zövqi-şer nədir, ya ki, mey nədir,
Meydə nə zövq, ya ki, neyin nə cəfası var.
Getməz o mülkə şair olan kimsənə, əgər
Başında əqli, ya ki üzündə həyası var.
Ol sərvə-məhliqadən eşitdim bu sözləri,
Gördüm ki, sözlərində məzəmmət nəvası var.
Əcz ilə ərz eylədim, ey sərvə-gülüzar,
Sürmə bu qədr tusəni-sərkəş, xətası var.
İndi səfası özgə olub Badikubənin,
Cahü cəlalü fəzldə özgə əsası var.
Xoşbəxt edibdi bari-xuda Badikubəni,
Hər yerdə iştiharə gəlibdir, sədası var.
Duz mədəni, dəmir yolu, dəryavü neft ilə
İqlimü həftü şeş cəhət içrə bəhası var.
Rəşki-sədirə Cafu Xüvornəqdir-evləri,
Səngi-rüxamilərlə müşəyyəd binası var.
Tacirləri nə facir olubdur bizim kimi,
Alimlərində Buzərü Səlman cəlası var.
Yox bəylərində biz kimi dəndaneyi-təmə,
Nə ücb, nə qürur, nə kibrü riyası var.
Xəzri əsəndə badi verir gözlərə ziya,
Ol bütqeyi-mübarəkinin tutiyası var.
Xassə, var onda məqbəreyi-həzrəti-
Bibi, Bimarü cürmü məsiyəətə çox səfası var.

Həmşireyi-imam Rizayi-Qərib kim,
Kim zayir olsa qəbrinə həqqin rızası var.
Böhtan demə ki, bilməz olar şer qədrini,
Əşarə meyl edən neçə bir dilrubası var.
Qadirdi təbi-şerə neçə zati-basəfa,
Qaani kimi hər birinin iddəası var.
Hər guşəsində var neçə bir əhli-hikməti,
Bəzlü səxadə süfreyi-cudü səxası var.
Qoy qalsın özgəsi, hələ guş eylə huş ilə,
Gör əhü-zat tək nə sifət mültəcası var.
Fərzəndi-biqərineyi-Hacı Hüseyinqulu
Ağa Dadaş bəy ol ki, cahanə səfası var.
Bikizbü biriyadü nəzərkərdeyi-xuda,
Əhli-bəsərdü kim, nəzəri-kimiyası var.
Sultani-nızıgardü fəzlü kəməldə,
Babi-fezilətinə onun çox gədəsi var.
İbrahimində dövləti-İbrahimi gərək,
İsmailində əhli-dilin can fədəsi var.
Xosrov ki, tifli-novrəsi-şirinzəbandır.
Pərvizi-əsrdir o ki, gülgun qəbası var.
Hər kəs ki, Sadiqində desə kizb var onun,
Kəzzabdır bu qövldə, səhvü xətası var.
Yarəb, bu nəsl-i-dilkəşi-Hacı Hüseyinqulu
Baqi ola, nə qədr cahanın bəqası var!

MƏHƏMMƏD ƏFƏNDİ MÜFTİYƏ

Qasidə

Nə bəşarətədi bu, ey qasidi-fərxəndəliqə,
Nə fərəhdir bu, nə behçət, nə sürürü nə səfa!

Nə məsərrətədi ki, var xitteyi-Şirvan içrə,
Aləmi şur tutub, vəcdə gəlib ərzü səma!

Bu nə əyyami-gülüstandı, nə ruzi-novruz,
Bu nə eydi-rəmazandı, bu nə eydi-əzha!

Bətai-mahini edib Yunisi-xurşid məqər,
Hələ sultani-fələk huti qılıbdır məva.

Aləmi-pir deyil feyzi-bahar ilə cavan,
Qarışıb bir-birinə bəs niyə piri bürna?!

Dedi bir şəxs mənə tən ilə kim, ey qafil,
Xəbərin yoxdu məgər əmrdən, ey bisərü pa?!

Şəhri-Şirvanə gəlib bir fələki-məcdü kəmal-
Ki, kəmalatına heyrandu güruhi-hükəma.

Hafizi-dini-xuda, naşiri-ehkami-rəsul,
Naibi-şəri-nəbi, varisi-sultani-hüda.

Bu haman şəxsi-fələkrütbədi kim, feyzi onun
Dəmi-İsa kimi əmvatlər eylər ehya.

Bu haman zati-müqəddəsdədi ki, ənvan onun
Eyləyib aləmi manəndeyi- turi-Sina.

Dedim:-Ey şəxs, yaqin xitteyi-Şirvanə bu gün
Oldu məlurn, gəlib movkəbi-Müfti ağa.

Ol nəbi ismü Əlirəsmü o Osmanzadə,
Dürri-dəryayi-Vidadi, gühəri-qədrü bəha.

Dedi:-Ari, bu Məhəmməd o Məhəmməddir ki,
Xəbərin verdi bizə rəmz ilə şahi-Bətha.

Mehdiyi-əsrđi kim, eyləyib aləmdə zühur,
Canibi-həqqə edər xəlqi-cahanı ihda.

Bu haman Mehdi ki, qətl eyləyəcək Dəcəalı,
Bu haman Mehdi ki, eylər ona nüsrət İsa.

Kim ki, damanını tutmaz o şəhi-valanın
Qalacaq küfrü zələlətdy müxəlləd əbəda.

Gəlməyib dövləti-Rusiyətə bir böylə əmin,
Görməyib dini-nəbi bir belə alim, haşa!

Bəhsi-elmində təmămən üləmayi-aləm
Məhvdir eylə ki, Xürşid şüasında Süha.

Ey ki, əşrafi-cahan səndən edər əxz şərəf,
Vey ki, Xürşid zəmirindən edər kəsbi-ziya!

Məsdəri-elmü ədəb, mənbəyi-insaniyyət,
Mənşəyi-fəzlü hünər, mahəsəli-helmü həya!

Eyləsin fəxr sənin tək xələfindən Adəm,
Eyləsin dəhrə mübahat səniylən Həvva.

Sahiba, ərseyi-mədhində gəlib cövlənə
Göstərir özgə hünərlər qələmi-çapükpa.

Hərə bir növ ilə aləmdə sənə xidmət edər,
Mən də bu mədh ilə etdim sənə tərtib sənə.

Dideyi-şəfqət ilə surəti-əhvalıma bax,
Kimiyađır, nəzəri düşsə, edər xakə tila.

Gərçi var idi bu söz kim, şəbi-merac nəbi
Bir mələk çərxi-çaharümdə görübdür guya.

Var bir kus qabağında, əlində bir çub,
Qalxızıb çub olan dəstini, tutmuş bala.

Nə vurur kusə o çubi, nə salar yanə əlin,
Sordu peyğənbər əmin kim, nə üçündür bu əda?

Ol mələk söylədi kim, həq məni etmiş məmur,
Üləmadən biri hərgah edə izhari-səxa,

Mən həmin çub ilə bu kusə vuram bir dəfə,
Dedi: heç vurmusan ol çubi? Dedi: Ey mövla,

Əli olsun şil, əgər vurmuş olam bir dəfə
Ta o gündən ki, məni xəlq eləyib bari-xuda!

Var ümidim ki, sən ey müftiyi-pakizə-xisal,
Salasan şəfqət ilə günbədi-gərdunə səda,

Həm mələk şad ola səndən, həmi bu Seyyidi-zar,
"Fəcəzakəlləhü bü-həşri cəzaən həsəna"*.

MÜFTİ HACI ƏBDÜLHƏMİD ƏFƏNDİYƏ

Qəsidə

Gəlir novruz kim, etsin müzəyyən bağı səhrani.
Gətirsin surətə xəllaqi-qüdrət sərvə-rənani,

Tökülsün əbrdən baran əşki-çəşmi-Adəm tək,
Həva qılsın hüveyda arizi-zibayi-Həvvani.

Yavuşdur kim, çəmənələr rəşki-gülzari-
Xəlil olsun, Bənəfşo eyləsin izhar buyi-mişki-Sarani.

Gülə bülbüllər olsun cümlə İsmail tək qurban,
Çü Haçər lalə etsin dağ cismü cani-şeydani.

Çıxa bətni-səməkdən Yunisi-Xurşidi-nurəfşan,
Edə bürçü-Həməldən aşikari-ruyi-zibani.

Məgər Əyyubdir səlsəl ki, səbr eylər zimistanə,
Məgər Circisdir sari ki, çəkdi cövri-sərmani?

Yavuşdur kim, bahar etsin cahanə tazədən rövneq,
Çinan ki, Nuh qıldı yengidən məmur dünyani.

Yavuşdur kim, rüxi-zibayi-gül Misri-məhəbbətdə
Müzəyyən eyləsin Yusif kimi bəzmi-Züleyxani.

Nəsimi-gül yetib çün nəkhəti-pirahəni-Yusif
Qıla Yəqub tək bülbül münəvvər çəşmi-beyzani.

Olar Firondur, Misri-çəməndən dəf oldum kim,
Bürüz eylər güli-suri-yədi-beyzayi-Musani.

Yetib ol gün ki, nərgis başə alsın təşti-zərrini,
Yetib ol dəm ki, etsin lalə zahir xuni-Yəhyani.

Büsati-baği etsin gül müsəxxər öylə kim, guya
Süleyman ibn-Davud eylədi şəhri-Əhirani.

Dirəxti-qönçə olsun hamilə çün Məryəmi-
Əzra, Bürüz etsin çəmənlərdə səba ecazi-İsani.

Zəburi Zəndxanlar eyləsin Davud tək əzbər,
O əlhan ilə kim, Zərdüşt oxurdu Zəndi-Zəndani.

Çəmən Beytül-müqəddəs, teyrlər Nəstur Mülka tək,
Oxurlar ləhni-ruhafza ilə İncili-Luqani.

Buludlar Naqeyi-Saleh kimi rəqsan həvalərdə
Və lakin həml edib ol naqələr löluyi-lalani.

Yavuşdur kim, zimistan qövmi-Lut-asa həlak olsun,
Həva Ruhül-Əmin tək göstərə "ayati-kübrani".

Yavuşdur kim, ərəqlənsin cəməli-Müstəfa tək gül,
Bürüz etsin çəməndə buyi-xülqi-şahi-Bəthani.

Onu təsdiq qılsın həzrəti-Siddiq tək bülbül,
Onu Faruq tək tövsif qılsın qümri əlhani.

Yavuşdur kim, qızarsın lələ xuni-paki-Osman tək,
Əlinə susən alsın Mürtəza tək tiği-bürrani.

Yavuşdur kim, açılısın laleyi-əhmər niqabından,
Rəsuli-eşq görsün arizi-ali-hümeyrani.

Gətirsin zümreyi-irqi-nisarə iqdi-Pərvinin,
Zühərlər zahir etsin bağda rüxsari-Zəhrani.

Yavuşdur kim, büsati müftiyi-islam tək açsın
Təbaye sahəti-gülzardə təsniflər şani.

Bahari-aləmərə xürrəm etdi aləmi, guya
Kəramət birlə Məryəm səbz qıldı nəxli-xurmani.

O müfti kim, onun hikmətdə bir yeksalə şagirdi
Pəsənd etməz dəbistanında Qista ibn-Luqani.

O Keyvan-mənzələt, ol Müştəri-iqbal kim, hər şəb
Nisar eylər fələk dərgahına iqdi-Sürəyyani.

Həmidüz-zülməali, ol məkini-rütbeyi-ali
Ki, salmış nəcmi-iqbalı vəbalə bəxti-ədani.

Hanı Musa ki, gəlsin vadiyi-Tiflisə əzm etsin,
O pakın sinəsindən seyr qılsın Turi-Sinani.

Dəmi-canbəxşi eylər mürdeyi-sədsalələr ehya,
Hanı inkar edənlər möcüzi-paki-Məsihani.

Əla, ey müftiyi-islam kim, övsafin etməkçün
Mürəttəb qıldı Seyyid sidq ilə bu şəri-şivani.

Budur ümmid mövladan ki, misli-müftiyi-sabiq
Nəvalın etməyə məbxum şəfqətdən bu mövlani.

Çinan ki, səkkiz il bundan müqəddəm şəhri-Şirvanda
Yazıb bir nəzmi-ziba, mədh qıldım müfti ağani.

Dedim bir təbl kim, meracdə görmüşdü peyğəmbər,
Olur ki, çaldırıb şəfqətlə salsın çərxə əvani.

Onu çaldırmadı çün öz əliylə müftiyi-əvvəl,
Bu dəfə çaldırar, Allah qoysa, müftiyi-sani.

Ümid oldur ki, sultani-bahar etdikdə əşcari
Müxəllə xələti-əlvan ilə, ey mərhəmət kani!

Gələ Şirvanə ezaz ilə nəgəh xələti-müfti,
İlahi, eylə Seyyiddən icabət bu təmännani.

MÜFTİ MOLLA HÜSEYN ƏFƏNDİYƏ

Qəsidə

Gətir, saqi, qədəh kim, könlümə zövqü səfa gəldi,
Yetişdik feyzi-üzmayə, yenə feyzi-xuda gəldi.

Əgərçi mövsümi-mizandır, ey saqi-yi-gülruх,
Təravətbəxş dəhrə bir bahari-canfəza gəldi.

Yenə sirab olduq İltifati-əbri-rəhmətdən,
Nihali-xüşksali-aləmə nəşvü nüma gəldi.

Dirəxti-arizu müddətdi kim, bibərgü bar idi,
Bihəmdillah, açıldı qönçələr, bərgü nəva gəldi.

Töküldü sağəri-büllurə mey vəcdi-nişatından,
Qədəhlərdə hübabın başına özgə həva gəldi.

Oturmuşdum keçən şəb guşeyi-izlətdə, ey saqi-
Ki, nəgəh müjdə ilə guşə qayıbdən səda gəldi.

Olub əzmi-rəmim ehya o sövти-ruhərvərdən,
Deyildi sövти-biganə, mənə çox aşına gəldi-

Ki, ey sərxeqli-fövci-şairani-xitтеyi-Qafqaz,
Bu mülkə, agah ol, ol xosrovi-şirinliqa gəldi.

Gəlib bir zat kim, ondan olubdur bəll müşgüllər,
Dəxi qəm dəfinə bir sərvəri-müşkülgüşa gəldi.

Bihəmdillah, nəşib oldu sənə didarı bir zatın-
Ki, mahi-tələtindən gözlərə nurü ziya gəldi.

Hüseyni-paktinət, müftiyi-Qafqaz kim, anın
Vucudundan bu torpağa xəvasi-kimya gəldi.

Səri-ruhaniyan, ruhi-müçəssəm, alimi-ələm,
Süruri-sineyi-ələm, rəvani-övliya gəldi.

Sanırsan bir yədi-qüdrətdü, oldu qeybdən zahir,
Bu Qayıbzadə zahir oldu, dəhrə yüz cila gəldi.

Çəkibdir çətri-nöqsan etməyə yüz min riyazətlər-
Ki, guya ricəti-gübradə, əsrə Mürtəza gəldi.

Nə qəra biman oldu dideyi-pürşiveyi-yarın,
O badami-siyəhdən aqibət dərdə dəva gəldi.

Qəbul etdi Hüseyn bari-əmanət ruzi-əzzəldə,
Bu nasut ələmində etməyə əhdə vəfa gəldi.

Əmanət ərz olanda ruzi-əvvəl cümlə əşyayə,
Düşüb xəvfü hərasə, cümlə əşyadən ibə gəldi*.

Edibdir əhdü peyman kim, yetirsin dini təkmilə,
Nizami-ələmin icrasına ol pişva gəldi.

Məhəmməd məsnədində qaim oldu nəşri-hikmətçün,
Tüluundan o şəmsin ələmə nurü bəha gəldi.

Əgərçi çoxları todbir qılmışdı bu mənsəbçün
Vələkin ol güruhin tiri-tədbiri xəta gəldi.

Qədərlənmişdi çün nami-Hüseyn ta ki bu mənsəblə,
Bu əmrin dəhrdə icrasına hökmi-qəza gəldi.

---

* Quran ayəsinə işarədir.

Zülali-çəşmeyi-heyvanə oldu aqibət vasil,
Bu Xızra zülmət içrə lütfi-yəzdan rəhnüma gəldi.

Şamaxı şəhrinin mehrabı kəc düşmüşdü taətçün,
Bu günlər rast oldu, çünki ol qiblənüma gəldi.

Qədəm qoymaq dilərdi Əhximən mülki-Süleymanə,
Süleymanın pənəhi Asəf ibni-Bərxiya gəldi.

Şəyatinlər üruç istərdilər mülki-səməvatə;
O qövmin dəfinə tiri-şəhabi-pürbəla gəldi.

Yetişdi hökmi-nafiz imperaturi-müəzzəmdən,
Hüseynin nisbinə fərmani-şahi zil-üla gəldi.

Hüseynin qəsdin etmişdi əgərçi Şümrşövlətlər,
Bihəmdillah, bəlayə ol güruhi-əşqiya gəldi.

Hüseyn namında çün məşhur idi imdadə yetməklək,
Vilayət mülkünün şahı "vəliyyü innəma" gəldi.

Əla, ey müftiyi-islam, nikunamü nikəncam-
Ki, xaki-məqdəmin çəşmi-cahanə tutiya gəldi.

Nə müddətdir vəfasız qövmin içində zaru nalanəm-
Ki, hər bir kinəvərdən, ya Hüseyn, yüz min cəfa gəldi!

Dönüb tufani-Nuhə göz yaşım xəlqin bəlasından,
Mənim, ey naxuda, gör başıma yüz macərə gəldi.

Vəlakin sabir olmaq şiveyi-mərdani-salikdir,
Hədisi-Müstəfadır: "Əlbəlaü lilvila"* gəldi.

---

* Dostun bəlasını [qəbul etmişəm] (hədis).

Mərizi-fırqət idim, gəlməyindən şadman oldum,
Dili-bimarıma nitqi-Məsihadən şəfa gəldi.

İki müfti sənin tək gəlmiş idi şəhri-Şirvanə,
Olardan Seyyidi-dilxəstəyə lütfü əta gəldi.

Biri ali-Vidadi, zübdeyi-irfan Məhəmməd kim,
Məhəmməd şərinə ondan rəvaci-bərməla gəldi.

Biri Hacı Həmidi-zülməali, hamidi-həq kim,
Gələn gün Şirvanə Qülzümü-cudü səxa gəldi.

Bihəmdillah, üçüncü müfti sənsən, ey həya kani,
Cahani bəxş qıldın, zatüvə şərmü həya gəldi.

HACI HÜSEYN ƏFƏNDİYƏ

Qəsidə

O gün kim əhli Şirvan çıxdılar yeksər müsəllayə,
Təzərrə qıldılar baran üçün rəbbi-təalayə.

Açub əlavü əsfəl başların ağlardılar hər gün,
Ucaldı nalələr yerdən təməməən ərşi-əlayə.

Giriban çək olub ağlardılar biçərə aləmlər,
Uşaqlar əldə Quranlar çıxardı gündə səhrayə.

Zükür əhli çağurdi dadə yetsin şahi-Mərdani,
Ünas əhli təvəssül qıldılar damani-Zəhrayə.

Təvəqqə qıldılar islam əhli şahi-Bəthadən,
Təzərrə qıldılar qövmi-nəsara ruhi-ülyayə.

O alimlər ki, nitqindən olurdi mürdələr ehya,
Olardan olmadı bir çarə hərgiz ərzi-muyayə.

O fazillər ki pəst etmişdi feyzi abi-heyvani,
Qalub zülmətdə, heyran, düşdilər bir özgə sevdəyə.

Oxundu daşə hər gün çox dualar nəşri-rəhmətçün,
Və leykən düşmədi bir qətrə baran səhni-ğəbrayə.
Zibəs əlğis, əlğis etdilər ol Xızrməqdəmlər,
Yazıldı hərfi-ğeyni ya vü sa gərduni-xəzrayə.

Əgərçi xatibi-tətafvadən kəsmədük ümmid,
Və leykən abi-rəhmət enmədi kişti-təmənnayə.

Ələndi su məqamından həvadən başlara pıtraq,
Yanub nari-atəşdən gögdə quşlar, gəldi gövğayə.

Məzaci-dəhr oldi münqəlib nari-hərarətdən,
Rütubati-tələttüf cisimiərdə dendi səxrayə.

Töküldü suyə daşlar, səngdillər səxtəm oldi,
Çıxub əttövbə vəttövbə sevt çərxi-minayə.

Vəli bir Kəbəyi-fəzlün məqamın zahir etməkçün
Yetürdi hatifi-qeybi Xəlili-cənnətəfzayə.

Ki, ey sərdəftəri-ruhaniyan, məcüsü-vəhdətə
Əgər bir şərhi-kafi istər olsun bu müəmmayə;

HACI HÜSEYN ƏFƏNDİYƏ

Qəsidə

Təvəqqüf eyləmə bir peyk qıl irsal bərqasa,
Təzərre namisin təhrir qıl ol əbri-səqqayə.

Xəbərdar eylə hali-mərəzdən sən ol Süleymani –
Ki, hər muri Süleyman tək edübdür hökm dünyayə.

O ustadi-müzzəm kim, onun yeksalə şagirdi
Müəllimdür Cüneydi-Məğribiyyü ibn Cövzayə.

Məhəmməd fitrətü Siddiq təsəddiqü Ömər sövlət, -
Ki, zünnureyn tək ziynətfəzadur əmri-üqbayə.

Əli rəsmü nəbi tiynət, Hüseyin namü Həsən xilqət, -
Ki, xaki-məqdəmi bir tutiyadur çeşmi-şəhlayə.

Əgər Musa əsa zərbilə su daşdan rəvan etdi,
Bu, daşdan şəhdi-kövsər cari eyiər kuhü səhrayə.

Təməllüqlər ki zülmət içrə Xızrə etdi İskəndər.
Yetərdi mənzili-məqsudə, etsəydi bumövləyə.

Bu ilhami yetürçək hatifi-qeyb, mələktiynət,
Rovanə qıldı bir peyki-rəvan dərgahi-valayə,-

Ki, ey dəryayi-rohmət, vey sohabi-şəfqətü rafət,
Əla ey mədoni-ehsan, əla ey məkrəmətsayə;

Səni verrəm qəsəm ol heft məft mərdi-kuhi-bənanə,
Səni verrəm qəsəm əbdülçehelə, həft gərrayə.

Səni verrəm qəsəm miqatü həccü tövhü ehramə,
Səni verrəm qəsəm tərvihi ləbbeykü müsəllayə.

Təvəqqüf eyləmə, təşrif qıl Şirvanə kim, yandıq,
Sədayi-ələtəş yerdən çıxar xurşidi-əzrayə.

Sərəfraz eylə, ey sərdari-aləm, əhli-islami,
Düşübdür Bijəni-iqbalimiz bu çahi-yeldayə.

Nə müddətdür ki, tihi-qəmdə sərgərdanü heyranuq,
Yetişməz dəstimiz, fəryad kim, damani-Musayə.

Nə müddətdür ki, gün altındayuq, səhradə sərgərdan,
Dönübdür aşki-çəşmi-zarimiz yaquti-həmrayə.

Dönübdür rudi-Nilə gərçi aşki-çəşmimiz, leykən
Cəməli-Yusif-i-məna gərək bəzmi-Züleyxayə.

HACI HÜSEYN ƏFƏNDİYƏ

Qəsidə

Bu peyğami eşitmək hüdhüdiindən ol ima nəzər
Səvar oldu həman şəb bir səməndər bad peymayə.

Məgər kim leylətül-əsradə soltani-hərəmdür bu,
Olub rakib Bürəqə əzm edüb mehrabi-əqsayə.

O soltani-cəlalun Cəbrəil oldu cilvədari,
Keçürdi qabi-qövsnyini, yetürdi bəzmi-əzmayə.

Yetişdi bir zəman Şirvanə ol şahi-fələkşövkət –
Ki, əhli düşmüşdü ğəmə ünduhi-üzmayə.

Kənari-nəhri-sədi eylədi mənzil səadətlə,
O nəhrün suyi döndi Kövsəri eynən təsəmmayə.

Cəmalından təcəlla nuri oldi hər tərəf sate,
Görən söylərdi kim, Musa gələbdür Turi-Sinayə.

Dutub yüz dərgəhi-həqqə ol şəh, zikr etməgin, ya rəbb,
Həman ləbbeyk eydi yetdi guşi-əhli-mənayə.

Ki, ey nayib, mənabi-nəqşbənd, şahi-dərvişan,
Nə zəşmətdür ki, istisqa üçün gəldün bu məvayə.

Əgər məqsud barandır, bu xud bir əmri-asandır,
Və gər xud abi-heyvandur sənündür ol fələkprayə.

Əgər mənzur sudur, abi-kövsər yağdurum gögdən,
Verüm nəşvü nəma, hər xar dönsün nəxli-Tubayə.

Mələklər kim vəkilü hökmrani-badü barandır,
Qulamundur təmami anlar, ey şahi-giranmayə.

Əgər hökm eyləsün, gögdən enər, yerdən çıxar baran,
Dutər övrad bismillahü məcrihavü mürsayə.

Həman dəm yağdı baran, eldi sirab əhli-
Şirvani, Yetürdi əhli-Şirvan başını övci-Sürəyyayə.

Dedi tarixi-sali ramzi-istisna ilə Seyyid, -
Ki, tarix olmasun əhli-kəramət əhli-dünyayə.

Əgər dal olmiyə, tarixidür ol sali-zibanun,
Bu gün Hacı Hüseyn pirimiz çıxdı müsəllayə" .

Xülusi-qədr ilə xidmətlər etdin dövləti-
Rusə, Nişanlar imperaturi-müəzzəmdən əta gəldi.

Neçə illər onun əmrinə son övqat sərf etdin,
Bu nəhv ilə vücudundan cahana incila gəldi.

Danıssam hali-mazıdən o bir, "Şərhi-Mütəvvəl"dir,
Bəşarətlər sənə, müstəqbələ, ey müqtəda, gəldi.

Vüçudun oldu çün öz ülfətinlə murşidi-kamil,
Sənə tədrisdə İdrisdən yüz mərhəba gəldi.

Bu günlərdə sənیلəndir rəvaci-dini-peyğəmbər,
Həzaran rəvnəqə səyinlə şəri-Müstafa gəldi.

ƏBDÜLƏLİ BOYAQCIZADƏYƏ

Qəsidə

Gəldi novruz, dəxi fəsli-gülüstan ulacaq.
Bülbülün bağdə əlhanı nüməyan olacaq.
Mahi-azar hələ əvvəli-fərvərdindir,
Dür nisar eyləyəcək, dövləti-niysan olacaq.
Xəti-ənbərs ikəni -türreyi-dildarım tək,
Səhni-gülzar vali sünbülü reyhan olaçaq.
Zülfı-hura kimi sünbül açacaq türresini,
Bülbülü-bixəbərin halı porışan olacaq.
Dönəcək Kövsərə ənharlərin suyu tamam,
Bağlər qeyrəti-məməreyi-rizvan olacaq.
Şişə əldə gələcək cümlə pərilər bağə,
Oxuyub rindlər əfsunü qəzəlxan olacaq.
Lalə cuş eyləyəcək xuni-Siyavuş kimi,
Cənk üçün zali-folək Rüstəmi-dəstan olacaq.
Lalərüxlər çıxacaq seyri-gülü gülzarə,
Dağdil mən kimi hər bisəru saman olacaq.
Ahuyi-çərx edəcək bürci-Həməldə məva,
Ol qəzali-xütənim türfə qəzəlxan olacaq.
Bağban bağı bu ayini-səfadə görək,
Sənəti-kamileyi-xaliqə heyran olacaq,
Çıxacaq xosrovi-gül təxti-zümürüdfamə,
Bad təhrək edəcək misli-Süleyman olacaq.
Rindlər oldə qədəh seyr edəcəklər bağı,
Lalənin camı o dəm gövhəri-rəxşan olaçaq.
Seyyida, həsrət ilə sən baxacaqsan bağə,
Ciyərin qönçə kimi möhnət ilə qan olacaq.
Verəcək rəng gülü lələyə səbbağı-qəza,
Sibğətulla əsəri dəhrə nüməyan olacaq.
Bu xəmi-niliyi-gərdundan İsayi-həva,
Müxtəlif rəngi-zəru hülyeyi-əlvan olacaq.
Səndə sim olmuyacaq almağa hərgiz badə,
Məşribin xuni-ciyər, həmdəmin əfqan olaçaq.

Dedim:-Ey şux, bu il olma kənarə mondən,
Dedi-Qismət sənə, əlbəttə ki, hicran olacaq.
Gər Əbazər ola bizər hamı bizar olur,
Zər uian kimsədə cami-meyi-rümman olaçaq.
Zər gərək, zur nədir, sim gərək, şer nədir?
Zər olan kimsə, monitn vəslimo mehman olacaq.
Yalvanrsan mənə qurbanın ölümdən bədtər,
Xüşkə aşiq nə gərək kim, monə qurban olacaq?
Var isə bərreyi-büryanü şorabi-nabm,
Neçə giin bağdə vəslim sənə imkan olacaq.
Dedim:-Ey şux, mægər yoxdu, həqiqət, xəbərin,
Məşhədi Əbdüliolidən sənə ehsan olacaq.
Necə ki, bildir əta eylədi öz bəndəsinə,
Yeno qorxma, bu il ol əbri-dürofşan olaçaq.
Bizi sirab edər ol əbri-soxanm kərəmi,
Şövdən xatirimiz gül kimi xondan olacaq.
Ol Əli namü Əli cüdü Əli dil ki, onun
Əsəri-raərhəməti şöhreyi-Şirvan olacaq.
Hələ bir tazə çavandır, özünün bəxti cavan,
Tül örər eyləyəcək, bəxtlə piran olacaq.
Olacaq ömri-təvil ilə bu əsrin Xızın,
Qədəhi-badə ona çeşməyi-heyvan olacaq.
Dilbərə, vəsfini qıl zadçı-Abdullahm,
Onda bu baxt ki, var-izzotə soltan olacaq.
Validi əbdi-ilah idi müsəimma adma,
Bu özi əbdi-dəri-sorvəri-mərdan olacaq.
Sadiqül-qövl olan kimsədi, bilməz o, yalan,
Əhli-sidq içrə onun bər sözü bürhan olacaq.
Kövkəbl-bəxti onun tazo, hələ ay kimidir.
Sonra on dörd gecolik bir məhi-taban olacaq.
İzzətü dövləti bir bədri-dirəxşanə dönər,
Ömri-bədxahləri ruybonöqsan olacaq.
Onda hər kardə, hər işda ədalət görürəm,
Kirti desə züim edib, ol qövlo peşiman olacaq.
Haşəlillah ki, o, zühn eyləyə bir məzlumə,
Belə məzlumlərin halına gıyan olacaq.

Desələr bəs niyə öldürdü Hüseyini-ərəbi,
Bu çafadən nə Yezidü bu nə Süfyan olacaq.
Bir nəfər Şümri-şərir adını qoymuşdu Hüseyin
Döndü Muxtarə bu kim, qatili-üdvən olacaq.
Bu Əlidən o Hüseyin olmuş idi nigərdan,
Kim Əlidən ki, dönər-qətlinə fərman olacaq.
Görməyən Həzrəti-Adəmdə Əlinin nurin,
Xaliqə münkir olub, axırı şeytan olacaq.
Gərək insanda iki göz ola binavü bəsər,
Hər kimin kur ola çeşmi, yeri niran olacaq.
Biri zahir, biri batindi gözü, ey arif,
Leyk əgər qəlb gözü kur ola, xizlan olacaq.
Vay, əgər bir nəfərin hər iki çeşmi ola kur,
Mənzili tar, onun munisi Mərvan olacaq.
Ola bu əsrdə hər kirasə ki, ədayi-Əli,
Onda nə dinü nə ayinü nə iman olacaq.
Sahiba, Məşhədi Əbdüləli, ey kani-səxa,
Sənə həmvərə kömək şəfqəti-yəzdan olacaq.
Gərçi zahir gözü kur olsa, bədən naqisdir,
Dideyi-batinə zahir gözü ünvan olaçaq.
Sulcani-hünərin əldə, minib rəxşi-murad,
Qüssədən düşməni-vün qaməti çövkən olacaq.
Xosrova, şad olacaqsan bu ticarətdən sən.
Düşmənin sud ilə sərmayəsi xüsrən olacaq.
Bilməyən kimsə nəmək qədrini bu aləmdə,
Kəsəcək kəsdiyi əppək onu, binan olacaq.
Qədr-peymaneyi-ehsanüvü hər kim bilməz,
Onu bimayə qoyan etdiyi peyman olacaq,
Bilmisən, zairi-mövla, o Cəlilin qədrin,
Sənə, əlbəttə, müin şahi-Xorasan olacaq.
Görmüsən xabdə ayü günü on bir yulduz,
Məsəlin vaqieyi-Yusif-i-Kənan olacaq.
Tutacaqsan, bilirəm, məsnədi-izzətdə qərar,
Zillət ilə qabağında hamı ixvan olacaq.
Seyyida, xətm-i-kəlam eylə, çox incitmə bizi,
Söz uzansa, bilirəm, hər zəvü hədyan olaca

Bu Əli namə sənin mətləbin oldu vazeh,
Hiç bak eyləmə, ehsanı firavan olacaq.
Bu fəsahtədə sənin nozmüvü görsə Mirza
Deyər, əhsəntü sənə, xatiri şadan olacaq.
Sənə Seyyid bu yəqini eləyər axırda,
Bu kolamında nə bir reyb, nə böhtan olacaq.
Görəcəksən bu sifət dəhrdə bayramlan,
Zinəti-bəzm sənə nöqlü meyü xan olacaq.

ƏBDÜLƏLİ BOYAQÇIZADƏYƏ

Qəsidə

Gəldi novruz, müzəyyən elədi dövrani,
Gətirir bağə yenə servü gülü reyhani.

Açılır bağdə gül arizi-dildar kimi,
Ucalır bülbülün əflakə yenə əfğani.

Nərgisin camına jalə tökülür badəmisal,
Əlinə falə alır ol qədəhi-mərcani.

Xani-vəslin gül açıb, bülbülü eylər mehman,
Xoşdu məşuqəsinin aşiq ola mehmani.

Xəlvəti-xasi-Züleyxayə dönər səhni-çəmən,
Qönçənin çak olu pırahəninin damani.

Qətreyi-jaləni hər kəs görə bərgi-güldə,
Ali-valadə görər yüz gühəri-qəltani.

Zahida, soməədən dışra çıxıb, gəl bağə,
Bir təmaşa elə sən kargəhi-sübhani.

Süni-məşşateyi-qüdrət gülü eylər zinət,
Bax güli-əhmərə, ol hikmətinin heyrani.

Doldurub lalə meyi-jalə ilə sağərini,
Yəni mey şürbünə təklif qılır pünhani.

Səhni-gülzarə səhər vəqti olur qaliyəbad,
Yar tək sünbül açar türreyi-müşkəfşani.

Gətirir badi-bahar təbleyi-udü ənbər,
Ta müənbər eləsin badiyyəyi-imkan

Afitab etdi Homəldən bu gün izhari-ziya-
Ki, ziyasından olub cümlə cahan nurani.

Dönəçək bülbüli-xoşləhçə nigəhbənə yenə,
Bəzmi-pürdərdə sətələri verəcək əlhani.

Barbudün olacaq nəğməyi-sari şirin,
Xosrovun bəzrainə nisbət qılacaq bostani.

Gələcək seyri-çəmən eyləməyə gülruylər,
Görən onları behişt içrə görər qılmani.

Ey xoş ol aşiqi-şeydayo ki, bu mövsümdə
Həmdəmi-çani-həzini ola öz canani.

Kim kî, cananı onun yoxdu belə mövsümdə
Elə bilsin ki, onun cismdə yoxdur cani.

Ey xoş ol rindi-qədəhnuşə ki, vardır yan,
Çəkməyir sən kimi hərgiz oləmi-hicrani.

Bu sifət mən də bu aləmdə zəlil oimaz idim,
Məndə olsaydı əgər malü mənəi imkani.

Nə evim var, nə otağım, nə pulum, sîmü zərim,
Nə rübabım, nə kobabım, nə meyi-rümmani.

Nə ümid ilə gəlib yar mənəo yar olsun,
Qaçacaq, gəlsə, acından dodağınm qani.

Eyləməz şerimi bir həbbə şairiyə hesab,
Nə çıxar şerü qəzəldən, nə deyim mən ani?

Nifrət eylər qəzəlimdən o qəzali-rəna,
Gər deyim vəsfi-xəti-müşkinə bir divani.

Ger desəm seyyidi-ah nəsəbəm, xümsünü ver,
Söyləyər kim, bu qədər faş eləmə hədyani.

Xüms lazımdı ki, ol müctəhidi-əsrə çata,
Ala, seyyidlərə təqsim eliyə urfanı.

Sən hara, xüms hara? Bir bu süalından utan,
Sən tək rində verir xümsünü bir məstani.

Gər desəm, qoy üzünü bir üzümün üstə mənəm,
Söyləyə, ləkkəli etmə bu məhi-tabanı.

Dedim:-Ey şux, sənə yarı-vəfadar mənəm,
Dedi:-Kim yar eləyibdir mələkə şeytani?

Dedim:-Ey sərvi, gülümsən, sənə mən bülbülü-zar,
Dedi:-Bayquş kimi get, mənzil elə virani!

Mən güləm, səndə vəli bülbülə yoxdur nisbət,
Səni tari, özünə bağlama bu böhtani!

Səndə bülbül kimi vardırımı gözəl sövtü səda?
Bülbülün qaşdı bu aləmlər-ara dastani.

Şənüvə "ənkərül-əsvat" olubdur nazil,
Gedib, ey xər, açıbarı bircə oxu Qurani.

Həq qılıb ayeyi-ənamı səninçün nazil,
Heyf insan deyələr sən kimi bir heyvani!

Qoymusan adüvi seyyid, nə səlatü nə siyam,
Yoxdu sən fisqdə bir erməniyü nəsrani.

Gecələr məst, günlərlər dəxi naçaştü cünüb,
Uymusan bütlərə, tərki eyləmişən iymani.

Harda bür büt görəsən səcdə qılırsan o bütə,
Xaç olur gərdənünə zülfi-əbirəfşani.

Sənə seyyid desəm, ağzımda dilim lal olsun!
Etmisən tərki bu gün məzhəb ilə ərkani.

Dedin:-Ey sərv-i-bütan, sürmə bu gunə tövsoy,
Sakit ol, hər nə dedin, ver mənə bu meydani!

Ta sənə şərh qılım surəti-əhvalımı mən,
Guş qıl huş ilə ərzi-məni-sərgərdani.

Həq təcəllasım hər yerdə görə əhli-nəzər,
Eyş edər zovq ilə, bir haldır ol vəçdani.

Yoxdur əhli-nəzərə Kəbəvü bütخانədə fərq,
Hər məkanda tapılır şəşəeyi-sübhani.

Büt özü hal ilə təsbih qılır sübhanə,
Get, oxu "səbbəhə lillah"da bu mənani.

Kimisi Kəbədə həqqi, kimi deyr içrə görür.
Hərə bir növ gəzir, axtarır ol canani.

Gördü həq pərtövünü düxtsri-tərsadə əyan,
Nə məzəmmət eləyim eşqdə mən Sənani.

Dağə Fərhad çalib tişəni şirin-şirin,
Gördü Şirində həq nurini, verdi cani.

Gördü Məcnun əsəri-xaliqini Leyladə,
Düşdü vadilərə, mənzil elədi səhrani.

Gördüm əksi-rüxüvü ayineyi-camdə mən,
Vacib etdim özümə şürbi-meyi-səhbani.

Bu sifətdə, gözəlim, şəhrdə bir mən deyiləm,
Çoxdu mən tək bu yerin aşiqi-sərgərdani.

Bilirəm ki, nə səbəbdəndi mənə tənələrin,
İncidirsən nə səbəbdəndi bu bağırqani.

Məndə olsaydı əgər simü zərü dövlətü mal,
Gözünə onda gələrdim, gözəlim, ruha

Çıxmaz idin gecə-gündüz otağımdan tışra,
Əyləşirdin o zaman salihə tək pünhani.

Bəs əlac oldu ki, təhsil qılam sim ilə zər,
Dərdi-pünhanıma hasil eləyim dərmani.

Məşədi Əbdüləli halıma vaqif olsa,
Edər əlbəttə bu sərgəştə üçün samani.

Bəs gərək şikvə edim zadəyi-Abdullahə,
Eydi-novruzdə şad eyləyə bu giryani.

Bilirəm yoxdu savadı, ona xoş gəlməz şer,
Ola bir nəzm xüsusən ki, belə tulani.

Biləcəkdir ki, bu qədər şairə pul lazımdır,
Edəcəkdir çareyi-dərdim o səxavət kani.

Var ümidim ki, edə Seyyidi-zari xürrəm,
Eyləyə lütf ilə öz bəndəsinə ehsani.

Ey xuda, Məşədi Əbdüləlini şad eylə,
Ola mənsuru müzəffər özü və əvani!

HACI MEHDİYƏ

Qəsidə

Gətir piyaleyi-mey, saqi, səlsəbil gərək,
Şərabi-nab ola bəzmdə səbil gərək.

Edər bir-iki xüm olsa mənə şərab kifaf,
Bu rindi-meykəşə piri-muğan kəfil gərək.

Mühafizət qıla şayəd məni bu sərmadən,
Salam özümü xərabat ara daxil gərək.

Şərabi-azəri tək camə, ey büti-Azər,
Bu narə ginnəyə bir mən kimi Xəlil gərək.

Gətir piyaleyi-büllurdə meyi-safi,
Cəməli-bariyə ayineyi-cəmil gərək.

Şərabi-nabdü bir vəhy, mən peyəmbəri-əsr,
Bu vəhyə saqiye-gülçöhrə Cəbrəil gərək.

Şərab şürbünü mən eyləyirsə şəri-rəsul,
Şərabi-nabə bu mövsümdə bir bədil gərək.

Əlil edib məni, saqi, zəmaneyi-fərtut,
Əlac qıl ki, dəvayi-təni-əlil gərək.

Gərəkdi kim, gətirə qüvvətə təni-zari,
Şita zamanıdu, məcuni-zəncəbil gərək.

Dəxi bu mərhələdə qalmayıb səxa əhli,
Bir özgə səmtə bu viranədən rəhil gərək.

Nə xoşdu Qafi-qənaətdə olmağa Ənqa,
Nə qal cifeyi-dünya üçün, nə qıl gərək.

Bu dərdi-fəqrin əlacı zəmanədə olmaz,
Özü əlac eləyə xaliqi-cəlil gərək.

Bu bari-minnəti-dunanı çəkməyə, ey dil,
Sənin işin deyil, ol barə zuri-fil gərək.

Gərəkdi münim olan xəlqə eyləyə ehsan,
Gərəkdi adəm olan olmaya bəxil gərək.

Dedim əba gətirər Məkkədən mənə Mehdi,
Toxunmuyubdu əba Məkkədə bu il, gərək.

Məgər ki, Məkkə tərəf Misrdən əba gəlməz,
Olubdu xüşk bu illərdə rudi-Nil, gərək.

Göründü Məkkə tərəf bağlanıb yolu Şamın,
Hicazə, qafiləyə bağlanıb səbil, gərək.

Dedin əba yox idi Məkkədə-inandım mən,
Bu qövli-həqqə nə isbatü nə dəlil gərək.

Əbanı qət elədim bir ədəd san kürkə,
Həva soyuqdu, mənə kürki-Ərdəbil gərək.

Desən ki, yoxdu Şəmaxidə Ərdəbil kürkü,
Bu barədə dəxi bəs göftəu təvil gərək.

Dedin tapılmır əba Məkkədə-inanmalıdır,
Şəmaxidə tapılır kürk hər qəbil gərək.

O da tapılmasa, üç arşın et drap əta,
Mənim tək uşkola mollasına şenil* gərək.

Drapı lütf elə, etsin dilimi lal xuda,
Desəm ki, astar üç arşın ona fenil† gərək.

---

* Şinel

† Filanel

Bu xahişi edirəm böylə mərdü mərdanə,
Həmişə şair olan olmuya mühil gərək.

Fəda olum sənə, ey Mehdiyi-vəfapərvər!
Yanında olmuya bu sözlərim səqil gərək.

Gərəkdi mən bürüneydim əbayi-ehsanın,
Görüb oleydi o düşmənlərim zəlil gərək!

Məsəldi ki, kişi ari, küsər uman yerdən,
Ədalətə olasan mərdi-biədil gərək.

Hər il gələndə Şəmaxiyə şəhri-Maskovdan,
Edərdin onda əta töhfeyi-cəzil gərək.

Nə oldu Məkkəyə getdin, kəsildi ehsanın,
Əgər çox olmasa da, töhfeyi-qəlil gərək.

Əgər desən ki, bəli, fəsiqə səxadü həram,
Bu iddəanı sübut etməyə dəlil gərək.

Məni günah eləyən görmüsən nə yerdə görək?
Kişi gözüylə görə sürmədanda mil gərək.

Bu qədr bil ki, sənə müxlisəm sədaqətdə,
Nə kürki-tazə, nə mahut, nə zibil gərək!

Bu sözləri sənə mən yazmışam zərafətçün,
Mühibblər ola ehya, ədu qətil gərək!

Hicayi-xəsmüvə bir Əzrəildir qələmim,
Ala müxalifiivün canın Əzrəil gərək!

HACI İSMAYIL OĞLU AĞAYA

Qəsidə

Ey verən feyzi kainatə səfa,
Adı Hacı Ağa, vücudi ağa.

Eyləsin tarı Hacıya rəhmət,
Yeri olsun o cənnətül-məva.

Guş qıl huş ilə şikayətimi,
Göstərir ərzi-halıma mənə.

Durmuş idim dünən Əli bəy ilə,
Tingədə söhbət etməyə yekca.

Gəldi nəgəh xəlifə dəvət üçün,
Etdi təklif Əli bəyə tənha.

Gecə gəlsin təbaq üçün Əli bəy,
Məni təklif etmədi əsla.

Safərin on üçü o, xəlfə Səfər,
Özü nəhs ulduzu o qəlbi qəra.

Ondan etdim sual, key xəlfə,
Məni də dəvət eyləyib ağa?

Verdi bir növ ilə cəvabımı səxt,
Dedi ki, sən hara, təbaq hara?

Nə rəvadır ola o məclisdə
Bir sənin kimi şəxsi-bisərtü pa?

Məhfili-tacirani-Şirvandır,
Deyil ol bəzm layiqi şüəra.

Doğrusu, sınımışam bu halətdən,
Bu sifət macərə deyildi rəva.

Edəsən əhli-dövləti dəvət,
Düşməyə yadə biz təkə füqəra.

Eyləsin bu işi mübarək həq,
Eylərəm mən həmişə xeyr-dua.

Bilmirəm, leyk bu xəcalətdən
Çıxacaqsan nə növ ilə, aya?

Eydi-novruzdur, bahar oldu,
Şaxlər geydi xələti-xüzra.

Nə rəvadır ki, mən qalam üryan,
Nə rəvadır qəba geyim, nə əba?

Köhnəlibdir qəbaya-ətləsimiz,
Mənə bildir ki, etmiş idin əta.

Tazəsin versən, ixtiyarın var,
Verməsən də işimdi mədhü səna.

Səni peyvəstə şadman etsin
Xaliqi-kainat sübhü məsa.

Oğlunu saxlasın bəlalərdən,
Ey ilahi, cahanda bari-xuda!

Sənə daim duaçıdır Seyyid,
Dilü can ilə hər səbahü məsa.

AĞA BƏYƏ

Qəsidə

Məşhədi Ağa, ey ədəb kani,
Yetirən feyzə əhli-Şirvani.

Yazmış idin mənə məzəmmət sən,
Öz boyun kim tulü tulani.

Demiş idin ki, ey təbibü ədib,
Niyə göndərmədin o dərmani?

Deyil idim ki, qərzdər sənə,
Ta bileydim özümə fərz ani.

Sidqi mənsüb etmişən özüvə,
Bizə nisbət bu kizbü yalani.

Etmənəm hiylə aşinalərə mən,
Xoş deyil şüglü feli-şeytani.

Çıxmış idi yadımdan əhli-vətən,
Tapmaz idini həbibü əqrani.

Səni mən, söylə, harda görmüşdüm,
Eyləmə iddəayi-bütlanı.

Sənə mən gəlmişəm haçan bazi?
Tovlayıb kim sənün tək oğlani?

Kim səni tovlayıb uşaqlıqda,
Axtarıb tap özün o mənani.

Yazmış idin ki, rast otuz ildir
Dustəm mən sənünlə ürfani.

Sənə bu iddədə yoxdu sübut,
Qazi batil deyər bu dəvani.

Otuz ildir ki, mülki-ğürbətdə
Çəkmişəm zəhməti-firavani.

Düşmüş idim vətəndən avarə,
Görməz idim cəmali-canani.

İmperaturə xidmət eylərdim,
Şəhi-rus, ol ədalətin kani.

Neçə bir çinlər ki, almışdım,
Mənə lütf etdi çini-kaptani.

Bəy idim gərçi əvvəlindən özüm,
Leyk artırdı şövkəti şani.

Gördü çün şah hüsni-xidmətimi,
Pensiya feyzin etdi ərzani.

Mətləbim sözdən iftixar deyil,
Fəli-şeytandı fəxri-nəfsani.

Adəmiyyət gərəkdir adəmdə-
Kim, təvazö ucaldır insani.

Əfsərəm mən, çinovnikəm, kapitan,
Mənə şamıldı feyzi-rəbbani.

Sizə bəylikdə gərçi tay deyiləm,
Var sizlərdə mənəşəbi-xani.

Tapşırıbdır xudayi-ərzü səma,
Sizə Əngüştəri-Süleymani

Fəxr edər Həzrəti-Süleymanə
Kapitan kimsə olsa dərbani.

Demisən fəxr ilə ki, şiri-nərəm,
Yıxaram pənçəm ilə dünyanı.

Verirəm mən səni xudaya qəsəm,
Gəl dağıtma bizim bu viranı.

İndi gər şirsən, hünərvərsən,
Get nişimən elə neyistani.

Nədi bu tülkülərlə bəs karın,
Özuvə bil hərif aslanı.

Neçə gəldi dilin, səni tari,
Mənə tay eylədin o Səlmani?

Nəçiyəm tay olam o Səlmanə,
Odu aləmdə hikmətin kani.

Dolama, lütf elə, biləngə məni,
Söyləmə bu həqirə böhtanı.

Fikrimi eyləmə pərakəndə,
Məndən əl çək, sən oğlunun çanı!

Demiş idin mənə, mən Ağə bəyəm,
Gözünü aç, məni dürüst tani.

Dideyi-nadürüstdə hanı nur,
Tanıya ta sənin tək ağanı?

Hanı xiffəşdə o taqətü tab,
Görə ta nuri-mehri-rəxşanı?

Tanıyan nəfsini, tanır həqqi,
Hanı məndə o feyzi-sübhani?

Səni çox yandırırbdır eşşək işi,
Yazmısan nəqli-ərpa, samani.

Neyləyirsən, sənə nə lazımdır
Eşşəyin harda qaldı palanı?

Nalçəkər söhbətində karın yox,
Döymə bica çəkiclə sindani.

Eşşəyin qeyratın nədir çəkmək,
Bu deyil müqtəzayül-insani.

Nə müsəlmandı nalçəkər ki, gəlib
İnçidə mən kimi müsəlmani.

Nalçəkər çatdı öz cəzasına,
Çün işində var idi nöqsani.

Həq-təala deyib, məni tanıyın,
Özünə nisbət eylədin ani.

Sən də Firon tək de: Rəbb mənəm,
Səcdənə dəvət eylə imkani.

Demiş idin gəlib bu cümə günü,
Olam, ey dust, çay mehmani.

Öz evindir, nə vəqt kim, gələsən,
Payüvim cismü candı qurbani.

Leyk səndən təvəqqeim budu kim,
Həddüvü bil, danışma hədyani.

Mən kiməm gör ki, sən özün kimsən,
Fikr et, ey xəstə cismimin canı!

Yazmısan şer ilə mənə namə,
Açmısan bir qəribə dastani.

Qadirəm mən də yazmağa əşar,
Mədhüvə saz qıllam inşani.

Xəlqə bizdən qalıbdı şairlik,
Bizik aləmdə nəsli-Xaqani.

Nə yazarsan, gələr cavab sənə,
Bilmə aciz bu zarü nalani.

"Sinnə bissin fəlcəruhü qisas"*
Annayıb dərk qıl müəmmani.

---

* Ölümə ölüm, yaraya yara (ayə)

KƏRİM BƏY ŞIXƏLİBƏYOVA

Qəsidə

Kərim bəy, ey kərəm kani, kərəmətpişə sultanım,
Kərimüt-təbsən, görmüş kərəmət hər gədə səndən,

Çü Kəbə qibleyi-hacatsən, bir rükni-əzəmsən,
Məqami-səydə çox hacilər görmüş səxa səndən.

Zibəs ki, mürdeyi-ehsanuvun möhtacıdır aləm,
Edərlər fəxr əlhəq Zəməzəmə Cəffü Mina səndən.

Əritmiş mum tək çox ahənin xatirləri qəhrin,
Məqami-mehrdə çox mislər olmuşdur tila səndən.

Qülubi-əhli-afaqə olub cəzzab əltafin,
Gəlir bu babdə xasiyyəti-ahənrüba səndən.

Sən ol xurşidi-xavərsən, sən ol mahi-münəvvərsən-
Ki, eylər mahü xurşidi-fələk kəsbi-ziya səndən.

Şikayətnameyi-Seyyiddi, guş et, gərçi aləmdə
Şikayət görmədim ki, eyləsin bir aşina səndən.

Məazalla, şikayət söylədim, səhvü xəta qıldım
Və lakin bir gileydir eylərəm, ey bəy, sana səndən.

Bu il qoydu məni avarə bu gərduni-dulabi,
Uzaşdı bir qədər bu Seyyidi-bəxti-qəra səndən.

Kəsildi ol kərəmlər, ol səxalər, lütfü ehsanlar-
Ki, hər il bitəvəqqe hasil olmuşdu mana səndən.

Mən öz ixlasü öz ətvarü öz halımdayam baqi
Və lakin ol sifətlər cümlə olmuşdur fəna səndən.

Budur zənnim fənafillah seyri etmişən hasil,
Muradi-əhli-həqsən, dəhrə düşmüş macərə səndən.

Fənafile-mürşüd olmuşsan, cahani-fanidən fəriq,
Təki tapsın səfalar aləmi-mülki-bəqa səndən.

Dəxi əşarə meylin yoxdu müşirsən rümuzatə,
Nə meyli-badəvü sadə, əcəbdür bu əda səndən!

Sən ol şəxs idin, ey sərver ki, hər şəb bəzmi-işrətdə,
Düşərdi gümbədi-gərdunə yüz sövtü səda səndən.

Təəhhül baisi-təcrüd imiş, mən haldən qafil,
Əziza, ağəh oldum kim, olub zayil həva səndən.

"Əqarib kəl əqarüb" nüktəsindəri vaqif oldunmu,
Rizasan olmağa biganə hər bir əqrəba səndən?

Bular xud həlldir, zira ki, sən həllali-müşkülsən,
Olur müşküllərim həll, ey şəhi-müşkülgüşa səndən.

Bahar olcaq olur ərbabi-zövq üçün güşayişlər,
Gərək tapsın güşayiş bu bahari-dilgüşa səndən.

Şamaxı cayı-işrətdir, xüsusən novbaharında,
Məni həqq etməsin, ya rəb, bu mövsümdə cüda səndən,

Dehistan əhlinin həqqində çox sözlər peyəmbərdən
Yazardım, etməsəydim, padşahım, gər həya səndən.

Yazıb Mollayı-Rumi "Məsnəvi"də görmüsən yüz yol,
Xətədir dehnişinlik, ey fələkşövkət, xətə səndən.

Vücudin bir tilayi-zərri-dəstəşardır gərçi,
Əgər yatsan yüz il torpaqdə, getməz cila səndən.

"Əleyküm bis-səvadil-əzəm"* zikr etdi peyğəmbər,
Bu qövlə tabe ol, ta sahibi olsun riza səndən.

Bu dəfə şəhrə kim, gəlmişdin, ey mahi-münəvvər sən,
Mühaqə düşdü Seyyid, tapmadı nurü ziya səndən.

Mərizi-münşərəf mövt idi cismi-dərdpərvərdim,
Vəlakin olmadı hasil bu bimarə dəva səndən.

Məsihim saldı gözdən bu pərişanhal bimarın,
Təbibim, dil umardı bir əyadətlə şəfa səndən.

Süleyman hüdhüdündən bir kitabət olmadı hasil,
Gərək abad olaydı sahəti-mülki-Səba səndən.

Nola çıxsa fəğanlar nöh səmayə üzv-üzvümdən?
Şikəstə üstüxanə yetmədi bir mumiya səndən.

Əlimdən aldı dövrani-fələk ol rükni-Şirvani,
Onun xəllaqi-əkbər ruhunu etsin riza səndən.

Başımdan getdi, səd əfsus, onun ol kölgəsi, indi
Gərəkdir vaqə olsun sayeyi-bali-hüma səndən.

Rümuzat ilə yazdım dərdi-dil sən arifi-əsrə,
Edər bu Seyyidi-ixtaspərvər iltica səndən-

Ki, bu əşari-bikrə təyyibat-asarımı görcək,
Əla rəğmi-həsudan sadir olsun mərhəba səndən.

Əgər sən lütf, ya kim, qəhr edərsən-ixtiyarın var,
Rizayəm mən rizasından rizayi-iltica səndən.

---

* Əhalisi çox olan şəhərlərə meyl edin! [yeni, mədəniyyətə doğru gedin]

**HACI ƏLƏKBƏR BƏY VƏ
KƏRİM BƏY ŞİRVANİYƏ**

Qəsidə

Gəlir novruz kim, güllər çəməndə aşkar olsun,
Gülün eşqində bülbüllər gəlib fəryadə zar olsun,

Kəyumərsi-təbaye eyləsin məmur dünyanı,
Cahan düşsün nizamə zinətü zib aşkar olsun.

Siyamək tək baharın divi-dey tökmüşdü qanın gər,
Gəlib Huşəngi-fərvərdin ki, cəngü girü dar olsun.

Edib Cəmşid tək novruz cəmiyyət ki, gülşəndə
Çəmən şahidləri sərməsti-cami-xoşgüvar olsun.

Məgər Zöhhagi-tazidir zimistan kim, bahar əhli
Xüruc etmiş ona yeksər ki, təxti tarümar olsun.

Firidun tək būsati-gülşəni etsin müsəxxər gül,
Həzarə Gavə tək gəlsin hüzurə, cannisar olsun.

Yetib ol dəm ki, çıxsın çahdən Bijən kimi bülbül.
Müğeyrə lək güli-suri ona həmvarə yar olsun.

Açıb Key-Xosrov-asa əbr bağə dösti-ehsanın,
Səxayi-gövhəri-nayab, dürri-şahvar olsun.

Sipahi-səbzəni çəksin bahar afaqə Rüstəm tək,
Zimistan Bəhmən-asa saliki-rahi-fərar olsun.

Həciri-çərx məkrindən hərasandır dili-bülbül,
Neçün kim, istəməz Söhrab tək gül zəxmdar olsun.

Fələk Piranə bənzər, leyk olmaz məkrdən xali,
Ayılsın qümriyi-Kudərz, ondan huşyar olsun.

Fərarə bağdən Ərcasibi-dey olsun amadə,
Qüvayi-naməyə çün Ləşkəri-İsfəndiyar olsun.

Tökübdür bərqi-təndir bağdə Darayi-dey qanın,
Gərəkdir kim, bular Canusiparü Mahyar olsun,

Kəmani-Rüstəmi qövs-i-qüzeh versin nişan xəlqə,
Xədəngi-jalədən dey Əşkibusi dilfıkar olsun.

Şəqayiq cuşə gəlsin xəkdən xuni-Səyavuş tək,
Çəmənələr daməni-Rudabə-asa lələzar olsun.

Fəramərzi-baharı Bəhməni-dey çəkdi gər darə
Və lakin qoymadı çərx öz şükühi paydar olsun.

Zimistan bir fəsad etmişdi kim, Key-Xosrovü
Kudər Tutub Gurgin kimin həbs etdi ta kim, xarü zar olsun.

Bəli, əhli-fəsadın halına zindan münasibdir,
İlahi, bu zimistan, dəhrdə bundan da xar olsun!

Baharı-dilgüşə etsin müsəxxər cümlə afaqi,
Açılın lələlər, güllər, zəmanə mürğzar olsun.

Nə qəm qaldısa zindanda zimistan, daima qalsın,
Nə qəm zağü zəğənlər zar olub, həmvərə zar olsun!

Təki Hacı Əli Əkbər beyin ömrü diraz olsun,
Təki aləmdə əclali-Kərim bəy bərqərar olsun!

Qala, yarəb, onun bədxahi aləmlərdə sərgərdan,
Bunun düşmənləri hər bir məkanda şərmsar olsun!

Onun bədxahına xəllaqü aləm yüz bəla versin,
Bunun düşmənləri yüz min qəmə dərdə düçar olsun!

Ona bər kim məhəbbət etsə, olsun daxili-cənnət,
Buna hər kim ola düşmən, yeri darül-həvar olsun!

Onun bədxahı düşsün, bərilaha, çahi-zindanə,
Bunun əhbabı, yarəb, kamiyarü kamkar olsun!

Fələkqədra, bu gün novruzdur, əyyami-işrətdir,
Bu günə ruzi-işrət siz cənabə səd həzar olsun!

Bu gün şairlər İranda yazallar mədh əyanə-
Ki, seyti-fəzli əyanın cahanə iştihar olsun.

Edər şairlərə ənam əyanlar zərii xələt,
İlahi, eylə kəslər aləm içrə tacdar olsun.

Məni-biçərə yazdım hənin bu ziba şəri-şivani-
Ki, ta Övsafivüz məndəni cahanə yadigar olsun.

Bu xidmətçün gərəkdir lütfüvüzdən xürrom olsun dil,
Xəzani-möhnətim dönsün sürurə novbahar olsun.

Nə lazımdır sizin tək şəxslər sağ ikən aləmdə
Mənim qəmdən qaralsın ruzigarım böylə tar olsun?!

Nə lazım siz tək aləmdə hümalər var ikən Seyyid
Gəzib kerkəs kimi hər süfrə üzrə rizəxar olsun?!

Nə layiqdir olam mədyun hər baqqalü əllafə,
Tələbkaran bəpərva mənİmçün bişümar olsun?

Gəhi qalsın qələmdanım girovda, gah dəstanm,
Nə dildə taqətim qalsın, nə əldə ixtiyar olsun.

Bu qış kim, mən keçirdin, keçməsin bir kafərə, yarəb,
O günüər kim mənim vardır, ona düşməni düşar olsun!

Gərək bu fəslədə evlərdə yansın şəmi-novnizi,
Gərək hər çarşənbə süfrələrdə xüşkbar olsun.

Uşaqlar şövq ilə bayramə geysin rəxti-əlvaniar,
Bəzənsinlər çiçək tək cümlə, rəşki-laləzar olsun.

Nə gördü xüşkbarı Aişəm, nə şərnı-novruzi,
Nə həm bir rəxti-əlvan kim, bəzənsin aşkar olsun.

Əgər bundan ziyadə şərh qılsam həli-zarımdan,
Budur xovfım ki, mirati-zəmir üzrə qübar olstın.

İlahi, ömrüvüz olsun cahan mülkün də tulani,
Mübarək nızı-novruzi sizə, ey şəhriyar, olsun!

HACI MOLLA QƏNİYƏ

Qəsidə

Güt açıldı, qönçeyi-ümmid xəndan olmadı,
Gülşəni-iqbaldə bir gül nüməyan olmadı.
Novbahar oldu, açıldı cümlə güllər, lələlər,
Püstə tək məqsudimiz badamı xəndan olmadı.
Vəsli-güldən bülbülün şad oldu qəmgin xatiri,
Xatiri-qəmginimiz aləmdə şadan olmadı.
Səhvələr səbz oldu feyzi-əbri-gövhərbardən,
Novbahari-arizu səbzü xuraman olmadı.
Gülsitani-aləm oldu səbzü royyan, ey könül,
Gülşəni-iqbalımız sorsəbzü rəyyan olmadı.
Cami doldu lələnin gülşəndə dürri-jalədən,
Bərgi-eyş üzrə mənə bir dürr qəltan olmadı.
Şaxi-Aqərdən təvəllüd eylədi Yəhyayi-gül,
Şahidi-bərgi-təmənnadan bir oğlan olmadı.
Məryəmi-əzrayi-qönçə doğdu İsayi-gülü,
Qönçeyi-məmulimizdən bir gül ehsan olmadı.
Çıxdı Yusif həbsdən, qurtardı Bijən çahdən,
Yusif-i-məqsudimiz çün dəfi-zindan olmadı.
Saqiya, novruzdur, həngami-çamü badədir,
Qanə dönmüş badəni içdik əgər, qatı olmadı.
Mahiyi-büryan, kəbabi-bərrədir kim, saqiya,
Yunisi-mehri-fələk Hut içrə pünhan olmadı.
Bərşikəst oldu cahanda sövləti-sərmai-dey,
Səfheyi-gülzar pəmali-gülüstən olmadı.
Şükr kim, oldu qürabül-beyn zail bağdən,
Bülbüli-xoşləhçə məhrumi-gülüstən olmadı.
Yasəmən məğzin çıxartmışdı əgər Zöhhaki-dey,
Şükrillillah kim, onun dərdinə dərman olmadı.
Oldu yağı Gavə tək Novruz dey Zöhhakına,
Bağ onun pəmali mənəndi-Sifahan olmadı.
Bu işarati bilir əhli-bəşarət, saqiya,
Bilməyən rəmzi-rümüzi əhli-ürfan olmadı.
Məqsədim Novruz vəsfindən nə eydi-tazədir,
Yüz belə eyd oldu, hərgiz karə saman olmadı.

Gər pərişanxatir oldum, saqiya, yoxdur qənim,
Hansı məcmədir ki, axırda pərişan olmadı?
Əyləşib bir şah övrəngi-xilafətdə bu gün –
Kim, onun bir murinə həmta Süleyman olmadı.
Cənnəti tərək etdi Adəm, rəğib oldu kuyinə,
Gördü kim, kuyinə həmta baği-rizvan olmadı.
Görsə idi nurini, eylərdi səcdə Adəmə.
Nəhyinə münkir onun aləmdə şeytan olmadı.
Təni-rümhü zəxmi-tirü zərbi-tiğindən onun
Hansı fərisdir ki, ol xək ilə yeksan olmadı?
Xaki-payı tutiyadır əhli-aləm çeşminə,
Ali-Mərdan xaki-payı ali-İmran olmadı.
Xızr peyğəmbər zülali-lütfünün ehyasıdır,
Ömri-tuli-Xızra bais abi-heyvan olmadı.
"La fəta illa Əli, la seyfə illa Zülfüqar"* ,
Şiri-həq şənindən özgə şənə ünvan olmadı.
Ol müəllim "əiləməl-əsma" dəbistanındadır,
Elmdə İdris ona tifli-səbəqəxan olmadı.
Bilmədi hər kəs o şahı kim, vəsiyyi-
Müstəfa Şafeyi-qövlində ol kəs əhi-iman olmadı.
Əmrinə asi olan qaldı cəhim içrə müqim,
Fəzlinə münkir olan müsəlman müsəlman olmadı.
Ey vəsiyyi-Müstəfa, vey tacidari-hələta,
Olmayan çəkər sənə aləmdə sultan olmadı.
Bunca kim, övsafi-fəzlin qıldı düşmənlər nihan,
Gün tək tapdı ziya, bir zərrə pünhan olmadı.
Şahsən, çoxdur vilayətlərdə çəkərlər sənə,
Hiç bir çəkər misali-əhli-Şirvan olmadı.
Xassə kim, bir çəkəri-yekrəngdir Hacı
Qəni-Kim, onun zəhdü vərədə tayi Səlman olmadı.
Olmadı bir kəs ki, hübbündən onun şad olmasın,
Olmadı bir kəs ki, büğzündən peşiman olmadı.
Etdi çox tutini ol ayinə ilə tərbiyə, t
Oxşadı insanə nitqi, leyk insan olmadı.
Aftabi-feyztəbi gərçi qıldı pərveriş,

---

* Əli kimi oğul yoxdur, Zülfüqar kimi qılın

Leyk hər səngi-siyəh ləli-Bədəxşan olmadı.
Çoxları feyzə çatıb ol mənbəi-ehsandan,
Kimsə, Seyyiddən siva, məhrumi-ehsan olmadı.
Kəbəyi-iqbalını səy ilə övsaf eylədim,
Navdani-rəhmətindən feyz baran olmadı.
Var ümidim ki, bu gün novruzdur, etsin əta,
Hacıdan gərçi mənə Qurbanda qurban olmadı.
Seyyida, sən haciyə ixlas ilə eylə dua,
Baxma kim, lütfü sənə kəm, ya firavan olmadı.

HACI MOLLA QƏNİYƏ

Qəsidə

Hacı Molla Qəni, ey taciri-şəhri-Şirvan,
Ey açan izzət ilə kəsbi-hələlə dükkən,

Kəsbi-ruzidə müşəxxəsdi deyilsən kahil,
Nəss ilə kahili kafər dedi soltani-cahan.

Əhli-kəsbi eieyib mədh şahənşahi-rüsul,
Dedi "kasibdi həbibulla"*, əya ruhi-rəvan!

Səndə yox zərrə qədər göfteyi-əvvəldən əsər,
Qövli-sani görünür səndə sərəpay əyan.

Olmusan şamü səhər kəsbi-hələlə məşğul,
Məclisində nə yalan var, nə düruğu böhtan.

Vəqt kim, kəsbi-hələlindən olursan fəriğ,
Qılıb asudə nəməzın, oxuyursan Quran.

Bundan artıq nə deyim mən sənə, ey can, tərif?
Bundan artıq nə deyim mən sənə övsafü bəyan?

Nə şərəfətdi bu kim, qosrivi ali deyələr,
Qoy ağac ilə daşa fəxr eləsin bişəvü kan.

Nə şərəfətdi bu kim, xəz deyələr puşişüvə,
Pusti-heyvandır, ona fəxr eləsin qoy heyvan.

Nə şərəfdir bu külah olsa Buxara dərisi,
Qoy ona fəxr eləsin tazə quzu, ya ki çoban.

Şərəfi-mərd səxavətdi, kəramət səcdə,
Kimdə bı iki sifət olsa odur əhli-cinan.

---

* Kasıb Allahın dostudur (ayə).

Birinin sendə, əzizim, görürəm asarın,
Biri zahirdü və lakin biri olmuş pünhan.

Görmüşəm çox səni səcdə eləyən xəllaqə,
Gah, gah da görürəm xəlqə edirsən ehsan.

Leyk hər bir sifəti etməyə təknil çalış,
Olmasın mahi-münəvvər kimi səndə nöqsan.

Sizdən ötrü bu il, ey dust, çəkirdim zəhmət,
Gəh şəbihxan olurdum sizə, gəh mərsiyəxan.

Öz əlinlə elədin pulları yeksər təqsim,
Göttguyə ləb açıb eyləmədim şikvə bəyan.

On manat oldu o məclisdə bəratı-Seyyid,
Məndən artıq aparıbdır pulu hər bir heyvan.

Verdün on min mənəti heyf o qancaq Əliya,
Bir görək razi idi bu qismətə şahı-Mərdan.

Növhəxanın pulunu axsrı haşa eləduz,
Oldu aşüftədil ol bülbüli-gülzari-cinan.

Atduz üstünə onu Hacı Əliabbasın,
Dedi ki, Hacı Qasun hacı deyil altda qalan.

Görəsən oldumi məlum ki, kim altda qalub.
Kim olub altda qalan, ta kim olub üstə çıxan.

Başın üçün hacı, məcmui-zərəfətədi bular,
Yazmışam ki, oxuyub, xatirin olsun xəndan.

Gər deyəm qəlbüvə bir tükçə dəyən söz, haci,
Dilimi lal eləsin qadirü həyyi-sübhan!

Sən mənim köhnə vəliyyünnəməmimsən ki, sənin
Görmüşəm nemti-əlvanüvi ümman-ümman.

Elmi-Haruni gərək, dövləti-Qarun nə gərək,
Nə hünərdir birinin pulu ola yüz milyan.

Nə şərəfdir birisi nəslı-peyəmbər olsun,
Olmaya təti-peyğəmbərdən onda nişan.

Nə təfəzzüldü biri elm oxuyub alim ola,
Hamıdan artıq idi elmdə məlun şeytan.

Qərəzim sılsiləcünban bizə sən olmaq idi,
Eydi-novruzdə oldum sənə mən təhniyəxan.

Açılır lələvü güllər, gəlir əyyami-bahar,
Xələti-bərk geyər əyninə şaxi-üryan.

Nə rəva bir belə mövsümdə mən, ey sahibi-cud,
Geyməyim əynimə ezaz ilə rəxti-əlvan?!

Var ümidim görünə Seyyidə asari-səxa,
Eyləyə xatiri-məhzunini lütfün şadan.

Barilaha, olasan dəhrdə daim xürrəm,
Yetməsin dövləti-iqbalüvə asibi-xəzan.

Həq bu aləmdə Məhəmmədlə səni şad etsin,
Behəqi-xətmi-rüsul, şafeyi-əhli-üsyən.

MİR ƏBDÜLQƏNİ AĞAYA

Qəsidə

Mübarək eydi-xürrəm, fəsli-xoş, vəqti-təməşadır,
Müzəyyən oldu aləm kim, bahari-aləmaradır.

Qılır əmvati-gülzari nəsimi-sübhdəm ehya,
Qiyamətdir çəmənlərdə, məgər kim, həşri-kübradır?

Müsəlsəl oldu sünbüllər, açıldı lələlər, güllər,
Qılırlar nəgmə bülbüllər, çəmən bəzmində qovğadır.

Bənöfşə xətti-yar-asa çəmənlərdə olur peyda,
Çü zülfi-şahidi-rəna yenə sünbül mütərradır.

Gülüstana çəkib cədvəl xəti-reyhan ilə dövrən,
Bu ya Ərjəngi-Mani, ya kitabı-Zəndi-danadır.

Təcəlla qıldı gül nari ki, yaxdı bülbüli-zari,
Görənlər səhni-gülzari deyər kim, Turi-Sinadır.

Gülü gəhvarə içrə tərpedir badi-səba gahi,
Sanırsan ki, bu Məryəmdir, o məhd içrə bir İsadır.

Salıb neylufəri-nəynini abə madəri-giyti,
Deyirsən kim, bu Yuxavidürür, ol tiftl Musadır.

Pəri-bülbül nədir vəchi ki, yanmaz atəşi-dildən,
Bu İbrahimdir guya ona, ol qövm ədadır.

Kitabi-hikməti şərh eyləyir gülzar-ara bülbül,
Məgər kim, bülbüli-xoşləhcə ol Əqtayi-Luqadır?

Səfayi-Kəbə tək artdı səfası bağü bostanın,
Bəsani-çahi-Zəməm əbr tari bağə səqqadır.

Hərəm şövqiylə səflər bağlayıb göy üzrə durnalər,
Cahan ləbbeyk sövtündən dolubdur, şur bərpadır.

Əgərçi kuhlər geymişdi ağ ehramlər qışda,
Olub emaldən fariğ, bu həm bir feyyi-Üzmadır.

Çıxıbdır pişvazə güldən ötrü sünbülü susən,
Məgər gül zayiri-beyti-xudayi-heyyü danadır?

Məgər həcdən gəlir gül, pişvaz eylər onu bülbül?
Mənə bir əmrdir müşkül, bu nə rəməz nə iymadır?

Məgər şəhrə olur vasil bu gün ol alimü kamil,
Fəniyyü əzəmə fazil ki, elmü helmə dəryadır.

Məhəmmədzadəyi-Heydəməsəb, sibti-
Əbülqasim, Güzini-nəsli-yasin, behtərini-ali-Tahadır.

Səfayi-Heydərü Səfdər, həyayi-paki-peyğəmbər,
Çəmali-bakəmali-dilgüşasından hüveydadır.

O şahın puridir kim, baisi-icadi-ələmdir,
O mahın nuridir kim, varisi-ənharü tubadır.

O kəsdir kim, onun cəddi qılıbdır seyr əflaki,
Nəbiyyü Haşimiyü şahı-üqba, mahi-Bəthadır.

Şəbi-əsrədə gəldi məscidi-əqsayə ol mövla,
Bu sözdən, ey süxənvər, şahidim mebrabi-əqsadır.

Fəni namında vaqedir onun nami-humayuni,
Finayi-təbi-paküə bəli məşhuri-dünyadır.

Fəni ol kəs deyildir kim, çox olsun dövləti mall,
Fəni ol kəsdü kim, gənedü, bu zati-müəlladır.

Bihəmdilləh ki, bu əbdi-ğənidir, həm özü qane,
Qənaət qafının simürğüdür, bir mürği-Ənqadır.

Girami qardaşdır müctəhid ki, bu çahan içrə
Zəbani-şiəvü sünni onun mədhində guyadır.

Həsən namü Həsən xülqü Hüseynü Mürtəzasövlət-
Ki, nuri-Əhmədü-Mürsəl onun vəchində peydadır.

Məgər kim, bürcü-vahiddə tülu etmiş iki kövkəb,
Biri guya Ütariddir, biri guya ki, Şiradır.

Bulardır şəxsi-ruhani, bulardır Müstəfa canı,
Bulardır bədri-sübhani, səlili-mahi-Bəthadır!

Bulardır nəslü-Taha, hasili-məzmuni-zülqübra,
Cahan bir ləfz tək peyda, bular ol ləfzə mənadır!

Nə qəm bədxahi olsa bir neçə nakəs bu mövlanın,
Düşərmə rütbəsidən kimsə ki, nəslilə mövladır?

Nə nöqsan şahü-Bəthayə Əbuçəhlin məxafından,
Kəmalü-şəmsü-vəhdət kim, onun vəsfində guyadır.

Həzaran şükr kim, gəldi yenə ol alimü kamil-
Ki, feyzi-məqdəmindən şəhri-Şirvan cənnət-asadır.

Bu il getmişdi "Beytullah"a bir şəxsi-kərim ilə-
Ki, bir əhli-kərəmdir əşrəfi-hər pirü bürnadır.

Xəlilü-xüllətəfza beytini etdi təvaf ol kim,
Simayilü-nəsəbdür, xülqü rəşki-müşki-saradır.

İlahi, baqi ülsun izzü cahi, şövkətü şani-
Ki, zatən baisü-təzvici-şəri-paki-qərradır!

Hüseynü-Kərbəla həqqinə, yarəb, rəhmlər eylə,
Hüseynü həm Rəhimə lütfələr kim, zati-valadır!

Bağışla sən imami-Cəfərə həm Cəfəri, yarəb,
Bu övladə əta qıl ta ki, ərşü fərş bərpadır!

Edərlər ehtiramü lütfələr övladi-Zəhrayə,
Bulardan şadxatir Müstəfavü ruhi-Zəhradir.

Əgərçi dəhrdə çox kimsələr səyyah olub, əmma
Səyahət alim ilə eyləmək bir feyzi-üzmadır.

Onun əfzun qılsın əcrini, həm səyini məşkur,
Bəridir reybü nöqsandan ki, bir əhli-təvəlladır.

Əla ya ey yeganə müctəhid kim, bülbüli-təbim
Həvayi-vəsfi-gülzari-kəmalatında şeydadır.

Kəçən il eydi-novruz idi, gördüm lütfü ehsanın,
Bir ildir indi zövqü xatiri-zanmda peydadır.

Yenə vardır ümidim kim, bu il, ey mürşidi-kamil,
Görüm əltafı ehsanın ki, xatir pürtemənnadır.

Dualər eylə, Seyyid, ol əmini-həzrəti-həqqə-
Kim, oldur sahibi-xülqi-Həsən ismi-müsəmmadır.

Həmişə ta ki bülbül şad olur gülzari-fəzlində,
Həmara rəşkdən kim, zağ ilə ol xar bərpadır.

Ola əhbabüvüz dilşad, dərdü qüssədən azad,
Nə nifrin eyləyim bədxahə kim, peyvəstə rüsvadır.

Zükami var cüəl kim, buyi-güldən eyləyir nifrət,
O yüzdən istəməz xurşidi kim, xəffaş əmadır.

UĞURLU BƏY ŞIXƏLİBƏYOVA

Qasidə

Alişana, sənə daim ola Allah kömək,
Hökmüvə tabe ola əmri-qəza, dövrü-fələk;
Gər sənün lcamın ilə eyləməsə dövr zəmin,
Olsun əczayi-fələk biri-birindən münfəkk.
Varmı yadında ki, ol məclisi-işrətdə mənə
Keçən il mülki-Qəşətdə nə bərat eylədi bəg?
Bir tağar buğda idi şəfqəti alişanın,
Bir də yazda aparam yanı buzovlu bir inək.
Evə gəlcək elədim nəql inək söhbətini,
Nəhrəsin çalxamağı başladılar öyrənmək.
Bir neçə kəndi dəxi buğdaya hazır elədik-
Ki, gələn vəqt sərəncam olunsun bişək.
Bir neçə vəqt keçib olmadı buğda hasil,
Fikr qıldım ki, hələ yaxşı deyildir dinmək.
Doğmuyubdur o inək bəlkə hələ, səbr eylə,
Səbr "müftahi fərəcdir", kişidə səbr gərək.
Bəlkə çox pəlçiq olubdur Qəşətin yolları,
Çıxa bilmir yoxuşu yüklü olan at, eşşək.
Gözləyək bəlkə inəklə belə gəlsin buğda,
Yaz olar yol quruyar, səhl olu buğda əkmək.
Leyk bir il ki tamanı oldu, bu oldu məlum:
Alişanın qərəzində yox imiş şey vermək,
Fikr qıldım ki, bu əhvali-xəcalətxəbəri
Filhəqiqət ki, deyil yaxşı Kərim bəy bilmək.
Həm bu keyfiyyəti filcümlə Uğurlu bəydən
Vacib oldur ki, yazıb künhünü təhqiq eləmək.
Fikri verməkdir əgər, bir belə təxir nədir,
Var isə özgə xəyalı, onu da fikr etmək?
Seyyida, bəsdə bu bihudə xəyalından usan,
Lövhi-dildən bu xəyalat rüqumin elə həkk [?]
Bu nə buğdadı ki, hər ləhzə təmənnası ilə

Gah un tək ağanb, gəh sarahrsan cov tək.
Bu haman buğdadı kim, Adəmi cənnətdən edib,
Bu haman buğdadı, Hənvva başına gətədi kələk.
Ol ki təqdir sənə qismət edibdir ruzı,
Olasan qane əgər "la təxəfəllahü məək".

KƏRİM BƏY ŞIXƏLİBƏYOVA

Qəsidə

Həzar şükr, könül, mövsümi-bahar gəlir.
Fəzayi-gülşən-ara nəğmeyi-həzar gəlir.
Çəməndə sünbül açar türmə zülfi-dilbər tək,
Məşamə buyi-xoşü nafeyi-tatar gəlir. Nəvayi-
Barbüdü ləhceyi-Nəkisa tək,
Bu mürğzardə fəryadə mürği-zar gəlir.
Dəməndə ləxləxeysi-tar müşkü ud olur,
Çəməndə zümzümeyi-çəngü udü tar gəlir.
Nisar edir çəmənə dürrü gövhər əbri-bahar.
Bəsani-sail açib pənçəsin çinargəlir.
Bənofşə pişrəvi-ləşkəri-bahar olur,
Təsəvvür eylə ki, Rum üzrə Zəngibar gəlir.
Kəmani-Rüstəmi qövsü-qüzeh edər zahir,
Dey Əşkbusi kimi tirə zəxmdar gəlir.
Bahar Gavə kimi nəgəhan xüruc eylər,
Şükuhi-sövləti-Zöhhak tarümar gəlir.
Dəridə pəhluyi-Söhrab tək olur qönçə,
Səhab didəyi-Rüstəm tək əşkbar gəlir.
Diyari-bağə Firiduni-gül olur sultan,
Sürudi-təhniyətə əndəlibü sar gəlir.
Görəndə gülşən-ara sünbüli-dilaranı,
Xəyalə türreyi-pürpiçi-zülfi-yar gəlir.
Xoşa ol aşiqi-xoşbəxtə kim, bu mövsümdə
Büsati-işrətinə yarı-gülüzar gəlir.
Nə qönçə tək ciyəri hicrdən dönər qanə,
Nə xatirinə qəmə-dərdə xar-xar gəlir.
Mənim də dövrü bərim rövzeyi-cinanə dönər,
Əgər kənanına ol rəşki-novbahar gəlir.
Görəndə qənd ləbin ol büti-şəkərdəhənin
Gözümə cümlə cahan mülki-Qəndəhar gəlir.
Şərabı-nab məni-zarə ol şəkərləbsiz
Fəraqi-əfiyi-zülfilə zəhrimar gəlir.
O tari-türreyi-pürpiçü xəm fəraqında,

Bu rövşənay cahan gözlərimə tar gəlir.
Yəqin bil ki, fərəhdən çıxar tənimdən can,
Əgər ki, müjdə gələ şəhrə şəhriyar gəlir.
Gətir piyalə mənə, saqiya ki, məxmurəm,
Fəsilə olsa əgər, möhnəti-xumar gəlir.
Gətir piyalə ki, təsiri-badədən, saqi,
Gözümə bu dərü divar laləzar gəlir.
Gətir piyaləyi-gülgün ki, bəhri-təbimdən
Kənara yüz gühəri təbi-şahvar gəlir.
Gətir piyalə ki, məxmur olub qılım tövsif,
O sərvəri ki, mənə mədhi iftixar gəlir.
Kərimi-zülkərəmü mənbəyi-mənabeyi-cud-
Ki, cudi-süfrəsinə Mön rizəxar gəlir.
Desəm səhəbi-kərəm ol Kərimə töhmətdir,
Desəm bəhyari-əta himmətinə ar gəlir.
Bir ibtilayə düçar olsa ol yeganeyi-əsr,
Müni nəsir ona ruhi-həştü çar gəlir.
Qəzaleyi-fələki-pir öz ixtiyarı ilə
Kəməndi-himməti-valasına şikar gəlir.
Şikarə əzm eləsə nəsr-i-çərx rəğbətə,
O şahbazə qılır meyl, aşikar gəlir.
Bu vəchdən ki, o şahın dərindədir izzət,
O astanəyə hər əhli-etibar gəlir.
Vəleyk bilməyirəm, taleyim dönübdü mənim,
Könül fəraqı ilə zillətə düçar gəlir.
O vaxtdən ki, gedib şəhrdən o mabi-kərəm,
Zəmanənin mənə nöqsanı hər nə var, gəlir.
Gəhi səidü şəqi halımı edər dərhəm,
Gəhi ədilü bədil əmrə aşikar gəlir.
Düşübdü nakəsü nadan əlinə əfsanın,
Behişt naqəsinə nari-qəm mahar gəlir.
Süheyl-xasiyətam düşmənimdü ali-zina,
Nə qəm, müqabilə gər mərdi-nabəkar gəlir.
O kəs ki, rövzəneyi-püştdən tapıb ruzi,
Hər ayinə çü hərəyinə ruzigar gəlir.
Vəleyk rövnaqi olmaz o gərmi-şəbtəbin,
Süheyl tabiş edər ömrü tarümar gəlir.

Könül, bu qədr belə ixtiyardən düşmə,
Yenə Şəmaxiyə ol sahibixtiyar gəlir.
Əgərçi Qaraçala eylədi günün qarə,
Tülu edər yenə gün, şəb gedər, nahar gəlir.
Yenə o sərvə-rəvan lələ tək çıxar dağə,
Əlaci-dərđi-diti-zarü dağdar gəlir.
Büsati-baği edər Tur gül təcəllası,
Təcəlliyati-xuda bağə aşikar gəlir.
Şəmimi-müşk tutar səhni-bağü səhranı,
Bənəfşə seyriyə bu zülfi-müşkbər gəlir.
Yenə qulağə yetər sövti-nalcyi-dürrac,
Sədayi-kəpkdəri zibi-kuhsar gəlir.
Xuda kərimdir, ey dil, qərar tut bir dəm,
Gəlir Kərim bəyin könlünə qərar, gəlir.
Yenə düşər sənə ol Sədi-Əkbərin nəzəri,
Yenə mədarına bu çərxi-kəcmədar gəlir.
Çıxar bu zağü zəğənlər fəzayi-gülşəndən,
Həzar nəğmə ilə əndəlibü sar gəlir.
Bu arxa su gəlib, ümmid var bir də gələ,
Yetər sənubərə zövq, abi-cuybar gəlir.
Dəxi bu xaneyi-möhnətdə qalmasan sən mat,
Yenə hərayüvə ol miri-şəhsüvar gəlir.
Fəda olum sənə, ey xirməni-nəvali-əta,
Hər il vəzifə mənə buğda bir tağar əlir.
Gəlib payızda bizə nisfi-buğdamız, lakin
Ümid var ki, qalan nisfi bu bahar gəlir.
Mədaxil azdı, məxaric füzun, nə çarə qılıım?
Əyal qüssəsi qəlbi-həzinə bar gəlir.
İlahi, eylə bu zatın cəlalımı əfzun,
Həmişə nasir ona lütfi-kirdigar gəlir.
Əli nəbirsidir çünki bu Hüseyinzadə,
Cəza günündə Əlivü Hüseyinə yar gəlir.
Ömər sülaləsinin ömrün eylə əfzun kim,
Müəmmərinə onun feyzi-bişümar gəlir.
İlahi, eylə Simailə* canımı qurban,

---

* İsmayıl.

O tiflə Hacərü Sara ki, cannisar gəlir.
Hicabü ismət ilə eylədin dua, Seyyid,
Ağa bu şeri görə, afərin həzar gəlir.
Qənaət eyləməsən afərinə, yoxdur qəm,
Bahardə sənə bir əsbi-rahivar gəlir.
İlahi, ömr eləsin bu kərəm ilə ağa,
Nə qədr aləmə kim, fəsli-növbahar gəlir.

AĞA BƏY SOLTANZADƏYƏ

Qəsidə

Sahiba, ey kim, səniti övsafi-zatın qılmağa
Ərseyi-dünyayə ənvəldən sənaxan gəlmişəm.

Kəbeyi-məqsudimiz sənsən, Minadır dərgəhin,
Bu Minayi-dövlətə qoç kimi qurban gəlmişəm.

Duşməni-Mərhəb-misalın qanə qəhan etməyə
Zülfüqari-Heydərəm, dünyayə üryan gəlmişəm.

Sərvərə, üç aydı getmişdim Dağıstan seyrinə,
Bu səfərdən olmuşam xeyli peşiman, gəlmişəm.

Görmüşəm biganə dəstində babamın mülkünü,
Qeyrətimdən qönçə tək bağrım olub qan, gəlmişəm.

Bu səfərdən düşmüşəm hədsiz qaranlıq günlərə,
Dönmüşəm nisfəndən ötmüş ayə, nöqsan, gəlmişəm.

Şəhrdə bir növ qurtardım orucluq ayını,
Şəhri-şəvval içrə bu dərgahə mehman gəlmişəm.

Ta ki bu dərgahə gəlduini, ruh tapdım tazədən,
Eylə bildim, sahiba, dünyayə olan gəlmişəm.

Fəqr dərdilə mizacım istiqamətdən düşüb,
Bilmişəm lütfündə var ol dərdə dərman, gəlmişəm.

Bir mühəqqər mur idim çöllərdə sərgərdan gəzən,
Təxti-izzətdə səni gördüm Süleyman, gəlmişəm.

Sahiba, bu gəlməyim əqdəmki gəlmək tək deyil,
Gərçi bu dərgahə mən hər il firavan gəlmişəm.

Mən özüm hərçənd xatircəmlik tapdım, gəlib,
Leyk bir cəmin qoyub halın pərişan gəlmişəm.

Zahirən evdir adı, amma unu, buğdası yox,
Atmışam guya ki, bir köhnə dəyirman, gəlmişəm.

Salmışam ancaq elə bir həftənin əncamını,
Qoymuşam bir tay kömür, on beş ədəd nan, gəlmişəm.

Bir müsəlman yox ki, tutsun bir müsəlmanın əlin,
Şəhri-Şirvanı görüb bir kafəristan, gəlmişəm.

Hamıdan bədtər bu kim, ardımca çakərzadənin
Çeşmi-şəhlasın qoyub əşk ilə giryan, gəlmişəm.

Sahiba, bu yazdığım hərfin biri böhtan isə,
Bil ki, mən islamə bəs manəndi-Mərvan gəlmişəm.

Çarə qıl kim, getdi əldən xanımanı Seyyidin,
Sənsən, ey sahibkərəm, sultanı, xanı Seyyidin.

AĞA BƏY SOLTANZADƏYƏ

Qəsidə

Alişana, Ağa bək, eyni sənün xidmətünə,
Baş əgər Ərəbü Xurşidü fələk hər saat.

Omrün olduqca bu saati-fələkdən şəbü ruz
Derdə görmiyəsən hiç mükəddar saat.

Düşmənün qoynuna saat qoya gər ziynət üçün,
Nişi-əqrəb tək ola xəsminə niştər saat.

Ol sabir ki, gəlür saat içindən guşə
Eyliyür ismi-hümayunuvi əzbər saat.

Sahiba, məqsudi-Seyyid sənə xud zahirdür,
Bunca kim qafiyədə oldi mükərrər saat.

Varmı yadunda ki, Bakudə didüm saat alağ,
Vədə verdün, verəsən sən mənə digər saat.

İmdi üç aydu ki, dörd ayə gedür, yox əsəri,
Quş olub, yoxsa gögə uçdi, tapub pər saat.

Gərçi mövcud isə bəs illəti-təxiri nədür?
Yoxsa yadundan olub məhv o kafər saat.

Haşəlillah bu nə zənnüdür ki, səxadən qalasan,
Nəzəründə bilürəm xakə bərabər saat.

Sahiba, çatdı qəzadən mənə saat qabi, qəzadən mənə!
Olmadı heyf o qab içrə müyəssər saat

Məni bu dərd necə əgməsün, ey kani-kərəm? –
Ki, qoyub qoynuna hər bisərüpalər saat.

Dün fələkdən bu hekayətdə şikayət elədim,
Dedim: ey çərx, qoyub qoynuna hər xər saat.

Mən ki, ey çərx, sənün şişəvə daş atmamışam,
Nə olur, həm qoya bu Seyyidi-müztər saat.

Tənilə verdi cəvabim fələki-minayi, -
Ki, nə layiq qoya övladi-peyəmbər saat.

Bir baban var idi kim, tapmaz idi iki çörək,
İmdi sən xahiş edürsən qoyəsən bər saat.

Dedim: ey çərx, mənim va, Ağə bəg tək şahim,
İstəsə yer yüzü hər gün olu yeksər saat.

O! Ağə bəg kim, onun şəfqəti əltafından
Qoyub ikramilə hər pürü qələndər saat.

Saat üçün fələkə hökmü ola gər cari,
Oli filhal dönüb mahi-münəvvər saat.

Müxtəsər, tuli-kəlamımdən, əya kani-kərəm.
Seyyidi-zarə gərəkdür ola zivər saat.

Bu təmənnədə gümanım budu kim, eyb degila,
Öz ağasından əgər istəsə çanər saat.

HACI ÖMƏR BƏY ŞİRVANİYƏ

Qəsidə

Olub rəncidəxatir ki könlüm bir nəfər bəydən,
Hərəs eylər ilan vurmuş öküz tək indi hər bəydən.

Məzaqımda betərdir xasiyətdə zəhri-qatıldən,
Əgər bimar könlüm hasil etsə gülşəkər bəydən.

Eşitmişki, bəylər himmətindən şər dönər xeyrə,
Bəşərdən nişam nifrət ki, xeyrim oldu şər bəydən.

Dəxi bəylər büsatın görməyə hərgiz gözüm yoxdur,
Əgər xeyrim ola hər gündə dünyalar qədər bəydən.

Təqərrüb eylədim hər bəylə, mən bədbəxtlik gördüm,
Xoşa ol şəxslər kim, oldu onlar bəxtəvər bəydən!

Mənim xud danə immidiylə axır şəhpərim sındı,
Əgərçi bağlayıb dünyadə çoxlar balü pər bəydən.

Dirəxti-biddən etmək səmər ümmidi asandır,
Vəli müşküldü xeyli tutmaq ümmidi-səmər bəydən.

Şikayət eyləyərdim dün gecə yüz ahü zar ilə,
Çəkirdim rişteyi-nəzmə ki, çəkmişdim nələr bəydən.

Zəbani-rənd açıb bir yarı-danadil ki, ey Seyyid,
Qiyas etmə təmamən bəyləri sən bir nəfər bəydən.

Tutaq ki, bəylərin vardır ziyanı qeyri-kəslərçün,
Təvəqqe əhlisən sən, şairə olmaz zərər bəydən.

Gözündən gəlsin ol ənamü ehsanlar, o nemətlər-
Ki, aldın gah buğda, gah pul, gah atü xər bəydən.

Belə bədxərlik kim, səndə var tab eyləməz dərya,
Əgər mədən ola, canım, qutarır simü zor bəydən.

Gərəkdir səndən etsin əlhəzər bəylər əcəbdir bu,
Utanmazsan ki, bəs sən eyləyirsən əlhəzər bəydən?

Yadımdan çıxdı yoxsa ol bürünci-tazəvü birənc,
Gəlirdi xitteyi-Şirvanə yük-yük hər səfər bəydən.

Bu nə kufrani-nemətdir, bu nə asari-bidətdir,
Qılırsan nə şikayətdir bu ol sahibhünər bəydən?

Hanı ondan səva, insaf qıl, bir bəy ki, tutsun əl,
Məgər məqsud olur hasil cahan mülkündə hər bəydən?

Bu il bəs hanı buğdan, hansı bəydən xeyrə çatdın sən,
Muradın hasil oldu söylə hansı taci-sər bəydən?

Filan bəydən nə oldu hasilin, yainki behmandan,
Bu il nəfin nədir, gəl vazeh eylə müxtəsər bəydən.

Dedim ey dust, xamuş ol ki, bu təqsir səndəndir,
Təmənna etdiyim yoxdur bu il bir mahəzər bəydən.

Təmənna eyləsəm hər şey ki, ol dünyadə mümkündür,
Təvəqqüfsüz olur hasil bu gün Hacı Ömər bəydən.

Muradım olsa buğda buğda tək çək ctmənəm sinə,
Təvəqqe eylərəm Hacı Ömər b;ıy ktmi nər bəydən.

Nədir buğda ki, ondan ötrii Adəm tək olam qəmgin,
Olur hasil təmənnə eyləsəm ləlü gühər bəydən.

Həvayi-qeyr ilə hər ləl tək qan eyləmə bağrın,
Tələb qıl rəngkarın, ey dil, ol xurşidfər bəydən.

Əla, ey saniyi-Faruq, əla ey mədələt kani,
Ömər qılsın fəxarət sən kimi sahibzəfər bəydən.

Qılıncın kəskin olsun Zülfüqari-paki-Heydər tək,
Səni xəllaqi-ələm eyləsin mümtaz hər bəydən.

Bu il bir mərhəmət qıl Seyyidin haqqında, ey sərvər,
Desinlərkim, olubdur, şükrillillah, bəxtəvər bəydən.

MÖHSÜN BƏYƏ

Qəsidə

Əyyami-bahar oldu, açıldı gülü latə,
Aldı gülü lalə ələ bağ içrə piyalə.

Bu mövsüm əgər, saqi, deyil mövsümi-işrət,
Bəs cam nədəndir ki, alıb dəstinə lalə?!

Gər badi-bahari deyil İsa, nə səbəbdən
Yüz nitqi-fərəhbəxş verir bülbüli-lalə?

Tərlər, necə ki, arizi-məşuqə həyədən
Hər sübh gül üstə düşər ol növ ilə jalə.

Məhbubə yanında necə ki, yalvarır aşiq,
Bülbül gülü görcək edir ol növ ilə nalə.

Təsiri-bahar ilə olur şimdi tənəvür,
Sərma ilə hər nəxl ki, dönmüşdü ufalə.

Dumalər oxur gah Əşiran, gəh Əbülçəp,
Gah şəkli-müsəlləs, gah urar cümləsi halə.

Gülşəndə qiyamətdi ki, bu xakdən, cy dil,
Güllər götürüb başını, əhsəntü, bu halə!

Gülşəndən əyan oldu yenə cənnəti-mövid,
Süni-əzəii yetdi gülüstəndə kəmalə.

Gəh bad çəkər türreyi-sünbüllərə şanə,
Gəh qazələr eylər yədi-qüdrət güli-alə.

Aşiq təkəki nərgis gözü'n açmış nigərandır,
Guya ki, alıb səbrin onun bir gözü alə.

Gül bülbüli-şeydayə edər ərz cəmalın,
Bir al ilə istər ki, onun könlünü alə.

Güldür ərəqi-ruyi-Məhəmməd, gülü görcək
Göndər sələvat Əhmədi-Muxtar ilə alə.

Mafatə mükafat qılıb badi-baharı,
Tədbir eləyir maziyu müstəqbəlü halə.

Gülzarı zimistandan alıb verdi baharə,
Yazdı xəti-reyhan ilə bir nəğz qəbalə.

Xoşbəxt o kəslərdi ki, bu fəslədə hər gün,
Gülşəndə ola həmnəfəsi camü piyalə.

Xoşbəxt o kəslərdi ki, bu gərdişi-gərdun
Eylər oların qismətini eyşə həvalə.

Hərçənd mənim dostrəsim yoxdu bu kamə,
Bir kani-səxa leyk gəlir fükürü xəyalə.

Bir kani-kərəm, kəhfi-üməm, növgülü-iqbal,
Möhsün bəyi-fərxəndəşiyəm, "damə cəlalə!"*

Bir tazə cavandır ki, dəxi bəxti cavandır,
Yetsin görüm ol Xıız tək dəhrdə salə.

Xurşid cəlalın fələki-şöbədəgərdan,
Ey bari-xuda, verməsin aləmdə zəvalə!

Abi-kərəmə lütfi-xuda, gərđi-məlali,
Peyvəstə qıla daməni-eyşindən izalə.

Ey bari-xuda, aləm-ara badi-həvadis,
Dəhr olduqcan əsməsin ol tazə nihalə.

---

* Cəlahi əbədi olsun!

Bəxşayış ilə xəsm edər ol xəsm zəbanın,
Ədalər ilə hacəti yox cəngü cidələ.

Sahibkərəmə, gərçi bu aləmdə fəqirəm,
Əmma nə fəqiri ki, düşəm zilli-süalə.

Təbini ki, qənaət eləyir bir qədək ilə,
Yoxdur həvəsim aləm ara ətləsü şalə.

Gərçi geyərəm şal, əgər mümkünüm olsa,
Əmma nə düşüm, olmasa gər, fikri-məhalə?

Bəylər kimi hərçənd mənim şal donum yox,
Nə şöhrə bu gün nəyibəm, axır nə mahatə.

Hər kəs ki, tuta bəy ətəyin, bəy olur axır,
Şirin olur ağzı, dəyəər hər kəs əli balə.

Səd şükr ki, Seyyid tutub ol daməni-pakın,
Ümmidi budur kim, gələ lütfünlə kəmalə.

HACI ƏBDÜLƏHƏD MÜTƏLLİBZADƏYƏ

Qəsidə

Gəlir novruz kim, güllər çəməndə aşıkar olsun,
Açılsın laləvü gül zinəti-fəsl-i-bahar olsun.

Gəlir ol fəsl kim, nərgislər açsın çeşmi-şəhlasın,
Zimistan badəsindən məst olanlar huşyar olsun.

Götürsün başını torpaqdan ehya olub güllər,
Çəkib sərv-i-səhi qamət, qiyamət aşkar olsun.

Gülüstən içrə etsin nəğməyi-Palızban bülbül,
Səhi sərv üzrə qümri ləhcəsi azadvar olsun,

Xədəngi-jaləni pürtab qılsın Rüstəmi-nisan,
Dü çeşmi-bəhmənü dey kur çün İsfəndiyar olsun.

Gətirsin taciri-badi-səba bari-giranmayə,
Mətai müşkü ənbər, səndəlü udi-qumar olsun.

Edib səyyadi-qüdrət bir belə tədbiri-ziba kim,
Qəzali-mehr gəlsin, bərreyi-gərduna yar olsun.

Əcəb olmaz qəzalı şir aləmdə şıkar etsə,
Təəccüb bundadır kim, bərrəyə ahu şıkar olsun.

Otursun xosrovi-xurşid təxti-aci-Cəmşidə,
Açıb gəncineyi-çudin cahanə zərnisar olsun.

Ləbi-məşuqələr tək qönçə şəkkərxəndə qılmaqçün
Bəsani-çeşmi-aşiq əbri-nisan əşkbar olsun.

Çəməndə atəşi-sina əyan olsun güli-tərdən,
Təcəllasında bülbül misli-Musa biqərar olsun.

Dəridə damən ilə qönçə çıxsın bəzmi-xəlvətdən,
Züleyxa kimi bülbül öz işindən şərmsar olsun.

Bu gün novruzdur, tök zülfüvü rüxsarüvə, saqi,
Gərəkdir kim, bərabər müddəti-leylü nəhar olsun.

Ayağı başın üçün etmə bir dəm badədən xali,
Əlündə sağəri-səhbayi-xurşid-iştihar olsun.

Gərəkdir xoş keçirmək bir belə mövsümdə övqati,
Mey olsun, şəkkər olsun, əldə cami-xoşgüvar olsun.

Bu gün ol gündü kim, çəng oldu bişək düşməni-
Heydər, Nə eybi var əgər çəngində mütrib, çəngü tar olsun.

Bu gün ol gündü kim, mövla oturdu təxti-izzətdə-
Ki, ta ədasının ruzi-sətididi şami-tar olsun.

Əgərçi zadeyi-Süfyani-biiyman həsadətdən
İradə qıldı kim, pərxaşü cəngü girüdar olsun.

Deyil cayi-təəccüb hindədən bir böylə bədtinət,
Gərəkdir ot kökü üstündə bitsin, paydar olsun.

Gəlib Suqi-Ükazə mövsümi-həcdə quran xeymə,
Gərək ol zaniyə nəslində böylə yadigar olsun.

Siriştə tinəti olmuşdu çün kim, nari-duzəxdən,
Gərəkdir nardə əlbəttə bir asari-nar olsun.

Dirəxti-pürxəbisə sındı gərçi tarümar oldu,
O nəslə indi lənət eyləyənlər tarümar olsun.

Dirəxti-teyyibə şahı-Nəcəfdir, ali-əşrafi
Çü əsü sabit oldu, rəfi qoy gərdunmədar olsun.

Siracullah nurin istədi düşmən ola xamuş,
Vəli hyqq istədi ol nur nuri-hər diyar olsun.

Mədinə, Kərbəla, mülki-Nəcəf, arzi-Xorasani
O nur ilə xudavənd istədi kim, nurbar olsun.

Diyari-Şirvani etdi bir nur ilə həm rövşən-
Ki, müxlislər gözü rövşən, müxalif çeşmi-tar olsun.

Əgər məndən sual etsən o nuri-paki-sübhani,
Çəkib ol istiarətdən deyim qoy aşikar olsun.

Odur nəslə-Vəli, nuri-cəli, Seyyid Əli Ağa
Ki, əllamə gərəkdir xidmətində pişkar olsun.

Fəximü məfxərü əfxəm, əlimü alimü ələm,
Fahimü müdrikü əzəm, həlimi-bürdü bar olsun.

Yeganə fazili-Şirvan, mahin sibti-şəhi-Mərdan.
Ona hər kim olur üdvan yeri darül-bəvar olsun!

Əlində xaməsi bədxahə olsun əjdəha, yarəb,
Əsası düşməni-Mərhəb-xisalə Zülfüqar olsun!

Dimaği-bədsəkah sünbüləsa olsun aşüftə,
Dili-həssadi, ya rəb, lalə kimi dağidar olsun.

Nə qəm kim, bir əhəddən olmasa karından imdadı,
Xudavənda, təki Hacı Əhəd aləmdə var olsun!

O Əbdül Müttəlibzadə ki, yox manəndi dünyadə,
Səxadə şəni-valadə şəhiri-ruzigar olsun!

Ticarət-pişə, xeyr-əndişə, nəxli-izzətə rişə,
Hünər aslanına bişə həmişə bardar olsun!

Qılır kuşiş ticarətçün, dili-xəlqi ziyarətçün,
Bina qoymuş imarətçün, ilahi, üstüvar olsun!

İlahi, sadıqi-haziq ola hər qövlə sadıq, Vilayi-
Heydəre vasiq, mühübbi həştü çar olsun!...

Edibdir valideynin şad, qoymuş xeyrdə bir ad,
Gətirmiş su o xoşbünad, yarəb, bərqərar olsun!

Gel, ey abi-bəqani zülmət içrə axtaran bülbül,
Bu sudən iç ki, könlün şad, ömrün paydar olsun!

Budur "eynən tüsəmma səlsəbilən", ey büləndəxtər!
Gəlib bu sudən iç, abi-bəqa çeşmində tar olsun.

İçib bu suyi hər kəs kim, Yezida eyləməz lənət,
O məzluma səlam etməz, ona su zəhrimar olsun!

Əla, ya Hacıya, dərya-nəvala, kani-əfzala,
Sənə mövlayi-Qənbər hər iki aləmdə yar olsun!

Keçən il eyddə bir lütf qıldın Seyyidi-zarə,
Gərəkdir feyzüvün adabi-şükrü səd hezar olsun.

Gərək hər ayda çatsın əhli-fəqrə feyzi-ehsanın,
Nəinki mən kimi ildən-ilə ümmidvar olsun.

Deyil haşa şikayət etdiyim, bunlar zərəfətdir,
Gərəkdir sözdə bir cüzi nəmək, ey tacidar, olsun.

Bihəmdilləh, deyilsən özgələr tək, əhli-danişsən,
Tanırsan qəlb ilə ol nəqdi kim, kamil-əyar olsun.

Səvad ilə deyildir adəmin hər işdə təşxisi,
Deyil adəm hər ol bir kəs ki, qəsri zərnigar olsun.

Xəzü səncab ilə fəxr eyləyən kəs xeyli heyvandır,
Gərəkdir zinəti-insan elm olsun, nisar olsun.

Nə ol elmi ki, vardır məndə, bir də qəlbi-şeytanda.
Gərəkdir elm olan kəsdə əməl həm paydar olsun.

Əgər bir kimsədə elmü əməl olsa səxavətsiz,
İnanma cənnətə daxil onun tək xərsüvar olsun.

Bular tovəm təvəllüd eyləyiblər, üç bəradərdir,
Gərəkdir hər birinə hər üçü hər işdə yar olsun.

Sepayə bir ayağı sınsa, diki saxlamaz möhkəm,
Gərəkdir üç ayağ ilə sepayə bərqərar olsun.

Dəlail çox bu mənayə, vəli meydanda vüsət yox,
Yetir əncamə, itmamə gərəkdir ixtisar olsun.

Yetər Hacı Əhəddən xələtə ənamü ehsanin,
Xəlifə malıdır Bağdad içində hər nə var olsun.

Nə gün səndən kəsibdir abi-lütfü feyzü ikramın,
Qərəz ki, şəxsi-şairsən sənə bu şivə ar olsun.

Əgər dünyaları qoysa sənin anbaruva dolmaz,
Gərəkdir bu mətaə özgə kəs anbardar olsun.

Çəhənnəmsən, sənə "həl imtələtə" söyləsə xaliq,
Sənin "həl min məzid" itə cavabın aşikar olsun.

Sənə hər il nə qədri pulü xələt çatdı ağadən,
Sənin bir görmədim fəsl-i-xazanın novbahar olsun.

Nə bir əynündə faxir camə, nə kisəndə simü zər,
Nə bir şamında şamın, nə naharında nahar olsun.

Hər ol bir şəxsi ac istər xuda, dönməz tənəümdən,
Gərəkdir kim, həmişə xarü zarü xaksar olsun.

Tutaq Haçı Əhəd qıldı bu il də on manat ehsan,
Get özgə kar tap, bundan sənə hasil nə kar olsun?!

Bu gunə şair olmaqdan sənə culaqlıq xoşdur,
Nə şer olsun cahanda, həm nə şairlik şüar olsun.

Nəsici-ənkəbut əfzəldir indi şeri-şairdən,
Mətai-fəzlə müşgüldür ki, minbəd etibar olsun.

Şəhi-Səlçuqlərdən sonra getdi rövnaqi şerin,
Baxan yoxdur dəxi gər şer düri-şahvar olsun.

Qənaət qafını ənqayı-məğrib tək nişimən qıl,
Nə lazımdır hüma manəndi-kərkəs cifəxar olsun!

Çəkil bir ğarə, çək ağuşə bir yari-güləndamı,
Sənə bəsdir cahanda gər belə bir yarü ğar olsun.

İlahi, fazili-Şirvan ilə Hacı Əhəd daim,
Cahanda kamranü kambəxşü kamkar olsun!

HACI ƏHƏD MÜTƏLLİBZADƏYƏ

Qəsidə

Novbahar oldu, könül, dəhri tutub zövqü səfa,
Geymişən Kəbə kimi sən nə üçün böylə qəra?

Başınə qönçə qoyub bərgi-zümürüddən tac,
Əyninə lalə geyib izzət ilə sürx qəba.

Xəlvəti-xasi-Züleyxadı məgər səhni-çəmən-
Ki, gülün xari-cəfa pirəhənin qıldı qəba?

Tök mürəssə qədəhə badeyi-xurşidvəşi,
Aftab etdi Həməl bürcünü, saqi, məva.

Həmələ gəldi bu gün ahuyi-zərrmi-fələk,
Etdi biçünü çəra gör ki, bu mərtədə çəra.

Həft sin içrə bu əsnadə səmək lazimədir,
Hutdən çünki olur Yunisi-xurşid rəha.

Aləmi-pir bu gün oldu cavan, ey saqi,
Əyləşib eyşü nişat etməyə pirü bürna.

Bülbül izhar qılıb həcərəyi-Davudi-
Ki, salıb şur ilə bu çərx həsarinə nəva.

Zağ edib tərək Əbülçəp kimi ahəngi-çəpi,
Rast sərv üzrə çıxıb qümri olub nəğməsəra.

Oxuyur ləhni-Hicaz ilə pərəstu nəğmət,
Eyləyir-ləhni-hüdi hüdhüdi-gülzari-Səba.

Ruzi-novruz edib dəkkeyi-əttar güşad,
Aləmə ətr verir ləxləxeyi-badi-səba.

Bülbüli-zar gülün hüsnünə qalmış heyran,
Həq təcəllasına məbhut qalan tək Musa.

Gül açıb çöhrəsini arizi-İshaq kimi.
Saçılır hər tərəfə nəfxeyi-müşki-sara.

Ərzi-Babildi çəmən, bülbüli-bidil Yəqub,
Laləvü gül biri Rahil və biridir Ləyya.

Lalənin rəngi şəfəq kimi basıbdır sürxi,
Ərzi-Əqdəsdə əyandır yenə xuni-Yəhya.

Nəfəsi-İsəvi asar ilə badi-səhəri
Edər əmvati-gülstanı bu günlər ehya.

Səhni-gülşəndə olur cənnəti-mövud əyan,
Aləmi-ricət olub dəhrdə hər yan peyda.

Nəfxeyi-sürdü guya nəfəsi-badi-səhər,
Nəfx olub surə bu gün, zində olubdur mövta.

Qönçəyə müjdeyi-İshaqı verir ruhül-əmin-
Ki, edər xəndə təəccüblə lisani-Sara.

Bərqi-novruz töküb fəsli-zimistan qanın,
Nəsbi-sultani-gülə bağdə oldu şura.

Qış gedib gəldi bahar, oldu əyan vəcdi-sürur,
Ey könül, şad olusan rəmz ilə olsan dana.

Üqdəyi-rəsi-zənəbdən qutarıb mahi-münir,
Şükr kim, rəfi-xüsuf oldu, verir dəhrə ziya.

Şad ol, ey xatiri-qəmdideyi-məğbun ki, bu gün
Aləmi şur tutub, vəcdə gəlib ərzi səma.

Rəvişi-şərdə ustadlıq eylə zahir,
Muşikafani-cahan ta ki desin "aməna!".

Ümənayi-bələd üçün oxu bu əşari,
Sənə ənam eləsin ta ki o fəxri-üməna.

Hər nə məqsudi-dilindir, sənə ənam eylər,
Hacı Əbdüləhəd, ol püştü pənahi-füqəra.

Talibi-həqqədi mətlubi-Mütəlibzadə,
Talibin mətiəbi məqsudini eylər ilqa.

O çahanbəxş ki, ənanının eylər şükrün,
Hamiyi-seyyidi-sadatü güruhi-üləma.

Zayiri-Kəbə olubdur o büləndəxtər kim,
Onun ehsanına göz dikmiş ümumi-füqəra.

Müxlisi-müctəhidi-əsr, müridi-hasil,
Çəkəri-ali-peyəmbərdi, mühibbi-ağa.

Ta Əli nurini rüxsari-Əliqoə görmüş,
Məhv olubdur necə ki, Mehr şüaində Süha.

Çoxları oldu rəvan, türfə onun tək, lakin
Çoxları getdi bu il həccə onun tək, amma...

Birisi etmədi bir mərdi-fəqirə ənam,
Birisi etmədi bir biveyi-biyarə əta.

Leyk bu açdı gedən vəqt səadət əlini,
Etdi hər bir kəsin öz halına şayistə səxa.

Hər kəsə dırhəmə dınar verib, malü mənəl,
Hər fəqirə kəsilib qismət olundu kala.

Cümləsi oldu gələndən sora məlum bizə,
Nə qədər Yəsrübü Bəthadə edibdir əta.

Belə getsin gedəcək kim ki, təvafi-həccə,
Bu sifət getməyəcəkdir dəxi bir kəs, haşa!

Gərək asarı bunun dəhrdə tarix olsun,
Qala baqi adı ta var bu dünyayə bəqa.

Məkkədən getdiyi sövqatı gələydi ələ gər,
Olacaqdır bilirəm bəndəyə bir Misri əba.

Leyk, bəxtim mənə yar olmadı, qaldım ürəyan,
Pozdu mən eylədiyim qüvvəyi-tədbiri-qəza.

Hiç şək yox, bilirəm ki, o səxavət kanı,
Yenə lütf eylər oba Hacı Riza olsa riza.

Haşəlillah, demərəm Hacıya mən maneyi-xeyr,
Xass bir şəxsə ki, mən tək ola bir bərgi-nəva.

Xassə bir şəxs ki, məddahı ola ağanın, Eyləyə ali-
Əli vəsfini hər sübhü məsa.

Xeyrxahımdı mənim Hacı Rızanı bilirəm,
Zinəti-qafiyədən ötrü bu söz oldu əda.

Rastlıqdan bu sözü teybət üçün nəzm etdim,
Kəc xəyal etsə əgər Hacı, mənə va əsəfa!

Haşəlillah ki, muradım ola bir özgə xəyal,
Müxlisəm Hacıya, büləh ki, bireybü rıya!

Çünkn məlumdü Məşdi Əliyə əhvalım,
Var ümidim ki, verə ayineyi-qəlbə səfa.

Yəni təfsir qıla sözlərimin mənasın,
Tutmaya Seyyidi-sərkəştəyə şerində xəta.

Mürdəşirzadə əgər annamasa məzmunu,
Eybi yox, dübbədü, yox zəhn ilə həm fəhmü zəka.

O nə bilsin ki, nədir vəsfi-Əmirül-Bərərə,
O nə bilsin ki, nədir midhəti-sultani-hüda.

O nə bilsin ki, nədir nəzmdə səngin mətləb,
Ö nə bilsin ki, nədir şerdə rəngin məna.

Seyyida, bəsdə zərafət, sınaqadır bu hərif,
Mollasan sən də, bəli, dübbə biləndir molla.

Barilaha, ola Hacı Əhədin ömrü diraz,
Saxlasın cümlə bələdən onu daim mövla!

ƏHMƏD BƏYƏ

Qəsidə

Əssələm, ey güli-gülzari-səxa Əhməd bəy,
Dürri-dəryayi-ədəb, kani-ətə Əhməd bəy.

Yanmışam suzü güdaz ilə, edibdir xamuş
Şəmi fanusi-xəyalımı həva, Əhməd bəy.

Yetdi bikəsliyim ol qayətə kim yanımda.
Durmayıb tünd fərar etdi səba, Əhməd bəy.

Bir xəbər ver mənə bəydən ki, nə vaxtı gələçək,
Hüdhüdi-xoşxəbəri-şəhri-Səba Əhməd bəy.

Bu Süleymanə hücum eylədi divani-bəla,
Xatəmi-işratimə yetdi bəla Əhməd bəy.

Əkl edər mənəbəyi-ömrümü bu daneyi-fəqr,
Yıxılar nəxli-qədim, sınsa əsa Əhməd bəy.

Xatəmi-işrətimi div alıbdır əldən,
Hökmüm olmaz dəxi bir şəxsə əda, Əhməd bəy

Hər büsatı ki, tədarüklə mən etdim çidə,
Badə bəzl etdi onu badi-fəna, Əhməd bəy.

Dürlərim dürci-dəhanımda olubdur nabud,
Getdi yəğmayə o löluysi-səfa, Əhməd bəy.

Ey bəşarətmənişi-zadəyi-sərxeyli-bəşər,
Müjdəbəxşi-dili-ərbabi-vəfa Əhməd bəy.

Nuri yox gözlərimin, eynəyə möhtac oldum,
Qatmayıb mərdümi-çəşmimdə ziya, Əhməd bəy.

Tir olan qamətimi qövsi-fələk qıldı kəman,
Yan gedər tirim, edər indi xəta, Əhməd bəy.

Taciri-Çin idim əvvəldə, mətəim xoşbu,
İndi kafurə dönüb müşki-xəta, Əhməd bəy.

Ağarıb muyi-sərim bərf tək, ey kuhi-səfa,
Novbaharımı edib fəsli-şita, Əhməd bəy.

Həqq edə hacı Muradımı, muradə vasil,
Onu çox görməyə bu qövmə xuda. Əhməd bəy.

Dün eşitdim ki, sənə şer yazıbdır Müşfiq,
Etmisən sən də ona lütfü əta, Əhməd bəy.

Elə bildim ki, mənə lütfi əta eyləmişən.
Olmusan nasiri-qövmi-füqərə, Əhməd bəy.

Süfreyi-cudüvə mehmandu guruhi-üləma,
Rizəxari-kərəmindir şüəra, Əhməd bəy.

Azü çox hər nə isə eyləmişən lütf ona,
Çoxlar olsun sənə bu işdə fəda, Əhməd bəy.

Özgələr bəy verəni sahibinə rədd eləməz,
Bəy olan kimsədə olmaz bu əda, Əhməd bəy.

Dedim arpanı satıb, buğda sərəncam edərəm,
Zövk ilə saz edərəm bərgü nəva, Əhməd bəy.

Cuhud oğlu yedi arpanı bu il, mən qaldım,
Olmadı dəstrəsim hiç ğəza, Əhməd bəy.

Təng olub axır Uğurlu bəyə yazdım namə,
Möhrəmiz salmadı ol təsə səda, Əhməd bəy.

Qənim olsun görüm öz adı onun nazirinə,
Mustəfadə yox imiş hiç səfa, Əhməd bəy.

Şeyxəlibəylidə tək bircə Kərim bəydü kişi,
Gəlməyib, gətməyəcəkdir ona ta* Əhməd bəy.

Dövlətə sahib olur hər kimə salsa sayə,
Sayeyi-dövlətidir zilli-hüma, Əhməd bəy.

Var ümidim ki, Kərim bəy görə bu əşan,
Bəndədə bilməyə bu işdə xəta, Əhməd bəy.

Bir qədər buğda əta qıl mənə, ta bəy gəlsin,
Eyləsin borcumu lütfiylə qəza, Əhməd bəy.

Xanədon un qutarıb, buğda tağar boş qaldı,
Üz veribdir mənə yüz dərdü bəla, Əhməd bəy.

Ya hesab et bəyə, ya kim özün ehsan eylə,
Nə isə, eyləginən dərdə dəva, Əhməd bəy.

Var ümidim ki, bu bimari-qəmi-iflasə,
Daruyi-lütfün edə lütfü şəfa, Əhməd bəy.

İki Müşfiq qədəri etməyəsən lütf mənə,
Xatirim olmayacaq hiç riza, Əhməd bəy.

Lütf qıl, saxla bu əşanmı, ta bəy gəlsin,
Nə verərlər görək ol bəhri-həya, Əhməd bəy.

HACI AĞABƏY OĞLU ƏLİYƏ

Qitə

Əla, Əİİ boy, eyki nəvalın şükrün
Zikr etməyə acizdü zəbanım yoxdur.
Bərbülbiili-xoştəranəyəm aləmdə,
Səd heyf ki, tazə gülsitanım yoxdur.
Tiri-qəmə mən nişanəyəra zira kim,
Bir kİpriyi ox, qədi kəmanım yoxdur.
Yoxdur meyi-gülrəng, kötiül qanə dönüb,
Hərçənd bədəndə hiç qanım yoxdur.
Sövdagərİ-hiyleyİ-kəmaləm, əmma
Sərməyeyi-sudü həm ziyanım yoxdur,
Məlum-şərifivüzdü kim, xəlq kimi
Kəsb eyləməyə mənitn dükənım yoxdur.
Ey dəftəri-izzii cah, bir dəftər olur
Yazsam ki, ogər filan-filanım yoxdur.
Söz müxtəsəri budur ki, var bir atım,
Tədbirin elə, arpa-samanım yoxdur.
At qaldı samansız, neçə giin sobr elədirn,
Səbr eyləməyə dəxi təvanım yoxdur.
Qurbanın olum, bunun sərəncamı üçün
Səndən qeyri bir kəsə gümanım yoxdur.

FƏRƏC BƏY AĞA BƏY OĞLUNA

Qəsidə

Ey səfasəy kim, sücudi-dərin
Fərzdür əhli-alomə çün Həcc.
Çakori-dövlətin bəni-Abbas,
Bəndeyi-xidmətin bəni-Xəzrəc.
Etməyən vəsfi-şövkətin uikən,
Getməyən rahi-xidmətin əvəc.
Qeyr özün yüz sənə təşəbbəh edə
Haşəlillah ki, rast oisun kəc.
Şövqi-didari-mətbəxindəndir-
Ki, qəbul etdi narə yanmağı gəc.
"Hovlə beytiş-şərifikə fūqərə
La yətufunə sailən min fəcc"*.
Çəsmeyi-cudo lütfivüz mənəbə,
Qülzümü-lütfə səffüvüz məxrəc.
Ağəh ol, ey nocib həmsayə-
Ki, mənə üz veribdi "üsrü hərəc".
Gərçi yəxdan xahişimdi mənim,
Şərdən qeyri yoxdu bir ağənc.
Nə o seyyid monom ki, xüms alam,
Qapımı kəsdirə güruhi-xələc.
Nə unum var bu il, nə bir buğdam,
Sahiba, az qalib dağılmağa dəc.
Hatifi-qeyb müjdə verdi mənə,
Key olan gövhəri-kəlamə mərəc!
Buğda fikrində hiç qəm çökmə-
Ki, Fərəcdən olur ümidi-fərəc.
Ol Fərac xan ki, hiç xanzadə
Görməyibdir belə ülüvv dərəc.
Nəslü bin-nəsl zati-valası
Lütfü çudü səxayədir mədrəc.
Kəbeyi-arzuyə Seyyid üçün
Astanından özgə yox mənə

---

* Sənin şərəfətli evin kasıbların pənahıdır, dilənçini qapıdan nəümid qaytarmazlar.

ƏLİ ƏSĞƏR BƏYƏ

Şamaxı bəylərindənən şikayət
Qəsidə

Əli Əsğər bəy, əyä okbəri-ərbabi-kəmal,
Əzəmi-əhli-kərəm, əkrəmi-əshabi--nəval.

Sənsən ol ayineyi-həqqnüməyi-əzəli-
Ki, olur səndən əyan surəti-keyfiyyəti-hal.

Ərzi-halım eşit, ey sərvəri-fərxəndəliqa!
Çünki hal ohlisən, əhvalıma qal, eyləmə qal.

Neçə müddətdi ki, el qoydu dəbistanə məni,
Pir vaxtımdə olub məşğələ dərsi-ətfal.

Ayda on iki manat kosdi çilenlər donluq-
Ki, hər ayda çatar. ey Seyyidi-pakizə-xisal.

Baxıban zahiri-ohvalına ol əşxasın,
Təməi-xam ilə biz do elədik özgə xəyal.

O, çilenlər ki, olar var idi tacir sinfi,
Hər nə yazmışdı isə doftərə, verdi filhal.

Leyk bəy dəstəsinin saxtə oldu kan,
Oldu pul vermək işi onlara bir əmri-məhal.

Hərçi səy eyiədi bu əmrə rəisi-məclis,
Gəlmədi məclisə bir parə ləimü möhtal.

Zahirən gərçi Ədil bəy də çalışdı, amma,
Onda çox nüktə var, ol rəmzi bilir əhli-kəmal.

Eyləyib əldə bəhanə bunu Sultan Məhmud-
Ki, verib Hacı Əli Əkbərə həq dövlətü mal.

O gorakdir verə bu əmrədə üç yüz min otuz,
Yoxsa bu uşkola əmri başa gətməz bir sal.

Yenə könlündəkini yaxşıdı bu zahir eder,
Bilmirəm heyf ki, Nemət bəy edibdir nə xəyal?

Hamıdan Hacı Ömər bəy, gərək o pul versin,
Kondi var, torpağı var, əmrino tabcdü mahal.

Həsənin çünki yox idi qərəzində vermək,
O1 zartian oldu bəhanə ona da Molla Cəlal.

Hər zaman surini kim, göydə çalar İsrafil
O1 zaman hasil Ümid bəydən olur "ma fil-bal".

Barəkəllah ki, mordanə imiş Ağa Qədir,
Nə ki yazmışdı o gün dtiftərə, ctdi irsal.

Barəkəllah, Ağa bay zadeyi-Hacı Aşur,
Hamıdan verdi əzəl, qalmadı boynunda vebal.

İstədim həcv eləyim diin bu bəy dostəsini,
Bir nəfər yari-müvafiq dedi; Ey tuti-misal...

Onları eyləmə həcv, üzriəri var olarm,
Öyrənib almağa məcmuəsi bunlar məhü sal.

Almağa öyrənən, adətdü ki, vermək bilmez,
Hiç olur təndir ağacdan, dəxi gərdun abdal?

Bunların var idi Şirvanda bir sərxcyli,
O idi silsiləcünbani-ümurati-cəlal.

Zübdeyi-əhli-kərəm, adı kinii nəfsi Kərim,
Əhli-Şirvanı bilirdi özünə əhlü əyal.

Hatəmi-saniyi-dünya ki, dəmi-cudində
Yox idi sail üçün hacəti-izhari-süal.

Çünki ol yoxdu Şəmaxidə, odur bais kim,
Bunlar eylər özünü hər biri bir şəxs xoyal.

Hanı ol şəxsləri adını qoymuşdu çüen,
Pul yazanda eləyən bir-birinə istccal?

Hanı ol arşın ilə ay işığın ölçənlər,
Hanı ol özlərini eyləyən əyanə misal?

Sahiba, ofv elə bu tul kəlamımdır kim,
Ürəyim qüssəvü möhnətdən olub malamal.

İndi üç aydı ki, eldən dəxi yoxdur imdad,
Qalmışam guşeyi-möhnətdə pərişan-əhval.

Yoxdu bir şəxs məni-xəstəyə səndən məhrəm,
Sən də insafə gəlib eyloməsən hal sual.

Bir demirsən neçə müddətədi ki, bu Seyyidi-zar,
Qalib avarovü sərgəştə, giriftari-malal.

Ramazanda nə yedi xuni-ciyərdən qeyri,
Ya ki indi nə yeyir nisfdi mahi-Şəvval?

Tut yedim bər gecə mon Hacı Ələkbər bəydən,
Nə yesin söylə görək evdə qalan əhlü əyal?

Seyyidəm, leyk nə ol seyidi-sahibmənber –
Ki, mənimçün edələr cəm tərیدü əfsal.

Mir Kərim tək yox üzüm mən də çıxam bazara,
Doyənək əldə, salam aləməmə qalü məqal.

Bəs ki şairlik ilə aləməmə məşhurəm,
Bavər etməz məna bir fund pənimə baqqal.

Bundan artıq nə açım pərdoni, ey kani-həyə,
Müxtəsər, yoxdu nə çay, qənd, nə gondüm, nə zoğal.

Ya özün cülə sərəncam və ya hacidən
Rəfi-hacət qıl, əyə Əkbəri-ərbabi-kəmal!

LƏNKƏRANLI ŞİRƏLİ BƏYƏ

Qəsidə

Həlqeyi-zülfü-siyəh rüxsareyi-canandə,
Əqrəbi-cərrarədirməhtabi-nurəfşandə.

Eylə billəm könlümü har dəmdə bir əqrəb çalar,
Hər dəqiqə görcək ol zülfü rüxi-canandə.

Ayda bir yol mənzil eylər mah əqrəb bürcünü,
Görməmişdim əqrəbi daim məhi-tabandə.

Xatirim dərhəm olur sətbəsəət kim, neçün,
Əqrəbi-zülfün hədisi söylənir hər yandə.

Başımə gor çərxdən daşlar yağarsa razıyam,
Görməyim tək ol tənəhi əğyar ilə cövləndə,

Səngi-möhnətdən sınır sədparə könlüm şişəsi,
Şişəvü peymanə görcək yarı-bədpeymandə.

Züfünün zəncirinə divanə könlüm bağlanıb,
Sal zənəxdən çalma, bənd eylə bu zindəndə.

Çox gətirmə sən məni əfğanə kim, günnəz rəva,
Himməti Şiri-Əli hərdəm məni ətgandə.

O1 cahani-cud kim, dəsti-səxasından onun,
Qalmaqad mədəndə zor, dürrü gühər ümmandə.

Rəşki-kilkİndən dobiri-çərx sındırdı qələm,
Çün onu kamil görüb, gördü özün nöqsəndə.

O1 əmiri-xitneyi-Ləngərkünan kim, hər zaraan,
Əhli-Şirvan bəndəsidir ribqeyi-fərmandə.

Ey sipehri-izzətü rüfət, bu gün məhrin sənin
Səng-ara atəş kimi müzmərdü cismü candə.

Məndən etmişdin təmənnə bir neçə şeyvə qəzəl-
Kim, nəziri olmasın aləmdə bir divandə.

Gərçi düşdü üqdeyi-təxirə bir müddot bu iş,
Bu günəh məndən deyil, var çərxi-kəcgərdandə.

Mən haçan Şirvanda qaldım kim, edim xidmət sənə?
Olmuşam gəh Rəştdə, gəh xitteyi-Tehrandə.

Hər zaman kim, şəhrdə gördüm uzaqdan mən səni,
Şərmdən qaçdım ki, ta pünhan olum bir yandə.

Eylə bil, bir seyd səyyadə olur qafil düçar,
Nagəhan bir gün düçar oldum sənə meydandə.

Gərçi həqqin var idi, etdin məzəmmət bəs mənə,
Var məzəmmətlər yeri bu Seyyidi-nalandə.

Sən buyurdun ki, mənə, ey Seyyidi-bietibar,
Bu necə ətvardır sən tok ülüvvi-şandə?

Beş qəzəl etdim təmənnə səndən ayid oimadi,
Altı ay qoyduz məni avarə bu dövrandə.

Özgə vəqti şeriivo filfil bükər əttarlər,
Köhnə dəftərlər kimi hər parə bir dükkandə.

Bir məsəldir kim, pışik gördü ... dərmandır
...pünhan eylədi güllük ara külxandə.

Xud tutum kim, sözlərin yanmda misli-zərridir,
Zərrə olmaz qədrü qiymət ta ki vardır kandə.

Söz gərək səndən çıxıb, aləmdə şöhrət eyləsin,
Zirənin miqdarı olmaz xitteyi-Kirmandə.

Hiç aqıl saxlamaz öz gövhərin sərrafden,
Seyyida, varmı sözün bu sorduğum bürhandə?

Sən ki, hasil etmədin məqsudimi, gəl indi sən,
Bir şey et məndən təmənnə olmasın Şirvando.

Bu kəlamından sənin məlum olur, ey taci-sər,
Seyyidi-nakamo meylin var sənin ehsandə.

Mən nə lazım İstəyim bir şey ki həqdir, olmasın,
Fırqeyi-əhli-kəmal içrə, qalam nöqsandə.

Diqqət etsən şerininə, zahirdü fikri Seyyidin,
Saət əsbabın kç, munca zikr edib ünvandə.

Gah şişə, gah əqrəb, gah saətdir sözü,
Mətləbin etmiş əyan bu nükteyi-pünhandə.

Şəfqətin gər olsa, bir saət əta qıl Seyyidə-
Kim, görüb ani, sizi yadə salam hər andə.

Nə o saət olmasın ki, hər gədanın var biri,
Nə o saətdən ki, vardır şahdə, sultandə.

Müxtəsər, bir saət olsun kim, görün kəslər onun,
Adına saət desinlər məclisi-ürfandə.

HACI MƏCİD ƏFƏNDYƏ

Qəsidə

Lütfi-həq çün kainatə xələti-xilqət verər,
Hər kəsin öz qədrinə mənsub bür xolət verər.

Hər kəsin öz arzusunca layiqini verdi həq,
Hikməti var kim, kimə fəqrü kimə dövlət veror.

Məbdəyi-fəyyazdə yox büixl, ey sahibxirəd!
Qabiliyyət qədri hər bir çizə bir surət verər.

Gərm olur, eylər gəza çünki üfunət mədədə,
Qüvvəyi-tövlid ona hər ləhzə bir halət verər.

Ol həkimi-layəzalin hikmətindən yox sual,
Hər kəsə hər nə veribdir mövcibi-hikmət verər.

Müqtəzayi-zatidir hər bir kəsin öz xilqəti,
Xakə süflilik əta, əflaka gər rüfət verər.

Müxtəlifdir çünki əsması həkimi-mütloqin,
İxtilafət ilə bes əşyayə xasiyyət verər.

Akisin oksində illət yoxdu, ey ərbabi-huş,
Müxtəlif ayinələrdir, müxtəlif surət verər.

Oldu istedadlar çün müxtəlif əsma ilə,
Şeyi-vahid bəs bu üzdən surəti-kəsət verər.

Münbəsitdir külli-oşyadə zühuri-zati-həq,
Bir təcəlladır kim, ol Musa ona taqət verər.

Zati-həqqi sanma əşyadə hüluli-ixtilat,
Kim hülulə mötəqiddir əqlinə xiffət veror.

Bil ki, mövcudi-məcəzidir cəmi-mümkünat-
Kim, təcəlla məzhəriyyətlə ona şöhrət verər.

O1 təcəlla gər təəllüq qət edə imkandən,
Nistü nabüd olmağı imkan üçün sürət verər.

"Daxilun fiküllü şeyin, xaricun ən külli şey"*
Qövli-mövlayi-çahan əlani-bişübhət verər.

Həm əzəldə, həm əbəddə masiva mədumdur,
Məzhəriyyət şərt olub, əyanə mahiyyət verər.

Olma Sufistan tək münkir vücudin həqqinə,
Həq vücudi mümkünatə zivərü zinət verər.

Mümkünati-aləm öz zatilə qaim olmayıb,
Qaimi-bilqeyrdir, həq feyz hər saət verər.

Cövhəri-naridə yoxdur surəti-rəhmaniyat,
Xakə bəs oz surətin yəzdani-bisurət verər.

Etmədi bu cəhl Əbucəhli xudavəndi-çahan,
Qalibin tərkib edib əczasına ülfət verər.

Nöqtəyi-küfrə müqabü nöqtəyi-iman durar,
Hər şeyin ziddi onun təşhurinə qüvvət verər.

Nürü zülmət, küfrü iman, hübbü büğzü xubü zişt,
Etdiyi üzdən təqabül zatma behcət verər.

Mömin ilə kafirin bari xudadır xaliqu,
Feyzi-xüqət hər şeyə sultani-biminnət verər.

Leyk olmaz kafirin küfninə razi lütfi-həq,
İlləti-mövcudənin dəfinə yüz alət verər.

---

* Her şeyə daxildir, hər şeydən xaricdir [Allahın sifəti].

Ənfusü afaqdə ayatlər icad edər.
Şühədən eylər müərra feyz hər növbət verər.

Zəngi-küfri xatiri-Firondən pak etməyə,
Seyqəli-raxşəndə Musayə yədi-qüdrət verər.

Kafirin küfrünə gər razi ola bari-xuda,
Ənbiyəyə bəs nədən təbliğ ilə zəhmət verər?

Küfr ilə iraanə surət verdi xəllaqü xuda,
Mahə sardiyyət verən, xurşidə gərmiyyət verər.

Eyni ədlindəndi gər eylər üqubət bir kosə,
Feyzi-fəzllindəndi gər geyrə rifahiyyət verər.

Həqqə təətdən təfaxür eyləmə, ey bülhəvəs,
Şükr ona qıl kim, sənə həq qüvveyi-taət verər.

Feli-şərrin nisbətini qıl nəfsüvə, ey zül-lübab,
Gərçi xcyrü şorrə surət ol şəhi-vohdət verər.
Olma şeytan kim, edib üsyən dedi: "əğvi toni",
Biədəb öz felini xəllaqına nisbət verər.

Adəm ol, "inna zələmna" növhəsilo nalə qıl-
Kim, inabətlər sənə ol sahibi-rəhmət verər.

Küfri-məğzidir bu halətlər, nə təqdiri-xuda,
Ey könül, söz müşkil oldu sameə siqlət verər.

Qıl itaət sən Əbülqasim Məhəmməd şərinə -
Kim, toşokkür neməti-üzniyəyə həm nemot verər.

Hər nə çatmış şəri-paki-Müstəfadən, qıl qəbul,
Müslihün əmrinə tabelik səlahiyyət verər.

Eylə daim çaryari-Müstəfanun mədhini,
Xassə qıl səddiq mədhin kim, dilə rahət verər.

Mayəyi-ğar Müstəfadur, zinəti-rukni-səfa –
Kim, səfalər aləmə ol Kobeyi-şövkot verər.

Cümlədən etmişdir əvvəl nəqli-meraci qəbul –
Kim, bu təsliqi onun alomlorə ləzzət verər.

Eylə ondan sora ol Faruqi-əzəm vəsfini
Kim, ona fətiü zəfərlər sahibi-nüsrət verər.

Beyləqi-islami gərdünə ucaltmışkən o şah,
Bir piyalə rux dutub əhvalinə zillət veror.

Zəxmi-xəncərlə əbulülüi onu qıldı şəhid,
Gövhəri-əşkə əzasından nəbi qiymət verər.

Doğmuyub gün bir kəsi əfzəl ola Faruqdən,
Fərq həqdən batilə ol sahibi-rifət verər.

Ey könül, qıl xassə zünnureyni-pakun mədhini
Kim, onun nuri-rüxi xurşidə yüz xiclət verər.

Ümmügülümü Ruqiyyə - Düxtərani-Müstəfa,
Zövcəsidir ol şəhin, həqq türfə zövcüyyət verər.

Qıldı müfsidlər oni mehrabi-taətdə şəhid,
Xuni-paki ayeyi-Quran ara zinot veror.

Xövf edib təhrifdən cəm ctdi Qurani-həqi,
Həq ona Quran oxunduqcə həqü ücrət verər.

Bədi-Osman et şəhi-Düldülsüvanın vəstini,
Ruhi-qüdsi etməgə mədhin sənə cürət verər.

Sanma kim, ol şahı ancaq mədh edübdür hələtə,
Lavükəlla yüz xəbər Quranda hər ayət verər.

Fatehİ-Xeybər, qozonfər fər əmiri-lafəta,
Sətvətindən canını hır sahibi-sətvət verər.

Cinnü insün taətindən oldi əfzəl zərbəti,
Ya Əli, Allah Əli, ari, belə zərbət verər.

Eylə andan sora bir banuyi-ismət vəsfini,
İsməti hər xandan ismətə iffət verər.

Zöhrə öz hər övc bir kövkəb, əhədi-əşər,
Kayeyi-təthir onun şənində amiyyət verər.

Ya rəsulillah, tərəhhüm qıl qulamun Seyyidə,
Qoyma kim, şeytan ona hər ləhzə yüz xələt verər.

Saxla iymanm onun şeytani-bədfərcamdu
Ol zəman kim, əxzi-iyman etməgo şərbət verər.

Görsə şerin, Seyyidə, Hacı Məcidi-zül-lübab,
Hiç şək yoxdur sənə təhsİN edor, xələt verər.

Et Diyalluyə sofər, dürri yetir sorrafma,
Rəsmdir, sərraf olan kəs gövhərə qiymət verər.

Kəbədərbeyti-humayuni o Həhib-rüfətin,
Kəbə, ari, sahİbi-dəvətiərə hacət verər.

Bəsdir ol ki, müfti ağadan eşitdin vəsfini,
Zati-paki gün təkİ öz nurinə şöhrət verər.

Barilaha, şadkam olsun bu sahib-mərifət,
Ta ki feyzin aləmə xurşid her saət verər!

HƏCİ GÜLƏLİYƏ

Qəsidə

Ey olan ali-Əli çakori Hacı Güləli,
Kömək olsun sənə hər əmrdə rəbbül-ərbab.

Ta ki bu vəqtə kimi şəhri-Şəmaxidə, Hacı,
Eyləyirdim özümü mən sənə bir dust hesab.

Məkkədən gəlmiş idin, gəlmiş idim görməgüvə,
Ya ki bir üzr olub, eylomişom üzrə şitab.

Amma indi görimür səndə ögey-doğmalıq,
Yəni var pullu ilə pulsuza bir həddi-nisab.

Gözümün nururta bir hntədi ki, toy olacaq,
Həq mübarək eləsin bu toyu, ey ali-çənab!

Çökməsin sinənə Allah o cavanın dağın,
Eyləsin şad onunla səni daim vəhhab!
Leyk ərzim budu bir həftədi ki, süfrə açıb,
Eylədin çayü plovdan hamı xəlqi sirab.

Qalmadı şöhrdə bir kimsənə məndən qeyri,
Hamı dəvət olunub pürü cavan, şeyx, şəbab.

Nə olaydı, bizi də dəvət edəydin, Hacı,
Ta görəydi üzümüz kari-mübarəkdə kəbab.

Erməni, rus, müsəlman-hamı məhmanış olub,
Eyləyəydin məni də erməni, ya rus hesab.

Həsratim qaldı o məclisdə ki, xoşxanları
Oxuyurdu gecələr şur ilə bidadi-Rəhab.

İki Mehdi, iki xoşləhceyi-Fars-ibn-Nova,
Sözlərindən tökülüb məclisə yüz dürri-xoşab.

Mən tutaq kim, deyil idim o büsatə layiq,
Əldə vardır ki, bəhanə, çalınır cəngü rübab.

Məclisi-işrətə şayistə cavan oğium var,
Mən əgər piri-zəifəm, vəli var onda şəbab.

Nə onu eyləmişən məclisə dəvət, nə məni,
Kəsib insafuvu Allah, nədir bunca icab?

Bir məsəldir ki, uman yerdən olur küsməkiik,
Küsmüşəm səndən, əya, haciyi-ferxəndə-niqab!

Bilməsən gər, Məşədi Nəqdi əmidən xəbər al,
Əqrəbəyəm sənə axır ki, mən, ey xanəxərab!

Müxtəsər, başın üçün xeyli dəyibdir bu mənə,
Dost-duşmənlər içində xəciləm, bağn kobab!

Sonaşullar ki, neçün Hacı səni rədd eləyib,
Qalırım, lal oluram, tapmayıram hiç cavab.

Bəlkə şair içə bir çay, gedər ehsanə,
Bəlkə seyyid yeyci bir aş, göziim, yoxdu səvab?

Seyyida, çox da şikayət eləmə, eylə tamanı!
Çünki meyxanəyə minbəd deyilsən əsbab.

Xelq divanə deyil ki, sani dəvət eləsin,
Nəyə lazımsan, əya şairi-şümü kəzzab!

İstəyirsən ki, əgər hər yerə dəvət olasan,
Başla meyxanəni, çal dünbəyi, nuş eylə şərab.

Nədir axır sənə bu elmü ədəbdən hasil,
Aç gözün, vadiyi-qəflətdə doxı eyləmə xab.

Fikrünü cəm elə kim, cəm edəsən dövləti mal,
Ta sənə xəlq elosin həcüyü şəhzadə xitab.

Çünki dövlətlə gedər gərdi-fəqarət səndən,
Tapılır onda sənə bir neçə zibə əlqab.

Onda Hacı Güləli çaymı içməz sənsiz,
Xeyrü şərdə sənədə dovət edər çün əshab.

Nə yaman dərd imiş aləmdə fəqirlik, yarəb!
Fəqirlikdən xoş olur nari-cəhənnəmdə əzab.

Seyyida, Hacı səni səhv ilə yaddan çıxarıb,
Könlünü, qorxma, alır lütf ilə ol ərş-cənab.

Barilaha, bu toyu eylə mübarək ki, mənim
Nuri-çəşməmdü o dürdaneyi-bəhri-ənsab.

HACI MEHDİQULUYA

Məsnəvi

Hacı Mehdiqulu, nəcibi-zaman!
Ay sənə canı Seyyidin qurban!
Sən mühibbi-Əliyyi-İmransan,
Çakəri-ali-şahi-Mərdansan.
Hörmətin çoxdu fövci-sadatə,
Afərinlər sənin kimi zatə!
Sözə şahiddü cümlə ətvann,
Ağa Seyyid Əliylə rəftarın.
Fithəqiqət o nəsl-i-mövladır,
Adı kimi özü də ağadır.
Həqq onun, ey güzini-əhli-kərəm,
Etməsin səndən iltifatını kəm.
Cəddi olsun sənin havadarın,
Həşrdə, nəşrdə nigəhdann.
Səni kövsərdən, ey rəfi cənab,
Saqiyi-kövsər eyləsin sirab.
Kəmtərinin bu binəva Seyyid,
Sənə daim cəvər dua Seyyid.
Mənə bildirki lütfü ehsanın
Vasil oldu, rəhiniyəm amin.
Əvəzində onun, sənə sübhan
Sündüsi-cənnət eyləsin ehsan.
Leyk, ey tacidar, ol xələt,
Vəchi var, olmadı mənə qismət.
Aldı əldən o səvbi Mir Cəfər.
Atama vermərəm dəxi bu səfər.
Dəxi bundan sora bahar olacaq,
Bağü səhra ki, lələzar oiaacaq,
Geyəcək sərv xələti-xüzra,
Lalə əynində sürxfam qəba.
Geyəcək nəxl zümrüdin camə,
Qönçə başında yaşı əmmamə.
Olacaq təxti-şaxə gül soltan,
Qılacaq bağ fövcinə ehsan.

Dolacaq dürlə lələnin camı,
Olaçaqdır şükufə bayramı.
Özün insaf qıl, nəcibi-zaman,
Bu rəvadırmı mən qalım üryan?
Bu gecə xassə eydi-üzmadır,
Eydi-şahənşəhi-mtiəlladır.
Çıxacaq məsnədi-xilafətə şah,
Şiri-davər Əli vəliyullah.
Bu gecə cümlə xəlq olur xürrəm,
Bu rəvadırmı mən tutam matəm?
Ola hər xanə şəm ilə rövşən,
Eyləyim zülmət içrə mən məskən?
Şəm yox, nəqlü xüşkəbanın yox,
Nisyə almağa etibarım yox.
Şairəm, şerdir mənim karım.
Dürri-şer ilə dolmuş anbarım.
Şerə baqqal xüşkəbər verməz,
Şer bir nəxldir-səmər verməz.
Qalmış idim məəttəlü heyran,
Bir kəsə goknəyirdi hiç güman.
Etdi piri-xirəd məni hali,
İndi yaz haciyə bu əhval.
O səni, qorxma, şadkam eylər,
Lütf ilə məğziyül-məram eylər.
Şöhrət üçün o, eyləməz ehsan,
Lütfi ehsanıdır onun pünhan.
Özü həngami-cudü lüttü səxa,
Görməyirsən, edir ki, şormü heyə?
Niyə halın belə pərişandır,
Ciyərin dərdi-fəqrədən qandır?
Edər ol hali-zarüvə çarə,
Eyləmə istixaro bu karə.
Çünki guş eylədim bu mənəm,
Yadıma düşdü ol kərəm kanı.
Həq sənin ömrüvü təvil etsin,
Düşməni-cahüvü zəli! etsin!
Yavərin lürfi-kirdigar olsun,
Gülşəni-xatirin bahar olsun!

MİRSƏDİQ XAN LƏNKƏRANİYƏ

Məsnəvi

Mirsadiq xan, ey nəcibi-zaman,
Xələfi-orşədi-şəhi-Mərdan.
Cəddi-pakın Məhəmmədi-ərəbi,
Bəhri-qürbün o dürrü-müntəxəbi.
Bundan əfzun olunnu fozlü şərəf,
Babi-pakındı padişahi-Nəcəf.
Vəsf in etməkdə tur məni məzur-
Ki, sizi vəsf edib xudayi-ğəfur.
Nuri-mişkatsız siracü zücac,
Şüaravəsfinə deyil möhtac.
Əsli-zeytunəsiz, mürəbbisiz,
Leyk nə şərqiyyü nə qərbisiz.
Kövkəbi-dürriyi-xudasız siz,
İzzəti-paki-Müstəfasız siz.
Xassə Şirvanda, ey mətin iqlas,
Olmusan bir cənabə müxlisi-xas-
Ki, bu gün xəlqi-əsrə mövladır,
Sibtü-paki-Əliyyül-ələdir.
Ol Əli hilmü, ol Əli həmnam,
Vərisi-elmi-ənbiyayi-izam.
Xassə bir şəxs ilə müsahibsən-
Ki, deyil əhli-əsr tək pürfən.
Kazimül-ğeyzü nəxli-bağı-səxa,
Zayiri-rövzeyi-imami-Rıza.
Xassə kim, ol Xəlil həmnamı,
Sındıran Kəbə içrə əsnamı.
Zayiri-beyti-rəbbi-leylü nəhar,
Çakəri-ali-Əhmədi-Muxtar.
Xasə bir hüsni-xülqə həmdəmsən
Ki, onun hər sifətidir əhsən.
Hacı Möhsündür ol həya kani-
Ki, odur xəlqə həqqin ehsani.
Bu müsahibləri görüm, ey xan.

Sənə çox görməsin xudayi-cahan.
Sənə onları qadiri-əzəli
Eyləsin mehriban bəhəqqi-ən.
Sahiba, ey əmiri-sahibhuş,
İndi tut şerü ərzi-halıma guş.
Nə bu sozlər mənim kəmalımdır,
Xaki-payında erzi-halımdır.
Sərvərə, indi xeyli müddətdir-
Ki, məqamın bu şəhri-qürbətdir.
Açılsan xəlqə süfreyi-Hatəm,
Etmirəm büxl, qılmasın həq kəm.
Xalı ali-rəsulü ali-əvam,
Etmisən cümlə xəlqə sən itam.
Murlər rizoxari-xanıdır,
Ey Süleyman, sənin zamanındır!
Növ-növ eylədin ziyafətlər,
Gördülər xəlq nazü nemətlər.
Biz də axır sənin qulamın idik,
Baisi-izzü ehtişamın idik.
Həmi həmsayə, həm əmuzadə,
Bəzmüvə xidmət üçün amadə.
Deyiləm çox da şəxsi-nakamil,
Olmuyam ta ki bozmüvə qabil.
Xəlq-ara izzü ehtiramım var,
Fəhm elə, hər məkanda namım var.
Seyyidəm, şairəm, dəxi hacı,
Deyiləm hiç şəxs möhtaci.
Nə fribəndə, nə təməhkarəm,
Kim ki, əhli-təmədü-bizarəm.
Məzhəbim şiveyi-fütüvvətdir,
Tuşeyi-himmətim qənaətdir.
Gərçi biçizü müflisi-dunəm,
Belə fikr eylərəm ki, Qarunəm.
Təbi-pakim misali-dəryadır,
Sözlərim onda dürri-laladır.
Sözümün şahidi bu kim, ey xan,
Ol zamandan ki, xani-ərşməkan

Eyləyib bu diyarda məva,
Ona həmsayə mən təkə dana.
Bir mənim kimi mərdi-sehrayin,
İçməyibdir bir istəkan çayın.
Görməyib bir səxavət asari,
Özun insaf qıl, səni tari.
Hiç layıqmidir ki, siz təkə xan
Edə Şirvanda məks tul zaman,
Bir mənim kimi nadirə gōftar
Görməyə lütfi-xani leylü nəhar?
Xasə kim, olmuşam bu vəqt fəqir,
Ləşkəri-fəqrə dostgirü əsir,
Qalmayıb əhli-əsrda insaf,
Dürrə xərmöhərə ad qoyur sərraf.
Ol ki sərmayeyi-kəmalımdır,
İndi bu əsrdə vəbalımdır.
Xəlq edər əhli-şerdən foryad,
Büxlü imsakdə olubustad.
Məndən et hali-xəlqi istifsar,
it bilir ani kim. doğadə nə var.
Baxa onlarda cübbəvü şalo,
Təh veriblər xınalı saqqalə.
İt ki, qəlladəsi ola rəngin.
Demək olraaz şikar edər bu yegin.
Xəz geyən kəs əgər oiaydı dəli, -
Dağdə xirs olurdu Şeyx Əli.
Nə qalıb bəy, ne mordi-sövdagər,
Xəlq nabah olubdu, hiylətgor.
Hiç kəs bitəmn səlam etməz,
Bir yerə bir məramsız getməz.
Əhli-ələm olub o gunə ləim-
Konlara *cuddur əzabi-əlim.
Qalmayıb hiç sahibi-ehsan,
Nə əmirü, nə xanü bazərgan.
Diş çıxardıb olubdu bəylər sog,

---

* Ki onlara.

Orda-burda qalıbdı xan tək-tək.
Bir zamandan pəniri sövdagər
Necə bəs şişedən tənävül edər?
Bir belə əsrdə bəs, ey mövla,
Kimi mədh eyləsin dəxi şüəra?
Şükrillillah ki, ey səxa kani,
Sizdə yoxdur bu nəqlin imkani.
Lütfü ənamuvuz hüveydadır,
Zatuvuz eybdən muhərrədir.
Var ümidim ki, Seyyidi-zare,
Edəsiz lütf, ta o biçərə
Olmasın fəqrü faqədən diltəng-
Ki, ona fövci-fəqr edib ahəng.
Xassə kim, mövsümi-zimistandır,
Xatirim qüssədən pərişandır.
Nəqd filməclis eylə ehsanım,
Cəm qıl xatiri-pərişanım.
Demə kinı, Seyyidi-bedi məqal
Nə üçün nəqd istədi dərhal?
Bu günü yaxşı bildi fərdadən,
Sirkeyi-nəqdi nisyə həlvadən.
Çünki Söhrab eylədi rəhlət,
Nuşdaru dəxi deyil hacət,
Barilaha, behəqqi-şahi-Nəcəf,
Olasaq daim əhli-izzü şərəf!
Seyyida, bu duayə səd təhsin-
Ki, mələklər hamı deyir: - Amin!

ƏLABBAS BƏYƏ

Qəsidə

Qövs tək qamətimiz oldu hürudətlə dü ta,
Ta ki, soltani-fələk Cədydə qıldı məva.

Bərfi-kafumüma tutdu büsati-xaki,
Döndü xasiyyəti-kafurə doxi təbi-həva.

Sərətanü Əsədü Sünbülədən yox bir əsər,
Əqrəbü Qövs ilə Mizandə asari-səxa.

Nola kim, mehr çıxıb Cədy ilə
Dölvü Hütü Həməlül Sur ilə Cövzadən ola çöhrənüma.

Gələ ol fəsl-i-dilərə, açıla lələvü gül,
Gedə qəm, bağdə hər dəm tutula şurü nəva.

Lohceyi-səlsələ qümri ola sorv üzrə bülənd,
Nəğmeyi-bülbülü sari sala gülzarə səda.

Gələ sövdagəri-Çin, yəni bahari-dilkəş,
Hər tərəf lələvü guldən açə rəngin kala.

Gətirə Müştəriyi-çərx Sürəyya nəqdin,
Türreyi-Zöhrəsinə almağa müşki-buya.

Xoş o kəs kim, bu üç ayda keçə bir növ günü,
Çıxa əyyami-bəharə, qutarə rənçü ina.

Məni bu fəsl həlak eyləyəçəkdir, bilirəm,
Olmuşam çünki bu övqat zoifül-əza.

İki şeydir mənə bu mövsümi-sərmadə əlaç;
Bir san kürk və ya kim, bir-iki cam səhba.

Buların həm dəxi təhsili mənə müşküldür,
Hər birindən öteri var neçə mane peyda.

İçmək olmaz bunu vaizlərin ehkamından,
Almaq olmaz onu bîpul birindən, haşa!

Dün gecə mən bu xəyalat ilə piçideyi-qəm-
Ki, xudaya, nə olur surəti-halım fərda,

Kimə izhar eləyim şiddəti-sərma qəmini,
Kimə, yarəb, eləyim zəfi-tənimdən şikva?

Nagəhan piri-xirəd söylədi işfaq ilə kim,
Nə təhəyyürdə qalıbsan belə, ey bisərü pa?

Tutalım şürbi-meyə oldu şəriət mane,
Pustını geymoyo manedimi şəri-ğorra?

Əhli-dünyayə o kəs kim, kərəm etdi dövlət,
Kərəmindən sənə bir təbi-səlim etdi əta.

Sənsən ol şairi-ecazsüxən kim, süxənin
Dəmi-İsa kimin əmvatlər eylər ehya.

Bir qəsidə yazasan bir kəsə bir mətləb üçün
Səni dərhal bilaqədr edər kamrəva.

Lilləhül-həmd, sözün işvəli, təbitü mötad,
Nəzmi-canbəxşüvə müştaq ümumən kübra.

Dedim:-Ey piri-xirəd, xeyli zamandır ki, dəxi
Xaneyi-nohsə düşüb kövkəbi-bəxti-şüərə.

Yoxdu dünyadə ərusi-süxənin damadı,
Dürri-nasüftə kimi bıkır qalib çox mənə.

Bir Əziz eyləmədi Misri-səxavətdə zühur,
Qaldı zindənda neçə Yüsifi-fərxəndəliqa.

Dari-dünyadə müsəmması olubdur nəyab,
Mürği-Ənqa kimi'dİllorda qalıb nami-soxa.

Ürəfalər kimin əltafına tutsun ümmid,
Şüəralər kimin övsafına olsun guya.

Dedi:-Ey tənbəli-Bəğdad, əcəb aqılson!
Dəcəleyi-lütfü səxa dəhrdə olmuş məcra.

Səy edir təşnə olan ta yetirə suyə öztün,
Şətti-Bəğdaddəsən, sakini-dəştü səhra!

Yetirib əsr yenə dəhrdə bir kani-kərəm,
Bitirib xak yenə dəhrdə bir nəxli-vəfa.

Tazadən oldu yenə gnrdişi səd əcramın,
Qalmadı kövkəbi-Mərrixdə noxvət əsla.

Açdı sövdagərİ-tövfiq dəri-dükkanın,
Hacət ərbabma bəzl etməyə hər dəm kala.

Bir səxa kanı olan şəxsi-büləndiqbalm
Göz dikibdir kəfi-ehsanına yeksər fūqəra.

Dedim:-Ey pir, o kimdir ki, bəyan cülə, onun
Bu qədər bəzldə övsafını etdin inşa?

Dedi:-Bir şəxsdü kim, nami-humayunun onun
Müjdəsiz bir-birinə hurilər etməz itqa.

Zayiri-beyti-xuda, qibleyi-orbabi-səfa,
Əli Abbas bəy, ol qədrşimasi-füzəla.

Ruzü şəb qeyrəti-dəsti-gühərəfşamndan
Göstərir çin cəbin aləmo ruyi-dərya.

Kəfi-ehsanı tutub hər yıxılan şəxsın əlin,
Dəsti-cudi eləyib çox mərazi-fəqrə dəva.

Cami-əhbabmadır şəfqəti abi-kövsər,
Dili-ədəsnadır qəhri onun qəlbi-şita,

Eylədi dəviyi-divani-vəkalətdə bu il
Ümənayi-bələdin cümləsinə istila.

Dedim: - Ey piri-xirəd, şərrəməkəlla ki, sənin
Yoxdu göftari-fəsihində bir asari-riya.

O mənim köhnə vəllyün-nəəmimdir ki, onun
Görmüşəm şofqəti onamını dərya-dərya.

Olmasaydı əgər ehsanı onun hafizi-mən,
Ləşkəri-fəqr edərdi məni çoxdan yəğma.

Məni oldur aparən səy ilə "Beytullah"a,
Məni oldur eləyən fəzldə ongüştnüma.

Leyk müddətdi ki, btr cürm verib məndən sər,
Olmuşam cümleyi-aləmdə bu sözdən rüsva.

Mənzilim rahat ilə cənnəti-məvadə ikən
Oldu axır mənə bu xaki-məzəllət məva.

Mən nə üzlə dəxi ol dərgəhi-valayə gedim,
Bir kəs öz tutduğu kirdardən etməzmi həya?

Dedi:-Qəm çəkmə ki, ol sərvəri-valagühərin
Kinə xəlq eyləməyib sineyi-safında xuda.

Sən deyilsən məgər ol kimsənin övladından-
Ki, dedi həq, "fəsa Adəmi rəbbəh fəğəva"*

Olma get, feyzi-vəliyyün-nəəmindən məhrum,
Ol dəxili-dəri-dəryasifəti-ali-əba.

Eylədim piri-xirəd pəndini can ilə qəbul,
Başladım etməyo ol zati-humayimə dua-

Ki, xudaya, bu sipehri-şərəfi-əclalın
Yetməsin dəməninə xaki-küdurət əbədə!

Görüm olsım ürəyi şad, kədərdən azad,
Eyləsin hifz boladən onu daim mövla!

Sahiba, ərseyi-raədhində gəlib cövlanə
Göstərir özgə hiinərlər qələmi-çapükpa.

Təbi-düşvar-pəsəndin kimi, ey fərdi-zaman.
Bir-birindən düşüb əfradlərim müstəsna.

Ta ki aləmdə gəhi eyş olur, gahi teyš,
Ta ki dünyadə gəhi seyf olur, gahi şita.

Hər bahar eyş edəson zümreyi-əhbabm ilə,
Teyşi-qəmdən ola əfsürdə güruhi-xüsəma.

Seyyidi-xəstə sənin köhnə sənaxanıdır,
Tazədən qıl onu əltafın ilə kamrəva.

---

* Adəm Allahına üsyan elədi, yolundan azdı

ŞAHBAZ BƏYƏ

Qəsidə

Saqiya, abi-qəmgüdazı gətir,
Ver yenə tazədən hoyat mənə.

Bisəbatəm şorabi-Dərgəmsiz,
Seyli-meydən gərək səbat mənə.

Aç bu Sinayi-xüm təcəllasın,
Zahir olsun bu şəşəat mənə.

Mey hədisindən özgə hər söhbət
Bil gəlir nəqli-batilat mənə.

Türrəzari-cahanı tərək etdim,
Vermədi sud türrəhat mənə.

Satigini -şorab imnadır,
Sirri-pünhanə kaşifat mənə.

Ərəqü badeyi-nüsfəfadır.
Dəmi-ğəmdə müfərrihat mənə.

Dordməndəm, qəmə giriftarəm,
Dürdi-meydon olur nicat mənə.

Şahidim, beydoqim tamam oldu,
Üz veribdir oyunda mat mənə.

Şeşdəre düşdü möhreyi-bəxtim,
Təng olub indi şeşcəhat mənə.

Vəsli-busi-kənari-dilbərdən
Xəqi gəlir indi miiskürat mənə.

Onda çün var büt təcəllası,
Kəbədən xoşdu suməat mənə.

Məni kafir bilirso möminlər,
Nə qənim, bəsdı mömiinat mono.

Saqı, ey sağərin meyi-rövşən,
Buyı-camm müottərat mənə.

Deyiləm mən Hüseyni-osr, neçün
Bağlanıbdır rohi-Fərat mənə?

Olmadı bu həzin teybdəmağ,
Yetmədi cami-təyyibat mənə.

Mən-Sədin üzü qara olsun-
Ki, olub bəstə kainat mono.

Yoxsa ol şahibazi-övcı-səxa
Belə olmazdı bisifat mənə.

Var ümidim ki, verməyə hərgiz,
Bir xələl Lat ilə Mənat mənə.

Latü lütəm, oğərçi Şəhbazım
Xoş deyil versə yüz manat mənə.

O gərək öz qədimi lütfündən,
Göstərə feyzi-basıqat mənə.

Şahbazi-büləndpərvazım
Hər il eylərdi iltifat mənə.

Göndərirdi hər il vəzifəmizi,
Lütfü olmuşdu vacibat mənə.

Gördü ol şəh bu il piyadə məni,
Halımı bildi, qaldı mat mənə.

Rüx tutub ol vəziri-piləfkən-
Kim, bir at eyləyib bərat mənə.

Buğda həm getdi, gəlmədi atım,
Verdi yüz-yüz müşəbbihat mənə.

Doqquz aydır tamara, doqquz gün,
Etmədi vəz hamilat mənə.

Yoxsa abai-ülvi olmuş əqim,
Bir vələd vermioz ümməhat mənə.

Yoxsa təbim düşüb bukarətdən,
Sud verməz bu səyyibat mənə.
Mütərakim olub sohabi-həva,
Övn qılmaz bu nəşirat mənə.
Nəxli-ümmidi qıldı pəjmürdə,
Bu sifət ilə asifət mənə.
Zülməti nurü nürü zülmətdən
Eyləməz forq fariqat mənə.
Ey qələm, eylə gövhərəfşanlıq,
Dür ver, ey zülməti-dəvat, mənə.
Qəndi-əşar ver, deyil lazım,
Nə Səmərqənd, nə Herat mənə!
Gərçi Şəhbaz buğda etməz əta,
Darını versə bəsdə tat mənə.

Tat təbimdü, darı şeri-tərim,
Lütf edib rəbbi-kainat mənə.

Dariyi-şerimi verəm quşa gər,
Quş verər uçmağa qanat mənə.

Əlli beş ildü ömrümün qədəri* ,
Ruzimi həq qıhb bərat mənə.

İndi ömrüm yetibdi payanə,
Yetişibdir dəmi-məmat mənə.

Yenə bir növ ilə dolannam mən,
Neçə il gər ola həyat mənə.

Ey fələk, sud vermədi hərgiz,
Şeri-bikrü müləmməat mənə.

Gərçi destimdə yoxdu malü mənəl,
Verməyib əl mütəhhərat mənə.

Gər tühidəsti-dövlətəm, lakin
Şərdir kuzeyi-mənat mənə.

Fələki-izzətin mənəm qütbi,
Xuşeyi-çərxdir zəkat mənə.

Şahibaza, bülondpərvaza!
Kəşf olub sirri-qayıbatmənə.

Adəməm, qismət olmadı gəndüm,
Niyə baxmaz o nikzat mənə?

Nə, Bicovdan gəlib mənə gəndüm,
Nə verir həbbeyi-Boyat mənə.

---

* Hicri-qəməri təqvimlə göstərilir.

Saba-birgün durar dəyirmanlar,
Buğda çökəndə yox nubat*

Var ümidim ki, tazədən kərəmin
Verə, ey sərvərim, həyat mənə.

Nüktəgirani-qövmi-bədtiynət,
Tutmasın ta ki bir tükət mənə.

Bəs ki müştəqi-şövqünəm, ey şəh,
Bəd gəlir nəgmeyi-bəyat mənə.

Şahbazım, vəzifeyi-sali,
Gətirirdi hər il elat mənə.

Niyə təğyir tapdı ehsanın,
Niyə oldun belə boyat mənə?

Seyyida, bəsdə, eylo xətmə-süxən,
Gələcək, qorxma çox bərat mənə.

---

* Növbət mənə

ŞAHBAZ BƏYƏ

Qəsidə

Hər aşiqi-sitəməzdə kim, pakbaz olur,
Daim zəmanədə işi suzü güdaz olur.

Görməz həqiqi aşiq olan vəsli-yarını,
Bəzmi-vüsal qisməti-əhli-məcəz olur.

Əhli-hünər cahanda oiur çox niyazmənd,
Hər kəs ki, bihünərdü o kəs biniyaz olur.

Şahi gədayə çərx cdər sahib-irtica,
Məhmud könlü bəsteyi-zülfü-Əyaz olur.

Ədnayədir nəvazişi bu çərxi-əxzərin,
Bilməm sipehri-dun niyə odnavaz olur?!

"Fəali-mayüridi"* salır xaki-zillətə,
"Məfülü mən ərad"[†] dönüb sərfəraz olur.

Qəddin xəm eyləyib ona gərdun qılar nəmaz,
Hər mərdi-xubtinət kim, binəraaz olur.

Abai-səbədir mənə düşmə, həm ümməhat,
Meydani-qəmdə hər gecə bu türkü taz olur.

Eylər piyazi çərx əsəl kami-ğeyrdə,
Həlva yesəm və leyk mənimçün piyaz olur.

Gahi-simaki-rameh olur tirə könlümə,
Gahi-simaki-əzəl ona çarəsaz olur.

Sibtilərin müxalifi Qibli olur, vəlı
Oövmi-Qüreyş xəsmi-rəsuli-Hiçaz olur.

---

* İslədiyinə qadır.

† Başqasının istədiyini yerinə yetirən.

Həşə qılır, sobatım alır çərxi-nərdəbaz,
Məşhürdür ki, mərdi-inüqəmmordə baz olur.

Seyri-sipehrdən nə horasım, əgər mənə
Fəryadrəs zəmanodə ol Şahbaz olur?

Ol şahibazi-əsr ki, ədlindən ol şəhin
Güncüşk aşiyani həmon çeşmi-baz olur.

Ol şahibazi-övcü-ədalət ki, dərgohi
Lütf ilə əhli-fəqrə şəbü ruz baz olur.

Ol sərfərazi-mülki-səxa kim, cənabına
Hər kimsə kim, dəxil düşər sərfəraz olur.

Seyyid dəxildir sənə, ey mənbəyi-əta,
Xövf etməsin ki, aləm ara biniyaz olur.

Cismi-cahannümadü zəmirin zəmanədə,
Ol camdən əyanə gəlir, hər nəvaz olur.

Ey tacidar, haləti-pürixtilahımı
Gər yekbəyek yazam sənə, qissə diraz olur.

"Xeyrül-kəlam qəllə və dəllə"* demiş həkim,
Hikmət yanında tul süxən bicəvaz olur.

Öz yazdığım kəlam özümə xoş gəlir, vəli
Şayəd ki, gürbeyi-məsoli-şahbaz olur.

Mən xuşəçini-xirməni-ehsanınam sənin,
Lütf eyləsən, bu il yenə halım tərəz olur.

Naz eyləsəm, nə eybi var, öz Şahbazıma,
Adətdü nazpərvər olan əhli-naz olur.

---

* Kəlamın yaxşısı odur ki, az sözlə geniş mənə ifadə etsin.

Məndən sivay seyyidə lütfun ziyadədir,
Bilməm səbəb nədir mənə yetdikdə az olur?

Seyyidliyin nişanəsi əmmamədir əgər,
Günbəd gərəkdi kim, hamıdan sərtbraz olur.

Qədrim əgərçi pəst isə, şerim bülənddir,
Gər simi-şerə bir məhəki-imtiyaz olur.

Əşari-abdar verir qədrimə rəvac.
Zinət ərusi-dilkəşə ari, cəhaz olur.

Bir quti-layəmut ilə saxla bu il məni,
Xövf etmə, gül yenə açılır, fəslı-yaz olur.

Qalmaz həvayi-xatirimizdə bu tirəlik,
Əbri-siyəh kənarə durur, xoş ayaz olur.

Qıl şad gəndüm ilə yenə pır Seyyidi,
Məşhurdir, kəpəklə köpək könlü saz olur.

ŞEYXÜL-İSLAM MOLLA ƏHMƏDƏ

Məsnəvi

Şeyxül-islam, ey həya kani-
Ki, sənə yoxdu dəhrdə sani.
Hikmətin əvvəlinci Loğmani,
Ömrün olsutı cahanda tulani!
Dövlətü şövkətin tñüdam olsun!
İzzətin həm ələddovam olsun!
Ey verən şəri-Müstətäyə rəvac,
Əhli-islam lütfuvə möhtac.
Rəməz "əzbün Fəratü milhi-ücac*",
Lütfü qəhrindir, ey nəbimərac.
Qəhr kim, lütfiın ilə müzmərdir,
Bu cəlal ol cəmalə məzhərdir.
Ey riyazi-şəriətin şəcəri,
"Güntü kənzün" hədistnin səməri.
Qülzümü-vəhdətin səmin gühəri,
Rahi-şərin əmirü rahbəri.
İlləti-caiyi-cahan sənsən,
Baisi-xəlqi kiin -fəkan sənsən.
Ey olan əhli-clm mümtazı,
Füzəla fəvcünün sərəfrazı.
Elmin Əllaməyə edər nazi,
Fəzlivü görsə fəxr edər Razi.
Sənə jagird Əhmədi-Hənbəl.
Xadimin Şeyxi-Tusdan əfzəl,
Sərvərə, istima qıl halım,
Eyləyim ta ki ərz əhvalım.
İndi düz qırx iki olub salım,
Eləməz bir tərəqqi iqbalım.
Günbəgündən zəlilü xar oluram,
Möhnətü qüssəyə düçar oluram.
Oxudum, elm eylədim hasil,

---

* [Biri] Fərat çayı kimi şirin, digəri şor və aci.

Oldum aləmdə fazilü karnil-
Ki, olam bir muradə rəən vasil,
Məni xar etdi bəxti-naqabil.
Elmdən hasilim ziyan oldu,
Günü-gündən işim yaman oldu.
Məni-divaneyi-zələmü cəhul,
Nəfsi-biçarani edib məşğul.
Eylədim kəsə elmi-fiqhü üsul,
Olmadı hiç bir murad vüsul.
Mənə öz elmim oldu vizrü vəbal,
Mənzilim hər məkanda səffi-mal.
Eylədim əhli-eimə xidmətlər,
Ta ki qıldım "Mütəwəli" ozbər,
Məni incitdi cüdi-"Layəhzər".
Müxtəsər, zayə oldu nuri-bəsər.
Özgə nəhv ilə sərf oldu zaman,
Olmadı Əmrü Zeyddən saman.
Ey olan mütki-fəzlə əllamə,
Vey olan şeyx əhli-islamə,
Sinədə gərm olub bu hongamə,
Gor yetə şəfqətinlə əncamə.
Fəş olur sirri-nəssi "mən əvha",
"Və huvəşşeyxü, yühyyü-mövta"*.
Seyyida, ol cənabə eylə dua-
Ki, duadır təriqeyi-şüəra.
Barilaha, bəhəqqi-şiri-xuda,
Ona tulani ömr eylə əta!
Xatirin şad elə bu dünyadə,
Əhməd olsun şəfiin üqbadə.

---

* O ölümləri dirildən şeysidir.

BİR NƏFƏR DOSTA

Qəsidə

Otdu əfsüsdə çəmənlər ələmi-sərmadən,
Gəldi gün əqrəbə mizani-tələk-pərvadən.
Çalır oqrəb kimi mərdümləri tiri-sərma,
Döndü kaşanə cahan bu oləmi-üzmadən.
Zəmhərir aldı cahan inülkünü, xurşid məgər
Nəzəri-mərhəmətin kəsdi bu gün dünyadən?
Hanı ol gün ki, çıxıb inehr ilə xurşidi-fələk
Aləmə feyZRəsan olmuş idi Cövzadən?
Gül açılmışdı rüxi-yar kimi gülşəndə,
Bülbül olmuşdu fərohnak güli-rənadən.
Zində etmişdi səba alomi eçaz ilo,
Yox idi minnəti-əmvat dəmi-İsadən.
Atəşin gülləri görsəydi əgər kim, Musa.
Fərq qılmazdı gülüstanı dəxi Sinadən.
Hüdhüdün var idi başında Süleyman kimi tac,
Lale Bilqəys kimi sürx meyi-mənadən.
Əşki-Davud kimi jalə gülün camında
Bülbülün ləhni keçib nöh fələki-minadən,
Gülşənin Beyti-Müqəddəsdən olub qədri füzun,
Lalənin rənci səfabəxş dəmi-Yəhyadən.
Ərzi-Əqdəsdə cahan, sanki xəzan Büxtümnəsr,
Qətl üçün əzm qılıb çəkməz olin yoğmadən.
Mülki-dünyanı ki, bu növ ilə tutmuş sərma,
Çıxacaqdır, bilirəm, ruh inəni-şeydadən.
Çarə oldur ki, mənə hər gün içəm bir neçə cam,
Eyləyim gərti təni-zari meyi-səhbadən.
İçim ol badeyi-gülgüni ki, təsiri onun
Piri-sədsalərii çapük cloyir bümədən.
Əmri-müşküldü həqiqət onu da içsəm əgər,
Yüz sifariş gələcəkdir mənə hər molladən.
Biri minbərdə çıxıb hökm edəcəkdir ki, filan
Mey içib kafər olub, çıxdı əli üqbadən.
Biri məsçiddə gedib vəz edəcəkdir: O, şərir,

Şürbidir, lənət edin, hökm budur movladən!
Ona seyyid deməyin kim, boni-Abbasidir ol,
Ar edər Əhmədi-Muxtar belə rüsvadən!
Bu Yezid oğlu oleydi ogər övladi-Hüseyn,
Əlləməllah ki, içməzdi meyi-hümradən!
Maili-qaməti-məhbubdur ol namövzun,
Rast yol getmədi, məhrum olacaq Tubadən.
Badəyə, sadəyə bu naxələf olmuş talib,
Oldu məyus dəxi Kövsər ilə huradən.
Almayın hiç səlamın, bu deyil islami!
Bu şəqavətdə şəqitərdi hamı tərsadən,
Məşvərət hökmü ilə dün gecə söhbət elədim;
Bu xəyalatımı həll etməyə bir danadən.
Dedi:-"Ey şairi-şirinsüxənü nadirəgu-
Ki, sənə məntiqə ilham olunur baladən.
Əvvəla arif olan kimsənə bibak gorek,
Etməyə vahimə dünyavü mafihadən.
Rindi-bibak olan kəsdə gərəkdir cürət,
Qorxmaya gavi-döhülzən kimi hər qovğadən.
Eyləmə vahimə nifrini nədlir molların,
Nə icabət olaçaq dəvəti-bimənadən?
Kim ki, mey içsə, həqiqətdə əgər kafər ola.
Bir müsəlman tapılmaz bu yekə dünyadən.
Hər oməl xatimeyi-karə baxar, ey arif,
Arif ol, ibrət elə qisseyi-Bersisadən
Saniyə, indi ki, var səndə xəlayiq xəvfi
İçmə mey, könlüvü fariğ elə bu pərvadən.
Bir sarı kürk ki, ola qiyməti beş-altı manat
Al bürün, canuvü qurtar oləmi-sarmadən".
Dedim: - "Ey dust, əgər olsa beş-altı manatım,
No qənim var idi sərməyi-mələl-əfzadən?
Dərd beş-altı manatın dərdidir, ey kani-hünər".
Dedi:-"Xəvf etmə, tələb eylə filan ağadan.
Hər iki ildə ki, bir kürk sənə qismətdir,
Yetirər xəuqi-biçun onu bir valadən.
Qismətin, qorxma, doxi aləm ara hasildir,
Talib ol, eylə tələb ol gühəri-valadən".

Həqqi, ey rəyi olan mehri-fələkdən ənvər,
Həqqi, ey sədri ziyabəxş olan Şiradən.
Əfzəli-ünsiri-afaqsən, ey ruhi-rəvan!
Ruh əfzəldi həqiqətdə hamı əzadən.
İlləti-qaiyi-icadsən, ey illəti-tam!
Zati-pakindi qərəz bu süvəri-əşyadən.
Gərdişi-çərx gətirdi bizi bir əsrdə ki,
Büxli tərcih verirlər sifəti-əsxadən.
Əsrimizdə görünər cudü səxadən bir əsər,
Görünə dəhrdə hərgah əsər Ənqadən.
Olub ol növ ilə gör münqələb övzai-cahan,
Gövhər ümmidini bir kəs eləməz dəryadən.
Bundan əqdəm var imiş dəhrdəərbabi-səxa,
Görünür cümlə təvarixi-cahanaradən.
Füzəla silkinə hor nov ilə ehsanlar edib,
Aparıb nami-niki hər biri bu dünyadən.
Şüəralər olub ol şəxslərin vəssafi,
Fəriğül-bal hamı sənətü istiğnadən.
Leyk bir kəs ki, sənin həqqüvə olsa arif,
Dəhrdə vaqif olur nükteyi-istisnadən.
Barilaha, edəsən ömr cabanda yüz il,
Mən tək əfsürdəmizac olmuyasan sərmadən!

BİR NƏFƏR DOSTA

Əla, ey sərvəri-niku-xəsail-
Ki, səndəndir fəxarət ruzigarə.
Əla, ey sərvəri kim, seyti-fəzlin
Yetib ələmdə gün tək iştiharə.
Keçən gün tifli-çakərzadə ilə-
Ki, həq vermiş onu məni dilfikarə,
Durub qəm kəsərətindən kuçə içrə,
Edirdik əcz ilə hər yan nəzarə,
Nümayan oldu nəgəh bir cənazə,
Aparırlardı dəfn üçün məzarə.
Düşüb bir tiftl dalınça o nəşin,
Edib qəmdən yaxasın parə-parə.
Açıb başın, töküb gülrəng yaşın,
Gəlib fəryadə manəndi-bəzarə.
Deyərdi nalə ilə key, babacan,
Aparırlar səni bir bəd diyarə:
Lihafın xıştə bəstər qarə torpaq,
Olur tömə vücudin murü marə.
Nə abü nə qıda, nə şəmü şərbət,
Misali-bəxti-əhli-şer qarə.
Bu halı tifli-çakərzadə görəcək,
Gəlib fəryadə düşdü ahü zarə-
Ki, vaveyla, məgər ağa, bu nəşi
Qoyacaqlar bizim evdə məzarə?
Dedim:-Ey nuri-çəşmim, bu nə sözdür,
Bu gunə sözləri eylə kənarə. Dedi:-
Bu vəsflər kim, söylər ol tiftl.
Bizim ev halətin gətədi şümarə-
Ki, nə abü giza, nə şəmü şərbət,
Çəkibdi fəqr odu onda şərarə.
Həqiqət hal, ey fəxri-zəmanə,
Bu halətdir nihanü aşikarə.
Əgər bundan ziyadə kəşf qılsam,

Düşər od xirməni-səbrü qərarə.
Ümidi-Seyyid oldur bu məlalə-
Ki, etsin himmətin lütf ilə çarə.
Behəqqi - Seyyidi -ruzi-qiyamət-
Ki, şafedir hami xürdü kibarə.
Nə xahiş eyləsən, olsun müyəssər,
Yetişsin şövkəti ruzi-şümarə.

BİR DOSTUN MƏKTUBUNA CAVƏB

Əssələm, ey güli-gülzari-vəfa!
Əssələm, cy gühəri-bəhri-əta!
Ey salan yadə məni-heyranı,
Sənə qurban bu həzinin canı!
Hər zaman ki, fələki-şöbədəbaz
Vermiş idi mənə min suzü güdaz,
Ol güli-gülşənimin hiçranı,
Mənə təng etmiş idi dünyanı.
Həmdəmim naləvü fəryadü fəğan,
Göz yaşını seyl tək olmuşdu rəvan.
Çox pərişan idi qəmdən halım,
Kafər ağlardı görə əhvalım,
Xatirim hicrdə məşğuli-xəyal,
Gözlərim müntəziri-rahi-vüsal.
Nagəhan nameyi-yari-kamil
Mənə bir şəxsdən oldu vasil.
Öpübən naməni qoydum gözümə,
Gəldi can cismimə, taqət dizimə.
Vəh, nə məktub Gülistani-İrəm!
Vəh, nə məktub, güli-baği-kərəm!
Vəh, nə məktub ki, babi-rəhmət!
Səfhəsi səfheyi-baği-cənnət.
Sətrlər sanki xiyabani-behişt,
Etdi namən məni mehmani-behişt.
Nöqtəsi mərdüməki-dideyi-hur,
Vəsfini etməyə əqümdə qüsur.
Oxudum naməni, oldum ehya,
Etdi Nuh oğlunu ehya İsa.
Sanki bir pırəhəni-Yusif idi,
Çeşmi-Yəqubi münəvvər elədi.
Hər səvadın oxudum, can tapdım,
Xızr tək çeşmeyi-heyvan tapdım.
Barilaha, olasan şad müdam,
Məni şad eylədin, ey fəxri-kiram!
Eyləyib xürrəmə xəndan məni,

Eylədin aləmə sultan məni.
Sən görüm aləmə sultan olasan!
Təxti-izzətdə Süleyman olasan!
Eylədin mən kimi bir murə kərəm,
Etməsin lütfünü həq səndən kəm.
Var ümidim ki, xudavəndi-qəfur,
Edə mən bikəsə vəslin məqdur.
Yenə vəslindən ola şad könül,
Ola bu qüssədən azad könül.
Gələ bu mürdə olan cismimə ruh,
Ala saqilər ələ cami-səbuh.
Yenə bərpa ola bəzmi-işrət.
Can tapa ləli-ləbindən ləzzət.
Daim əbr içrə gün olmaz məstur,
Çıxıb axırda verər aləmə nur.
Bir qərar ilə deyil çərxi-mədar,
Gah olur fəsli-xəzan, gah bahar.
Yenə gütlər açılır, yaz olur,
Yenə bülbül gülə dəmsaz olur.
Vəslüvə can yetər inşaallah!
Bu bəlalər bitər inşaallah!
Ta təsəlli tapa dil hicrin ara,
Bir qəzəl tazədən etdim inşa.
Var ümidim oxuyub şad olasan,
Hicrə səbr etməyə mötad olasan.

BİR MƏKTUBA CAVAB

Bir vaxtı-xocəstə, hiyni-xürrəm-
Kim, talib idi könül dəmadəm.
Bir qasidi-xoşxəbər, hünərvər,
Yəni rəvişi kəməli-şəkkər,
Cünbani-səlasili-müvalət,
Həm banii-xaneyi-məalat,
Ramidehi-xatiri-rəmidə,
Şadidehi-qəlbi-qəmrəsidə,
Məktubi-şərifini gətirdi,
Dildən qəmə qüssəmi götürdi.
Nə namə ki, məhz ruhə rahət,
Sərməşqi-fəşahətü bəlağət!
Dil bəzmimi eylədi münəvvər,
Can bağıni qıldı tazavü tər.
Bər verdi ümidimiz nihali,
Dil mənzili qəmdən oldu xali.
Məzmunu çün oldu cümlə məfhum,
Rəf oldu könüldə dərdi-məğmum.
Təsnimi-həvayi-inbisatı,
Açdı dil ara güli-nişatı.
Hər nüktə ki, olmuş idi izhar,
Dil oldu qamusuna xəbərdar.

BİR MƏKTUBA CAVAB

Dusti-girami, sənə olsun səlam!
Sənsiz olub eyş bizimçim həram.
Gül açılıb, mövsümi-gülzardır,
Bülbüli-xoşləhcə yenə zardır.
Daği-dilin zahir edib lalələr,
Sağəri-reyhanə dolub jalələr.
Hüdhüd olub qasidi-şəhri-Səba,
Müjdə verir ələmə badi-səba.
Təxtə çıxıb bağdə sultani-gül,
Zahir edib şövkət ilə şan gül.
Sərv açıb bağdə xəzra ələm,
Lalə olub xosrovi-mülki-
Əcəm. Səfheyi-gülzar olubdur səfa,
Bülbül oxur nəğməni sübhü məsa.
Fərşi-zümürürd döşənib gülşənə,
Çümlə olub bağ müəttər yenə.
Aç gözümi, səfheyi-gülzarə gəl,
Az bu qədər möhnət ilə zarə gəl!
Çək çəmənə Yusifi-dövrənə sən.
Kövkəbi-rəxşan, məhi-tabanı sən.
Bas qədəmin, bağı elə payimal,
Qalmaya gülzardə hərgiz cəlal.
Seyyid ilən seyri-gülüstan elə,
Düşməni-nadan ciyərin qan elə!

AĞA MİRCƏFƏR HACI SEYYİD ƏZİM OĞLUNA

Nuri-çəşmim, zadömrül-əziz, hali təhrir ki, səlxi-mahi-zil-hiccətil-həramdır, lilləhül-həmd vəl minnə cənab Ağa bəyin xidmətində sübh və şam varam. Əgərçi gəlməyim bu səfər tul çəkdi, nuri-çəşmim, təngdil olma. Məsləhət belədir. Çünki xanlıqdan Nəsir xan buraya gələcəkdi, ona binaən bəy məni burada saxladı ki, ta xan gəlsin. Hələ də ki, xan gəlməyibdir. İnşaallah, ümidvaram Qurban bayramına şəhərə gəlim. Əgər bayramacan gəlməsəm, bayramdan sonra inşaallah, gəlləm, xatircəm olasan. Təvəqqe eləyirəm ki, yaxşı dolanasan; ananı incitməyəsən, yoldaşlaruvu incitməyəsən, oxumağa səy eləyəsən:

Ey oğul, bu dəlili-bişəkdir:
"Adəmi-bisəvad eşşəkdir",

Və məndən Ələkbər əmiyə və Molla Cəlala ərzi-səlam elərsən. Və məndəki qoca atı cənab Ağa bəy Özgəyə bağışladı. Piyada qatmışam. Gərək necə olu. Və boz atı Qara bəyə bağışladı. Allah kərimdir, bəlkə ondan yaxşısı olacaq? Hər halda, Allaha şükür eləmək VƏ Ağa bəyin ömri-şərifinə dua eləmək bizə vacibdir. Allah ona tul ömr kərəmət eləsin.

Vəssəlam!

Təhrirün: fis-səlxi-zil-hiccə, sənə 1292.

*Hacı Seyyid Əzim,
[Möhür:] Seyyid Əzim Ələvi.*

KİTABDAKILAR

SATİRALAR

Alimləri məzəmmət edən cahillərə.....	7
Şirvanın təzə bəyləri haqqında.....	14
Şamaxının təzə bəylərini həcv.....	23
Şamaxı babilləri haqqında.....	28
Quba təziyadarları və xeyməni qarət edənlərə.....	34
Nəsrəddin şahın həcvində.....	39
Sultanov Hadiyə.....	40
Həsən Qara Hadiyə.....	42
Hümayini həcv.....	45
Abid əfəndinin həcvində.....	47
Ərəb Əfəndizadə Mahmud əfəndiyə.....	49
Salyanlı Axund Mola Məhəmməd həsən haqqında.....	50
Qazi Hacı Molla Məhəmməd Məlikkəndliyə.....	51
Bir nəfər dostu yazılan zarafatdır.....	53

MÜXTƏLİF ŞEİRLƏR

Qəzet nədir.....	57
Həsənbəy Məlikova.....	60
"Ziya" qəzetinə (İlahi, bu "Ziya" afaq ara gün tək ziyalənsin).....	62
"Ziya" qəzetinə (Ey "Ziya", ey ziyayi-çəşmi-cahan).....	64
"Ziya" qəzetinə (Ey verən səfəhi-"Ziya"yə ziya).....	67
"Ziya" qəzetinə (Mərhəba, ey İrəvanın xaki-zibamənzəri).....	68
Bakı şairlərinin tərifləri.....	70
Səfa haqqında.....	72
Məhəmməd Səfanın tərfi.....	74
Abdulla bəy Asi və Xudadad bəyin vəfatı münasibəti ilə.....	76
Hacı Əbdüləhəd Şirvaniyə.....	79
Miskin dünyadan şikayət.....	83
Fərhad mirzəyə.....	85
Qəsiddə (Söylədim yarə ki, ey məh gəlib əyyami-bahar).....	88
Bahariyyə.....	89
Qəsiddə (Dün ki, xurşid üzünə əbri-siyah oldu hicab).....	93
Qəsiddə (Afərin, ey əhli-sünnət vəl-cəmaət, afərin).....	95
Qəsiddə (Ey dadmayan zəmanə ara eşq şərbətin).....	97
Şərab haqqında.....	99
Əhlibbanın ricası.....	100

Şamaxının vəziyyətinin təsviri	102
Hacı Rüstəm bəyə.....	107
Mənzumə.....	108
Seyidin məzəmməti.....	110
Arzu.....	111
Seyidin münacatı.....	112
A.S.Puşkin haqqında.....	113

MƏKTUBLAR

Həsənbəy Məlikova (Ey Həsən bəy, müəllimi-dana).....	117
Həsən bəy Məlikova (Ey bizə xeyirxah olan Möhsün).....	122
Həsən bəy Məlikova (Alişan Həsən bəy...)	125
Həsən bəy Məlikova (Müəllimi-xeyirxah...)	128
Həsən bəy Məlikova (Ry həsən bəy, əmiri-alışan).....	132
Mirzə Əbdülxalıq Yusifə	136
Mirzə Əbdülxalıq Yusifin Məhəmməd ağa Cürmiyə yazdığı həcvə cavab.....	139
Məhəmməd ağa Cürmiyə.....	141
Məhəmməd Səfaya cavab.....	148
Mirzə İsmayıl Qasirə	149
Abdulla bəy Asiyə (Həzar şükr, könül, mövsümi-bahar olacaq).....	155
Abdulla bəy Asiyə (Asiya, sözlərvün hər biri min canə dəyər).....	157
Abdulla bəy Asiyə (Qəsidə).....	160
Məhəmmədətağı Qümriyə cavab.....	163
Məhəmmədətağı Qümriyə (Səlamım asitanən xakinə badi-səba versin)	167
Məhəmmədətağı Qümriyə (Əgər ol həzrətə məhrəm olan badi-səba, Qümri).....	169
Dərbəndli Xəlil təxəllüs şairə.....	171
Mirzə Rəhim Fəraya	173
Məcruh Muğaniyə.....	175
Bir nəfərə.....	177
Əli Əsgər Növrəsə (Səlam olsun sənə, ey Kəbeyi-əhli-səfa, Növrəs).....	178
Əli Əsgər Növrəsə (Qəsidə).....	179
Qarabağlı Nalan təxəllüs şairə	181
Səid Ünsizadəyə (Əla, ey müxbiri-sadiq, əlaəddini-vəd-dünya).....	188
Hacı Səid Ünsizadəyə (İradə eyləsə bir qövmə xeyrin feyzi-rəbbani)	190
Mahmud ağaya (Ey edən Adami avareyi-cənnət, buğda).....	200
Mahmud ağaya (Əla, ey sən'əri-valaməkan kim)	202
Mahmud ağaya (Mübarək eydi-novruzu sənə, ey şəhriyar, olsun)	204
Mahmud Ağaya (Alişan həzrəti-Mahmud ağa).....	208

Əlibəyə.....	210
Qulu bəy.....	212
Həsən bəy Nəbibəyova və Mehrəli bəyə.....	213
Həsən bəy Nəbibəyova (Eydi-novruz mübarək ola, ey yar, sənə).....	215
Həsən bəy Nəbibəyova (Gətir, saqi, qədəh kim, mövsümi-işrəl hüveydadır).....	219
Həsən bəy Nəbibəyova (Eyddir, fəsli-gülüstan olur, inşallah).....	223
Həsən bəy Nəbibəyova (Saqiya, novruzdur üz verdi yüz behcət mənə).....	226
Həsən bəy Nəbibəyova (Ey Həsən bəy, həsənül-xülq, rəfiül-əxlaq).....	228
Rza bəy Əfəndizadəyə (Saqiya, şad ola ta ruhi-Fəlatun ilə Cəm).....	233
Rza bəy Əfəndizadəyə (Səlam olsun sənə, ey yari-cani).....	236
Rza bəyə (Gətir, saqi, meyi-gülgün ki, şad oldum bəşarətdən).....	239
Məşhədi Kazım bəyə.....	243
Hacı Mola Abdulla Şahtaxtlıya.....	245
Bakılı Hacı Hüseynquluya.....	247
Məhəmməd Əfəndi Müftiyə.....	250
Müfti Hacı Əbdülhəmid Əfəndiyə.....	253
Müfti Molla Hüseyn Əfəndiyə.....	256
Hacı Hüseyn Əfəndi (Qəsidə).....	260
Hacı Hüseyn Əfəndi (Qəsidə).....	262
Hacı Hüseyn Əfəndi (Qəsidə).....	264
Əbdüləli Boyaqçızadəyə (Gəldi novruz, dəxi fəsli-gülüstan olacaq).....	266
Əbdüləli Boyaqçızadəyə (Gəldi novruz, müzəyyən elədi dövrani).....	270
Hacı Mehdiyə.....	275
Hacı İsmayıl oğlu ağaya.....	278
Ağa bəyə.....	280
Kərim bəy Şixəlibəyova.....	285
Hacı Əli Əkbər bəy və Kərim bəy Şirvaniyə.....	288
Hacı Mola Qəniyə (Gül açıldı, qönçeyi-ümmid xəndan olmadı).....	292
Hacı Molla.....	295
Mir Əbdülqəni ağaya.....	298
Uğurlu bəy Şixəlibəyova.....	302
Kərim bəy Şixəlibəyova.....	304
Ağa bəy Sultanzadəyə (Sahiba, ey ki sənin xidmətünə şamü səhər).....	308
Ağa bəy Sultanzadəyə (Sahiba, ey kim, sənin övsafi-zatın qılmağa).....	310
Hacı Ömər bəy Şirvaniyə.....	312
Möhsün bəyə.....	315
Hacı Əbdülhəd Mütəllibzadəyə (Gəlir novruz kim, güllər çəməndə aşkar olsun).....	318
Hacı Əhəd Mütəllibzadəyə (Novbahar oldu könül, dəhri tutub	

zövqü səfa).....	324
Əhməd bəyə.....	329
Hacı Ağa bəy oğlu Əliyə.....	332
Fərəc bəy Ağa bəy oğluna	333
Əli Əsgər bəyə	334
Lənkəranlı Şirəli bəyə.....	338
Hacı Məcid əfəndiyə.....	341
Hacı Güləliyə.....	346
Hacı Mehdiquluya.....	349
Mirsadiq xan Lənkəranıyə.....	351
Əli Abbas bəyə.....	355
Şahbaz bəyə (Saqiya, abi-qəmgüdazı gətir)	360
Şahbaz bəyə (Hər aşiqi-sitəməzadə kim, pakbaz olur).....	365
Şeyxül-islam Molla Əhmədə.....	368
Bir nəfər dosta (Oldu əfsürdə çəmənələr aləmi sərmadən).....	370
Bir nəfər dosta (Əla, ey sərvəri-niku-xəsail).....	373
Bir dostun məktubuna cavab (Əssəlam, ey güli-gülzari-vəfa).....	375
Bir məktuba cavab (Bir vaxtı-xocəstə, hiyni-xürrəm).....	377
Bir məktuba cavab (Dusti-girami, sənə olsun səlam).....	378
Ağa Mircəfar Hacı Seyid Əzim oğluna	379

Buraxılışa məsul: *Umud Rəhimağlu*
Texniki redaktor: *Mübariz Piriyev*
Kompyuter səhifələyicisi: *Allahverdi Kərimov*
Korrektor : *Rəhilə Quliyeva*

Yığılmağa verilib 28.09.2004. Çapa imzalanıb 27.03.2005.
Formatı 60x90 ¹/₁₆. Fiziki çap vərəqi 24. Oftet çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 60.
Kitab "PROMAT" mətbəəsində çap olunmuşdur.